

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი

ვ. პაპასკირი

ფრაზეოლოგიური ლექსიკონი
(სიტყვათა მყარი შეთანხმებანი)
ტომი II (ნ-პ)

რეკომენდებულია სტუ-ის
სარედაქციო-საგამომცემლო საბჭოს
მიერ. 04.03.2011, ოქმი №1

თბილისი
2011

“ფრაზეოლოგიური ლექსიკონი (სიტყვათა მყარი შეთანხმებანი)” გათვალისწინებულია მოსწავლე-ახალგაზრდობისთვის, უმაღლესი სასწავლებლის სტუდენტებისთვის, პროფესორ-მასწავლებლებისთვის, საზოგადოების ფართო წრისთვის. ნაშრომში განმარტებულია სიტყვათა მყარი შეთანხმებების იდიომატური მნიშვნელობები, “გაცოცხლებულია” უამრავი საინტერესო გამოთქმა. ბუნებრივია, წიგნს ვერ ექნება ყოვლისმომცველობის პრეტენზია, მაგრამ შერჩეული მასალა ფრაგმენტული ნამდვილად არ არის ფიგურალური სიტყვა-თქმები მათი დღევანდელი აქტუალურობის თვალსაზრისითაა წარმოდგენილი.

“ფრაზეოლოგიური ლექსიკონი (სიტყვათა მყარი შეთანხმებანი)” საზრდოობს თითქმის ყველა გამოცემით, რომლებიც ქართული ლექსიკოგრაფიის ამ მიმართულებისთვისაა ცნობილი და იდიომური გამოთქმების მასშტაბურად წარმოდგენის ერთ-ერთი მცდელობაა.

რეცენზენტები: პროფესორი ვ. მაღრაძე,
ასოც. პროფ. ქ. გორგობიანი

© საგამომცემლო სახლი „ტექნიკური უნივერსიტეტი“, 2011

ISBN 978-9941-20-016-8 (ყველა ტომი)

ISBN 978-9941-20-018-2 (ტომი II)

<http://www.gtu.ge/publishinghouse/>

Verbe volant,
scripta manent

ყველა უფლება დაცულია. ამ წიგნის არც ერთი ნაწილი (იქნება ეს ტექსტი, ფოტო, ილუსტრაცია თუ სხვა) არანაირი ფორმით და საშუალებით (იქნება ეს ელექტრონული თუ მექანიკური), არ შეიძლება გამოყენებულ იქნას გამომცემლის წერილობითი ნებართვის გარეშე.

საკატორო უფლებების დარღვევა ისჯება კანონით.

6

ნაბადზე გადახტომა - ერთი ნახტომით ნაბდის სიგრძეზე გადახტვლება; გადატ. სიძარჯვე, სწრაფი მოძრაობა.

ნაბდის გაშლა მიწა მიწის ის ოდენობა (დასამუშავებელი), რამდენზედაც ერთი ნაბადი გაიშლება; გადატ. სულ მცირედი ფართობი მიწისა.

ნაბიჯის გადაღმა - გადატ. რამის წამოწყება, გაკეთება.

ნაბიჯს არ იზამს გადატ. არაფერს გააკეთებს, ხელს არ გაანძრევს, გაჯიქდება, გაბოტდება.

ნაბიჯს (ბიჯს) აღარ ღვამს - გადატ. გაჯიქებულია, გაბოტებულია, არაფერს მოიმოქმედებს, არაფერს აკეთებს.

ნაბიჯს ვერ აქნევიანებს - ნაბიჯს ვერ გადაადგმევიანებს, ფეხს ვერ მოაცვლევიანებს, ადგილიდან ვერ დაძრავს.

ნაბიჯს (ფეხს, ბიჯს) გადაადგმევიანებს - გადატ. გადააწყვეტინებს, გააკეთებინებს რამეს.

ნაბიჯს წინ გადაადგამს (წაღვამს)-გადატ. წარმატებას მოიპოვებს, წინ წავა, განვითარდება.

ნადირის (მბლის და მისთ.) პირის შეპკრა - შელოცვა (შელოცვინება), რათა ნადირმა დაკარგული პირუტყვი არ დააზიანოს.

ნავსი ბატყდა - ჯადოს ძალა გაქარწყლდა; გადატ. ეშველა, ხსნის გზა გამოჩნდა, აუცილებლად გასაკეთებელ, მაგრამ დიდხანს დაყოვნებულ, საქმეს დაწყება ელირსა; პირველი ნაბიჯი გადაიდგა, წინააღმდეგობა დაითრგუნა.

ნავსი სღვს – მოჯადოებულია, გათვალულია; გადატ. ჯადოს ზემოქმედებით დაჩაგრულია, ბედშეკრულია. ხელმოცარულია.

ნავსის ბატუხა – ჯადოს ახსნა; გადატ. გაკეთება იმისა, რასაც მანამდე არ ან ვერ აკეთებდნენ.

ნათიელი დაადგება – 1. განათლება, გაბრწყინლება.
2. ცხონდება.

ნათიელი ღღის ნახვა – გადატ. ბედნიერად ცხოვრება, უზრუნველობა, უღარდელობა, სიმხიარულე.

ნათიელი ჩაუდგება გულში – გადატ. გამხიარულდება, შვებით ამოისუნთქავს, სიამოვნებას იგრძნობს.

ნათიელი წერტილი – გადატ. სასიამოვნო, კარგი მოვლენა (ძრავალ უსიამოვნებათა შორის).

ნათელის მოშენა – იგივეა, რაც შუქის მოფენა.

ნათელის შვილი – გადატ. სიკეთე, სიწმინდე, ჭეშმარიტება.

ნათელის ჩადგომა გულში – იგივეა, რაც გულში ნათელის ჩაყენება.

ნალსა და ჩლიქს შუა გამოდის მეტისმეტად უჭირს.

ნამგალა მთვარესავით მიღებული – დაპატარავებული მთვარე; გადატ. ძალიან მიღებული, წვრილი.

ნამგალს შეიტანს (ყანაში) – მკას დაიწყებს.

ნამუსზე შეაყენებს, ნამუსზე მიაბღებს – აგრძნობინებს (რომ, მაგ., კარგად არ მოიქცა) და მასვე, მის ნამუსს, სინდისს მიენდობა.

ნამუსზე შებღება (ვინმესი) – გადატ. დანამუსიანება, მოთხოვნა, თხოვნა ნამუსიანად მოქცევისა.

ნამუსზე ხელის აღება გადატ. უნამუსობა, უპატეოსნობა, ნამუსზე ხელის აღება.

ნამუსის ახლა – გადატ. გაუპატიურება.

ნამუსის გამოწმენდა გადატ. უხერხულობის დაფარვა, სათაკილო საქციელის გამართლება, მობოდიშება.

ნამუსის მოწმენდა ვინმესთვის – გადატ. ვინმესთვის უნამუსობის სახელის მოშორება, არიდება.

ნამუსის ძუღლის მოხდა – გადატ. უნამუსობა, უპატეოსნობა.

ნამუსის ძუღს აიხდის – გადატ. ნამუსზე, პატეოსნებაზე ხელს აიღებს, უნამუსოდ, უსინდისოდ მოიქცევა.

ნამუსის ძუღს მოხდის -- გადატ. ნამუსს შეურცხვენს, დიდად შეარცხვენს, თავს მოსჭრის.

ნამუსის შენახვა – გადატ. საიდუმლოების გაუმჟღავნებლობა, საიდუმლოს დაცვა.

ნამუსიც კარგი საქონელია! – გადატ. იტყვიან, როდესაც ვინმე მეტიმეტს სჩადის, არავის და არაფერს ანგარიშს არ უწევს; ნიშნავს: დროა სინდისს და პატეოსნებას ჩოუუხმთ, კმარა უსინდისობა, უპატეოსნობა, - სინდისიც კარგი საქონელია.

ნამუსს [ა]ხდის – [გა]უპატიურებს.

ნამუსს გაუტმხს – გადატ. ნამუსს შეურცხვენს.

ნამუსს მოსწმენდს – გაამართლებს სხვათა წინაშე, დაუფარავს რამე უხერხულობას.

ნამუსს მოსწმენდს (ვინმეს) – ნამუსიანად, პატეოსნად, უდანაშაულოდ გამოიყვანს (სხვების თვალში), გაამართლებს (სხვებთან).

ნამუსს მოუკლავს – ნამუსს ახდის.

ნამუსს შინახავს (შეუნახავს) ვინმეს საიდუმლოს, დანაშაულს დაფარავს, არ გაამხელს.

ნამუსს წაართმევს – ნამუსს ახდის.

ნამცეცა გული – ქვენა გრძნობებით შეპყრობილის გული; მხდალის, მშიშარას გული.

ნამცეცობა სულისა და გულისა – გადატ. დაწვრილმანება, ნაკლებობა კეთილშობილებისა, სიღიადისა, სულგრძელობისა, დიდბუნებოვნობისა.

ნანას მუბნება – ნანას (იავნანას) უმღერის.

ნარეკლიანი გზა – ნართა და ეკლით მოყენილი გზა; გადატ. დიდი გაჭირვება, დაბრკოლება თუ უსიაძოვნება, გადასალახავი და დასაძლევია.

ნასკვის წვერის კოვნა – გადატ. გაჭირვებისათვის თავის დაღწევა, შველა-ხსნა, გართულებული მდგომარეობისაგან თავის დახსნა.

ნატვრის ბეჭედი – იგივეა, რაც ნატვრის თკალი.

ნატვრის სუფრა გაუშალეს – ყოველგვარი სასამელ-საჭმლით სავსე სუფრა გამართეს; გადატ. მზამზარეულად, უშრომლად და გაურჯელად მიართვეს ყოველივე ცხოვრებისათვის საჭირო სიკეთე.

ნატვრისთვალის კოვნა – ყოველგვარი სურვილის ამსრულებელი ქვის პოვნა; გადატ. ყოველგვარი, თვით შეუძლებელი სურვილის შემსრულებელი, ყოვლისძომნიჭებელი ქვის ხელში ჩაგდება.

ნაღების მოხდა – საუკეთესოს, ნარჩევის მოცილება, სხვისი ნაშრომ-ნაღვაწით სარგებლობა, მისაკუთრება და მითვისება საუკეთესოსი.

ნაღველა გაასივს (გაუსივს) – ძალიან შეაწუხა; გააბრაზა, გააჯავრა.

ნაღველი აშაღა – იგივეა, რაც ნაღველი მოერია.

ნაღველი აშაღება, ნაღველი მომრეშა – გადატ. სევდა, დარდი მოერევა, - დაღონდება, დანაღვლიანდება.

ნაღველი აწეხს – გადატ. შეწუხებულია, დაღონებულია, დადარდიანებულია, დანაღვლიანებულია.

ნაღველი, გული გაუსივდება – გადატ. მეტისმეტად შეწუხდება, ძალიან გაბეზრდება, გული გაუწყალდება.

ნაღველი მოერიანდა – გადატ. დასევდიანდა, დაღონდა, დადარდიანდა.

ნაღველი უსივდება – გადატ. ბრაზობს, გული უსკდება, დიდადაა შეწუხებული, მეტისმეტად აწუხებს რაღაცა.

ნაღველის გასივება – გადატ. გაბრაზება, შეწუხება, გულზე გახეთქა, გულის გასივება, წუხილი, ჭმუნვა, ურვა, სევდა.

ნაღველის ჩაწურვა გულში – გადატ. გულის დადარდიანება, მწუხარებით ავსება.

ნაღველს, გულს გაუსივებს – გადატ. მეტად შეაწუხებს, - გულს გაუწყალებს.

ნაღველს შიასმევს გაამწარებს.

ნაღველს ჩაშეცევს – გაასავათებს ზედმეტი შრომით, ჭანჯვით, დარდით (ცემით...).

ნაღვერღალზე წოლა – გადატ. წვალება, დაგვა, მწუხარება, დარდ-ნაღველი.

ნაღვლის დაღვინება – გადატ. გამწარება, გაწაძება, დატანჯვა.

ნაყმ-ნაყმდ თქმა – გადატ. მძიმე-მძიმედ, გაჭირვებით ლაპარაკი, ნაწყვეტ-ნაწყვეტ, სვენებით თქმა სათქმელისა.

ნაცარ-მტვრად ქცევა – იგივეა, რაც ნაცარტუტად ქცევა.

ნაცარტუტად ქცევა – მოსპობა, განადგურება, გაცამტვერება.

ნაცარტუტად, ნაცარ-მტვრად აქცევის; ნიორწყლად აქცევის – გაანადგურებს, მოსპობს.

ნაცარტუტის აღენა – გადატ. მოსპობა, განადგურება, გაცამტვერება, ბღღვირის აღენა.

ნაცარში ჯდომა – გადატ. გლოვა, ტირილი, მწუხარება, დარდი, ნაღველი, თავის შერცხვენა.

ნაცრის ქმევა – გადატ. უსარგებლოდ შრომა, წყლის ნაყვა; უსაქმურობა.

ნაწილი არ ჩასულა (ვინმეს) პირში, ნაწილი არ ჩასვლია პირში – არაფერი უჭამია.

ნაწლავებზე ფეხს იღბამს – წელებზე ფეხს იღბამს.

ნაწლავებში დაწყდომა – ნაწლავების დაგლეჯა; გადატ. ძალიან დატანჯვა, სიკვდილს მიახლოება.

ნახევარი აღამიანი (ნახევარი კაცი, ქალი) – ადამიანი (კაცი, ქალი), რომელსაც რამე დიდი ფიზიკური ნაკლი აქვს, - დავრდომილი, მახინჯი, საყარი.

ნახევარი ვერ დათვალოს (იმდენი მივართვა) – ბევრჯერ, მრავალგზის (ცემა).

ნახტომი შეშლება - ანგარიშში მოტყუვდება, მოლოდინი არ გაუმართლდება.

ნახტომის შეშლა მარცხად, უხერხულად გადახტომა; გადატ. დაბრკოლება, ხელის მოცარვა, წინდაუხედაობა, მოუსაზრებლობა, უკუღმართობაზე დადგომა.

ნახშირი კმდელს! გადატ. რა იშვიათი ამბავი მოხდა! როგორც იქნა! ძლივს გვეღირსა! მადლობა ღმერთს!

ნაჭუჭუი იკეტება გადატ. ვიწროდ იფარგლება, იზღუდება, თავის თავში იკეტება.

ნება (უფლება) მიეცემა - ნებას (უფლებას) მისცემენ, ნებას დართავენ.

ნებირობა ხორცისა - გადატ. გადამეტებული ზრუნვა ხორციელი ცხოვრებისათვის, უგულვებელყოფა სულიერი ცხოვრებისა.

ნებით თუ უნებლით - ჩემი სურვილით თუ ჩემდა უნებურად, მინდა თუ არ მინდა.

ნებსით (ნებით) თუ უნებლით - ძალაუნებურად.

ნეკზე კბენა იგივეა, რაც თითზე კბენანი.

ნემსი არ ჩაიბღება იგივეა, რაც ნემსი არ ჩავარდება; გადატ. ადამიანთა დიდი სიმრავლე, დიდი თავმოყრა ერთ ადგილზე.

ნემსი (ნემსის ყუნწი, კუნწი) არ ჩავარდება გადატ. იტყვიან, როდესაც ადამიანთა დიდი სიმრავლეა, ჭედვია, როდესაც საძრაობა, გასაქანი არ არის.

ნემსის ყუნწი გააკვრენს - გადატ. სულს შეუხუთავს. შეავიწროებს, არ გაახარებს.

ნემსის ყუნწი კვრება – გადატ. ყოველ ღონეს ხმარობს, არაფერს ერიდება (მიზნის მისაღწევად), გველის ხერელში ძვრება.

ნემსი (ნემსის ყუნწი) ბაკვრება – გადატ. ყველაფერს გააკეთებს, ძალ-ღონეს არ დაიშურებს, ყოველ ღონეს იხმარს, არაფერს მოერიდება (რამე მიზნის განხორციელებისათვის).

ნერვები აშლება – ნერვები გაულიზიანდება, აღიგზნება.

ნერვების აშლა – გადატ. განერვიულება, აღელვება, გაღიზიანება.

ნერწყვი [ბა]უშრება (წყენა-გაბრაზებისგან და სხვ.) პირში, ხახაში სიმშრალეს [ი]გრძნობს.

ნერწყვის ყლაპვა – გადატ. დაუკმაყოფილებელი ნდომის, მიუწვდენელი სურვილის, აუსრულებელი წადილის განცდა.

ნერწყვს [მო]კვპრის (რამე) – იგივეა, რაც ნერწყვი მოსდის (მოუვა).

ნეტავი იმ დღეს (იმ დროს)! – იტყვიან, როდესაც კარგი რამ მოაგონდებათ წარსულიდან.

ნეტავი იმას (შენა, თქვენა, ჩვენა...) იტყვიან, მის შესახებ, ვის ბედსაც შენატრიან.

ნეტავი პრასი მეჭამა და ეს (რამე) არ მექნაო – პრასის ჭამა ძერჩივნა, ამის გაკეთებას; გადატ. სასირცხვილო, დასანანი საქციელი.

ნეტავი შენ! – ნეტარება, ბედნიერება მოგენიჭოს, ყველა შენ შემოგნატროდეს!

ნეტარების მორეპში ცურავს – ღიდ ნეტარებას, ბედნიერებას განიცდის.

ნიადაგი გამომცლება – გადატ. საყრდენი წაერთმევა, საფუძველი ძოესპობა.

ნესვიდან ამოთრევა – გადატ. გაჭირვებისაგან ხსნა, ამორალური ცხოვრებიდან დახსნა, სირცხვილის აშორება.

ნიადაგი მზადდება – სასურველი, შესაფერი პირობები იქმნება რამის გასაკეთებლად, საფუძველი ეყრება, საწყისი ეძლევა.

ნიადაგი, ძირი, საძირკველი შეერყევა – სიმტკიცე, ძლიერება მოაკლდება, რღვევას, დაშლას დაიწყებს, დასუსტდება.

ნიადაგის გამოცლა (შესქმეშ) – გადატ. საფუძველის, საყრდენის მოსპობა.

ნიადაგის მომზადება – გადატ. საჭირო პირობების შექმნა (რამის განსახორციელებლად).

ნიადაგის მოსინჯვა – გადატ. რამე შესაძლებლობის შემოწმება, გასინჯვა, შესწავლა, ვითარების გათვალისწინება.

ნიადაგს მოამზადებს – გადატ. რამის განსახორციელებლად წინასწარ საჭირო პირობას შექმნის.

ნიადაგს (საძირკველს, საფუძველს) გამოაცლის გადატ. საყრდენს წაართმევს, საფუძველს მოუსპობს, უნიადაგოს გახდის.

ნიადაგს უმაბრებს გადატ. საფუძველიანს ხდის, ამტკიცებს (რამე მოსაზრებას, მოქმედებას).

ნიადაგს უმზადებს პირობებს, საფუძველს უქმნის; შესაძლებელს ხდის (რამეს).

ნიავს არ აკარებს - იგივეა, რაც დილის სიოს არ აკარებს.

ნივრის უასად - იმად, რამდენადაც ნიორი ფასობს ხოლმე; გადატ. მეტად იაფად, თითქმის ძუქთად.

ნიორწყალივით ბახდის, ნიორწყლად აქცევს - გადატ. სასტიკად სცემს, დაბეჭავს, ცხვირ-პირს დაუჩეჩქავს; გაანადგურებს.

ნირი შეშლება - წესი აერევა, ზნე, ჩვეულება გამოეცვლება.

ნირის შეშლა - გადატ. წესის არევა, ზნე-ჩვეულების გამოცვლა; განზრახვის, სურვილის შეცვლა.

ნირის შეცვლა - იგივეა, რაც ნირის შეშლა.

ნირს არ ბაიტმს - იგივეა, რაც იხტიბარს არ გაიტეხს.

ნილაბის ახდა სიყალბისათვის ფარდის ახდა. გამოძეღავნება ვინმეს ყალბი სახისა; გადატ. თქმა იმისა, რასაც ვფიქრობთ და რასაც მანამდის ვმალავდით; ნამდვილი სახის გამოჩენა.

ნილაბის ჩამოგლეჯა გადატ. გამოაშკარავება, გამოძეღავნება, დღის სინათლეზე გამოტანა.

ნილაბის ჩამოშარება - სახეზე ყალბი სახის ტარება; გადატ. დამალვა, დაფარვა, მიჩქმალვა.

ნილაბის ჩამოსნა - იგივეა, რაც ნილაბის ჩამოგლეჯა.

ნილაბს მოგლეჯს - გადატ. ამხელს, საქვეყნოდ გამოააშკარავებს.

ნილაბს ჩამოაშარებს - გადატ. დამალავს, დაფარავს.

ნიღაბს [ჩამო]იხსნის – თავის ნამდვილ ზრახვებს [გამო]იჩენს, [გამო]ამჟღავნებს, [გამო]ასშკარავებს.

ნიღაბს [ჩამო]ხდის, ნიღაბს [ჩამო]ჰბლემჯს

გადატ. [გამო]ამჟღავნებს, [გამო]ასშკარავებს (ვინმეს თვალთ-
მაქცობას, ბნელ ზრახვებს და მისთ.).

ნიშადური ამოსცხო – გადატ. გააქცია, დააფრთხო, გააგლო; გაამწარა, გაალიზიანა.

ნიშადურს ამოსცხებს (მოსცხებს...) – გადატ. გააქცევს, დააფრთხოებს, გააგლებს.

ნიშანში ამოღება – გადატ. გადაკიდება, ათვალ-
წუნება. მტრული მოქმედების საგნად გახდომა, მიზანში
ამოღება; ამორჩევა.

ნიშნის [მო]შება – გადატ. გამარჯვებულის, გამართ-
ლებულის ტონით ვინმესთვის რამის გახსენება, მოგონება
(დაცინვის ელფერით); საყვედური, სამაგიეროს გადახდა,
ჯავრის ყრა.

ნიშნის მოშებით – გადატ. გამარჯვებული ტონით,
დაცინვით, გესლიანად.

ნიშნს [მო]შებას – [გა]უხსენებს, [მო]აგონებს რამეს
(დაცინვის ელფერით); აგრძნობინებს, რომ თვითონ მარ-
თალია. რომ მას აჯობა.

ნიშნს უშებას – უხსენებს, აგონებს რამეს (დაცინვის
ელფერით); აგრძნობინებს, რომ თვითონ მართალია, რომ
მას აჯობა.

ნოეს ვაჟის ღვინო – ბიბლიურ მამამთავრის ნოეს
ვაჟის ყურძნისაგან დაწურული ღვინო; გადატ. საუკეთე-
სო ღირსების ღვინო.

✓“დაბადებაში” ღვინო დაკავშირებულია ნოეს სახელოთან. ძსოფლიო წარღვნის დამთავრებისა და კიდობნიდან გაძროსკლის შემდეგ ნოემ, თანახმად “დაბადებისა” მიწის დამუშავებას მიჰყო ხელი და მევენახეობა დაიწყო. რთქლობას ყურძენი რომ დაწურა, ღვინო იგემა და დათვრა. აქედან წამოვიდა ღვინის ქება და ღღეს, როცა უნდათ ღვინის საუკეთესო ღირსების გამოხატვა, ამბობენ: ეგ ღვინო ნოეს ვაზისააო, ე.ი. სულ თაკანკარაა, უკეთესი წარმოედგენელიაო.

ნოეს კიდობანი – კიდობანი, რომელშიც ნოე, თავის მრავალრიცხოვან მრევლთან ერთად, თავს იფარავდა წარღვნისაგან; გადატ. სრული, უზარმაზარი, დიდის ტევადობისა. ✓თანახმად “დაბადებისა” ნოე, მისი ცოლ-შვილი და ცხოველები ნოეს მიერ შეკრულ კიდობანში იხდნენ, რათა თავი გადაერჩინათ წარღვნისაგან. გადატანითაც და ხუმრობითაც ღღეს საუბარში ნოეს კიდობანს უწოდებენ ყველა ვრცელ სამყოფელს, სადაც დიდძალ ხალხს შეუძლია თავი შეაფაროს.

ნოეს კიდობანსავე ვეძახით განსაკუთრებული ტევადობის ჭურჭელს, მაგ., საწნახელს, ზანდუკს და სხვ.

ნოეს კიდობნისა – გადატ. ძალიან ძველი, დაძველებული.

ნოეს მტრედი – მტრედი, რომელიც ნოემ კიდობნიდან აფრინა; გადატ. საყვარელი, ძვირფასი, უმწიკვლო არსება; იმედის მომნიჭებელი, სასიხარულო მოამბე.

✓ თანახმად “დაბადებისა” ნოემ, მისმა ცოლ-შვილმა და პირუტყვთა განსაზღვრულმა რიცხვმა, წარღვნის დროს, თავი შეაფარა ნოეს მიერ შეკრულ კიდობანს. როცა ნოემ

იხიანდობა გაეგო წარღვნის დასასრული, ჯერ ყვავი გამოუშვა კიდობნიდან აბის შესატყობად. რაკი ყვავი უკან აღარ დაბრუნდა, მას შემდეგ მტრედი ააფრინა, რომელმაც, ნიშნად წარღვნის დასასრულისა, ზეთისხილის რტო მოუტანა. ნოეც მიხვდა: წყალს დაუკლია, ხმელეთი გამოჩენილა და შეიძლება კიდობნიდან გამოსვლაო.

ამის შემდეგ ზეთისხილის შტო ითვლება, იმედის სიმბოლოდ, ხოლო მტრედი – მახრობლად წარღვნის დასრულებისა, ნუგეშად კაცობრიობისა. თქმა – “ნოეს მტრედო!” გამოიყენება ალერსის, მისიყვარულების, დაყვავების გამოსახატავად.

ნუ გაიბონებ, ყურო, და ნუ გამოიტყვი (იტყვი), ენავ – ისეთი რამ, რაც არც ყურით მოისმინება და აღარც ენით ითქმის; გადატ. ყოვლად საძაგელი, უსაზღვროდ ცუდი.

ნუბეში ეძლევა – იმედი ეძლევა, მხნევდება.

ნუბეშის მიცემა – დაიმედება, გამხნევება.

ნუბეშის საცემა – რათა ნუბეში სცენ, სანუგეშებლად.

ნუნუას სცემს (აძლევს, მისცემს...) – ნუბეშის სიტყვებით მიმართავს, [და]ანუგეშებს, [და]აიმედებს, [გა]ამხნევებს.

ნუნუას სწყალობს – ღვინის მიმართ ზედმეტად კეთილგანწყობილია; გადატ. ღვინის სმა უყვარს, მსძელია.

ნურა თვალმა ნუ ნახოს! – ადამიანის თვალს არ დაინახვება; გადატ. საშინელებაა, საზიზღარია, გულის ამრევი; გასაოცარია, საკვირველია.

ობლის ღუკმა - გადატ. ღარიბული, გაჭირვებული ცხოვრება.

ობობას ქსელის ბაბმა - გადატ. (ვინმეს) დაჭერა, გამოჭერა, ხელში ჩაგდება, ეშმაკობით და გაიძვერობით იმოტყუება, დაბინდული, გაურკვეველი ქმედება, გამოურკვევლობა.

ობოლი მარბალიტი - გადატ. 1. უბადლო, იშვიათი, რჩეული. 2. მარტოდმარტო, განცალკევებით.

ოთარანთი ძვრივი - გადატ. გამრჯე, უაღრესად შრომისმოყვარე ქალის სიმბოლო: სამართლიანობის დამცველი, უსამართლობის მდევნელი და მტერი; გულგაუტეხელი, ენით მწარე - გულით კეთილი.

ოთხ კედელშუა - გადატ. 1. ჩუმად, საიდუმლოდ, შინაურულად, დაფარულად კეთება საქმისა. 2. მარტოდ, ეულად, ოთხ კედელშუა გამომწყვდელი.

ოთხ ჭიკამღე - გადატ. მეოთხე მოდგმამდე, ძალზე შორს, დიდი ხნის შემდეგ.

ოთხზე ივლის - გადატ. ყველაფერს გააკეთებს, ყოველ ღონეს იხმარს.

ოთხივ კუთხივ ჯვარი გეჭეროს - გადატ. დაგიფაროს ბოროტისა და მავნისაგან, გიხსნას განსაცდელისა და უბედურებისაგან.

ოთხში ამოიღებს - ტყავს გააძრობს [საკლავის] (გაუჭრელად, მთლიანად).

ოთხში ამოღება საქონლის გატყავება ტყავის გაუჭრელად; გადატ. დაუზოგავად ცემა, ჯავრის ამოყრა, შავი ღლის დაყრა.

ოთხში იღებს – ტყავს აძრობს გაუჭრელად, მთლიანად (საკლავს); გადატ. სცემს, ჯავრს იყრის, ძალზე მკაცრად ექყრობა.

ოლოლო ჩემს საქმეს! – საქმის ცუდად წასვლა; გადატ. ჯანდაბას ჩემი თავი და ტანი.

ორ ნაბიჯზე – გადატ. აქვე, ძალიან ახლო, მცირე მანძილზე.

ორ სიტყვას ვერ (ძლივს) გადააბამს – 1. ორ სიტყვას ვერ (ან ძლივს) იტყვის (დალაგებულად, გამართულად); ლაპარაკი არ ეხერხება. 2. გონებაშეზღუდულია.

ორ სკამზე ჯდომა გადატ. მერყეობა, უპრინციპობა, მსოფლმხედველობის ცვალებადობა დროსა და ადამიანის შესაფერისად.

ორ სკამს შუა ზის (არის), ორ სკამზეა, ორ სკამზე ზის – გადატ. არც იქით არის, არც აქეთ, მერყეობს, უპრინციპობას იჩენს.

ორ ურონტზე იბრძვის – გადატ. ორი მიმართულებით იბრძვის.

ორ ცეცხლს შუა არის, იწვის, ღვას – ორმხრივ ორგვარ გასაჭირშია.

ორ ცეცხლს შუა ჩააყენებს – ორმხრივ გასაჭირში მოაქცევს.

ორ ცეცხლს შუა ჩაპარდნა – ორმხრივ გასაჭირში მოხვედრა.

ორ წყალს შუა ღვას – გადატ. არჩევანის წინაშეა, ყოყმანობს, მერყეობს.

ორ წყალს შუა იღბა – არ იცოდა, რა ექნა, - ყოყმანობდა, მერყეობდა, ვერ გადაეწყვიტა.

ორ ხმას ერთად ვერ ამოიღებს – ორ სიტყვას ერთად ვერ იტყვის, ერთმანეთს ვერ გადააბამს; გადატ. 1. ჩუმი, უწყინარი. 2. გონებაჩლუნგი.

ორი ღლის სიცოცხლე – სიცოცხლე, რომელიც მხოლოდ ორიოდე ღლეს გასტანს; გადატ. ხანმოკლე. წუთიერი სიცოცხლე.

ორი ფეხის გადადგმაზე – ორჯერ ფეხის გადადგმის ტოლი მანძილი; გადატ. სულ ახლოს, აქვე.

ორი შოლტი ტყავი ააპრო ზურგიდან

გადატ. ძალზე, დაუზოგავად სცემა.

ორი ხელით პირს იბანს – გადატ. წამოიზარდა, შეუძლია თავის თავს უპატრონოს; კოპწიაობს (ქალზე ითქმის).

ორი ხუთხაურადაა – ორის ფასი ხუთი შაურია; გადატ. იაფია, ყველასათვის ხელმისაწვდომია, ძვირი არ არის.

ორივე მხარეზე კერვა – გადატ. ერთმანეთის საწინააღმდეგო საქმეების კეუება, ორაპრობა, მერყეობა, უპრინციპობა, ორ სკამზე ჯდომა.

ორი[ვე] ხელით – უყოყმანოდ, სიხარულით.

ორივე ხელით დაბლაუჭება – ორივე ხელის ჩავლება რამესთვის; გადატ. სავსებით დაპატრონება, დაუფლება რამისა.

ორიც არ ღალის ამისთანა – ორი კაციც არ მოიძებნება იმისი მსგავსი, შესადარი; გადატ. ტოლი არა ჰყავს, მისი სადარი იშვიათია.

ორმოს უთხრის – გადატ. ცუდ რამეს უპირებს, ვინმეს დალუპვას ცდილობს, მტრობს, მახეს უგებს.

ორში ერთი – ან ერთი, ან მეორე, ან მე, ან ის.

ორცმცხლშუა ყოფნა – გადატ. გამოუვალ მდგომარეობაში, განსაცდელში ყოფნა, ძნელი არჩევანის წინაშე ყოფნა, ორ წყალშუა დგომა.

ორცმცხლშუა ჩავარდნა გადატ. გამოუვალ, მძიმე მდგომარეობაში ჩავარდნა.

ორწყალშუა დარჩენა გადატ. გამოუვალ, მძიმე მდგომარეობაში დარჩენა.

ორწყალშუა დარჩენილი – გამოუვალ მდგომარეობაში დარჩენილი.

ორწყალშუა ღბომა – გადატ. ძნელი არჩევანის წინაშე; ყოფნა, გამოუვალ, მძიმე მდგომარეობაში ყოფნა, ორცეცხლშუა ყოფნა.

ორწყალშუა ყოფნა – იგივეა, რაც ორწყალშუა დგომა.

ორღობეში საყვარი არ ჩამიჭრა – გადატ. ვერაფერს დაძაკლებ, ვერ მაჯობებ, ვერას მიზამ, ტყუილად იკვებხნი ჩემ მორევას.

ორჯერ მოკლული ორგზის სიცოცხლეწართმეული; გადატ. როცა ორი სასირცხვილო და სადარდელი საქმიდან, თითოეული ცალკე სიკვდილს უდრის.

ოფლი გადასდის, ხვითქი გადასდის – ოფლად იღვრება, ოფლში იწურება.

ოფლი დაიღვრება გადატ. ძალიან ბევრს იშრომებენ, დიდ ჯაფას გასწევენ.

ოფლით და სისხლით შეკენილი (მონაბარი) გადატ. მძიმე შრომით, გაჭირვებით, ვაივაგლახით, ჭაპანწყვეტით შექენილი რამ.

ოფლით [ომ]რწყავს, ოფლით ირწყვება

გადატ. ბევრ ოფლს ღვრის, დიდ შრომას ეწევა: დიდი შრომა იხარჯება.

ოფლით მორწყული (დამბალი) – გადატ. რაზე-
დაც დიდი შრომაა გაწეული, დახარჯული.

ოფლის ღვარს იწურავს – ძალიან ბევრს შრო-
მობს, იღვწის, ირჯება.

ოფლს აწურავინებს – გადატ. დაუზოგავად ამუშავებს.
ცუდ დღეს აყრის, მძიმე მდგომარეობაში აყენებს.

ოფლს იწურავს – გადატ. ძალიან ბევრს შრომობს,
ოფლს ღვრის.

ოფლს ღვრის (იწურავს...) – გადატ. ძალიან ბევრს
შრომობს.

ოფლში გაიწურება – ძალიან შერცხვება, სირცხ-
ვილისაგან შეწუხდება.

ოფლში გაწურული (გაწუწული) გადატ.
ვინც ბევრი იშრომა, ბევრი ოფლი დაღვარა.

ოფლში იწურება – დიდ ოფლს ასხამს. იგივეა, რაც
სირცხვილის ოფლში იწურება.

ოფლში ცურავს (იწურება) – გადატ. ბევრს
შრომობს, დიდი ჯაფა ადგას.

ოფლში (ხვითქში) გაცურებული გადატ.
ძალიან გაოფლიანებული, ოფლში გაწურული.

**ოქრო-ვერცხლში, ოქრო[სა] და ვერცხლ-
ში ჩამჯდარი** 1. მეტად მდიდრულად, ოქრო-ვერც-
ხლით გაწყობილი ტანსაცმლით მოსილი. 2. ზოგადად, აუ-
რაცხელი ქონების პატრონი; მდიდარი, ძალზე შეძლებული.

ოქროს ღრო ოქროს ხანა; გადატ. 1. ბედნიერი ღრო, კეთილად მოსაგონარი ხანა, ღრო, რომლის განმავლობაში წარმატებით, ყოველმხრივ მოჭმულად, ცხოვრობდა ესა თუ ის ყრი. 2. ახალგაზრდობის წლები.

ოქროს მაღანი აქვს – ძვირფასი ლითონის საბადოებს ფლობს; გადატ. ძალზე მდიდარია, გამოუღებელი ფული აქვს.

ოქროს უასად ოქროს ღირებულებისაა; გადატ. ძვირფასი, შესანიშნავი, ძალიან კარგი.

ოქროს ფონდი – გადატ. საუკეთესო, ყველაზე ძვირფასი ნაწილი.

ოქროს ხანა (საუკუნე, ღრო...) – გადატ. საუკეთესო, ბედნიერი, ბრწყინვალე ხანა (საუკუნე, ღრო...) ამა თუ იმ ხალხის, ერის ისტორიაში.

ოქროში (თვალ-მარბალიტში) ჩასვამს – გადატ. ფუფუნებაში ამყოფებს, გაამდიდრებს.

ოქროში ჩამჯდარი – გადატ. ძალიან მდიდარი.

ოცნების კოშკებს [ა]აგებს (ქმნის) – გატაცებით ოცნებობს ძნელად განსახორციელებელზე.

ოხრად დარჩება – უპატრონოდ დარჩება, გაუტიალდება (კინმეს).

ოხრად დარჩენა – უპატრონოდ, თავმინებებულად დარჩეს; გადატ. წყველა: სიკვდილი.

ოხრად დარჩის – წყველა ან ფიცი; ნიშნავს: უპატრონოდ დარჩეს.

ოხტიდან (ა)მოსვლა – გადატ. ჯავრის ამოყრა, სამაგიეროს გადახდა.

ოხტუი (ა)მოსვლა – სამაგიეროს გადახდა; გადატ. ჯავრის ამოყრა.

ოჯახი დაქცევა – გადატ. ოჯახი დაენგრევა, დაელუპება

ოჯახი (თავზე) ჩამოქცევა – იგივეა, რაც ოჯახი დაქცევა.

ოჯახის აშენება – გადატ. წარმატება, შოგება, გასარჯვება, ბედნიერება, სიკეთის შექმნა.

ოჯახის დაქცევა – გადატ. უბედურება, გაოხრება, უკულმართობა, ბოროტება, მოსპობა, ყოველი სიმდიდრის დაკარგვა, ამოწყდომა.

ოჯახის მუჭუჭი – გადატ. ვინც ერთგულად ეკიდება და უვლის ოჯახს, ოჯახის საქმეს, ვინც მუყაითი ძიჯახანია, ოჯახზე გადაგებული.

ოჯახს ეკიდება – ოჯახს იჩენს (კაცი), ცოლს ირთავს.

ოჯახს მოეკიდება – ოჯახს შექმნის. ცოლს შეირთავს, - დაოჯახდება, დაცოლშვილიანდება.

3

- კალოსავით (ხანჯალივით...) ღამსობა** – უეცრად გაჩნდება, თავს ამოყოფს (სადმე), დაერჭობა.
- კანტის ჩირი** – გადატ. მდარე, ყოველგვარ ფასს მოკლებული.
- კანლურს ამოუსვამს** – პანლურს ამოჰკრავს.
- კანლურს ამოჰკრავს** – ფესს ამოარტყამს, ამოჰკრავს. გადატ. გააგდებს, უხეშად მოიშორებს, უმადურად მოიქცევა.
- კანლურს სცემს** – იგივეა, რაც პანლურს ამოჰკრავს.
- კანჩურის ამოჰკრა** – გადატ. დიდი შეურაცხყოფა, მოშორება, ჩამოსხნა, ხელის აღება, გალანძვლა, უარის თქმა.
- კაკიჩემის მოსაკითხავად წავიდა** – გადატ. ირონ. მოკვდა.
- პასუსი აბო** – გადატ. თავისი საქციელისა და მოქმედებისათვის პასუხი მოსთხოვეს; დანაშაულისათვის სამსჯავროზე წარსდგა, სასჯელი მიიღო.
- პასუსს მოსთხოვს, პასუსს მოჰკითხავს** – გადატ. ჩადენილი საქციელისათვის, მოქმედებისათვის ანგარიშს მოსთხოვს, პასუსს აგებინებს.
- პატარკალივით ჯდომა** – პატარძლის მსგავსად ერთ ალაგას ჯდომა, გაჩერება; გადატ. არაფრის კეთება, ხელის გაუნძრევლობა, უსაქმურობა.
- პატივის აყრა** – გადატ. უპატივცემულოდ მოპყრობა, ღირსების ახდა, დამცირება, შეურაცხყოფა; მოქალაქეობრივ უფლებათა ჩამორთმევა, პატივის ახდა.
- პატივის ახდა** – იგივეა, რაც პატივის აყრა.

პატივის ღაღება – გადატ. დაფასება, პატივისცემა
პატივს მიაბებს – ღირსეულად პატივს სცემს, ღირსეუ-
 ბის შესაფერად მოეპყრობა.

პატივს სცემს – გადატ. აფასებს, პატივით ეპყრობა,
 ანგარიშს უწევს.

პ ა ტ ი ო ს ა ნ ს ი ტ ყ ვ ა ს ბ ა კ ლ ე ვ [თ]
(მო ბ ც ე მ [თ] ...) – ნათქვამის სისწორეში, სიმართლეში
 მსმენელის დარწმუნება.

პ ა ტ ი ო ს ა ნ ი ღ ღ ე – კარგი, სასიამოვნო ღღე.

პ ა ტ ი ო ს ა ნ ი ს ი ტ ყ ვ ი ს მ ი ც ე მ ა – სინდისიანი. პირი-
 ანი სიტყვის თქმა; გადატ. პატიოსანი სიტყვით დაპირება
 რამის უეჭველად გაკეთებისა.

პ ა ტ ი ო ს ნ ე მ ბ ა ზ ე ს ხ ე ლ ი ს ღ ა ღ ე ბ ა პატიოსნები-
 სათკის ხელშეწყობა; გადატ. პატიოსანი მოქცევა, პატიოს-
 ნობის დაჩემება.

პ ა ტ რ ო ნ ს ჩ ა ა ბ ა რ ე ბ ს – გაათხოვებს, ქმარს, მეუღლეს
 ჩააბარეს.

პ ა ტ რ ო ნ ს ჩ ა ბ ა რ ღ ა – 1. მოკვდა, გარდაიცვალა. 2.
 გათხოვდა, ქმარს გაჰყვა.

პ ე რ ა ნ ბ ი ს ა მ ს ა ნ ა ბ ი – ქვედა საცვალი, ნიფხაკი, საწ-
 მერთული.

პ ი ლ ა ტ მ ს ც რ ე მ ლ (მ ბ) ი – ცრემლი, რომელიც წარ-
 მოედინა თვალთაგან პონტოელ პილატეს; გადატ. არაგულ-
 წრფელობა, ფარისევლობა.

(პ ი ლ ა ტ მ ს ა ვ ი თ) ხ ე ლ [ე ბ] ს ღ ა ი ბ ა ნ ს პასუ-
 ხისმგებლობას მოიხსნის, ბრალს აიცილებს; საქმეში არ
 ჩაერევა, განზე გადგება.

პილაპილმოყრილი მაღლი – გადატ. დაყვედრებული. ლანძღვადატანებული სიკეთე.

პილაპილს მოაყრის – გადატ. მწარე-მწარე სიტყვებს ეტყვის.

პირად დათქმა – გადატ. პირიდან წამოცდენა.

პირველ ნაბიჯს ღბამს – რამე საქმეს იწყებს, პირველად გამოდის (ასპარესზე).

პირველ რიგში – უპირველესად ყოვლისა.

პირველ ხანებში – დასაწყისში, თავდაპირველად.

(პირველი, მეორე...) მამლის ყივილი – ღამის ის მონაკვეთი (გათენების ხანი), როდესაც მამალი (პირველად, ძეორედ...) ყივის.

პირველი მერცხალი – გადატ. მოქმედების წამომწყები, თაოსანი, ინიციატორი.

პირველი ნაბიჯ[ებ]ი – გადატ. რამე საქმიანობის, მოღვაწეობის დასაწყისი.

პირველი ღამის უფლება უფლება, რომლის ძალითაც მებატონეს შეეძლო აეძულებინა თავისი ყმის ახალშერთული ცოლი ქორწილის პირველ ღამეს თავისთან დაეჭოვებინა.

პირველი ძილი – ახალჩაძინებულის რული.

პირზე აკერია (ვინმე, რამე) – ერთთავად ერთსა და იმავეს ამბობს, თითქოს სხვა სათქმელი გაუწყდაო.

პირზე ბოქლომის დაღება იგივეა, რაც პირზე კლიტის დაღება.

პირზე დაუღბრომელი – გადატ. 1. ვინც პირობას არღვევს. ვინც მიცემულ სიტყვას არ ასრულებს. 2. საიდუმლოს არ [ვერ] შემნახველი.

პირზე, ენაზე აკერია -- გადატ. წარამარა ახსენებს, ხშირად იმეორებს.

პირზე (ენაზე) ეპირა - წარამარა ახსენებდა, ხშირად იმეორებდა.

პირზე კლიტი აღევეს (დაედება...) ვერ ბედავს (რამის) თქმას.

პირზე კლიტი დაედება - ხმის ამოღების საშუალება მოესპობა, ლაპარაკი აუკრძალება.

პირზე კლიტი ედო - ლაპარაკის უფლება არ ჰქონდა, ხმის ამოღების საშუალება მოესპო, თქმა არ შეეძლო.

პირზე კლიტის დაადებს - გადატ. თქმის საშუალებას მოუსპობს, - ლაპარაკს აუკრძალავს.

პირზე კლიტის დაიდებს - გაჩუმდება, არაფერს იტყვის, ხმას არ ამოიღებს, დაძუნჯდება.

პირზე კლიტის დადება - გადატ. გაჩუმება, დადუმება, ხმის ჩაწყვეტა, ენაზე კლიტის დადება, დაძუნჯება.

პირზე კოცნა - გადატ. სიყვარული, ალერსი, მოფერება.

პირზე მოადგება - სათქმელად მოუვა, თქმა მოუნდება, ენაზე მოადგება.

პირზე მომდგარი სიტყვა - სათქმელად, წარმოსათქმელად მომზადებული სიტყვა.

პირზე მური ჩამოისვა - გადატ. თავს გვარიდებს, არ გვეყარება. რცხვენია მსგავსად მურწამოსმულისა.

პირზე რძე არ შემრობია - იგივეა, რაც რძე არ შემრობია ბაგეზე.

პირზე (სახეზე) ზაფრანის ფვითები ჩამოსდის - ცხვირ-პირი ჩამოსტირის, უჟმურია.

პირზე (ტუჩებზე) ხელს დააჯარებს – გასა-
ჩუმებლად პირზე (ტუჩებზე) ხელს დაადებს.

პირზე ტყავს აიხლის – გადატ. სულ მთლად გაი-
ყიდება, გატყავდება, უკანასკნელს გაიღებს.

პირზე ტყავს ჩამოატლის – გაყვლევს, გაძარცვავს,
ტყავს გაადრობს.

პირზე ღიმი გადაეშლება – პირზე ღიმი გადა-
ეფინება, გაიღიმებს, გაიბადრება.

პირზე ცმცხლის წაკიდება – გადატ. გაბრაზება,
გაცეცხლება, წყენა, გულის მოსვლა.

პირზე ხელის აჯარება გადატ. სახის დამალვა,
სასირცხვილო საქმის ჩადენა, აუგიანობა.

პირზე ხელის დაჯარება (ვინმესთვის) –
გადატ. ლაპარაკის, თქმის აკრძალვა, გაჩუმება, დადუმება
(ვინმესი).

პირზე ტყავის აპრობა – გადატ. შეწუხება (ვინ-
მესი), თავის მობეზრება (თხოვნით, ხვეწნით, საჩივრით).

პირი არ აჩვენა (ვინმეს) – გადატ. ტკბილად არ
მოეპყრა, არ მოეაღერსა.

პირი არ მძლება – გადატ. დადარდიანებული ვარ,
დამწუხრებული, ლაპარაკის თავი არა მაქვს.

პირი არ დაბჭვას! – გადატ. ვერ მოგართვეს! ვერ
ელირსები!

პირი გამოირმცხმ – გადატ. შენგან არ ეგების, ამა
თუ იმ ღირსეულ ადამიანზე ილაპარაკო, შენი სახსენებელი
არ არის.

პირი გაუშავდება – გადატ. პირი შეურცხვება, შე-
რცხვება.

პირი ეწვილება – პირშაკად გრძნობს თავს, ერცხ-
ვინება.

პირი იბრუნა – გადატ. ურთიერთობა უარყო, ძეგობ-
რობაზე ხელი აიღო, მტრად გადაეკიდა, ძიატოვა, თავი
გაანება. 2. გამედიდურდა.

პირი იმ ქვეყნისაკენ აქვს მიბრუნებული
(**აპადგყოფს**) – გადატ. არ მორჩება, სასიცოცხლო
აღარ არის, მალე მოკვდება. ამ ქვეყნისა აღარაა.

პირი (პრიჭა) გაქვსნება – დალაპარაკებას შეძ-
ლებს, ხმას ამოიღებს.

პირი მიყო მიწამ – გადატ. დავიღუპე, მოკვდი.

პირი მიჰყო – გადატ. გალანძლა, გათათხა.

პირი ნუ დაბიღია – გადატ. მარჯვედ იყავ, გაინძერ,
გონს მოდი. ნუ ხარ დოყლაპია.

პირი (პირზე) ანთება – სახე წამოუწითლდება
(სიბრაზის, სიხარულის, სირცხვილის... გამო).

პირი საფლავისკენ აქვს – მალე მოკვდება, სიკვდი-
ლის პირზეა.

პირი, სიტყვა შეეკვრება – ვერაფერს იტყვის,
ენას ვერ დაძრავს, - დადუმდება.

პირი უტყდება მიცემული სიტყვა ვერ უსრულდე-
ბა, პირობას არღვევს. პირი ეშლება.

პირი ფყლითა აქვს სავსე – გადატ. ლაპარაკის,
თქმის შესაძლებლობა, საშუალება არა აქვს.

პირიდან ამოშვება – გადატ. გაბედვა ლაპარაკისა,
ხმის ამოღება.

პირიდან დორბლები ყრა – იგივეა, რაც პირი-
დან ცეცხლის ყრა; გაბრაზებულის ემოციური შეტყველე-
ბა.

პირიდან თავლი გადმოსდის – გადატ. ტკბილად, ალერსიანად, სასიამოვნოდ ლაპარაკობს, ტკბილი საუბარი იცის. ჩამტკბარი ენა აქვს.

პირიდან ლუკმას აცლის (სტაცებს...) – გადატ. უკანასკნელ, საარსებო საშუალებას სტაცებს, ართმევს.

პირიდან ლუკმას იღებდა და იმას აჭმევდა გადატ. თვითონ იკლებდა და სხვას აძლევდა, მოყვასი თავის თავს ერჩინა.

პირიდან ლუკმის გამოცლა – გადატ. უკანასკნელ საარსებო საშუალებათა წართმევა, მშრალზე დატოვება.

პირიდან (პირში) ლუკმას გამოაცლის – გადატ. უკანასკნელ ლუკმას წაართმევს; მთელ სარჩოსობადებელს გამოაცლის ხელიდან; აღარაფერს დაუტოვებს. **(პირიდან) სიტყვას გამოაცლის** – გადატ. ლაპარაკში შეერება ვინმეს, ლაპარაკს არ დააცლის, სიტყვას წაართმევს.

პირიდან ქვას ისვრის – გადატ. სამარცხვინოდ გაიქცევა, კუდით ქვას ასროლინებენ.

პირიდან შაქარი ამოსდის – იგივეა, რაც პირიდან თავლი გადმოსდის.

პირიდან ცმცხლის შრა – გადატ. უზომო გულმოსულობა, გაანჩხლება, სიციოვე, გაბრაზება, გაბოროტება, რისხვის სიტყვების წამოსროლა, წყრომა, გაჯავრება.

პირიდან ცმცხლს ისვრის – გადატ. პირიდან ცეცხლს ყრის.

პირიდან ცმცხლს, (ცოფებს) ყრის (ისვრის) გადატ. მეტისმეტად ჯავრობს, ბრაზობს.

პირიდან ცმცხლს ჟრის – გადატ. განრისხებუღია, გააფთრებუღია, გაანჩხლებუღია, ცოფებს ყრის; ყოჩაღია, მკვირცხღია, შუუპოვარია.

პირიდან ცოფებს ჟრის – იგივეა, რაც ცოფებს ყრის პირიდან.

პირის აპვრა – გადატ. გაჩუმება, დაღუმება. განგებ ხმის გაკმენდა, არაფრის თქმა.

პირის არიღება – გადატ. 1. პირის განზე მიბრუნება, დანახვის უნდომღობა. პირისპირ შუუყრეღობა, პირისპირ შეხვედრის არიღება. 2. დახმარებაზე, შვეღლაზე უარის თქმა, მეგობრობის გაწყვეტა.

პირის ახსნა – (ჭამის) პურობის დაწყება; ძარხვის შემდეგ პირვეღად სახსნიღოს მიღება.

პირის ბრუნება – პირის შექცევა; გადატ. გაწყრომა, მტრობა, ბოროტების მიღება; უკან წამოსეღლა.

პირის ბასკმღება – გადატ. რამე ხიღის, უპირატესად წყღიანის მირთმევა.

პირის ბატახა – გადატ. პირობის დარღვევა. დანაპირების, ნათქვამის შუუსრულეღლობა, სიტყვის გატყენა, დაღღატი.

პირის ბაშაკმება – გადატ. თავის შერცხვენა.

პირის ბახსნა – გადატ. ხმის ამოღება, ლაპარაკის დაწყება, კრიჭის გახსნა.

პირის ბემო – პირის სიტკბო; გადატ. ნარჩევი საჭმელ-სასმღის სიყვარული.

პირის დაღება – პირღიად დარჩენა; გადატ. გაოცება, გაკვირება, სახტად დარჩენა, უზრუნვეღობა, უდარღეღობა.

- პირის დაყოფინება (პირი დაყოფინა)** – გადატ. ვინმეს გაჩუმება, დამუნჯება, დანაშაულში მხილება, ბრალეულად გამოყვანა, თავის გასამართლებელი საშუალების მიუცემლობა, დამნაშავისათვის უტყუარი საბუთის წამოყენება.
- პირის ზიარება** – გადატ. წმინდა რამ, ჭვირფასი, ჩემსთვის სიკეთის მომნიჭებელი, ჩემი გამაბედნიერებელი.
- პირის მიკარება (საჭმლისათვის)** – პირის შეხება საჭმლისათვის; მცირედის შეჭმა.
- პირის მორიდება** – გადატ. მიტოვება, ხელის აღება, ზურგის შექცევა.
- პირის მოყოფა** – გადატ. პირის დაღება და დაუსრულებელი ლაპარაკი.
- პირის მოშვება** – გადატ. ალაპარაკება, ყბელობის დაწყება.
- პირის მოშლა** – შეთანხმების, დათქმული პრინციპების დარღვევა.
- პირის მოწმენდა** – სხვადასხვა დამამტკიცებელი საშუალებით კინმესთვის შერცხვენილი ნამუსის, ავტორიტეტის აღდგენა.
- პირის მოჭერა** – გადატ. გაჩუმება, არაფრის თქმა (რამის შესახებ).
- პირის მოხსნა** – გადატ. დაწყება გაუთავებელი ყბელობისა, ლაქლაქისა.
- პირის პატივი** – კარგი სმა-ჭამა.
- პირის სანახავი** – მოსაკითხი, საჩუქარი ახლად გათხოვილი ან მშობიარე ქალისათვის.

პირის ქარის გაშლა – გადატ. ალაპარაკება, ხმის ამოღება.

პირის ქარს გააშლემინებს ხმას ამოაღებინებს, - ალაპარაკებს.

პირის შეკვრა – გადატ. ურთიერთშეთანხმება; სიტყვის მიცემა.

პირის შერცხვენა გადატ. დაპირებულის შეუსრულებლობა, სასირცხვილო საქმის ჩადენა.

პირის შეჩვევა – გადატ. გათამამება, ძოურიდებელი ლაპარაკის დაწყება.

პირის ჩატკბარუნება – გადატ. სხვადასხვა ნუგბარის მიღებისაგან გამოწვეული სიამოვნების განცდა; ტკბილით გასრულება ჭამისა.

პირის წყალი – გადატ. სინდისი, ნამუსი, პატიოსნება.

პირის წყალი გაუშრება – გადატ. შერცხვება, სახელი გაუტყდება.

პირის წყლის გაშრობა – გადატ. შერცხვენა, სახელის გატეხა.

პირკათა მცემა – რამე მოულოდნელი შემთხვევის გამო ძლიერ შეწუხდება, - თავზარი დაეცემა, ელდა ეცემა.

პირნათლად გამოსვლა – თავისი სიძარტლის დამტკიცება; თავის გამართლება, უდანაშაულობის დამტკიცება.

პირობას (სიტყვას) ჩამოართმევს დაპირებას მოაცემინებს, დაპირებას გამოსძალავს, სიტყვას მოაცემინებს.

პირობას შეინახავს – პირობას დაიცავს, სიტყვას არ გატეხს.

- პირობის შეკვრა** – პირობის დადება, შეთანხმება.
- პირს არ აკარებს** – არ ჭამს.
- პირს არ დააყენებს** იგივეა, რაც ენას არ დააყენებს; გადატ. განუწყვეტლივ ჭამს.
- პირს არიდებს, თვალს არიდებს** – პირს იბრუნებს; ცდილობს არ შეხედოს; თითქოს ვერ ხედავს.
- პირს აუწყობს** – ალესილ პირს ტყავზე ასმით მოასწორებს.
- პირს აქნევინებს** – სურვილისამებრ პირს შეაბრუნებინებს; ძობაბრუნებს (მიაბრუნებს); მიმართულებას აცვლევინებს.
- პირს ბაატყენებს** – პირობას, სიტყვას დაარღვევინებს.
- პირს ბაიშავებს** – გადატ. თავს შეირცხვენს, სიტყვას გატეხს, პირობას დაარღვევს.
- პირს ბაიხსნილმებს** მარხვის შემდეგ პირველად შეჭამს სახსნილოს.
- პირს ბატყის** – პირობას დაარღვევს; უღალატებს.
- პირს, ენას იფშავს** გადატ. გაცხარებით, გაწიწმატებით ლაპარაკობს.
- პირს (ენას) შეაჩვევს** – მოურიდებლად თქმას მიეჩვევა, სიტყვით არ ძოირიდებს.
- პირს ვერ მოსწყენდს** – გადატ. მცირეა, არ ეყოფა, მის გაჭირებას ვერ უშველის, არასაკმარისია.
- პირს იბრუნებს** – გადატ. 1. მიმართულებას შეიცვლის, საპირისპირო მიმართულებით წავა. 2. გადავა ვინმეს მხარეზე. 3. ხელახლა იჩენს თავს, შეუბრუნებს (ავადმყოფობას).

პირს იკიდებს (რამეზი...) – ძალიან მჭრელია, ბას-რია.

პირს იწვავს – გადატ. ჯაყრობს, გაცხარებით ლაპარაკობს, ენას იწვავს.

პირს კატა მცბ – გადატ. გაოცდა, სახტად დარჩა (არასია-სიაშოვნო მოულოდნელობისაგან).

პირს კატა მცმმა – უსიაშოვნო მოულოდნელობისაგან გაოცდება, სახტად დარჩება.

პირს (კბილს) არ (ვერ) დააპარებს – გადატ. პირს არ (ვერ) შეახებს, კბილს არ (ვერ) დაადგამს, - არ (ვერ) შეჭამს.

პირს მიჰყვით – დაიწყებს (ჭამას).

პირს მოსწმენდს – გადატ. იგივეა, რაც ნამუსს მოსწმენდს.

პირს მოარიდებს – პირს მიიბრუნებს. თიოქოს ვერ დაინახა (ვინმე, რამე).

პირს მოხსნის (მოიხსნის) – გადატ. დაიწყებს, წამოიწყებს.

პირს მოჰბანს – გადატ. უშველის, დაეხმარება.

პირს პირი მისცეს – შეთანხმდნენ, ერთმანეთს მხარი დაუჭირეს.

პირს უბრუნებს – სხვა მიმართულებით წაიყვანს, წარმართავს.

პირს უკან წაიღებს გადატ. არ დალევს ან არ შეჭამს, დაიწუნებს, უარს იტყვის.

პირს უკუარიდებს – გადატ. განზე გაუდგება, 'ხურგს' შეაქცევს.

პირს უტმეს – პირობას ურღვევს, დაპირებულს არ უსრულებს.

პირს უჩვენებს – გადატ. კარგად, მხიარულად, გულ-ლიად შეხვდება.

პირს (ყბას, ხახას...) ღაღღებს – გადატ. გაურკვეველ, ინდიფერენტულ მდგომარეობაში ჩავარდება, უაზროდ იქნება. გაშტერდება; უმოქმედოდ იქნება.

პირს (ყმლს...) ისვენებს – ცოტას სვამს, ცოტას ჭამს (რამე წვნიანს).

პირს უმაკვრევინებს – აიძულებს, რომ პირი შეკრან.

პირს უმირცხვენს -- შერცხვება, სასირცხო საქმეს ჩაიდენს.

პირს უმკრავს – გადატ. შეთანხმდება, სიტყვას მისცემს.

პირს ჩაიგემრიელებს – გემრიელ რამეს შეჭამს; პირს ჩაიტკბარუნებს, ჩაიკოკლოზინებს.

პირს ჩაიტკბარუნებს – ტკბილ (გემრიელ) რამეს შეჭამს; პირს ჩაიგემრიელებს, ჩაიკოკლოზინებს.

პირს (ხელს) არ აყენებს – არ აჩერებს; გადატ. 1. მუდმივად ჭამს, მიირთმევს. 2. განუწყვეტლივ მუშაობს.

პირვემ დამხობა (ვინმესი, რამისა) – გადატ. განადგურება, დათრგუნვა, დამხობა.

პირლია დარჩება – გადატ. მეტისმეტად გაუკვირდება რამე, გაოცდება, განცვიფრდება.

პირშავად არის (ბამოვა, ივლის...) პირობას, ფიცს არ შეასრულებს, უპატიოსნოდ მოიქცევა, თავს შეირცხვენს, სამარცხვინო მდგომარეობაში აღმოჩნდება.

პირუპაპი ლობიო – გადატ. პირობის, ფიცის გამტეხი.
- უპირო, შერცხვენილი.

პირუპერუნიპული სალაპი – სახეპიბრუნიებული,
პირუექციული მისალმება.

პირუპერიული ყოფა – დამუნიება, ხმის გაუციმლო-
ბა.

პირუპერიული ყოფა შერცხვენილი, გაკიცხული
სახელით ცხოვრება.

პირუი აფურთხეპს – გადატ. ლანძღავს, არცხვენს,
შეურაცხოფას აყენებს.

პირუი ბურთი სჩრია - გადატ. ხმის ამოღების,
სიტყვის თქმის საშუალება არა აქვს, დამუნიებულია.

პირუი ბურთის დაცობა – იგივეა, რაც პირუი
ბურთის ჩაჩრა. დამუნიება.

პირუი ბურთის ჩაღება – იგივეა, რაც პირუი
ბურთის ჩაჩრა.

პირუი ბურთის ჩაჩრა – გადატ. გაჩუმება. ხმის
ჩაწყვეტინება, რამის თქმის საშუალების მოსპობა, დამუნიე-
ბა.

პირუი ბურთს [ჩა]სჩრის – გადატ. ხმას არ აღე-
ბინებს, აჩუმებს, ამუნიებს.

პირუი ბაიჩრის – გადატ. სალაპარაკოდ გაიხდის,
ყბად აიღებს.

პირუი ბემო ჰქონია, პირუი ბემოს ქონა –
გადატ. კარგის ავისაგან გარჩევის უნარი; კარგი გეძოვნე-
ბისა ყოფილა, გურმანი.

პირუი (ბულუი...) ტყვიას ჩაიდულეპს – არ
გამოტყდება.

პირში დაღბომა – იგივეა, რაც პირზე წადგომა.

პირში მნა აღარა აქვს – გადატ. ლაპარაკის უნარი წართმეული აქვს, ვეღარ ლაპარაკობს. იტყვიან გადაძვრალ ადამიანზე.

პირში (ერთი) ლუკმას არ ჩაიღებს – არაფერს შეჭამს. არაფერს გასინჯავს.

პირში (ერთმანეთს) წაუყენებს – ორ ან რამდენიმე პირს სიმართლის გამოსარკვევად პირისპირ ალაპარაკებს.

პირში მტყვის – პირდაპირ, დაუფარავად, აშკარად, მოურიდეებლად ეტყვის.

პირში მუბნება – პირდაპირ, დაუფარავად, აშკარად, მოურიდეებლად ეუბნება.

პირში თითბამოვლებული – გადატ. ცარიელი, უარაფროდ დარჩენილი.

პირში თქმა გადატ. პირუთვნელად, მოურიდეებლად, პირდაპირ, გულახდილად, დაუფარავად თქმა (ვინმესთვის).

პირში კაკის ამოღება – გადატ. გაჩუმება, ხმის ჩაწყვეტა, რამის თქმის საშუალების მოსპობა, პირში ბურთის ჩაჩრა.

პირში ლაბამის ამოღება – გარკვეული შეზღუდვა გაუთავებელი ლაქლაქისა და რატრატის მოყვარულთათვის.

პირში ლუკმა არ ჩასცდენია – არაფერი უჭამა, უგემნია, გაუსინჯავს.

(პირში) ლუკმას უთვლის – გადატ. საჭმელს აყვედრის.

პირში მთქმელობა – პირში მიხლა სათქმელისა; პირში თქმის უნარი, პირდაპირობა.

პირში მიახლის – პირში ეტყვის, პირდაპირ, მორიდებლად ეტყვის.

პირში მივარდება იგივეა, რაც პირში ეცემა.

პირში მიფურთხება – გადატ. დამცირება, შეურაცხყოფის მიყენება.

პირში მისლა – გადატ. უხეშად, უკმეხად თქმა (რამის).

პირში ნერწყვი მოსდიოდა – გადატ. დიდი სურვილი, გადამეტებული ნდომა.

პირში (პირიდან) სიტყვას ართმევს (აგლის) – ლაპარაკის დამთავრებას არ აცლის, თვითონ იწყებს ლაპარაკს, საუბარში ეჩრება.

პირში, სახეში მიაფურთხებს გალანძლავს, შეარცხვენს, შეურაცხყოფს.

(პირში) სიტყვა გაუფყდება – ხმას კვლარ ამოიღებს, თქმას ვეღარ შეძლებს, გაჩუმდება.

პირში სიტყვას აწყვეტინებს – ლაპარაკს არ ამთავრებინებს, სიტყვას აწყვეტინებს.

(პირში) სული ეღბა – გადატ. ჯერ კიდევ ცოცხალი იყო.

პირში სული უღბას – გადატ. ცოცხალია, არსებობს.

პირში სულის ამოძრობა – იგივეა, რაც სულის ამოხდომა.

პირში სწვდა – პირში ჩაუვარდა; გადატ. თქმა არ დააცალა, ლაპარაკს ხელი შეუშალა, უცბად გააჩუძა.

პირში უპარღება (პინემს) – გადატ. სხვას ლაპარაკს არ აცლის, სულ თვითონ უნდა ილაპარაკოს, სხვას სიტყვას არ ათქმევინებს.

პირში უთხრა – პირდაპირ. დაუფარავად, ამკარად, მოუერიდებლად უთხრა.

პირში უნდა ჩაუღო – გადატ. უშნოა, უნდილია, უფსოა, მოხერხება აკლია, მოუხერხებელი და თავმოუბმელია; ყოველივე მზამზარეულის მოლოდინშია.

პირში (ყელში...) ჩაუშვებს – გადაყლაპავს, გადასანსლავს.

პირში ყურება – გადატ. პირფერობა, ლაქუცი, მლაქენელობა, მოფერება, სიამოვნების მინიჭება გამორჩენის მიზნით.

პირში შემომცემრის – პირში მიყურებს; გადატ. 1. ჩემი იძელითაა, ჩემგან გამოელის შეველას, ხსნას, დახმარებას. 2. ერთგვარი კონტროლი.

პირში ჩააფურთხებს – გადატ. გალანძლავს, შეარცხვენს.

პირში ჩაბღება – გადატ. ვინმეს სალაპარაკოდ და სასაყვედუროდ გახდომა.

პირში ჩალაბამოვლებული – გადატ. იმედგაცრუებული. მოტყუებული, ცარიელზე დარჩენილი.

პირში ჩალას ავლებს – იმედს უცრუებს, ხელცარიელს ტოვებს.

პირში ჩალას გამოავლებს – გადატ. გააწბილებს, მოლოდინს გაუცრუებს, მოატყუებს.

პირში ჩაღის გამოვლება – გადატ. მოტყუება, გაწბილება, იმედის გაცრუება, ხელცარიელი დატოვება, ცარიელზე დასმა.

პირში ჩაღის გამოსმა – იგივეა, რაც პირში ჩაღის გამოვლება.

პირში ჩაშვარღება – მისი კერძი, საკუთრება გახდება.

პირში ჩაშურთხება (ვინემსთვის) – გადატ. შერცხვენა, აუგიანად აღიარება, ყოველი ღირსების წართმევა.

პირში წადგომა – თვალში თვალის გაყრა; გადატ. დაპირისპირება, მხილება, დანაშაულის დაბრალება, ბრალეულებად გამოყვანა, გამტყუნება, პირდაპირ თქმა (რამის).

პირში წაყენება – გადატ. დაპირისპირება (პირისპირ შეყრა) ნათქვამის სისწორის შესამოწმებლად.

პირში წყალს ჩაიგუბებს – გადატ. იგივეა, რაც პირში წყალს დაიგუბებს, გაჩუმდება, ხმას არ გაიღებს.

პირში წყლის გასრობა – გადატ. უსირცხვილობა, უსინდისო საქციელი, ავკაცობა. ბოროტება, უსამართლობა.

პირში წყლის დაგუბება – გადატ. გაჩუმება, ხმის გაკმენდა, არაფრის თქმა.

პირში წყლის ჩაყენება – გადატ. გაჩუმება, ლაპარაკის შეუძლებლობა, მდუმარება, ხმის ამოუღებლობა.

პირწავარღნილი მამაა! – გადატ. სავესებით მამასა ჰგავს, ნამდვილი მამაა, მამის ასლია.

პირწყალი მოუვიდა ნლომით – გადატ. ძალიან მოუნდა.

პირჯვარს გამონისახავს – იგივეა, რაც პირჯვარს დაიწერს.

პირჯვარს სწერს – ჯვრის გამოსახვით ლოცავს.

კურად დაჯდომა – გადატ. ჭამა-სმის დაწყება.

კური არსობისა – გადატ. საჭირო, აუცილებელი საზრდო ჩვენი ცხოვრებისათვის.

კური აღარ იჭმევა უნეთან – გადატ. უსინდისო ხარ, აუგიანი, შერცხვენილი.

კური აღარ მიჭამია! – გადატ. და ირონიულად: დავიღუპები, რაღა მეშველება.

კური ერთად გაგვიტყვია გადატ. პური ერთად გვიჭამია; ერთად გვიცხოვრია, ერთმანეთის მახლობელნი, მეგობარნი ვართ.

კური შია (კური მოშივდება) – იგივეა, რაც შია (მოშივდება).

კურის კუტი მნატრება – გადატ. ძალზე გაჭირვებულია, ნახევრად მშიერია.

კურის (მჭადის) გასატყვად – გადატ. პურის საჭმელად.

კურის სახელის დავიწყება – გადატ. მეტისმეტად გართულ მდგომარეობაში ყოფნა.

კურის წილ ძვის მიცემა – გადატ. ბოროტება, გულქეაობა, შეუბრალებლობა, ულმობლობა.

კურის ჭამა დანაყრება, საზრდოს მიღება.

კურმარილის დავიწყება – გადატ. პატივისცემის დავიწყება, სიკეთის დაუხსომლობა.

კურს ჭამს – საჭმელს შეექცევა; თავს ირჩენს, თავი გააქვს.

კურს ბატმსს – გადატ. ვინმესთან ერთად პურს შეჭამის.
კურს მაჭმევს გადატ. მარჩენს. შემინახავს. მაცხ-
 ოვრებს.

კურსა და წყალზე ყოფნა – მხოლოდ პურიტა
 და წყლით საზრდოობა; გადატ. მცირედი ხარჯით არსებო-
 ბა, თავის რჩენა.

კურღვინისათვის ფხვი დამიდება გადატ.
 ჩემი პატივისცემა დაივიწყა, უკუაგლო.

ჟ

- შამთა ტრიალი, შამთა ცვლა** – ჟამის, დროის ცვალებადობა, დროთა ბრუნვა.
- შამთა სვლა** – დროის მიმდინარეობა.
- შამთა სიაკვ** – დროების მიერ მოტანილი უბედურება; გადატ. უბედობა, უკუღმართობა.
- შამი განკითხვისა** განკითხვის დღე.
- შამი ღარეკავს** – გადატ. დრო დადგება.
- შამი ჩამოჰკრავს** – დრო მოვა, დადგება.
- შამიერი გატაცება** – დროებითი, მცირე ხნით გატაცება.
- შამის წირვა** – გვიანი წირვა.
- შამკარს აშრევს** – საქმეებს აუწეწავს, გზა-კვალს აუბნევს, დაეთრებს აურევს.
- შანგი ეკიდება** – ძველდება, გამოუდევარი ხდება.
- შანგიანი გული** – დარდიანი გული.
- შივილ-სივილი (ხმაურობა) აუღებებათ** – ახმაურდებიან, გამხიარულდებიან.
- შინს ამოიყრის** – ჯავრს ამოიყრის, სამაგიეროს გადაუხდის.
- შინს მოიკლავს** – სურვილს აისრულებს.
- შიშმატიანი ქალაქი** – ხორკლიანი, მჭისე ზედაპირას მქონე ქალაქი.
- შიშო თვალები** – ეუჟუნა თვალები.
- შრუანტელი ურბენს [ტანში]** – შრუანტელი უელის მთელ სხეულზე, უსიაძოვნო გრძნობა იპყრობს.

რა ალალმა დაჰქროლა? – გადატ. რა დაეძმართა, რა მოუვიდა? რამ შეაშინა?

რა ალის ძარი ჩაბივარდა პირში? რად გაჩუმებულხარ? ხმა ამოიღე!

რა (ამ, მამ) სიტყვის პასუხია რა სათქმელია, ამის თქმა როგორ შეიძლება.

რა ამ სიტყვის პასუხია! – შესაფერი პასუხი არ არის; გადატ. შეუფერებელი, უხამსი, არგამოსაჩენი.

რა ბედენაა? – გადატ. რა განსხვავებაა? რა მნიშვნელობა აქვს? სულ ერთია!

რა ბუზი დააჯდა – იგივეა, რაც რა ბუზმა უკბინა.

რა ბუზმა ბიკბინა!? – გადატ. რამ გაგამწარა, რას ცხარობ, რა გული მოგდის?!

რა ბუზმა უკბინა რა დაეძმართა, რატომ იქცევა ასე უცნაურად.

რა გველი შეუფვა! გადატ. რა აწყენინა! რა დაუშავა!

რა ბინდა სულთ და ბულო!.. – გადატ. ყველაფერი, რაც ადამიანს მოუნდება, მოესურვება.

რა დაბითისია, რასა მკი?! – გადატ. არაფერი გაგაკეთებია და არც უფლება გაქვს მოითხოვო.

რა ღარჩენია (სადმე) – არაფერი საქმე აღარა აქვს. არაფერი აღარ აკავშირებს (რომელიმე ადგილთან).

რა დაჰქარბე, რას მძებ – გადატ. იმას ეძებ, რაც არ დაგიკარგავსო, არა დაგიკარგავს რა, მაშასადამე, არც უნდა ეძებო, არაფერი გქონია.

რა დიდს იპასი - გადატ. რა თავი მოგაქვს, რას ტრაბახობ?!

რა ღროს (რამეა), რა ღროსია რამის ჩადენა (თქმა, კმთმბა...) - ღროს და ჟამის შეუფერებლად.

რა ღღეს, რა სვალ! - გადატ. თუ ღღეს არა, ხვალ აუცილებლად აღსრულდება, მოხდება; არ ასცდება, უეჭველად მოხდება რაჟე, სულ მალე.

რა ეცხელმება - გადატ. რას დაეძებს, რას დაგიღვეს. (ძისტვის რა ძნიშვნელობა აქვს, რატომ აიტკივებს თავს).

რა მხარჯება - გადატ. რას კარგავს, რა ენაღვლება.

რა თავში იწყვიტს - იგივეა, რაც თავში იხლის.

რა თავში იხლის! - გადატ. რად გამოადგება!? რაში სჭირდება!?

რა თვალზე ნახა?! - გადატ. ერთი ნახვით, ერთი შეხედვით რა ასეთი შთაბეჭდილება დატოვა?!

რა თქმა უნდა - თქმა არ არის საჭირო, მტკიცება ზედმეტია, რალა ლაპარაკი უნდა, უთქმელადაც გასაგებია.

რა ისეთი აღდგომის ფითელი კვირცხია?
რა უპირატესობა აქვს? ასეთს რას წარმოადგენს?

რა ღარი და ხაზი უნდა - გადატ. 1. რა განსჯა, შეფასება სჭირდება, ცხადია, ნათელია. 2. რა დიდი საქმეა, ძნელი არაა.

რა მამ სიტყვის პასუხია - ჩართული გამოთქმა; იტყვიან, როდესაც საუბარი სულ სხვა თემაზე გადააქვთ.

რა მხარბენინებს - გადატ. რა აიძულებს ამ საქმეში ჩართულობას?!

რა მიძნია!? – გადატ. მეტი საქმე არა მქვს, ეს ვაკეთო! ან რად უნდა ვაკეთო?!

რა მიწაში ჩავიდეს! – გადატ. რა ქნას!? როგორ მოიტკეს!? რა გზას დაადგეს, რით უწამლოს?!

რა მოარბენინებს – გადატ. რა აიძულებს ამ სიტუაციაში, მოქმედებაში ჩართულობას?! მონაწილეობის ძიებას?!

რა მოსატანია (მოსატანი არ არის) რა სათქმელია, რა საკადრისია.

რა პასუხია! რა სიტყვის პასუხია! ჩართული გამოთქმა; გამოხატავს გაკიცხვას, უკმაყოფილებას, შეუთანხმებლობას, - რა სათქმელია! რა სახსენებელია! რა მოსატანია!

რა პირით გეჩვენო – გადატ. მრცხვენია, კვლარ შემოგხედავ.

რა პირით ეუბნება – როგორ უბედავს, როგორ ეუბნება; სირცხვილით როგორ იღებს ხმას?!

რა (რად) გაეფყობა! არაფერი გაეფყობა! – არაფერი ეშველება; სხვა გამოსავალი არ არის.

რა რჯის – რა აიძულებს, რა ესაქმება, რა ძალი ადგას.

რა სათქმელია! – თქმადაც აღარ ღირს; გადატ. უაზრობაა, უჭკუობაა, უანგარიშობაა, ზედმეტია.

რა საქმე აქვს – იგივეა, რაც რა ესაქმება.

რა საქმელია! – რა გასაკეთებელია? გადატ. ცუდია. დასაგმობია, სააუგოა, საძრახისია, სირცხვილია.

რა სახსენებელია! – სახსენებელიც არ არის. რა მოსატანია! რა სათქმელია!

რა სუფრას გამიშლი?! - გადატ. რისი თავი გაქვს?!

რა პატივს მცემ; რა სიკეთეს მიზამ?!

რა ფასი აქვს - გადატ. რა მნიშვნელობა აქვს.

რა ქართულია? - რა სიტყვაა, რა ნათქვამია?

რა ქარმა მოაბღო? - რამ მოიყვანა? რამ მოაფ-
იქრებინა მოსვლა? როგორ მოხდა, რომ მოვიდა?

რა ქარმა მოგაბღო? - რომელმა ქარმა წამოგის-
როლა?! საიდან, როგორ მოსულხარ?

რა ღმერთი უფყრება? - რა ემართება, რა მოს-
დის?

რა ყოფაშია, რა ყოფა აქვს (ამ ყოფაშია)

რა ამბავშია. რა აურზაური აქვს ატეხილი (დიდ ამბავშია,
დიდი ხმაური აქვს ატეხილი).

რა ყრია? არაჟერი ყრია - რა სარგებლობა
აქვს? რა მნიშვნელობა აქვს? რა არის? რა ბედენაა?
(არაფერია, არაფერი ბედენაა).

რა შავ ძვას ვასალო თავი? - რაღა ვქნა! რა
წყალში ჩავვარდე! რა გზას ვეწიო?!

რა შედარებაა! - დიდი სხვაობაა, სულ სხვადასხვაა.

**რა შენი (მისი) საქმეა, შენი (მისი...) საქმე
არ არის!** არ გეხება, არ შეგეფერება (არ ეხება, არ
შეეფერება...).

რა შენი (მისი) ჭკუის საქმეა - რა შენი
(მისი) საქმეა, რა გესაქმება (ესაქმება).

რა შვილია! - გადატ. რა კაცია!? კაი ვინმეცაა!
ვერაფერი ვაჟკაცია! არაფერია! ადამიანური ღირსება აკლია,
უკეთურია, ხელიდან სიკეთე არ გამოუვა, გაიძვერაა, მარ-
თაღს არ ამბობს.

რა უშაშია! – გადატ. რისი მოვალეა, რა ეკლება, რა პასუხისმგებელია; რა მისი ბრალია.

რა ჩემი გადასახადია! – გადატ. რა ჩემი პასუხსაგებია, რა ჩემი საზღვევია? რა ჩემი პრობლემაა?!

რა ცალი ბკიდია? – რა საქმე გაქვს, რატომ არა გცალია? (არ მცალიას პასუხად).

რა ცოდვისა მემკითხა?! – რა დანაშაულისთვის მომეთხოვება პასუხი?! გადატ. რა უბედურება შემემთხვა, რა დავაშავე ისეთი?!

რა წითელი კვერცხია! – გადატ. გამოსარჩევი, საფერებელი, სალოლიავებელი არ არის, საუკეთესობამდე ბევრი უკლია, არავის ჯობია.

რა წიწაკა გიჭამია?! – გადატ. 1. ასე რამ გაგამწარა?! 2. გამწარება, გაცეცხლება, გულის მოსვლა, სიანჩხლე.

რა წყალს ჩავუღბე – რა წყალში ჩავვარდე, რა ვიღონო, რა გზას დავადგე.

რა წყალსა და ღვარს მივსცე თავი (მივცე)?! – რა ვქნა, რა გავაწყო, როგორ მოვიქცე, - რა წყალში ჩავვარდე.

რა წყალში გადავვარდი! – გადატ. რა ვქნა, როგორ მოვიქცე, რა ვიღონო.

რა წყალში ჩავვარდი! – რა ვქნა, როგორ მოვიქცე, რა ვიღონო.

რა ჭირად უნდა – არა სჭირდება, არაფერში არგია, რა თავში იხლის.

რა ჭკუა აქვს – რა მნიშვნელობა აქვს, მნიშვნელობა არა აქვს.

რა ჭკუა დაუშლის?! – გადატ. იმისგან (ვიზელაც ლაპარაკია) ყველაფერია მოსალოდნელი, უჭკუოა, სულელია, ბრიყვია.

რა ხანია, რამდენი ხანია – კარგა დროა გასული მას შემდეგ, დიდი ხანია, კარგა ხანია.

რა ხეირი დამყრება, რა კარგი (კმთილი...)
დამყრება – რა ხეირი, რა სიკეთე მოუვა.

რა ხეირს დაგვაყრის! – რა სიკეთეს გვარგუნებს! გადატ. არ გვასარგებლებს, სიკეთეს არ გვიზამს!

რა ხელი აქვს! – გადატ. რა უფლება აქვს! რა ესაქმება! რა მისი საქმეა!

რა ხელს ქყრის – რას არგია.

რა ხელყრის – რად უნდა, რას აქნევს.

რა ხილია! – როგორი ხილია! გადატ. და დაცინვით: რა თვისებისაა, რა ღირსებისაა!

რამე აზრს (გადაწყვეტილებას...) დაადგება – საბოლოო აზრს (გადაწყვეტილებას...) მიიღებს, დაასკვნის, გადაწყვეტს.

(რამე) გზაზე დგება – გადატ. რამეს დაიწყებს, რამეზე გადავა, რამეს შეუდგება.

(რამე) პირობაზე იღბა – (რამე) პირობას იცავდა, პირობას ასრულებდა.

(რამე) ღონეს იღონებს, (რამე) წამალს იღონებს რამეს მოიფიქრებს, მოიაზრებს, როგორმე გადაწყვეტს.

რაკრაკი გააქვს – დასუფთავებულია, დაწმენდილია, დაკრიალებულია.

**რამდენი ზეპითაა (მიწაზე), იმდენი ქვე-
შაა (მიწაში)** გადატ. დიდი გაიძვერა და ეშმაკია.

რამდენიც ბნებავთ, (იმდენი) - საკმაო რაოდენობაზე მეტი; ძალიან ბევრი.

რამე სასწორზე დადებს - გადატ. საეგებიოდ, სათუოდ, საალაღბელოდ გახდის.

(რამეზე) მწყრალად არის (ბრკანდება, გახლავთ) - (რამე) აკლია, არა აქვს; არ იცის.

(რამეზე, რამეში) დებს თავს (რამედ) მოაქვს,
მიაჩნია თავი, რაღაც საქმეში ერევა.

რამეზე სიტყვას ჩამოაგდებს - რამე საგანზე ლაპარაკს დაიწყებს.

(რამეზე) ხელის მოკიდება - გადატ. (რამის) დაწყება, წამოწყება.

(რამის) აკვანი დაირწყვა - გადატ. დასაბამი მიუცემა (რამეს), - დაიბადება, აღმოცენდება და განვითარდება (რამე).

რამის გარშემო ტრიალებს (საუბარი,...) - რამეს ეხება (საუბარი...).

რამის (ვინმეს) სინსილა გაწყდება - მოღვა, ჯიში, განადგურდება, სახსენებელი მოისპობა.

რამის (რაღაცის) სუნი დგას (ტრიალებს) - გადატ. 1. რამის (რაღაცის) სპეციფიკური (მხოლოდ მისთვის მახასიათებელი) სუნი დგას. 2. რაღაცაა მოსალოდნელი, საშიშროება ახლოვდება.

რამის საღავეს ხელთ იბდებს (იკყრობს) - გადატ. ძალაუფლებას, მმართველობას ჩაიგდებს ხელში.

(რამის) სათავეში იღბა – ხელმძღვანელი, მე-
თაური, უფროსი იყო.

რამის სათავეში მოექცევა – გადატ. რამეს სა-
თავეში ჩაუდგება, რამის მეთაური, ხელმძღვანელი გახდება.

რამის სუნი (ცუდი სუნი) უღის გადატ.
(რალაცის) საშიშროება იგრძნობა, რამე შეიძლება მოხდეს.

რამის სურათს იკლვება – აღწერს, გადმოსცემს.

რამის ფერხულში ჩააბამს – გადატ. მონაწილე-
ობას ძიალებინებს (რაიმე საქმიანობაში).

(რამის) ფერხულში ჩაბმული – რამე საქმიან-
ნობაში ჩართული, თანამონაწილე.

**(რამის) ღივს გაწყვეტს, (რამე) ღივს გა-
უწყვეტს** – რალაცის ან ვილაცის სახსენებელს მოს-
პობს, ამოაგდებს.

*✓ ღივი თესლიდან ახლად გამოსული ძკენარე – განვი-
თარების პირველ ფაზაში.*

**რამის (ჭმუნვის, მწუსარების...) ბეჭედს
დაისვამს** – (ჭმუნვას, მწუსარებას...) დაიჩნევს.

**რას დააკლებს?! – ვერას (ვერაფერს) უზამს, ვერას
აენებს.**

**რას ემართლება?! რას ერჩის, რა ხელი აქვს
მასთან, რა უნდა მისგან.**

რას იტყვიან! – გადატ. რას იტყვის ხალხი?! დაგვიკრახა-
ვენ, გაგვიკიცხავენ, დაგვობენ ჩვენს საქციელს. გაგვლან-
ძლავენ, ავად გვასხენებენ.

რას მებულები? – რა გგონია, რომ მაქვს?

რას მიძვინან! – გადატ. არ უნდა, საჭირო არ არის. სახსენებელიც არ არის, რა შუაშია ეს, ასე არ შეიძლება, ეს ასე არ უნდა გაკეთდეს.

რას უშვრება?! – სად მიაქვს, სად ფლანგავს (ფულს).

რას შვრება? – როგორ არის? როგორ ცხოვრობს?

რას წაიღებ?! – გადატ. რას დამაკლებ, რას დამიშავებ.

რასაც გული სთხოვს – რაც გულით უნდა, რაც ესიაშოვნება, რაზეც გული მიუწევს, რასაც ნატრობს.

რასაც ჩასკახებს, იმასვე ამოიკახებს

გადატ. მისი ნება-სურვილის, მისი კარნახის მიხედვით მოქმედებს, განუსჯელად იმასვე იძუორებს, რასაც ეუბნება. დამოუკიდებლობა არ გააჩნია.

რალა პირით, რალა თვალით უნდა შეხედოს (პირში როგორ უნდა შეხედოს)

იტყვიან, როდესაც ვინმე ვინმეს წინაშე დამნაშავედ მიაჩნიათ.

რა[ლა] პირით, როგორი პირით როგორ, როგორღა.

რალა (რა) პასუხს აძლევს, რით აძლევს

პასუხს! – როგორ გაიმართლებს თავს (ვინმეს წინაშე), რას ეტყვის თავისი საქციელის, მოქმედების ასახსნელად, გასამართლებლად.

რაშია საქმე – რა ამბავია, რა მოხდა.

რაც თავი შემისწავლია – მას აქეთ. რაც ჩემი

თავი შევიცანი; გადატ. რაც შეგნებულად ვუყურებ ცხოვრებას, რაც დავჭკვიანდი, რაც ავისა და კარგის გარჩევა ვისწავლე, მას აქეთ...

რაც მართალია, მართალია – უდავო ფაქტია; გადატ. სიმართლის საწინააღმდეგო არავის ეთქმის, ჭეშმარიტება – ჭეშმარიტებად დარჩება.

რაც სიბრძნე ჰქონდა, ის სიბრძნე მისცა! – სიგრძე და სიბრტყე (სხეულისა) გაუთანასწორა, გაუტოლა; გადატ. ძალზე სცემა, მრთელი ადგილი არ შეარჩინა ტანზე.

რაც სიბრძნე აქვს, იმ სიბრძნე მისცემს, სიბრძნეს სიბრძნედ მისცემს (მოუძევებს, გაუსდის) ძლიერ სცემს, სასტიკად დასჯის.

რაც შეეძება – რაც მის შესახებ, მის ირგვლივ შეიძლება ითქვას.

რაც ძალი და ღონე აქვს – მთელი ძალით, რაც კი ძალა შესწევს.

რაცა ვარ – მე ვარო! – გადატ. 1. ყველას ვჯობნი, ჩემისთანა არავინაა, მე ვერავინ შემედრება. 2. ტრაბახი, კვებნა.

რეტი [და]ესხმის – იგივეა, რაც თავბრუ დაესხმის.

რეტის დასხმა – იგივეა, რაც თავბრუს დასხმა.

რეტს დაახვევს – იგივეა, რაც თავბრუ დაესხმის.

რიგის მიცემა – გადატ. განკარგულების გაცემა რიგის, თადარიგის დასაჭერად.

რიგში (მჭკრიგში) ჩადგებიან – რიგს (მჭკრიგს) შექმნიან, რიგად (მჭკრიგად) დადგებიან.

რიგში (ჯერში) ჩაუდგება – თანმიმდევრობით, რიგის (ჯერის) მიხედვით დაუდგება, გაუჩერდება.

რის ვაივაგლახით – გადატ. დიდი გაჭირვებით, ტანჯვა-წვალებით.

რის ფლავი? რის ბოზბაში? გადატ. საუბრის საგანს რას აბუნდოვნებ?! მე რას გელაპარაკები და შენ რაღას გპასუხობ? საიდან სადაო?! რა შუაშია? რა კაკშირ-შია?!

რის ყოფით – გადატ. ძლივძლივობით, გაჭირვებით, წვალებით, ვაივაგლახით; ხმაურით.

რისხვით მოტრიალებულა ჩვენზე ცის ბორბალი! – გადატ. ღმერთი გაგვირისხებია, გაგვწყრობია, დიდი დანაშაული ჩაგვიდენია, დიდი უბედურება დაგვტეხია.

რისხვის ქუსება – გადატ. მეტისმეტი საშინელი განრისხება, საშინელი სიბრაზე, ყვირილი.

რიყზე გაბღება – გადატ. გარიყვა, საზოგადოებისაგან მოწყვეტა, მოკვეთა.

რიყზე ძვა იპოვა! – გადატ. და დაცინვით: ვითომ დიდი საქმე გააკეთა!

რკინის პარის შხსნა – გადატ. მტრის ძიერ მოწინააღმდეგის ციხე-სიმაგრის აღება, მოწინააღმდეგის ძლევა, მისი დასუსტება.

რკინის ლაგამის ამოდება – იგივეა, რაც ლაგამის ამოდება.; გადატ. მკაცრ პირობებში მოქცევა, ხელში აყვანა.

რკინის უღელში შეზგა (ვინმესი) – გადატ. გაწამება, დატანჯვა (დიდი შრომით), დაჩაგვრა.

რკინის ძალამანს ჩავიცვამ, რკინის ჯოხს დავიჭერ, დუნიას დავივლი – გადატ. სამართალს აუცილებლად ვიპოვი, რაღაც არ დამიჯდეს, ჩემსას მივადწევ, სანამ სული მიდგას, ტყუილ-უბრალოდ არავის

დაკეჩაგვრინები მანამ ვივლი (სანამ რკინის ქალამანი გა-
მიძლებდეს), ერთ ადგილსაც არ დავტოვებ, ოღონდ მოსა-
ძებნი მოვძებნო, სამართალს ვეწიო.

როგორ ხარ ქვიფში? (ქვიფში?) – როგორ
გუნებაზე ხარ?

(როგორი) თვალით ცქერა – გარკვეულ თვალ-
საზრისზე ღგომა; გარკვეული შეხედულების ქონა.

(როგორი) ნიაპი დაბერავს, დაჰკრავს –
გადატ. ახალი რამ მოხდება, რაღაც ცვლილებაა მოსალოდ-
ნელი.

როგორიც ალხანა, ისეთი ჩალხანაო! –
ერთიმეორის შესაფერისია, ერთიმეორის ტოლი და მსგავ-
სია.

როგორც ბუფები თავლს, ისე მიმსემიან
– გადატ. ყველა მისკენ მიილტვის, ყველას მასთან უნდა,
ყველასთვის საყვარელი და სასურველია.

როგორც ბიჭირიათ, ისე სჭირეთ – გადატ.
როგორც გვივლია, ისე ვიართ, კანონს ტრადიციას ნუ
დავარღვევთ, უწესობას ვერიდოთ, ტრადიციულს ნუ და-
ვარღვევთ.

როგორც მტყობა – როგორც ჩანს, აშკარაა.

როგორც თევზი უწყლოდ – გადატ. აუცილებე-
ლი რამ ურომლისოდაც არსებობა შეუძლებელია; რის
გარეშეც ცოცხალი არსება მოკვდება.

როგორც თევზი წყალში – გადატ. სრულიად
ბედნიერია, თავის გემოზე ცხოვრობს. ამა თუ იმ მდგომა-
რეობაში. სიტუაციაში თავს შესანიშნავად გრძნობს, მის-
თვის საუკეთესო გარემოა.

- როგორც თვალი შორს, ისე გული შორსო** – გადატ. შორს, მოშორებით ყოფნა ახლობლობის ძტერია.
- როგორც კრუსი წიწილას, ისე გარს დასტრიალმბდა** – გადატ. ერთგულად, თაეგანწირულად ზრუნავდა.
- როგორც უწირავს, ისე წირავს** – ძველებურად (თავის ჭკუაზე) განაგრძობს საქმიანობას. მორალს არ არღვევს, ტრადიციულია
- როგორც ცა და დედამიწა (ერთმანეთისაბან შორს)** – გადატ. მათ შორის დიდი განსხვავებაა ამ ორს შორის, შედარებაც კი ჭირს.
- როგორც კაღს კატა, ისე ეჯავრებოდა** – გადატ. ძალიან ეჯავრებოდა, მეტისმეტად გენეტიკურად სძულდა.
- როდინობის კვირაში** – არასოდეს; გადატ. რა თავის დღეში, არც როდის.
- როდის-როდის...** – გადატ. ძალიან დიდი ხნის შემდეგ, ძალიან გვიან.
- როლს ასრულებს** – როლს თამაშობს, პერსონაჟს ასახიერებს.
- რომელ დავთარში წერია?** – გადატ. სადაური კანონია, სადაური წესია!
- რომელი მართი** – მრავალთაგან რომელი, რომელი მათგანი.
- რომელი მართი ჩამოთვალოს კაცმა!** ძნელია ყველას ჩამოთვლა; გადატ. ბევრია, აურაცხელია.
- რომელიც ბნებავთ...** – რომლის შესახებაც-კი იკითხავენ, - ყველა, ნებისმიერი.

რომელმა ქარმა (ბედმა) გადმოგაბღო?!

რამ მოგიყვანა, როგორ მოხდა, რომ მოხვედი?!

როცა ვირი ხეზე ბავა – გადატ. არასდროს მოხდება, აუხდენელია, ზღაპარია.

რძები ამოგივიდა?! გადატ. რა შეგეძინა განსაკუთრებული, რა შეგემატა? რა მოიგე?

რძებს ბამობამს – გადატ, უღალატებს (ცოლი ქმარს).

რძებს დასსხამს – გადატ. უღალატებს (ცოლი ქმარს).

რჩეულნი ამა ძვეყნისანი – მსგავსთა შორის არჩეულნი, საუკეთესონი; გადატ. საუკეთესონი, საპატიონი, ყოველი ღირსებით შემკულნი, მისაბაძნი და ა.შ.

რწყილის ნაკბენის ოღენა – გადატ. სულ მცირე, პატარა.

რწყილს ატყავებს გადატ. უაღრესად მოხერხებულია; ცდილობს ყველაფერში გამორჩენა ნახოს; ძუნწია, ხელმოჭერილია.

რძე არ შემრობია პირზე – გადატ. ძალიან პატარაა (ასაკით), ძალიან ახალგაზრდაა, ბავშვია.

რჯულამდე ჩაყოლა – ბოლომდე მიღევენება, ჩაყოლა (რამე საქმეში); არაფრის შერჩენა; გადატ. ჩაცეება, არ მოშვება, ბოლომდე გამორკვევა; არაფრის შერჩენა.

რჯულამდის ჩაჰყვება – ჩააცივდება, არ მოეშვება, ბოლომდე ჩაჰყვება.

რჯულზე ხელაღებული – ვისაც რჯულისათვის უღალატია, ვინც ურჯულოდ დარჩენილა; გადატ. უსინდისო, უპატიოსნო, ბოროტი, უკეთური, შეუბრალებელი, უწყალო.

საათმა დაჰკრა! – გადატ. დრო დადგა.

საანბანო ჭეშმარიტება – დასაბამი, სინამდვილე; გადატ. ყველასათვის ნათელი, ცხადი.

სააშკარაოზე გამოიტანს (გამოიყვანს) – აშკარას გახდის, - გამოააშკარაებს, გამოამჟღავნებს.

საბაასოდ აცრილი ენა – გადატ. საბაასოდ. სალ-აპარაკოდ ატეხილი ენა.

საბაბს აძლევს (საბაბი მისცა) გარკვეულად მოქცევის ან ფიქრის შესაძლებლობას აძლევს.

საბედისწეროს ჩამორეკვა – უბედურების მაცნე ზარი; გადატ. გაფრთხილება მომავალი უბედურების შესახებ.

საბელი ყელისა – გადატ. ურჩობაზე ხელის აღების საშუალება.

საბელის ბაღბღება – გადატ. ცდა ხელში ჩასაგდებად, რამე შარის მოსადებლად.

საბვირბვინო კაბა (ტანისამოსი) ქორწილის დღეს ჩასაცმელი, - საქორწინო (კაბა, ტანისამოსი).

საბვირბვინოდ ბანკუთვნილი – გადატ. ქორწილის დღისთვის განკუთვნილი, დასაქორწინებლად საჭირო რამ.

საბონებელს მიეცემა თავის საზრუნავზე, სადარდელზე ფიქრი მოიცავს.

საბონებელში (საბონებელს) ჩავარდება – საზრუნავი, სადარდელი გაუჩნდება.

საბონებელში (ფიქრში...) ჩაბდება – (საზრუნავის, საფიქრალის...) გაჩენა.

საგონებელში ჩააბღებს – საფიქრალს, საზრუნავს გაუჩენს.

საგონებელში ჩავარდნილი – ვისაც დიდი საზრუნავი გასჩენია, ღრმად ჩაფიქრებული.

საგონებელში ჩაცვივდებიან – საზრუნავი, სადარდებელი, საფიქრებელი კაუჩნდებათ.

საგულიდან გულის ამოვარდნა (გადმოვარდნა) იგივეა, რაც ბულიდან გულის ამოვარდნა (გადმოვარდნა); გადატ. შეტისშეტი აღელვებისგან (სიხარულისგან, მწუხარებისგან) გული აუფრთხიალდა, ბულიდან ამოვარდნას ლამობს.

სად ეშმაკებშია, სად ეშმაკებში წავიდა?!

სად არის, სად დაიკარგა, სად ჯანდაბაში წავიდა?!

სად და სად – გადატ. აქაც, აქაც, ბევრგან, ხშირად.

სად თავი კმონდეთ და სად უმხები! (ვერ ბაიბოთ) – გადატ. დაგამსხვრიოთ, ძვალი და რბილი გაგიერთიანოთ.

სად [მი]თოვა და სად [მო]წვიმა ამდენი ხალხი... – საიდან წამოვიდა ამდენი ხალხი! გადატ. ამდენი, ურიცხვი ხალხი რამ გააჩინა, რამ შეკრიბა.

სად იყო და სად არა გადატ. უცებ, მოულოდნელად, საიდანღაც ერთბაშად გამოჩნდება.

სად მარხია ძაღლის თავი! – იგივეა, რაც სად მარხია ძაღლის კული! გადატ. პრობლემა სწორედ ეს არის! აი რაში და როგორ ყოფილა საქმე.

სად მარხია ძაღლის კული! – გადატ. თურმე რაში ყოფილა საქმე! როგორ ყოფილა საქმე!

სად მიაქვს? – გადატ. სად ხარჯავს, რას უშვრება?

სად წავა!.. - გადატ. 1. [მისთვის] დაუსრულებელი გზაა, მეტად შორია, ვერ შეძლებს იქამდე ჩაღწევას. 2. ვერსად წავა, გამოჭერილია.

სადავს, აღვირს მოუშვებს - იგივეა, რაც აღვირს მიუშვებს; გადატ. ნაკლებად შეზღუდავს. ნებაზე მიუშვებს.

სადავს მიუშვებს - სადავეს დუნედ დაიჭერს, თავისუფლად გაუშვებს (ცხენს); გადატ. თავის ნებაზე მიუშვებს, არ შეზღუდავს.

სადავს მოსწავს - გადატ. არ მისცემს თავისუფალი მოქმედების საშუალებას, შეზღუდავს, შებორკავს.

სადავს წაართმევს თავს აიშვებს (ცხენი) და თავის ნებაზე წავა; გადატ. თავის ნებაზე მოიქცევა.

სადავის მიშვება - ცხენის სადავის ანუ ლაგამის თავისუფლად მიშვება; ცხენის მიშვება თავის ნებაზე: გადატ. დამშლელი არავინ ჰყავდეს, თავის ნებაზე იყოს.

სადავის წაყრა - პირიდან მოცილება ლაგამისა: გადატ. თავისუფლების მიცემა, თავის ნებაზე გაჭარება, ლმობიერება.

სადაც არის, სადაცაა ძალიან მალე, ახლავე.

სადაც თავისი თქვას, იქაც ჩემი - სადაც თავისას იტყვის, იქ ჩემიც თქვას; გადატ. სადაც არ ვისთანაც თავის სიყოჩაღის ამბავს დაიკვეხნის, იქ ჩემი ვაჟკაცობაც ახსენოს; მასზე უკეთესი თუ არა, უარესი არა ვარ.

სადაც იქნება და სადაც არა - გადატ. სადაც უნდა იყოს, რაც უნდა ძნელი საპოვნელი იყოს, თავი არ დაზოგოს კაცმა [მის] მოსაძებნად.

სადაც ფესი მიუჭვდება სადაც კი მისვლა შეუძლია, სანამდისაც მიაღწევს; გადატ. სანამდეც შეუძლია თავისი ინტერესების სხვადასხვა ხერხებით გატანა

სადაც ჯერ არს – სადაც საჭიროა, სათანადო აღვი-
დღას.

(საღმე) დაკეტილი აქვს კარ[მბ]ი – გადატ. (საღმე) არ მიესვლება, (საღმე) არ იღებენ.

საღმე ფესს არ (აღარ) დააბიჯებს – საღმე, ვინმესთან ფესს არ დაადგამს, აღარ მივა.

საღმე ფესს (არ) დადგამს – გადატ. საღმე (არ) მივა (მოვა), საღმე (არ) იქნება.

(საღმე) ფესს არ (ვერ) დაადგამს – გადატ. არ მივა, ვერ მივა.

საღმე ფესს ღვამს, (საღმე) შუღის – მონაწი-
ლე ხდება, (რამეში) ერევა.

საღლა არის (საღლაა) – აღარ არის, აღარ მოი-
პოვება.

საერთო ენას გამონახავს (ვინმესთან) – შეძლებს საერთო აზრისა და ინტერესის გამონახვას, შე-
თანხმდებიან (ვინმესთან).

**საერთო ენის გამონახვა (ვინმესთან, რა-
მესთან)** – გადატ. შეთანხმება, შეგუება, საერთო აზრის
გამოძრუება (ვინმესთან, რამესთან).

**საერთო ენის მოკმენა (ვინმესთან, რა-
მესთან)** – იგივეა, რაც საერთო ენის გამონახვა (ვინ-
მესთან, რამესთან).

საერთო უღლის გაწევა – გადატ. 1. მძიძე საქმის კეთება ერთიანად, ჯგუფურად, თანაქონაწილეობით, წყვილად. 2. საქვეყნო საქმიანობა, მეუღლეობა.

საერთო ფერხულში ჩაბმა გადატ. საერთო საქმიანობაში, მხიარულებაში მონაწილეობის მიღება.

საგსმ მთვარე – მთვარის ერთ-ერთი ფაზა, როდესაც იგი სრული წრის სახით ჩანს. ბაღრი მთვარე.

საგსმ ოჯახი (სახლი) – გადატ. დოკლათიანი, ბარაქიანი, მდიდარი ოჯახი (სახლი).

საგსმ სუფრაზე ზის – გადატ. მდიდარია, არაფერი აკლია, საჭმელ-სასმელი საზრუნავი არა აქვს.

საზოგადოებაში გამოსული – პრივილეგიებულ წრეებში, მაღალ საზოგადოებაში მიღებული, ყველასაგან ანგარიშგასაწევი.

საზოგადოებაში (ქვეყანაში, ხალხში...) გამოიყვანს – გადატ. საზოგადოებაში (ხალხში) გარეკვს; საზოგადოებას (ხალხს) დაუახლოვებს.

საზღვარი არა აქვს – გადატ. მეტიმეტად დიდია, უკიდურესობამდე აღწევს, წრეგადასული მოქმედება.

საზღვარს დაუღებს – გადატ. შეაჩერებს ვინმეს ან რამის მოქმედებას, შეზღუდავს.

საზღვარს (წრეს) გადადის – გადატ. ზომას სცილდება; ზომიერების, წესიერების ფარგლებს სცილდება; ზედმეტს შვება; აჭარბებს.

სათავში უღებდა – ხელმძღვანელობს, მეთაურობს, ლიდერობს.

სათავში ჩაღვრება – რამის, ვინმეს ხელმძღვანელობა, მეთაურობა, წინამძღოლობა, ლიდერობა.

სატავეშივე ამღვრევა წყლისა – გადატ. დაწყებისთანავე [თავად წამომწყებთა მიერ] ჩანასახშივე გაფუჭება საქმისა, რამე წამოწყებისა.

სათვალავი არა აქვს – ძალიან ბევრია, აურაცხელია, უთვალავია.

სათვალავში ჩააბღებს (მიიღებს) – მხედველობაში მიიღებს, ანგარიშს გაუწევს.

სათვალავში ჩასაბღები (მოსატანი) – გადატ. მხედველობაში მისაღები, ანგარიშგასაწვევი.

სათვალავში ჩაუბღებელი – ვისაც ან რასაც სათვალავში არ აგდებენ, არაფრად თვლიან, არად მიიჩნევენ.

სათოფეზე არ მეკარება – თოფის სასროლ მანძილზე არ მეკარება; გადატ. მერიდება, შორს გამიბრბის, ახლოს არ მეკარება.

სათუოში გამოსვლა – საეჭვო მდგომარეობისათვის თავის დაღწევა; გადატ. გაჭირვებისათვის, ავადმყოფობისათვის თავის დაღწევა, ცოცხლად გადარჩენა. კრიზისის გავლა.

სათქმელად არ ბაქლევ (არ გეუბნები) – გადატ. რაც გითხარი, საიდუმლოდ შეინახე, არავის უთხრა, გამოსააშკარავებლად არ გეუბნები.

საიდან მობრძანდი აბრე ჭკვიანი?! – რატომ აქამდე არ ვიცოდით, თუ ასეთი ჭკვიანი იყავი! გადატ. ჭკვიის ნატამალი არა გცხია, დიდი უჭკუო ვინმე ბრძანდები!.

საიდან სად?! – გადატ. 1. შორიდან, მოულოდნელი ადგილიდან. 2. ერთიმეორის შეუფერებლობა.

საიდან სადამ წმინდა საბამ იგივეა, რაც
საიდან სადამ.

საიდუმლო სერობა – სახარების მიხედვით, - ქრისტე-
სა ღა მის მოწაფეთა უკანასკნელი საერთო ვახშამი, რომ-
ლის დროსაც დაწესებული იქნა ზიარების საიდუმლო

საითკენ წვიმდამ – გადატ. სად დაგილევია ღვინო,
სად გისვამს, სად დამთვრალხარო?!..

საიქიოს ბაისტუმრებს – ამ ქვეყნიდან გაისტუმ-
რებს იქ, სადაც სულეთია; გადატ. საიქიოს გაამგზავრებს,
მოკლავს.

საიქიოს ბასტუმრებული – აქედან იქ, სასუ-
ლეთში გასტუმრებული; გადატ. მომსპარი, მკვდარი, მოკ-
ლული.

საიქიოს (წერილს) (წიგნს) წაიღებს –
მოკვდება, გარდაიცვლება.

საკიღელს შემოავლებს – გადატ. ცოლად შეირ-
თავს, ითხოვს.

**საკითხავი[ც] აღარაა, რაღა (რა) საკით-
ხავია** – კითხვაც არ ღირს, კითხვა არ სჭირდება (ისე
ცუდად ან კარგად არის).

საკინძის ჩამოწყვეტა – გადატ. ჩხუბი, დავიდარაბა,
ცემა-ტყეპა.

საკირე უნთია გულში – გადატ. დიდი დარდი
აქვს, დიდად სწუხს, უზომოდ ნაღვლობს.

საკირეში აბღებს – გადატ. ტანჯავს, აწამებს; ღუ-
პავს.

საკირეში ბაღამახება – გადატ. დასჯა, სასიკვ-
დილოდ გამეტება, მოსპობა, ცეცხლში დაწვა.

საკირეში ჩაბლება გადატ. გატანჯვა, გაწაძება; დაღუპვა.

საკმეველის კმევა – გადატ. ვინმეს გადაძეტებული ქება, პირფერობა, ლაქუცი. ვინმეს ღვაწლის მოძეტებულად, დაუმსახურებლად წარმოჩენა.

საკუთარ ფესზე დაღება გადატ. დამოუკიდებელი არსებობის გზას დაადგება, დამოუკიდებლობას მიაღწევს.

საკუთარ ფესზე ღბას – გადატ. არავისზე არ არის დამოკიდებული, დამოუკიდებლობას მიაღწევს.

საკუთარ ფესზე იღბა – გადატ. არავისზე არ იყო დამოკიდებული, დამოუკიდებელია.

საკუთარ ქერქში ბამოსკმვა – გადატ. კარჩაკეტილად ყოფნა, კარჩაკეტილობა, საკუთარ ნაჭუჭში დარჩენა.

საკუთარი ნაჭუჭი, საკუთარ ბრძნობათა ნაჭუჭი ვიწრო, პირადული ფარგლები.

სალამი ჩამოფყდება ვინმეზე – მხოლოდ მასზე შეჩერდება არჩევანი.

სალამს აქლმვს, მისცემს (უძღვნის...) – მიესალმება, ძისალმების ღირსად მიიჩნევს.

სალამს ვერავინ დაასწრებს – პირველი ის მიესალმება; გადატ. მუდამ მზადაა, ცდილობს ყველას პატივი სცეს.

სალამს მხარტმვს – მიესალმება (თავმდაბლობით).

სალამს უჭერს – სალამს არ აძლევს, არ ესალმება.

სალამს ჩამოართმვს სალამზე უპასუხებს.

სალექსოდ საქმის გახდომა - ხალხის მიერ დასაცინი ლექსის გამოთქმა; გადატ. დაცინვა, ყბადალება. საქვეყნოდ თავის მოჭრა.

სალოცავად გახდომა - გადატ. მეტად ძვირფასი. საყოველთაოდ დაფასებული, ყველასგან აღიარებული (ვინმე).

სალს კლდეზე დამყარება - მყარ ფუძეზე რამის აშენება; გადატ. მტკიცედ, საფუძვლიანად, საიმედოდ კეთება საქმისა.

სამაგიეროს გადახდა - სამაგიეროს გადახდის მიზნით შესაბამისად მოქცევა, აღეკვატური ქმედება; გადატ. ვინმეს მიმართ აღეკვატური საქციელი. როგორც თავად მან ჩაიდინა.

სამანის ჩასმა - სამიჯნო ქვის ჩამაგრება ძიწაში; საზღვრის დაკანონება; გადატ. განდევნა თემის საზღვრებიდან, ყოველგვარი ღირსების აყრა, საზოგადოების წინაშე უდიდეს და საქვეყნო დამნაშავედ გამოცხადება.

სამანს ჩაუსვამენ - თემიდან ვინმეს მოკვეთის, შერისხვის ნიშნად ძიწაში სამანს ჩაასობენ.

სამანში ჩათანებული - გადატ. ვისაც სამანი ჩაუსვეს, ვინც (რაც) შერისხეს.

სამარმს, საფლავს გაითხრის - გადატ. დაიბარხება, მოკვდება.

სამარმდის ჩაყოლა სიკვდილის კარამდე ერთად ყოფნა; გადატ. სიკვდილამდე, მთელი სიცოცხლე განუშორებლობა.

სამარმს უთხრის დალატობს, საფროთხეს უმზადებს, მახეს უგებს, ორმოს უთხრის.

სამარმში აწვევენ - კლავს, სიცოცხლეს უსკობს.

- სამარეში ჩააწვენს** დამარხავს; მოკლავს.
- სამარეში ჩაყვება** სიკვდილამდე არ მოშორდება.
- სამართალს გაუჩენს** სამართლიანობას აღუდგენს.
- სამართლის სასწორი** გადატ. სამართლიანობის. კანონიერების დამდგენი, თემიდას სასწორი.
- სამარიდან წამოყენება** – გადატ. გაცოცხლება, მკვლრეთით აღდგენა.
- სამარის ბათხრა** – გადატ. ვინმესთვის ზიანის მიყენების განზრახვა, ვინმეს მოსპობა.
- სამარის კარამდე** გადატ. სანამ ცოცხალია, დიდ-ზანს, სანამ არ მოკვდება.
- სამარის მთხრელი** გადატ. მკვლელი, მოღალატე, სიცოცხლის გამომსალმებელი.
- სამარის (საფლავის, კუბოს) კარი** – გადატ. სიცოცხლის ბოლო, სიცოცხლის უკანასკნელი დღეები, სიკვდილის პირი.
- სამარის ფერი აღევს (ედება)** – ძალზე გაფითრებულია, მიცვალებულის, მკვდრის ფერი აღევს (ედება).
- სამარისკენ იყურება** – გადატ. მალე მოკვდება, მისი დღეები დათვლილია, ცალი ფეხი სამარეში უდგას.
- სამარცხვინო ბოძზე ბააპრავს** – გადატ. საჯაროდ შეარცხვენს, გაამათირახებს.
- სამახარობლო მხრებება** – სამახარობლო ჯილდო მეკუთხვის, გადატ. გასახარებელი ამბავი შემიტყობინებია.

სამგლე გოჭივით ატმხილი უაზროდ ატეხილი, ძალზე ამტყდარი, გულის წასვლამდე, (ჯიუტად) რამის (მეტწილად სახიფათოს) ამომჩემებელი.

სამგლე გოჭივით ატყდომა -- გადატ. 1. განსაცდელისათვის პირდაპირ პირში ჩავარდნა. 2. ხიფათში ძალით ჩაგდება თავისა, გაუფროთხილებლობა.

სამთვარიომ ხომ არ მობიარა?! გადატ. რამ გაგაგეჟა, რას მიედ-მოედები, რასა როტავ?

სამოთხის ბასალეზი გადატ. ბედნიერება, წარმატება, გულის წადილის ასასრულებელი რამ.

სამოთხის კარი გაქელება - გადატ. ბედნიერებას იგრძნობს, ბედნიერებას მიაღწევს.

სამოთხის კარი გაქესნება - გადატ. ბედნიერება ეწვევა, ნეტარებას განიცდის.

სამშვიდობოს (სამშვიდობოზე) გამოდის - ხიფათს, საშიშროებას თავს აღწევს.

სამშვიდობოს (სამშვიდობოში) გასვლა სახიფათო ადგილიდან გაცლა, თავის დაღწევა. გადარჩენა, უშიშარ, დაცულ ადგილზე მისვლა.

სამხედრო ჩარევა - იარაღის გამოყენებით მონაწილეობის მიღება (სხვა ქვეყნის სახელმწიფო საქმეებში).

სანამ სული მიღვას გადატ. სანამ ცოცხალი ვარ

სანაქლემოს წააბებს დავაში, კამათში გაჩტყუნდება.

სანთელი [სანთლად] მინთიხარ - გადატ. საიქედოდ მყავხარ, შენ შემოგხარი, შენით ვსულდგმულობ, შენზე ამომდის მზე და მთვარე, შენ შემოგყურებ.

სანთელი მიქრება – გადატ. ვუბედურდები, საცოდავი კვდები.

სანთელივით დნობა – გადატ. გახდომა, დამჭლევება, ძლიერ გაღევა, დასუსტება სხეულისა.

სანთელივით ჩამოადნობს – დაასუსტებს, დაადნობს (ავადმყოფობა, დარდი...).

სანთელივით ჩამოდნება – გახდება, გაყვითლდება, დასუსტდება (ავადმყოფობის, დარდის, მწუხარების... გამო).

სანთელივით ჩამოდნარი – გამხდარი, გაყვითლებული, დასუსტებული, გაღეული.

სანთელივით ჩამოუდნობს – დაუსუსტებს, გაღეევს, გაახდენს (ავადმყოფობისაგან, დარდისაგან).

სანთელით ეძებს – გადატ. მონდომებით, გულდასმით ეძებს, ძლიერ მოწადინებულია რამის საპოვნელად.

სანთელით საძებნელი (საძებარი) – გადატ. ძნელად საპოვნი, იშვიათად შესახვედრი, იშვიათი.

საპნის ბუშტივით ბაძრება – გადატ. ჩქარა, უკვალოდ გაქრება, მოისპობა.

საპურყველო ლაპარაკი (რომელიმე ენაზე) გადატ. ორიოდ, უსაჭიროესი, სიტყვის ცოდნა რომეღიმე ენაზე.

სარმის გამოკვრა – ჭიდაობის ერთ-ერთი ილეთი, ფანჯი მოწინააღმდეგის მოულოდნელად დამარცხებისათვის; გადატ. მოულოდნელი ღალატი, დაუნდობლობა.

საროს, ალვის ტანი – გადატ. ძალაღი, კარგად მოყვანილი, წერწეტი ტანი.

სარს მხევა – გადატ. თავგამოდებით შრომობს, წელებზე ფეხს იდგამს.

სარჩულად [და]ქმნება – რამის საფუძველი, მიზეზი, საბაბი [გა]ხდება.

სარჩულად ქმნება – გადატ. რაღაცის საფუძველი ხდება.

სარჩულად უღმვს – გადატ. რაღაცის მიზეზია, საფუძველია.

სარჩული უღმვს – გადატ. მიზეზია, საფუძველია.

სარჩულს (სარჩულად) დაუღმვს გადატ. საფუძველად დაუღმვს; მიზეზად მიიჩნევს.

სარწმუნო[ლ] იყავ (ბრძანდებოდეთ) დარწმუნებული იყავი (ბრძანდებოდეთ).

სასაცილოდ აიგდებს (აიღებს) – დასცინებს, გააზასხარავებს.

სასაცილოდ აღებული – სასაცილოდ აგლებული.

სასაცილოდ, სიცილად არ ჰყოფნის მეტისმეტად სასაცილოდ ეჩვენება.

სასიკვდილო ლახტს დაჰკრავს გადატ. სიკვდილის პირამდე მიიყვანს, გაანადგურებს, სასიკვდილო ლახვარს ჩასცემს.

სასირე ბადე – ფრინველის დასაჭერი ბადე.

სასიცოცხლო (საამჟამინო) პირი ა[და]რა აქვს – ვერ გადარჩება, მოკვდება.

სასმელს (საჭმელს) არ დამკარება პირს არ აღებს, არც წყალს ეკარება და არც საჭმელს.

სასომბის წაკვეთა – იგივეა, რაც სასოწარკვეთა, უიმედობა.

სასოს [წარ]იკვეთს (სასო [წა]ეკვეთება) იმედს [და]კარგავს (იმედი დაეკარგება).

სასოწარკვეთილებაში ვარდება – სასოწარ-
კვეთილება [შე]იპყრობს, უიმედობა მოიცავს.

სასწორზე დაიდება – გადატ. აიწონ-დაიწონება,
გაიზოიება, გაირკვევა, გამოიცდება.

სასწორზე შმაბღებს – გადატ. გამოცდის, გან-
საცდელის წინაშე დააყენებს.

სასწორზე შმაბღება – გადატ. რაღაცის საალალ-
ბედოდ, სათუოდ გახდომა, საფრთხეში ჩადება.

საუკუნეების სიღრმე – ძველისძველი დრო.

საუკუნო, სამუდამო (მუღმივი) კილი –
სიკვდილი.

საფიქრებულში ჩააბღებს – საფიქრებელს,
საჩრუნავს გაუჩენს, - ჩააფიქრებს, დააფიქრებს.

საფლავი მმთხრება – გადატ. ვკვლები, ვილაცა
ჩქმს დაღუპვას ფიქრობს, ცდილობს.

საფლავიდან ამოღება (მამა-პაპისა) – გადატ.
შეგინება, აუგად მოხსენიება მიცვალებულისა, გალანძღვა.

საფლავის ბათხრა (ვინმესთვის) – გადატ.
დასაღუპავად, სასიკვდილოდ დაუზრგველობა.

საფლავის ბათხრა თავისივე ხელით –
გადატ. სასირცხვილო საქმის ჩადენა, თავის შერცხვენა.

საფლავის კარამღე – გადატ. სანამ ცოცხალია,
სიკვდილამღე.

საფლავის კარ[ებ]ამღის – სიკვდილამღე.

საფლავის კარებზე მიღბება – სიცოცხლის
ბოლო. უკანასკნელი დღეები დაუდგება, სიკვდილის პირზე
ძივა.

საფლავის მთხრელი – მესაფლავე; გადატ. შეუბრალებელი, მოსისხლე მტერი, ძველი, დამღუპველი.

საფლავს უთხრის – იგივეა, რაც საძარეს უთხრის.

საფლავში გადატრიალება (მიცვალება ულისა) – გადატ. მეტად ცუდი ამბის გაგონება, სასირცხვილო საქმე, შეურაცხყოფა. მოქმედება, რომელიც არა თუ (ყოცხალს შეარცხვენს, არამედ მიცვალებულსაც კი საფლავში შეაწუხებს.

საფლავში (სამარეში) დებს ძარხავს, ასაფლავებს.

საფლავში (სამარეში) ჩავს მოკვდება.

საფლავში (სამარეში...) ჩადებს – დაასაძარებს, დამარხავს, აუგს იტყვის.

საფლავში, სამარეში ჩაიტანს სიკვდილადდე ეხსომება, არ დაივიწყებს, საიდუმლოს თან ჩაიტანს, ბოლომდე არ გაამხელს.

საფლავში ჩასვლა – გადატ. სიკვდილი, სიცოცხლესთან განშორება.

საფლავში ჩაყოლა – გადატ. 1. სხვისადმი უზომო სიყვარული, სხვისთვის თავის დაუზოგველობა, თავის განწირვა. 2. შურისძიების მიზნით სიცოცხლის მანძილზე სამაგიეროს პერმანენტულად, განუწყვეტლივ, არაერთგზის მიება.

საფლავში ჩაყოლება – გადატ. საუკუნოდ შერჩენა, სამუდამოდ მითვისება.

საფუძველი ეყრება – დასაბამი ეძლევა (რამეს, რამე წამოწყებას), არსებობას იწყებს (რამე).

საფუძველს [ჩა]უყრის (საფუძველი [ჩა]ეყრება) გადატ. რამე ახალს [და]იწყებს, [და]აარსებს, [და]აიკუნებს, [შე]ქმნის (რამე ახალი [და]იწყება, [და]არსდება, [შე]იქმნება).

საფუძვლად უღმვს - საფუძვლად, საძირკვლად აქვს.

საქმეწოდ დაღება - გადატ. ყველას სალაპარაკოდ გახდომა, ყველასგან ყბადალება, ყველასგან კილვა-დაცინვა, ყველასგან დაძრახვა.

საქმე (ბელი) წაღმა (უკულმა) დატრიალდება საქმე (ბელი) წაღმა (უკულმა) წარიმართება, წავა, დაბრუნდება.

საქმე ბავიჭირვე - ძნელ გარემოებაში ჩავიგდე თავი, უჭირო ჭირი მოვიკიდე.

საქმე ბაიჩარხება - საქმე გაკეთდება; მოხერხდება, მოგვარდება, მოეწყობა.

საქმე ის არის - ძირითადი, მთავარი ის არის, მნიშვნელოვანი ის არის.

საქმე მიღება (რამეზე, ვინმეზე) საჭირო გახდება, საჭირო შეიქნება (რამე, ვინმე).

საქმე მივარდება - რალაც მიფუჭდება, ჩამეშლება, არ გაიძლიერა, მიზანს ვერ მივალწევ.

საქმე რომ საქმეზე მიღვს (ვავიღვს), საქმე თუ საქმეზე მიღება (ვავა) - რამის განხორციელების საკითხი რეალურად რომ დადგეს, რამის გაკეთების უტყუარი შესაძლებლობა რომ შეიქმნეს...

საქმე... უკულმა დატრიალდება - საქმე... ცუდად წარიმართება.

საქმე უემოგელია?! - საქმე არა გაქვს? გადატ. არაფერი გენაღვლება, დარდი არაფრისა გაქვს.

საქმე ჩაჩუმდება - რაზე უსიამოვნო, საჩოთირო საქმე მიიჩქმალება, აქცენტირებული ამბავი ჩაიფუშება, აქტიურობა ჩაიშლება.

საქმე ჩემთან გეხმებათ! - გადატ. დაუსჯელი ვერ გადაძირჩებით, დანაშაულს არ შეგარჩენთ, სამაგიეროს გადაგიხდით, პასუხს ჩემთან აგებთ.

საქმე წასულია - გადატ. უიმედო მდგომარეობა მაქვს (გაქვს...).

საქმე წახდება - მდგომარეობა გართულდება, გაფუჭდება.

საქმეს ბოლომდე მიჰყვება - 1. რაზე საქმეს ბოლომდე არ ეშვება, ბოლომდე აკეთებს, ბოლომდე თავს არ დაანებებს. 2. დაამთავრებს, დაასრულებს (ან დაამთავრებინებს, დაასრულებინებს).

საქმეს გააჭირვებს - გადატ. გულს გააწყალებს, თავს მოაბეზრებს.

საქმეს გაუჩარხავს - გადატ. საქმეს მოუწესრიგებს, მოუგვარებს, გაუკეთებს.

საქმეს ზედპირზე აუცურდება - გადატ. საქმეს ღრმად არ ჩახედავს, ღრმად არ ჩაუკვირდება. ზერელედ მოეკიდება.

საქმეს მიაღებება - მუშაობას დაიწყებს, საქმეს ხელს მოჰკიდებს.

საქმეს მოატრიალებს - საქმეს ვინმესთვის სასურველ მსვლელობას მისცემს.

საქმეს საქმეზე მიიყვანს - საქმეს წესრიგში მოიყვანს, მოაგვარებს.

საქმეს საქმეზე მოიყვანს - საქმეს მოაწესრიგებს, დაასრულებს, დააბოლოებს, დააგვირგვინებს.

საქმეს შეეზღვევა - საქმეს ხელს მოჰკიდებს, დაიწყებს, საქმიანობას შეუდგება.

საქმეს ჩააჩუმებს - რამე უსიამოვნო საქმეს მიჩქმალავს, მიაჩუმებს.

საქმეს წააბნებს - ვერ მოიგვარებს, ხელი შეეშლება.

საქმეს წინ იმკლვარებს - იგივეა, რაც საქმეს წინ წაიგდებს.

საქმეს წინ წაიბღებს - ზოგ რამეს (შესასრულებელი საქმე) წინასწარ გააკეთებს.

საქმეს (ხელობას...) დაადგმება - საქმეს (ხელობას...) ხელს მიჰყოფს, ხელს მოჰკიდებს.

საქმიანი დღე - სამუშაო დღე, საქმის დღე, სადაგი დღე.

საქმის აღკვრა - საჩივრის შეტანა (სასამართლოში), გასაჩივრება.

საქმის ბამტანი - საქმის ბოლომდე მიმყვანი, გამკეთებელი, საქმის შემსრულებელი.

საქმის ბაჭირვება გადატ. გულის გაწყალება, თავის მობეზრება.

საქმის მოსვლა საქმეზე - გადატ. საქმის სრული განხორციელება, დამთავრება, დასრულება, ბოლომდე გაკეთება.

საქმის წაბმება - საქმის ჩაშლა, დამარცხება.

საქმის აბება გადატ. გაკიცხვა, გაკილვა; დასჯა

საქციელი წაუსდება უხერხულ მდგომარეობაში ჩავარდება, - შერცხვება, დაიბნევა.

საქციელს წაუსდენს უხერხულ მდგომარეობაში ჩაადებს, - შეარცხვენს, დააბნევს.

საღათას ძილით დაძინება - ლამის გამოუღვიძებელი, დიდხანს ძილი; გადატ. უდარდელობა, უზრუნველობა, სიზარმაცე.

საღამო შამში საღამოს, საღამო ხანს, მწუხრისას.

საღმრთელი აშულება - გადატ. რამე სურვილი მოუვლის, ნდობა აღეძვრება.

საღმრთელის აშლა - გადატ. მადა'ხე მოსვლა, ნდობის აღძვრა, მოსურვება.

საღმრთელს აუშლის - რამე სურვილს გაუჩენს, რამეს ძალიან მოანდომებს.

საღმრთო სჯული - მოძღვრება ქრისტიანული რელიგიის შესახებ.

საღმრთო წერილი - ძველი და ახალი აღთქმის წიგნები.

საყელოში გაწევა - გადატ. ყელყელაობა, ყოყლოჩინობა, თავის მოწონება, მეტიჩრობა.

საყვედურების გულის ბახსნა გადატ. საყვედურებით ავსება, ბევრი, მრავალი საყვედურის თქმა.

საყვედურებით ამავესო - გადატ. უზომო უკმაყოფილება გამომიცხადა, საშინლად დამემდურა.

საყვედურით ცხვირს გაუსვრეტს ვინმეს საყვედურით აავსებს.

საყვედურო ცოდნა გადატ. სულ ცოტა, მცირედი, უბრალო, ადვილი, ელემენტარული ცოდნა.

- საშველი არ ღაადგება** – არაფერი ეშველება.
- საშველს არ აძლევს, არ მისცემს** – გადატ. არ [მო]ეშვება, [ჩა]აცივდება, არ ასვენებს, აწუხებს.
- საშოვარზე გამოსვლა** – 1. რამის შესაძენად, საძებრად წამოსვლა. 2. ლუკმაპურის მოსაპოვებლად გასვლა.
- საშოვარზე (საშოვარში) გასვლა, წასვლა** სარჩოს, ფულის... საშოვნელად, შესაძენად წასვლა.
- საცა ბოლი მაღალია, მეც იმისი მაყარია!** – სადაც ჩემთვის უფრო ხელსაყრელია, მეც იქა ვარ! უკეთესი რაც არის, იმას ვეტანები!
- საცა დაუღამდება, იმ გაუთენდება** – გადატ. უბინაო, უსახლკარო, ფენმოუკიდებელი.
- საცერში ბავარდება** – გადატ. ეშმაკია, მოხერხებულია, მარჯვეა, გაიძვერა.
- საწვეროსნოს აქავება** – გადატ. საყვარელი აღამიანის ამბორი, სასიხარულო ამბის გაგონება ან სასიამოვნო კინძეს ნახვა და მასთან ალერსი.
- საკველო ღვინო** – შესანახად ვარგისი ღვინო.
- საძირკველს ჩაუბღმებს** – იგივეა, რაც საფუძველს ჩაუყრის, ბალავარს გაუთხრის.
- საძირკველს ჩაუყრის (ჩაყრის, ჩაუბღმებს)** – გადატ. იგივეა, რაც საფუძველს ჩაუდგამს, ბალავარს გათხრის.
- საძირკველის (საფუძველის) ჩაყრა** – საძირკველის გაკეთება მომავალი შენობისათვის. გადატ. რამე ახლის დაწყება, დაფუძნება.
- საძირკველის ჩაღმება** – გადატ. იგივეა, რაც საძირკველის ჩაყრა.

საწველი (საწველელი) ფური – გადატ. შექმოსაველის, სარგებლის, გამორჩენის წყარო (მოტყუების ან დაბრეყების საშუალებით).

საწნახლის გასატმხად – საწნახელში ყურძნის ჩასატყელეტად.

საწუთროს ქცევა – საწუთროს, წუთისოფლის ცკალე-ბადობა, ბრუნვა; ტრიალი.

საჭმელია თუ სასმელი? გადატ. სახელდობრ რა არის, რა თვისებისაა, რა ჰქვია? იტყვიან სრულიად უცნობის მიმართ, ვისზედაც (რაზედაც) ინფორმაცია საერთოდ არ გააჩნიათ.

სახადელზე მოსვლა (მოყვანა) -- გუნებაზე, ხასიათზე მოსვლა (მოყვანა).

სახარჯო ღვინო -- ჭაჭაზე წყლით დაყენებული ღვინო, ოჯახში ყოველდღიურად სახარჯო.

სახე გადაეშლება – რამე ესიამოვნება, გული გაეხსნება.

სახე გადაეშინდება – სახიდან ნალველს, კაეძანს, დარღს გადაიყრის.

სახე გაეშლება – სახე გაეხსნება, სახე გაუმხიარულდება, გაებადრება.

სახე შეეშლება – სახეზე ჩვეულებრივი იერი შეეცვლება, ნალველი და შეშფოთება აღებეჭდება.

სახე (შუბლი, წარბ[ებ]) გაეხსნება სახე გაუმხიარულდება, ნათელი დაადგება, სხივნათელი აუკიფდება.

სახეზე აღმურის ასვლა – იგივეა, რაც აღმურის მოკიდება (სახეზე).

სახეზე ნათელი გადაჭყენია – გადატ. ვისი სახეც გამოხატავს სიხარულს, კმაყოფილებას, სვესვიანობას. (სახეზე) ღიმილი გადაურბენს (ბაურბენს, გადააჭკრავს, გადაამკვრება) – მოკლე ხნით ღიოსილი დაეტყობა, გამოესახება.

სახეზე ღრუბლის გადაშარება – გადატ. მოწყენა, დასევდიანება, ცხვირის ჩამოშვება.

სახეზე შვიშლება – ჩვეულებრივი გამომეტყველება, იერი შეეცვლება, დაეკარგება.

სახეზეა, სახეზე იმყოფება – აქ არის, აქ იმყოფება, ესწრება (რამეს).

სახელი აქვს დაბღებული – სახელი აქვს მოხვეჭილი, მოპოვებული. ავტორიტეტიანია.

სახელი გაუწყდეს – მოისპოს, გადაშენდეს.

სახელი უტყდება – სახელი ურცხვება, საქვეყნოდ თაკი ეჭრება.

სახელი წაუხდება – იგივეა, რაც სახელი გაუტყდება.

სახელის გავარდნა – გადატ. სახელის მოხვეჭა, ცნობილად, სახელგანთქმულად გახდომა, სახელის გათქმა.

სახელის გათქმა – იგივეა, რაც სახელის მოხვეჭა.

სახელის გაკმთება – გადატ. ავტორიტეტის მოპოვება. სახელის მოხვეჭა.

სახელის განდიდება – სახელის უფრო მეტად მოხვეჭა, ავტორიტეტის გაზრდა.

სახელის გასატყნად – გადატ. შესარცხვენად.

სახელის ბატმხა – გადატ. შერცხვენა, სირცხვილში ჩაგდება თავისა; დამცირება. პირობის შეუსრულებლობა, პირშაობა.

სახელის ბაფუჭება – იგივეა, რაც სახელის გატეხა.

სახელის დაბდება -- იგივეა, რაც სახელის მოხვეჭა, მოპოვება, ავტორიტეტი.

სახელის მოხვეჭა – გადატ. ავტორიტეტის მოპოვება, სახელის გათქმა.

სახელის წახდენა -- იგივეა, რაც სახელის კატეხა.

სახელს, აბრუს უტმხს – საქვეყნოდ თავს სჭრის, არცხვენს.

სახელს ბაიტმხს – სახელს (თავს) შეირცხვენს.

სახელს ბაიბდება, სახელს ბაითქვამს
ცნობილი გახდება, ავტორიტეტს მოიხვეჭს.

სახელს ბაუბდება – სახელს გაუთქვამს, ცნობილს გახდის.

სახელს ბაუფუჭებს – გადატ. იგივეა, რაც სახელს გაუტეხს, დაამცირებს, სირცხვილში ჩააგდება.

სახელს შესძენს – სახელს მოუპოვებს, მოუხვეჭს, სახელოვანს გახდის, ავტორიტეტს შეუქმნის.

სახელს წაიხდენს იგივეა, რაც სახელს გაიტეხს.

სახელს ღრუბელი ბადაფუჭება – მოწყენა, სიკვლა დაეტყობა...

სახელში აქვს (ჰყავს)– 1. მხედველობაში აქვს; ანგარიშს უწევს, ითვალისწინებს. 2. ახსოვს.

სახელის ახსნა – გადატ. შერიგება, უზრახველობის დასრულება, შინ შეშვება, ურთიერთობის განახლება.

სახლის გაცივება – გადატ. უკაცობა სახლში, ამოწვევითა.

სახლის კარი ყოველთვის ღიაა კარგი კაცი-სათვის – გადატ. ყველგან სიამოვნებით დაუხვდებიან სასიამოვნო სტუმარს.

სახლს კარს შეუხსნის – სახლ-კარს დაურბევს.

სახლს, სახლის კარს შეუპრაპენ – მეზობლობაში მოიკვეთენ, ჩამოიშორებენ, გაწირავენ (გაუტანლობისათვის, ხალხის წინაშე დანაშაულის ჩაღენისათვის).

სახლში (შინ...) შეიტანს – ოჯახს შესძენს, შემატებს.

სახტად დარჩენა – გადატ. გაოცება, განცვიფრება, ძლიერ გაკვირვება, გაშტერება.

სახტად დარჩენილი (მოულოდნელი შემთხვევისთან) – გაოცებული, განცვიფრებული, ძლიერ გაკვირვებული.

სემდა მოაწვება (გულზე) – სევდა მოეძალება, სევდა შეიპყრობს, სევდა-ნალველი წაიღებს.

სეირის ჩვენება – გადატ. 1. სანახაობის გამართვა ვინმესთვის. 2. შავი დღის დაყენება, გამწარება.

სეირს აყურებინებს გადატ. 1. სეირს უჩვენებს. 2. შაკ დღეს დააყრის.

სეირს აჩვენებს – სანახაობას გაუმართავს.

სველი თოვლი – წყლიანი თოვლი, თითქმის გაწყალებული.

სველი ლუკმა – გადატ. რამე წვნიანი საჭმელი (ცარიელი, ხმელი პურის საპირისპიროდ).

სველი ხელადა – ღვინით ახლად ავსებული ხელადა, რომელსაც ჯერ კიდევ ზედ შერჩენია სისველე ქვივრიდან ამოღებული ღვინისა.

სიბერე თავში ჩაუკაკუნებს – სიბერის ნიშნები დაეტყობა, სიბერე მოუახლოვდება.

სიბერე კისერში ჩაუკაკუნებს – სიბერის ნიშნები დაეტყობა, სიბერე მოუახლოვდება.

სიბრკმ-სიბანეს გაუზომავს ყოველმხრივ გასინჯავს, აწონ-დაწონის, შეათვალიერებს, შეაფასებს.

სიბრკმ-სიბანიტ – გადატ. მთლიანად, ეროიანად; მთელი სიმწვავეით.

სიზმარში, სიზმრადაც კი არ მოეჩვენება – ვერასოდეს ვერ ნახავს, თვალსაც ვერ მოჰკრავს; ვერც იფიქრებს.

სიზმარში (სიზმრად) არ მოლანდებია – გადატ. არასოდეს უნახავს, თვალიც არ მოუკრავს; არ უფიქრია.

სიზმრის ახსნა – სიზმარში ნანახისათვის ამა თუ იმ მნიშვნელობის მიცემა, მინიჭება.

სიკეთე მოგცემს (მოგცემს)! – კმაყოფილების, სიამოვნების გამოხატვა; ღსენა მოგეცეს! იცოცხლე!

სიკეთეში, უკეთესობაში... უმდის უკეთესი ხდება, უმჯობესდება.

სიკეთის მომტანი – სიკეთის მომნიჭებელი, სასარგებლოს ჩამდენი.

სიკვდილად უღირს, სიკვდილად მიაჩნია – მეტისმეტად უჭირს, ეძნელება, ძლიერ ეზარება.

სიკვდილი არის – გადატ. მეტიმეტად ძნელია, დასაზარებელია, აუტანელია.

სიკვდილი (სიკვდილის ჩრდილი) უახლოვდება სიკვდილის პირასაა, სასიკვდილოდ არის განწირული.

სიკვდილის ბუზი დააჯდა – ბედისწერამ უწია, აღსასრული დაუდგა.

სიკვდილის კერძი კინც ღირსია სიკვდილის წილი გახდეს, სასიკვდილე.

სიკვდილის პირას მდგარი – მომაკვდავი, სულთმობრძავი.

სიკვდილის პირზე მიაბდებს – სიკვდილამდე მიიყვანს, დაასუსტებს, დააუძლურებს.

სიკვდილის შერი – მკვდრის ფერი, - გაფითრებული, გაყვითლებული.

სიკვდილის შვილი გადატ. ითქმის აღამიანზე, როგორც მოკვდავ არსებაზე.

სიკვდილის ცელი – სიკვდილი (სიკვდილს ცელიანი ჩონჩხის სახით ხატავენ).

სიკვდილს მბრძვის - სიკვდილის პირსაა, სულთმობრძავია.

სიკვდილს თვალეზში უყურებს – მოსალოდნელ სიკვდილს მამაცურად ეგებება, მოსალოდნელი სიკვდილის არ ეშინია.

სიკვდილს თვალეზში შეხედავს – მოსალოდნელ სიკვდილს არ შეუშინდება.

სიკვდილს სახეში უყურებს (უცქერს) – სასიკვდილო საფრთხის წინაშე იმყოფება.

სიკვდილსაც დავიწყებინარ – გადატ. სიკვდილსაც დავიწყებოდეს შენი წაყვანა, დიდხანს გეცოცხლოს.

სილას ბაუშლის – გაარტყამს, შემოჰკრავს (სახეში).
- გააწნავს, ალიყურს აჭმევს.

სიმართლემ რომ ვთქვა (ბითხრა, ითქვას...) – ჩართული ფრაზა ნათქვამის სისწორის სააქცენტოდ.

სიმართლემს, სინდისს მისდევს – სიმართლით, სინდისით მოქმედებს.

სიმართლესთან ახლოს არის სიმართლესუნდა იყოს, სავარაუდოდ მართალია.

სიმწრის ოფლს გადაასხამს – სიმწრის ოფლში გაიწურება. გადატ. დიდ გაჭირვებაში ჩავარდება, ძეგისმეტად შეწუხდება.

სინათლემ, სხივი შემოდგება – შემოაშუქებს, შემოანათებს, ბნელს გაანათებს.

სინანულში ვარდება ნანობს, წუხს.

სინდისზე ხელს აიღებს – უსინდისოდ მოიქცევა.

სინდისის ქნჯნა – საკუთარი ცუდი საქციელის გამო შეწუხება, სინანული ნამოქმედარისა გამო.

სინდისმა შეაწუხა – სინდისმა ქნჯნა დაუწყო, ინანა თავისი ცუდი საქციელი.

სინდისს გეზიცები(თ) ეტყვიან მოსაუბრეს ნათქვამის სიმართლესი დასარწმუნებლად.

სინსილას გაწყვიტს (გააწყობს) მოელ მოდგმას მოსპობს, დედიან-ბუდიანად ამოაგდებს, გაანადგურებს.

სინსილას უწყვიტს – სპობს, ანადგურებს.

სინსილის ბაჟყვითა – გადატ. განადგურება, მოსპობა, მუსრის გავლება.

სირცხვილის ოვლს დასხამს – ძალიან შერცხვება, სირცხვილისაგან შეწუხდება.

სირცხვილის ოვლში, სირცხვილით იწურება ძალიან რცხვენია, სირცხვილისაგან შეწუხებულია.

სირცხვილს აჭმევს – [შე]არცხვენს, სირცხვილში აგდებს.

სირცხვილის ჭამა – შერცხვენა.

სირცხვილს ჭამს – შერცხვება, თავს შერცხვენს.

სირცხვილში ჩააბღებს – სირცხვილს აჭმევს, შეარცხვენს.

სისხამ დილით, სისხამ დილაზე – დილაადრიაჩად, ძალიან ადრე, დილით, ალიონზე.

სისხამი დილა – ადრიაანი დილა (ახალ გათენებულზე).

სისხლი არ აუღულდება – გადატ. გაჩუმებულია, მოძხდარისადმი ინდიფერენტულია.

სისხლი აუღულდება – გადატ. აღელდება, გრძნობა მოყრევა.

სისხლი აუჩქროლდება -- გადატ. ღელვას, შფოთვის დაიწყებს.

სისხლი აწვება ყელში – ბრაზი მოსდის, ბოღმა ახრჩობს.

სისხლი და ხორცი – ღვიძლი, მკვიდრი, უახლოესი ნათესავი (ჩვეულებრივ, შვილი, ძმა ან და).

- სისხლი ემღვრება, გული ემღვრება** გადატ. მღელვარება იპყრობს; ბრაზი ერევა, გული მოსდის.
- სისხლი ეყინება** – გადატ. შეშლება, უძოძრავი ხდება (შიშისაგან, მწუხარებისაგან...).
- სისხლი თავში აუვარდება** – ერთბაშად სისხლი მოაწვება თავში; გადატ. მეტისმეტად გაბრაზდება, გააცეცხლდება, გაშმაგდება.
- სისხლი მართებს (ვინმესი)** – სისხლია ასაღები ვინმესაგან.
- სისხლი მოაწვება** – ბრაზი დაახრჩობს, განრისხდება.
- სისხლი სწყურია** – გადატ. 1. ვინმეს მოკვლა, სისხლის დაღვრა (აღება) სურს. 2. შურისძიების დიდი სურვილი აქვს. 3. ბრძოლა სწყურია.
- სისხლი უღულს** – გადატ. ძალ-ღონით სავსეა, ენერგიულია, მკვირცხლია, ახალგაზრდაა.
- სისხლი უშრება** – გადატ. ძლიერ წუხს, იტანჯება, - სისხლი ეყინება.
- სისხლი ჩამქცევა** – დამბლა დაეცემა.
- სისხლით და ხორციით** – გადატ. მთელი არსებით, მთლიანად.
- სისხლით დაბანა სისხლისა** სისხლის აღება. სანაცვლოს მიზლვა, სამაგიეროს გადახდა.
- სისხლით ნათესაობა** – ერთი და იმავე მშობლების (წინაპრების) შთამომავალთა ერთიანობა, ნათესაობა.
- სისხლითა და ხორციით სავსე** გადატ. ჯან-ღონით სავსე, - ჯანსაღი, ახალგაზრდა.
- სისხლის ამღვრება** – იგივეა, რაც გულის ამღვრება.

სისხლის აღება – გადატ. შურისძიება, მკვლელობი-
სათვის სამაგიეროს გადახდა, მოსისხლის მოკვლა.

სისხლის აღმღვება – გადატ. აღშფოთება, აღელვება;
აღზვინება, აგზნება.

სისხლის აჩქროლება – იგივეა, რაც სისხლის აღელ-
ვება.

სისხლის გამოწოვა – გადატ. გაყვლეუა, ექსპლუა-
ტაციის გაწევა.

სისხლის გაშრობა – გადატ. გამწარება, გატანჯვა,
შეწუხება, გაწვალება, გულის გაწვალება.

სისხლის დაღვება (ვინმესი) – გადატ. შურისძი-
ება, მოკვლა (ვინმესი).

სისხლის თავში ავარდნა – გადატ. გაბრაზება,
აღშფოთება, გაშმაგება; შეშინება, შეძრწუნება.

სისხლის მოწოლა – გადატ. განრისხება, გაბრაზება,
სისხლის თავში ავარდნა.

სისხლის მსმელი – გადატ. ჯალათი, მკვლელი.

სისხლის ოფლსა ღვრის – გადატ. მძიმე მუშაობას
წევა, ილაჯს იწყვეტს მუშაობით.

სისხლის საძიებლად – გადატ. სისხლის ასაღე-
ბად.

სისხლის სმა – გადატ. შურისძიება, მკვლელობის
ჩადენა, სისხლის დაღვება.

სისხლის ტვინში ავარდნა – იგივეა, რაც სისხ-
ლის თავში ავარდნა.

სისხლის ღვარს აწვიმებს – ბევრ სისხლსა
ღვრის (ბრძოლაში), ბევრ (ჩვეულებრივ, უდანაშაულო) ხალხს
ხოცავს, ჟლეტს.

სისხლის ღვარს, სისხლის გუბეს (ტბას, ზღვას და მისთ.) დააყენებს გადატ. ბევრ სისხლს დაღვრის, ბევრ (ჩვეულებრივ, უდანაშაულო) ხალხს დახოცავს.

სისხლის ყელში მოსვლა – იგივეა, რაც სისხლის ყელში მოწოლა.

სისხლის ყელში მოწოლა – გადატ. გაბრაზება, გაშმაგება, ბოლმის მოწოლა.

სისხლის ჩამოგდება – გადატ. მტრობის გაღვივება, შუღლის ჩამოგდება.

სისხლის ცრემლები – იხმარება დიდი უბედურების, მძიმე განცდის გამოსახატავად.

სისხლის ძიება [ძებნა] – შურისძიება.

სისხლის წვიმა – დიდი სისხლის ღვრა, ხოცვა-ჟლეტა.

სისხლისაგან (სისხლად, სისხლით...) იცლება – ბევრ სისხლს ღვრის, კარგავს, სისხლისაგან იწრიტება.

სისხლს არ (ნუ) შმარჩენს სისხლს აიღებს, მკვლელს სამაგიეროს მიუზღავს.

სისხლს აუშვრევს – გადატ. გააბრაზებს, განარისხებს.

სისხლს გაუშრობს – გადატ. ძალზე შეაწუხებს, გატანჯავს, სიცოცხლეს გაუმწარებს.

სისხლს იძიებს – სისხლის აღებას ეცდება; სისხლს აიღებს.

სისხლს უმღვრევს – გადატ. აბრაზებს, არისხებს.

სისხლს უშრობს – გადატ. აწამებს, აწვალებს.

სისხლს ჩამოაგდებს – გადატ. მოსისხლე მტრე-
ბად აქცევს, შულს ჩამოაგდებს.

სისხლსა სწოვს (ვინმეს) – გადატ. ყვლეფს, ექს-
პლოატაციას უწევს.

სისხლში აქვს – მოსდგამს, თანდაყოლილი აქვს, ხა-
სიათში აქვს, გენეტიკურია.

სისხლში აქვს ხელი ბასპრილი – ვინმე ჰყავს
მოკლეული, მკვლელობა აქვს ჩადენილი.

სისხლში ბანაობს – გადატ. მრავალი უდანაშაულო
ადამიანის სისხლისმღერელია.

სისხლში ბასპრის მკვლელობას ჩადენინებს.

**სისხლში (სისხლსა და სორტში) გაუჯღე-
ბა** – განუმტკიცდება, შეუსისხლხორცდება, მოედება, ერ-
თიანად მოიცავს.

სისხლში ჩასრჩობა (ვინმესი) – გადატ. დახოცვა,
გაყლეტა.

სისხლში ცურავს სისხლისაგან იცლება.

სისხლში ხელის ბასპრა – გადატ. მკვლელობის
ჩადენა, ადამიანის მოკვლა.

სისხლში ხელს ბაისპრის – გადატ. მკვლელო-
ბას ჩადენს.

სისხლ-სორტში გაჯღომა (რამის) – გადატ.
შესასხლხორცება, მტკიცე სვეულებად გადაქცევა (რამისა).

სიტყვა (აზრი...) საქმედ იქცევა – ნათქვამი
[შე]სრულდება, აზრი, ნაფიქრი [გან]ხორციელდება.

სიტყვა გაუშრევა – გადატ. თქმას ვერ მოახერხ-
ებს, ხის ჩაუწყდება.

(სიტყვა) ენის წვერზე დაიჭირა - თავი შეიკავა და აღარ თქვა. კინაღამ წამოსცდა, სულ ბოლოს გადაიფიქრა.

სიტყვა (ლაპარაკი) მოითანს - საუბარი, მსჯელობა გამოიწვევს (რამის თქმას. რამის აღნიშვნას...), საუბარს, მსჯელობას მოჰყვება.

სიტყვა მოუჭრა - გადატ. მოკლედ უთხრა, მოკლედ უპასუხა, სხარტი პასუხით შეაწყვეტინა ლაპარაკი.

სიტყვა პირში (პირზე) გაუშრება (გაუწყდება, შერჩება, გაეჩხირება) - ვერაფრის თქმას ვერ მოახერხებს, ხმას ვერ ამოიღებს.

სიტყვა პირში (ყელში) გაეჩხირება ენას ვეღარ დაძრავს, სიტყვას ვეღარ იტყვის, ვეღარ დაილაპარაკებს.

სიტყვა, (სათქმელი, ღიმილი) პირზე შუაშრება - სიტყვა (სათქმელი, ღიმილი) გაუწყდება, ვეღარ იტყვის (სათქმელი დარჩება; ღიმილი გაუქრება).

სიტყვა ტუჩზე (ბაგეზე) შეეყინება რამე მოულოდნელობის გამო სიტყვა გაუწყდება, სათქმელს ვერ დაამთავრებს.

სიტყვა უკან მიაქვს თავის ნათქვამზე უარს ამბობს.

სიტყვას ათამაშებს - გადატ. სათქმელს, როგორც უნდა, ისე მოატრიალებს.

სიტყვას (ამბავს) დაუბღბებს - სიტყვას დაუტოვებს, დაუბარებს, ეტყვის.

სიტყვას არ იტყვის - ჩუმად არის (იქნება), ხმას არ [ამო]იღებს, არაფერს ამბობს (არაფერს იტყვის).

სიტყვას არ შეარჩენს – შესაფერ, საკადრის პასუხს გასცემს, არ დაუთმობს, სამაგიეროს ეტყვის.

სიტყვას ბანზე აბღებს – სათანადო პასუხის გაცემის ნაცვლად საუბრის საგანს განზრახ შეცვლის.

სიტყვას ბანზე აბღებს, აუბღებს, სიტყვის ბანზე აბღება – საუბარი განგებ სხვა თემაზე გადააქვს.

სიტყვას ბანზე აისპრის – იგივეა, რაც სიტყვას ბანზე ააგლებს.

სიტყვას ბანზე უბღებს – სათანადო, შესაბამისი პასუხის ნაცვლად სიტყვა განზრახ გადააქვს სხვა საგანზე, საუბრის, მსჯელობის საგანს განზრახ, შეგნებულად უცვლის.

სიტყვას გადაუბღებს – ხანდახან, დროგამოშვებით გამოელაპარაკება, ნაწყვეტ-ნაწყვეტ ეტყვის რამეს.

სიტყვას გადაუპრავს, გადაჰპრავს – არაპირდაპირ, გადაკვრით, ნართაულად ეტყვის.

სიტყვას გადაყლაპავს – შუა სიტყვაზე შეწყვეტს ლაპარაკს, გაჩუმდება.

სიტყვას გადგოუბღებს – გადაკრულად ეტყვის რამეს.

სიტყვას გაუთარებს – იგავით, გადაკვრით ეტყვის (რამეს), სიტყვას შეაპარებს.

სიტყვას გაჰპრავს იგივეა, რაც სიტყვას გადაჰკრავს (გადაუკრავს).

სიტყვას გულიდან იღებს – გულით ამბობს, გულწრფელად ლაპარაკობს.

სიტყვას ვერ კოულობს – თქმას, გამოსატყვას ვერ ახერხებს (აღელვებისაგან, აღზნებისაგან...).

სიტყვას იტყვის (ეტყვის, მოახსენებს)
რამეს იტყვის (ეტყვის, მოახსენებს...).

სიტყვას (ლაპარაკს...) ჩამოუბღებს – ლაპარაკს, ბაასს... დაუწყებს (რამე საგანზე).

სიტყვას მოკლედ მოჭრის (მოუჭრის)
მოკლედ იტყვის (ეტყვის).

სიტყვას, პირობას (და მისთ.) გადავა
სიტყვას, პირობას (და სხვ.) დაარღვევს, არ შეასრულებს, გადაუხვევს.

სიტყვას (სიტყვებს) დახარჯავს გადატ.
რამეს იტყვის; სიტყვას შეაწევს.

სიტყვას უბრუნებს – სამაგიეროს ეუბნება, შელაპარაკებას უბღდავს.

სიტყვას უკან წაიღებს – გადატ. ნათქვამზე უარს იტყვის, ბოდიშს მოიხდის.

სიტყვას ურევს – არეულად ლაპარაკობს.

სიტყვას უჭრის – მოკლედ, სხარტად უპასუხებს.

სიტყვას ყურს მოჰკრავს – შემთხვევიო, სხვათა შორის გაიგონებს, გაიგებს რაიეს.

სიტყვას შეაპარებს – ლაპარაკს ფროხილად ჩამოუბღებს რამეზე.

სიტყვას შეაწევს – (ვინმეს, რამეს) სასარგებლოდ იტყვის რამეს, აზრს გამოთქვამს.

სიტყვას შეუბრუნებს (შემოუბრუნებს)
საწინააღმდეგოს ეტყვის, შეედაკება, შეეკამათება.

სიტყვას ჩამოართმევს (გამოაცლის, წაართმევს) – შეაწყვეტინებს და თვითონ დაიწყებს ლაპარაკს.

სიტყვას წაატანს – სიტყვას მიაშველებს.

სიტყვას (ჯავრს, დანაშაულს...) არ შვამს სიტყვას (ჯავრს, დანაშაულს...) არ დაუთმობს, არ აპატიებს, არ შეარჩენს.

სიტყვაში (სიტყვებში) იჭერს – სიტყვაში, ლაპარაკში უგებს.

სიტყვების თამაში – ზმებით, კლამბურებით ლაპარაკი.

სიტყვებს ყლაპავს – გაურკვეველად ლაპარაკობს.

სიტყვების ყლაპვა – ლაპარაკში ზოგი სიტყვის გამოტოვება.

სიტყვის ბაგეზე შეყინვა – იგივეა, რაც სიტყვის ტუნზე შეყინვა.

სიტყვის ბანზე აბღება – გადატ. საუბრის თემის განზრახ შეცვლა (მისი მიფურჩინების მიზნით), სათანადო პასუხის გაცემის ნაცვლად საუბრის უეცრად სხვა საგანზე (დაწყება) გადატანა.

სიტყვის ბანზე ასროლა – იგივეა, რაც სიტყვის ბანზე აგდება.

სიტყვის ბანზე გადაბღება – იგივეა, რაც სიტყვის ბანზე აგდება.

სიტყვის ბატმხა – გადატ. დანაპირების, ნათქვამის შეუსრულებლობა, პირობის დარღვევა, პირის გატეხა.

სიტყვის გაშრობა – გადატ. ხმის ჩაწყვეტა, ლაპარაკის ვერ მოხერხება.

სიტყვის ენაზე დარჩენა – გადატ. განზრახული სათქმელის რამე მიზეზის გამო ვერ თქმა, სათქმელის ვერ დასრულება.

სიტყვის მიცემა – გადატ. დაპირება, პირობის მიცემა.

სიტყვის კატრონი, სიტყვის კაცი ვისაც თავისი ნათქვამის, პირობის შესრულება სწევია, - პირიანი, სანდო ადამიანი, პირგაუტეხელი.

სიტყვის პირზე შეშრობა – გადატ. უეცრად ხმის ჩაწყვეტა, ვერაფრის თქმა, სიტყვის გაშრობა.

სიტყვის ტუჩზე შეყინვა – გადატ. უცაბედად, სათქმელის დაუმთავრებლად ხმის ჩაწყვეტა, სიტყვის პირზე შეშრობა.

სიტყვის შებრუნება – გადატ. შეპასუხება, შეკამათება.

სიტყვის შებრუნება (შემობრუნება) საწინააღმდეგოს თქმა, - შედავება, შეკამათება.

სიტყვის შენახვა – გადატ. პირობის მტკიცედ დაცვა, პირის გაუტეხლობა.

სიტყვის შორს გადაბდება – იგივეა, რაც სიტყვის ბანზე აგდება.

სიტყვის ჩამობდება (ვინმეზე, რამეზე) გადატ. ლაპარაკის დაწყება (ვინმეზე, რამეზე), ჩხენება (ვინმესი, რამესი).

სიტყვის ჩამორთმევა – გადატ. ვინმეს საუბრის დაწყება და თავად განგრძობა (ჩვეულებრივ, იმავე თემაზე); პირობის ჩამორთმევა.

სიტყვის წაღება – 1. დაბარებული სიტყვის გადაცემა 2. დასმენა.

სიტყვის (ხმის) შეუბრუნებლად – წინააღმდეგობის გარეშე; უყოყმანოდ, უსიტყვოდ.

სიუხვის კალთას (ზედ) დააბერთყს–გადატ. უხეად მისცემს, დოვლათს არ გამოუღვეს.

სიქას აცლის – ქანცს გამოუღვეს, უწყალოდ აძუშავეს (აჭარებს...).

სიქის ბაცლა – გადატ. ძალიან დაღლა, დაქანცვა.

სიყვარულის ახსნა – ვინმეს წინაშე მისდამი სიყვარულის აღიარება, გამჟღავნება.

სიყრმისშვილის დაბადება – 1. პირველი შვილის, პირმშოს დაბადება.

სიჩუმე ჩამოვარდება – სიჩუმე დამყარდება, დადგება, დაისადგურებს.

სიჩუმეს არღვევს – სიჩუმეში გაისმის (ხმა, ნათქვამი).

სიცივე, ყინვა... მოუჭერს – ძალიან აცივდება, დიდი ყინვა იქნება.

სიცივე შემოჰკრავს – გადატ. სიცივე დააზრობს, გაყინავს: შეაცივებს.

სიცივე შეუჯდება – შესცივა.

სიცილად არ ეყოფა – სასაცილოდ აიგდებს, დასცინებს.

სიცილადაც არ ეყოფა – სასაცილოდ აიგდებს, დასცინებს.

სიცილი მოუვიდა – გაეცინა, გაელიმა, სიცილი მოერია.

სიცილით დაწყდებიან გადატ. ბევრს იცინებენ.

სიცილით დასწყვეტს – გადატ. სიცილით დახოცავს, ბევრს აცინებს.

სიცილით (ტირილით) იხოცებიან გადატ. ძალიან ბევრს იცინიან (ტირიან).

სიცილს დააყრის გაეცინება ვინმეს საქციელის ან ნათქვამის გამო, - დასცინებს, სასაცილოდ აივლებს.

სიცოცხლე გაჰვს, მოგვცა სიცოცხლე აღნიშნავს კმაყოფილებას, ნიშნის მოგებას, - გაგიხარია, იცოცხლე, მოგეცა ლხენა.

სიცოცხლე მომჭარბება - გადატ. სიცოცხლე მობეზრდება.

სიცოცხლე მოსჭარბდება - გადატ. სიცოცხლე მობეზრდება.

სიცოცხლეს აჩუქებს – სიცოცხლეს შეუნარჩუნებს, არ ჰოკლავს.

სიცოცხლეს, ბედს... მინდობს თავის სიცოცხლეს, ბედს... ვინმეს დაუმორჩილებს; მიენდობა ვინმეს (რამეს).

სიცოცხლეს გაეყრება – მოკვდება, გარდაიცვლება.

სიცოცხლეს გაიმფარებს – თავს დაიტანჯავს, გაიტანჯება, შეწუხდება.

სიცოცხლეს გამოემფვიდობება იგივეა. რაც სიცოცხლეს გამოესალმება.

სიცოცხლეს დაღვეს – სიცოცხლეს დაასრულებს, მოკვდება, გარდაიცვლება.

სიცოცხლეს დაუღვეს – სიცოცხლეს მოუსპობს, მოკლავს.

სიცოცხლეს (ღღეს, ცხოვრებას...) უმწარებს

- მწარე, უბედურ ღღეს უყენებს, - აწამებს, ტანჯავს.

სიცოცხლეს ეთხოვება - სულს ღვეს, კვდება.

სიცოცხლეს მოუსპობს - მოკლავს, ბოლოს მოუღებს; გადატ. სიცოცხლეს მოუწაძლავს, გაუმწარებს; გაამწარებს, გატანჯავს.

სიცოცხლეს მოუსწრაფებს - სიცოცხლეს ნაადრევად მოუსპობს; მოკლავს.

სიცოცხლეს, წუთისოფელს გამოათხოვებს

გადატ. სიცოცხლეს, წუთისოფელს გამოასალძებს.

სიცოცხლეს, წუთისოფელს გამოისალძებ

ბა გადატ. სულს დაღვეს, - მოკვდება.

სიცოცხლის ბაყრა სიკვდილი, გარდაიცვლება.

სიცოცხლის ღღეს (წუთს, შამს...) უმუშოკ-

ლებს - გადატ. მეტისმეტად, ძალიან შეაწუხებს.

სიცოცხლის მოსწრაფება - გადატ. (ვინმეს) სიკვდილისათვის ხელის შეწყობა, სიკვდილის მოახლოება, ღღის მოსწრაფება.

სიცოცხლის ჩუქება გადატ. ვინმესთვის სიცოცხლის შენარჩუნება, არ მოკვლა.

სიცხე ჩამოწვება - ძალიან დაცხება, ბული დადგება.

სიცხის გული - ღია ადგილი, სადაც მზე ძალიან აჭერს.

სიცხის, სიცივის, ზამთრის... ბატმსა - სიცხის, სიცივის, ზამთრის... ძალის შესუსტება.

სიხარულით მიწაზე ვეხი არ ედგმება -

გადატ. სიხარულით მეტისმეტად გახარებულია.

სიხარულით ვმხზე აღარა ღგას გადატ. ძალიან უხარია, აღტაცებულია. ძალიან გახარებულია. დაფრინავს.

სიხარულით ვმხზე აღარ იღგა გადატ. ძალიან გახარებული იყო.

სიხარულით ვმხზე ვეღარა ღგეგა - ძალიან უხარია, აღტაცებულია.

სიხარული ვეუღგეგათ - სიხარულს ეძლევიან.

სიხარულით ცას მისწვღგეგა - გადატ. ძალიან გაუხარდგეგა.

სიხარულით ცას სწვღგეგა - გადატ. ძალიან უხარია.

სმენა იყოს ღა გავონგეგა! - მოწოდგეგა ყურადღებისაკენ.

სმენად იძცეგა - სმენას, ყურადღგეგას ძეტისძეტად დაძბავს, ყურს მიაძყრობს.

სმენად ძცეგა - მთელი ყურადღგეგის კონცენტრირგეგა რამის გულისყურით მოსასმენად.

სმენაზე ღგას, სმენაზე არის ხეღგეგაძვებით გაჭიბული ღგას.

სოროში ვეძროგა გადატ. დამალგა, მიძალკა.

სოფელ-ძვეყანა ვეყარა - ხალხი, ადამიანგეგები შეყარა.

სრულ ძკუაზეა? - ხოი არ გაგიუღგეგა?

სულ უკანასკნელი (ვასი) - საბოლოო ფასი: გადატ. რამე საგნის სულ უძკირესი ღირგეგუღგეგა.

სულზე დამღგარი - სულის საცხონგეგაღად მეცადინე, სულისათვის მზრუნველი.

სულზე მოსწრება დროზე მოშველება, დროზე დახმარების გაწევა, თავის დროზე მოსვლა ან მოტანა (რამესი).

სულზე მოუსწრებს (მიუსწრებს) - სწორედ კარგ დროს მოვა, მოუსწრებს (მიუსწრებს), უკანასკნელ წუთში უშველის.

სული ამოსძვრება სულს დაღვეს, სული ამოერთმეკვა, სიცოცხლეს გამოესალმება.

სული ამოხდა - გადატ. 1. განუწყვეტელი გარჯისაგან დატანჯვა. 2. მოკვდა, გაწვალდა, გაწამდა, შეწუხდა.

სული არ ჩაჰყვება (დაჰყვება) - ცოცხალი ვერ მიაღწევს, მოკვდება (მიწაზე დაცემამდის).

სული აღმოხდება - სულს დაღვეს, მოკვდება.

სული ბავარდება მოკვდება, გარდაიცვლება.

სული ბამვარდეს - გადატ. დე, მოკვდე, სიცოცხლე მოვისწრაფო.

სული განუტევა - გადატ. მოკვდა, გარდაიცვალა.

სული გასძვრება - გადატ. იგივეა, რაც სული ამოხდება.

სული და გული საქმისა - გადატ. სულისჩამდგომელი. ორგანიზატორი (რამის), ყურადღების ცენტრში მყოფი; საყვარელი, ძვირფასი (ვინმე); საფუძველი, არსი.

სული ეღვა ჯერ კიდევ ცოცხალი იყო.

სული ეღვმის - სულიერდება, ცოცხლდება.

სული ეღვება - გადატ. სული მისდის, მოუთმენლობა იპყრობს.

სული ეშვას მისცა - გადატ. მეტად ცუდი საქმე, უდიდესი ბოროტება ჩაიდინა.

სული ეწანწლება – სული მისდის (რამის ნდომი-საგან).

სული ვერ დაბერა – გადატ. 1. ვერაფერი გაბედა, ხმაც ვერ ამოიღო, კრინტიც ვერ დაძრა. 2. ვერ შეძლო.

სული კბილით უჭირავს – გადატ. ძლივსღაა, მეტად ცუდ დღეშია, სიკვდილის პირასაა.

სული კოჭებში ბამპარება (წაუჭა...) ძალიან შეეშინდება.

სული მისდის – გადატ. ძალიან სურს, ძალიან უნდა (რამე); ვერ ითმენს, მოთმინების ფიალა ევსება, ძლიერი სურვილი აქვს რამის.

სული მოიღბა – გადატ. გამოცოცხლდა, მოღონიერდა, მოკეთდა. მდგომარეობა (შედარებით) გაიუმჯობესა.

სული მოითქვა – გადატ. ქონებრივად, ეკონომიურად მოღონიერდა, შეძლებული გახდა, გაჭირვებას თავი დააღწია.

სული მოიპარა – გადატ. სული განაბა, თავი მკვდრად ანუ უსულოდ მოაჩვენა.

სული ტკბილია – გადატ. 1. სიცოცხლე ფასდაუდებელია, სანეტაროა. 2. თავი ვერ გავწირე.

სული უბუბლება – სული ეხუთება, სუნთქვა უჭირს.

სული უღბია – გადატ. ცოცხალია, არსებობს. პირში სული უღგას.

სული უკაწკაწებს – გადატ. გამძაფრებული სურვილი აქვს (რამის, რამესი), სული მისდის (რამეზე).

სული ფხის ფრჩხილებში ბამპარა – გადატ. 1. არც კი გაუგია, ისე ჩუმად მოკვდა. 2. საშინლად შეეშინდა, შიშისაგან სული განუტევა.

სული შერჩება - ცოცხალი დარჩება, ისულღ-
მულებს.

სული [შე]უბუბდება ([შე]უბუბება) - სუნთქ-
ვა [შე]იკვრის, სული [შე]ეხუთება.

სული ჩამდგმება (ჩამდგმის) - გამოცოცხლდება,
სუნთქვას დაიწყებს.

სული წასკლვს - ვერ მოითმენს რამეს, თავს ვერ
შეიკავებს, რაღე ცდუნებას, სურვილს ვერ დასძლევს.

სული, წუთისოფელი გაუტკბება - გადატ.
სიკვდილისთვის თავს ვერ იმეტებს, სიკვდილი დაენანება.

სული ყელში მჩრება - იგივეა, რაც სული ყელში
ებჯინება.

სული ყელში მბჯინება - გადატ. ვიხრჩობი,
ვიტანჯები, სული ამოსელაზნა, მეტის მოთმენა აღარ შემიძ-
ლია.

სული ყელში მოსული მაქვს - გადატ. მეტის
მოთმენა არ შემიძლია, მეტს ვერ გავძლებ, სიკვდილს მიახ-
ლოვებული ვარ.

სული ხდება - სულს ლევს, - კვდება.

სული ხორცით მყრება - კვდება.

სულით განათლებული ნათელმოსილი (საიქი-
ოში), ცხონებული.

სულით და ხორცით, სულით ხორცამდე -
ძილიანად, ძთელი არსებით.

სულით დამცემა - 1. სულიერად დაეცემა, მხნეობას
დაკარგავს, სასოწარკვეთილებას მიეცემა, თავისი თავის რწმენა
დაკარგება. 2. გაირყვნება, ზნეობრივად დაეცემა.

- სულით დაცემა** – გადატ. 1. სასოწარკვეთილებაში ჩაყარდნა, მხნეობის დაკარგვა, გულის გატეხა. 2. ზნეობრივად დაცემა, გარყვნა.
- სულით (სულიერად) დაცემული** – სუელმდაბალი, ზნეობრივად დაცემული, გარყვნილი, უზნეო.
- სულით (სულიერად) ეცემა** – მხნეობას, იძულებს კარგავს, სასოწარკვეთილებას ეძლევა.
- სულით ხორცამდე ავლადიდებისაგან ბატლილი** – გადატ. ცარიელზე დატოვებული, გაყვლეფილი.
- სულით ხორცამდე ბატლა** – გადატ. ყველაფერის წართმევა, გაყვლეფა, ცარიელზე დასმა.
- სულით ხორცამდის (სულ-ხორცისაგან) ბატლის** – გადატ. ცარიელზე დასვამს, არაფერს დაეტოვებს, გაყვლეფს.
- სულის ამოთქმა** – იგივეა, რაც სულის მოთქმა.
- სულის ამორთმევა** – გადატ. გაწვალება, გაწაძება, გატანჯვა, სულის ამოხდა.
- სულის ამოსვლა** – გადატ. სიკვდილი.
- სულის ამოძრობა** – გადატ. გაწვალება, გაწაძება, სიკვდილის პირამდე მიყვანა; მოკვლა.
- სულის ამოსღობა** – გადატ. სულის ამოსვლა, სიკვდილი.
- სულის ამღვრევა** – გადატ. აფორიაქება, ხასიათის გაფუჭება, გულის მოსვლა, გულის ამღვრევა.
- სულის არდაჭერა** – გადატ. თავის დაუზოგველობა, სხვისთვის სასიკვდილოდ მზადყოფნა, თავის გაწირვა.

სულის ახსნა – გარდაცვალების შემდეგ მიცვალებულის ოჯახში ხორცეულის პირველად ჭამა.

სულის გავარდნა – გადატ. სიკვდილი, სულის ამოხდომა.

სულის გაკმენდა – გადატ. გაჩუმება, დაღუმება, განაბვა, ხმის გაკმენდა.

სულის განაბვა – გადატ. სუნთქვის შეკვრა და გაჩუმება, განაბვა, დაღუმება, სულის გატვრენა.

სულის გატვრენა – გადატ. გაჩუმება, დაღუმება, ხმის გაკმენდა, სულის განაბვა.

სულის გატყვრომა – იგივეა, რაც სულის გატვრენა.

სულის გაფრთხობა – გადატ. სიკვდილი, სულის ამოხდომა, სულის გაცხება.

სულის გაფრთხობინება – გადატ. მოკვლა, სულის გაცხებინება.

სულის გაცხება – გადატ. სიკვდილი, სულის დაღევა, სულის გაფრთხობა.

სულის გაცხებინება – გადატ. მოკვლა, სულის გაფრთხობინება.

სულის დაბერვა – გადატ. გაბედვა (რამის), ხმის ამოღება, კრინტის დაძვრა.

სულის დაზოგვა ვინმესთვის – გადატ. დანანება სხვისთვის თავის განწირვისა, სხვისთვის სიკვდილისა.

სულის დაღევა – გადატ. სიკვდილი, სულის ამოხდომა.

სულის დაღევიანება – გადატ. მოკვლა, სულის ამოხდომა.

სულის დამკვირვება – გადატ. სათაკილო (რაისის) ჩადენა, შეცოდება.

სულის დაღება – გადატ. დამშვიდება, დაწყნარება, გაჩუმება, გატვრენა.

სულის დაწვა – გადატ. 1. სიავის, ბოროტების ჩადენა, აკაკობა, უგვანობა, უხამსობა. 2. სიკეთის, ერთგულების დაუნახობა.

სულის ღება – გადატ. 1. უაღრესად გაჭირვებული ცხოვრება, ძლივს არსებობა, გაჭირვებით ყოფნა. 2. სიცოცხლე. 3. არსებობა. 4. სულდგმულობა. 5. უაღრესად საყვარელი (ვინმესი ან რამესი); 6. სათაყვანებელი (ვინმე ან რამე).

სულის კრეშვა – გადატ. სარიგო დღეობა მიცვალებულის სახელობაზე (წელიწადში ერთხელ).

სულის მიბარება – გადატ. სიკვდილი, სულის დაღება.

სულის მიერ წაძღვება – გადატ. მოუთმენლობა.

სულის მობრუნება – გადატ. სულის მოთქმა, შესვენება; მოსულიერება, მომჯობინება (ავადმყოფისა, დასუსტებულისა).

სულის მოთქმა – გადატ. შესვენება; ცხოვრების პირობების გაუმჯობესება.

სულის მოპარება – გადატ. განაბვა, სულის გატვრენა, თავის მომკვდარუნება.

სულის მოსაბრუნებლად – სულის მოსათქმელად, შესასვენებლად, დასასვენებლად.

სულის მოქცევა – სულის ამოთქმა, ამოსუნთქვა.

სულის საქმეზე დადგომა - სულიერებით გამ-
სჭვალვა, სულის საცხოვრებელ საქმეთა საკეთებლად გამე-
ცადინება; გადატ. სიკეთის ქმნა, სათნოების თესვა, სულის
ცხოვრებისათვის ზრუნვა.

სულის სიღრმეში ჩაწვდომა - გადატ. გულის
ნადების შეცნობა და მისი შეფასება, გულის სიღრმეში
ჩაწვდომა.

სულის სწორი - იგივეა, რაც გულის სწორი.

სულის ყელში მობჯენა - იგივეა, რაც გულის
ყელში მობჯენა.

სულის შთაბერვა - გადატ. გასულდგმულება, სიც-
ოცხლისუნარიანობის მინიჭება, სულის ჩადგმა.

სულის ჩადგმა - გადატ. 1. სულიერ არსებად ქცევა,
- გაცოცხლება; ამოქმედება, გამოცოცხლება. 2. გაჭირვების
დროს შველა, დახმარება, უბედურების ამორება, სიკვდილის-
აგან გადარჩენა (ავადმყოფისა). 3. რამის დასრულება.

სულის ჩამდგმელი გადატ. მხსნელი, მშველელი,
დამხმარე, მაცოცხლებელი, ყოველივე სიკეთის მიზნიჭებელი,
კეთილისმყოფელი, მკვდრის გამცოცხლებელი.

სულის ცხონება - საუკუნო ცხოვრება, სულის დაკა-
ნება სამოთხეში; გადატ. სამადლოს, კეთილი საქმის გაკე-
თება, კაიკაცობა.

სულის წამდგმელი გადატ. მომკვლელი.

სულის წასვლა - გადატ. მოუთმენლობა, მოთმინების
დაკარგვა, სულწასულობა.

სულის წაღება (ვინმესგან) - გადატ. მოკვლა.

სულის (სულიერის) ჭაჭანება არ არის,
არ ისმის – გადატ. არავინ ჭაჭანებს, სულიერი არავინ
 ჩანს, სრული სიჩუმეა.

სულის ხუთვა – გადატ. ტანჯვა, მოკვდინება.

სულისა და გულის დაკმევა – გადატ. დაღონ-
 ება, დაჭმუნება, უსასოობა, შეწუხება.

სულისა და ხორცის (სულ-ხორცის) გაყრა
 – გადატ. მეტისმეტი გაჭირვება, სიკვდილი, უსასოობა.

სულიმხდელის ბუნებისა – ის ვინც მეტისმე-
 ტად აწუხებს, ავიწროებს ვინმეს, – სულთამხუთავი.

სულმა წამკლია – ნდობა მომერია; გადატ. ველარ
 მოვითმინე, ცდუნებას ვერ გავუძელი.

სულმა წასკლია – გადატ. მოთმინება ვერ (არ) ეყო,
 ვერ მოითმინა, რამის სურვილმა სძლია.

სულგვარედ მოლოდინი – გადატ. განსაკუთრე-
 ბული მოუთმენლობა, მოლოდინი. ერთთავად გზისკნ ყურე-
 ბა.

**სულო და გულო! (რა გინდა სულო და
 გულო!)** – ითქმის, როდესაც უხვად არის. თავზე საყრე-
 ლია (სასმელ-საჭმელი და სხვ.).

სულო ცოდვილო! – იტყვიან როდესაც თავისი ნათქ-
 ვამი ცოდვად მიაჩნიათ.

სულს ალმვინებს – სულსა ხდის, ჰკლავს.

სულს ამოათქმევინებს – საშუალებას მისცემს
 სული მოითქვას, თავისუფლად ამოისუნთქოს; გადატ. დაას-
 ვენებს; მდგომარეობას შეუმსუბუქებს.

სულს ამოართმევს – გადატ. სულს ამოხდის,
 გააწვალებს, გააწამებს.

სულს ამოხდის – სიცოცხლეს გამოასალმებს, მოკლავს.

სულს ამოხუთავს (ვინმეს) – სულს ამოხდის; მეტისმეტად შეაწუხებს, დატანჯავს.

სულს არ (ალარ) შმარჩნს -- ყველაფერს წაართმევს, აღარაფერს დაუტოვებს.

სულს არ იშურებს ვინმესთვის – მზად არის, სულიც კი გაიმეტოს ვინმესთვის; გადატ. მეტისმეტად უყვარს, მისთვის თავი არ ეზოგება, თავს ურჩევნია, სიცოცხლეს შესწირავს, მოკვდება მისთვის.

სულს აუსხნის – მიცვალებულის, გარდაცვალებიდან განსაზღვრული დროის გასვლის შემდეგ, ქელებს გამართავს.

სულს აქმთ აბადია აქვს; საკუთრებას ფლობს.

სულს აქმთ არა აბადია რა – სულის მეტი არა გააჩნია რა; გადატ. უზომოდ ღარიბია, უქონელია, არაფერი აბადია, ყველაფერი წართმეული აქვს, გაძარცვულია.

სულს აცხებინებს – სიცოცხლეს ასალმებს, კლავს, - სულს აფრთხობინებს.

სულს აძრობს – სულს ხდის, ძალიან აწუხებს, სიკვდილის პირამდე მიჰყავს.

სულს გააგდებინებს იგივეა, რაც სულს ამოხდის, მოკლავს.

სულს გააფრთხობინებს - სულს ამოხდის, მოკლავს.

სულს გააფრთხობს სულს განუტევებს, მოკვდება.

სულს გააყრეპინებს – სულს გააგდებინებს, მოკლავს.

სულს გააცხვებინებს - სიცოცხლეს გამოასალმებს,
- მოკლავს.

სულს გაიკმენდს - იგივეა, რაც ხმას გაიკმენდს.

სულს განაბავს - სულს (სუნთქვას) შეიკრავს; მი-
უჩუძდება, მიუყუჩდება.

სულს გაყიდის - ყველაფერს იკადრებს, ყველაფერს
ჩაიდნის.

სულს, გულს უმშვიდებს - იგივეა, რაც ამშვიდებს.

სულს დაალევიანებს სულს ამოხდის, სიცოცხ-
ლეს მოუსპობს, მოკლავს.

სულს დაატოვებინებს - გადატ. მოკლავს.

სულს დააყრევიანებს დახოცავს.

სულს დალევს მოკვდება.

სულს ებრძვის - გადატ. კვდება, სულთმობრძავია,
სიკვდილს ებრძვის.

სულს ვერ ჩააწევს - ცოცხალი ვერ ჩაატანს, ცოცხა-
ლი ვერ ჩავა რომელიმე ადგილამდე.

სულს ვერ წავიწყებდ - სულის წასაწყმელს ვერ
ვიზამ; გადატ. ცუდს ვერაფერს ვიზამ, მოყვასს ვერ კავნებ.
ვერ ვაზარალებ, ტყუილს ვერ ვიტყვი.

სულს იბრუნებს - სუნთქვას, სულს ითქვამს; გადატ.
სული უდგას.

სულს იღბავს გადატ. ცოცხლდება: ძლიერდება,
ღონიერდება.

**სულს იქით აღარაფერს უმარჩენს (უმარ-
ნარჩუნებს)** - სიცოცხლის გარდა აღარაფერს დაუ-
ტოვებს.

სულს იღებს - იგივეა, რაც სულს ითქვამს, იბრუნებს.

სულს ღმვს სიციოცხლეს ესალმება, - კვდება, სულს დაჟაჟს.

სულს მოაბრუნებინებს - შიმშილისაგან ღონე-მიხდიღუს ძალ-ღონეს დაუბრუნებს, მოასულიერებს (საჭმე-ლი...).

სულს მოათქმევინებს - გადატ. დააცლის, ადროვებს; დაასვენებს. 1. დააპურებს. 2. ვალს, ბეგარას გადაუვადებს.

სულს მოიბრუნებს - სულს მოითქვამს, შეისვენებს.

სულს მოიტანს - ძლივს ცოცხალი მოვა, ძლივს ცოცხალი მოაღწევს.

სულს მოიქცევს - სულს მოითქვამს, სულს მოიბრუნებს, შეისვენებს.

სულს მოუჭმირს - გადატ. ძუნწად, ეკონომიურად დახარჯავს.

სულს (სუნთქავს) განაბავს - სულს (სუნთქვას) შეიკრავს: მიჩუმდება, მიყუჩდება.

სულს უბუბებს - გადატ. სულს უხუთავს, სუნთქვას უკრავს.

სულს უღვამს - გადატ. აცოცხლებს, ძალ-ღონეს მატებს.

სულს უსუთავს - გადატ. გასაქანს არ აძლევს, აწვალებს, ტანჯავს.

სულს ღაჟავს - გადატ. კვდება, სულთმოობრძავია, უკანასკნელ ღღემია; თავისი დრო მოჭამა, ასპარეზიდან მიდის.

სულს შთაბმირავს - გაასულღმულებს, გააცოცხლებს.

სულს ჩაიბრუნებს - მოსულიერდება, სულს მოიბრუნებს.

- სულს ჩაითქვამს** – იგივეა, რაც სულს ძოითქვამს.
- სულს ჩაუღბამს** – გადატ. აცხოვრებს; ხალისს, შინოს მისცემს.
- სულს ძლივს მოიტანს** – ძლივს ცოცხალი მოკა, ძლივს ცოცხალი მოაღწევს.
- სულღების უმწყვეტა** – გადატ. სიცოცხლის შეწყვეტა.
- სულში (ბულში...) ჩაუძვრება** – 1. თავს შექმნევლება. 2. გარკვეულ მიზეზთა გამო ძლიერ დაუახლოვდება, ნდობას მოიპოვებს.
- სულში (ბულში) ჩაძრომა** – ვინმეს გულისნაღების გაგების ცდა.
- სულში ჩაიძვრენს** გადატ. მეტისმეტად ეყვარება, თავს შემოევლება.
- სულში ჩასაძვრენი** – გადატ. მეტად საყვარელი, ძვირფასი, ყოველი ღირსებით შემკული.
- სულში ჩასაძვრომი** – იგივეა, რაც სულში ჩასაძვრენი.
- სულში ჩაძვრენა** – გადატ. მოაღერსება; სიყვარული, პატივისცემა; მეტისმეტად შეყვარება; თავზე შეძოვლება, მეტისმეტი მოფერება.
- სულ-ხორცისაგან ბაცლა** – იგივეა, რაც სულთ ხორცამდე გაცლა.
- სუნბალის ბაძვრა** – გადატ. გაჩუმება, სულის განაბვა, ხმის გაკმენდა.
- სუნთქვა ეძვრის (ეძვრება)** – სუნთქვა ეხშობა, პაერი არ ჰყოფნის (მეტისმეტი აღელვებისაგან ღა სხვ.).

სუნი იპრა – გადატ. 1. მიხვდა, გაიგო, შეიტყო სად რა იყო. 2. გეში, ალლო ილო.

სუნი სცემს იგივეა, რაც სუნი ეცემა.

სუნით ბაიბებს – გადატ. ალლოს აულებს, ალლოთი მიხვდება, დროზე გაიგებს.

სუნის ყრა – სუნის ცემა, სუნის აღება.

სუნს იღებს – ჰაერს ყნოსავს, ყნოსვით კვალს აგნებს.

სუნს იცემს – სუნს აიღებს, სუნს იკრავს (ძალლი...).

სუნს, სურნელბას ჰჴენს – სუნს, სურნელბას აჴრცელებს, აჴრქვევს.

სუსხის მიცემა – გადატ. შეშინება, გაწყრომა, გაჯავრება, დამუქრება.

სუფრაჴი ფხის დაღება – გადატ. დიდი უმადურობა. პატივისცემის დაუფასებლობა.

სუფრას აუჴრელბს – ნაირ-ნაირი საჭმელებით სუფრას გაულამაზებს, დაუმშვენებს.

სუფრას გაუახლბს – სუფრას ახლად გაუწყობს.

სუფრის აღაგება – მაგიდიდან ჳურჳლის აღაგება, ჳამის დამთავრება.

სუფრის ამატება – სუფრაზე ახალი ხორაგის მოტანა.

სუფრის გაახლება – ახლად გაწყობა სუფრისა; გადატ. ახალი სანოვაგის შემომატება სუფრაზე.

სუფრის გაშლა – გადატ. სუფრაზე მოტანა ყველაფრისა. რაც საჭიროა ჳამა-სმისათვის, საჭმელად (ან ვინმეს დასაპატიჴებლად) მომზადება.

სუფრისა ბოლოს გდებული სუფრის ბოლოს უპატიოდ მიმჯდარი; გადატ. უპატიეცემულო, აგდებული, უყურადღებოდ დატოვებული, პატივაყრილი.

სქელი ჯიბე აქვს, სქელი ჯიბის კატრონია – გადატ. იტყვიან ფულიან, მდიდარ კაცზე.

სცენაზე გამოიყვანს – 1. მსახიობობას დააწყებინებს, სცენაზე ათამაშებს. 2. ცხოვრების ასპარეზზე გამოიყვანს.

სწორ გზაზედ დადგომა – გადატ. სწორად და ხარისხიანად კეთება საქმისა, სამშვიდობოს გამოსვლა, მიზნისათვის მიღწევა, პატიოსნად მოქცევა, სიმართლის მსახურება.

სწორი (მართალი) გითხრა – სიმართლე რომ ითქვას, სიმართლე რომ გითხრა.

სწორებში გამოკლებული – 1. ტოლებს მოშორებული, უტოლებოდ დარჩენილი; გადატ. შერცხვენილი, ძმაკაცობიდან, ძმაბიჭობიდან გაძევებული. 2. აღრე გარდაცვლილი.

სწორი ენა (მეტყველება, წარმოთქმა) – ლიტერატურული ნორმების შესაბამისი ლექსიკა (მეტყველება, წარმოთქმა).

სხვა ალაღმა დაჰქროლოს – გადატ. სხვა რამე შეემთხვეს, შეხვდეს, სხვა ვითარება შეექნას, სხვა რამე მოეჩვენოს.

სხვა არაშერი – ამის გარდა არაფერი, მეტი არაფერი.

სხვა გზა არა აქვს – სხვა გზას მოკლებულია; გადატ. არ შეუძლია, იძულებულია ასე მოიქცეს.

სსვა თვალით ყურება – გადატ. იჭვიანად, უნდობლად, მტრულად ყურება.

სსვა მხრივ – გარდა აღნიშნული ვითარებისა, მდგომარეობისა...

სსვა უიმისო – სხვა მის ადგილზე, იმის მდგომარეობაში მყოფი.

სსვა უმაბისო – სხვა მაგის ადგილზე, მის მდგომარეობაში მყოფი.

სსვა უჩემო – სხვა, ჩემ ნაცვლად მყოფი.

სსვა უჩვენო – სხვა ჩვენ ნაცვლად მყოფი.

სსვა ფასი აქვს – 1. სხვანაირია, სხვა ავტორიტეტი აქვს, უფრო მეტი ძალა აქვს. 2. უფრო ძვირი ღირს, უფრო ღირებულა.

სსვა ძარმა (სიომ) დაჰპროლა – გადატ. სხვა დრო დადგა, სხვა ვითარება შეიქნა.

სსვა ჯურად – სხვაგვარად, სხვანაირად.

სსვა კანგემ დაიწყებს მღერას – გადატ. 1. შეხედულებას, აზრს გამოიკვლის. 2. სხვას მიემხრობა.

სსვადასსვა სახისა – სხვადასხვაგვარი, სხვადასხვანაირი.

სსვაზე (ვინმეზე) მიბღება (რამის) – გადატ. რამის ან კინძმეს სხვის საზრუნავად ქცევა, რამის სხვისთვის შეტოვება.

სსვათა შორის – სხვა რამეებთან (ან კინძმეებთან) ერთად; არასაგანგებოდ.

სსვას ნურას ვიტყვით – მეტი აღარაფერი ვთქვით; გადატ. ესეც საკმარისია, ესეც გვეყოფა, სხვა ზედმეტი. მეტი არაფერია საჭირო.

სხვას (სხვა ყველაშერს) რომ თავი დავანებოთ გადატ. სხვა რომ არა (არაფერი) ვთქვათ.

სხვის კალთაში თავის დება - გადატ. სხვისი იმედით ყოფნა, უზრუნველობა.

სხვის ომში ბრძენი - გადატ. გაჭირვების ვითომდა უკეთ ცოდნა, ვინემ თავად გაჭირვებაში მყოფისა.

სხვის პირში მაცურებელი - სხვისი შეძყურე, სხვისი მოიმედე.

სხვის ულუფაზე ყოფნა - სხვის სარჩო-საბადებლის ანაბრად ყოფნა; გადატ. სხვის ხარჯზე ყოფნა, სხვისი სარჩენი.

სხვის წისქვილზე წყლის დასხმა - გადატ. (ნებსით თუ უნებლიეთ) სხვისი შველა, გარეშეს დახმარება და თავისიანის მიტოვება.

სხვის ხელად ჩაყრა - სხვის საპატრონოდ გახდომა; გადატ. გულის აყრა, უყურადღებოდ დატოვება, ზრუნვაზე ხელის აღება.

სხვის ხელთ შემყურე იგივეა, რაც სხვის ხელში მაყურებელი.

სხვის ხელში მაცქერალი; გადატ. სხვისი მოიმედე, თავად თაოსნობას მოკლებული, სხვისგან შველა-დახმარებისა მომლოდინე.

სხვის ხელში ყურება - გადატ. სხვისი იმედით ყოფნა. თაოსნობის უქონლობა. სხვისაგან შველის გაძულებით მომლოდინე.

(სხვის) ხელში შემყურე - გადატ. სხვისი იმედით მყოფი, შემაცქერალი, ინიციატივას მოკლებული.

სსვის ხელში ჩაპარდნა – გადატ. სხვის ნებაზე ყოფნა, სხვის განკარგულებაში დარჩენა.

სსვისი ოფლით ცხოვრება – გადატ. სხვისი მძიმე შრომით ცხოვრება, ხელის გაუნძრევლობა, სიზარმაცე, მუშაობისათვის თავის მორიდება.

სსვისი ხელით ნარის ბლექა – გადატ. სხვისი ხელით ძნელი (რთული), სახიფათო საქმის კეთება.

სსვისი ხელით ნარს მობლექს – გადატ. სხვისი ხელით ძნელ (რთულ) საქმეს გააკეთებს.

სსვის, ნათელს, უშქსა... ჰფენს – ანათებს, აშუქებს; გადატ. შარავანდედით მოსავს.

სჯულს ამოაცლის – შავ ღღეს დააყრის, ტყავს გააძრობს.

ტაატიოთ სიარული – ახალფეხადგმული ბავშვის სიარული; გადატ. ძალიან ნელა, გაჭირვებით სიარული.

ტაბუხის თაპი – ჯანდაბა, ღოზანა.

ტაბუხს (თაბუხს) იცემს – ცხენი (საქონელი) სვლის დროს უკანა ფეხებს ერთმანეთს ახვედრებს.

ტალახში ამოსვრა – ქუჩის ან შარაგზის მტკვერში, გათხუპნა; გადატ. შერცხვენა. სახელის გატეხა, ლაფში ამოსვრა.

ტანი და ფხი გადატ. ტანსაცმელი და ფეხსაცმელი.

ტანის აყრა – სწრაფი გაზრდა. ფიზიკური სრულყოფის პროცესი.

ტანისამოსიანად ბიჟია – გადატ. სულ ძთლად გიჟია, ჭკუისა არა ეკითხება რა.

ტანს ააბღებს – იგივეა, რაც ტანს აიყრის, - სწრაფად გაიზრდება.

ტანს დაყრის – გახდება, დამჭლევდება.

ტანს იყრის – სიმაღლეზე იზრდება (სწრაფად).

ტანსა ჰყრის – იგივეა, რაც ტანს იყრის.

ტანში ჟრუანტელის დავლა – უსიამოვნო შეფერულება, ჟრუანტელის შეგრძნება ტანში.

ტანში შლის – შიშის ჟრჟოლა უვლის, ზარს სცემს.

ტარაბუა დამსხმის – იგივეა, რაც თავბრუ დაესხმის.

ტარმოტხილი კოვზივით ვარდნა – ერო ალაგაზე გაუჩერებლობა; დაუდგრომლობა, ყველგან წაჩრა.

- ტაფაში ღაწვა** - გადატ. დიდი ტანჯვა-წვალება.
- ტაშის ღაკვრა (ვინმესთვის)** - გადატ. მოწონება, თანაგრძნობა, ქება, კმაყოფილებისა და მადლიერების გამოხატვა.
- ტაშს უკრავს (ვინმეს, რამეს)** - გადატ. იწონებს, აღტაცებით ხვდება (ვინმეს, რამეს).
- ტახტზე აღის** - გადატ. გამეფდება, მეფის უფლებებში შედის.
- ტახტზე ჯდომა** - მეფობა, ხელმწიფობა.
- ტახტიდან ჩამოგდება** - სამეფო ხელისუფლებას წაართმევს.
- ტახტიდან ჩამოგდება** - სამეფო ძალაუფლების ჩამორთმევა.
- ტახტის აზნაური** - უშუალოდ მეფის ქვეშევრდომი აზნაური.
- ტახტის მაკიებელი** - ვინც მეფობაზე უფლებას იჩეძებს, სამეფო ტახტზე ასვლას ცდილობს, ტახტის პრეტენდენტი.
- ტევა [აღ]არ არის** - სიმჭიდროვეა, ადგილი [აღ]არ არის, არ [ვერ] ეტევიან.
- ტერფით თხემაგდე** - ფეხის ქუსლიდან თავამდე; გადატ. მთელი ტანის სიმაღლეზე.
- ტვინი ამმღვრევა** - ტვინი, გონება აერევა.
- ტვინი აქვს ნაღრძობი** - გადატ. უკუღმართია, არანორმალურია, ახირებულია.
- ტვინი, გონება მრეხევა** - ტვინი, გონება ერევა; ჭკუიდან იშლება.
- ტვინი უწყალდება** - ტვინი, თავი ულაცდება.

- ტვინი (ჭკუა) შეერყევა** – გაგიჟდება, შეიძლება.
- ტვინის აღშლვა** – გადატ. გაბრაზება, აღელვება, აღშოთება, მოთმინებიდან გამოყვანა.
- ტვინის ამორთმევა** – გადატ. შეწუხება, თაყის ძობეზრება, გულის გაწყალება.
- ტვინის ამოწოვა** – გადატ. გაწამება, შევიწროება, უკანასკნელი სახსრის წართმევა, გატყავება.
- ტვინის არევა** – გადატ. შეწუხება; შეშლა, გადარეკა.
- ტვინის გამოლაყება** – გადატ. გამოტვინება, გამოშტერება, გონების დაწლუნგება.
- ტვინის წამღები** – თავმომბეზრებელი, აბეზარი.
- ტვინის წაღება** – გადატ. შეწუხება, თავის ძობეზრება, გულის გაწყალება.
- ტვინის ქაშებს აამოქმედებს (დაძრავს...)**
ტვინს, გონებას, ჭკუას ძალას დაატანს, იაზროვნებს.
- ტვინს ამოართმევს (ამოაცლის)** გულს გაუწყალებს, თავს მობეზრებს, - შეაწუხებს, გააწამებს.
- ტვინს [ამო]სწოვს** – უკანასკნელ სახსარს [წა]ართმევს, უკიდურესად [შე]ავიწროებს.
- ტვინს არ ბანძრევს** – ფიქრით თავს არ შეიწუხებს.
- ტვინს აურევს** – შეშლის, გადარევს.
- ტვინს ბაუხვრეშს** – გულს გაუწყალებს, თაყის ძობეზრებს (ლაპარაკით, ლაყბობით).
- ტვინს დაუბნევს** – სწორი მოქმედების, მოსაზრების უნარს დაუკარგავს, - დააბნევს.
- ტვინს უღშლევს** – აღელვებს, აშოთებს, აბრაზებს, მოთმინებიდან გამოჰყავს.

ტვინს უღრღნის აწუხებს, ადარდებს, მოსვენებას არ აძლევს.

ტვინს შეუსურებს (ტვინის შეხურება) – გააძხიარულებს (გამხიარულება) სასმელით.

ტვირთად ჩამოეპიღება – საზრუნავად გაუხდება.

ტკბილი ლუკმა – ალალი ლუკმა; გადატ. დაუყვედრებელი, დაუძაღლებელი ლუკმა; პატიოსანი შრომით ნაშოკნი სარჩო, სხვისაგან დაუყვედრებელი.

ტკბილი სიტყვა – სააღერსო, სასიამოვნო სიტყვა.

ტკბილი კილი (სიზმარი, ოცნება...) – მშვიდი, სასიამოვნო ძილი (სიზმარი, ოცნება...).

ტკბილი ხმა (სიმღერა, ღიღინი, ნანინა...) – სასიამოვნო მოსასმენი, სმენის დამატკობელი ხმა (სიმღერა, ღიღინი, ნანინა...).

ტლინკებს ჟრის, [ბა]ისპრის – ერთთავად ჯიუტობს, თავისნათქვამა.

ტოლი არა ჰყავს – ვერავინ აჯობებს, ვერავინ შეედრება, ყველას სჯობს.

ტოლის ღაღება – გადატ. 1. ტვირთის ოდენობა, რის დაძვრასაც შეძლებს უღელში შებმული ხარ-კამეჩი, რისი ზიდკაც მათ ძალ-ღონეს შეუძლია. 2. ძალ-ღონით თანაბარი.

ტოლს არ უღებს – გადატ. არ ჩამორჩება, არ ჩამოუვარდება.

ტოროლა ჩიტივით ღარჩა – ტოროლას მსგავსად განმარტოვდება; გადატ. მარტო, უამხანაგოდ.

ტრიალი ძვეყანა – გადატ. მთელი ქვეყანა, - მსოფელიო, სამყარო.

ტრუმბის ალი – გადატ. სიყვარულის ძლიერი გრძნობა, გატაცება.

ტურა და მგელი ამაღამ ერთად დაწვება (ისე ცივა) – გადატ. ძალიან ცივა, ასეთი სიცივისაგან დაუძინებელ მტრებსაც (ტურას და მგელსაც) კი დაავიწყდებათ ერთმანეთთან შუღლი.

ტურქებზე აკერია – წარამარა ახსენებს, ხშირად იმეორებს.

ტურქზე, ბაბუზე, ენაზე, პირზე შერჩება

პირზე შეაშრება; ვერ (არ) გამოხატავს.

ტურქზე დაკვდომა სიტყვებისა გადატ. სიტყვების უთქმელობა, გაჩუმება, დადუმება, მოულოდნელობისაგან, ერთბაშად დამუნჯება.

ტურქზე დედის რქე არ შემრობია – გადატ. ძალიან პატარაა (ასაკით), ბავშვია, გამოუცდელია, გუშინდელი ღლაპია.

ტურქზე თითის დაწარება -- ტურქებზე თითის მიდება; გადატ. გაჩუმება, ხმის ამოუღებლობა, დარცხვენა, კდემამოსილება.

ტურქზე რქე არ შემრობია – გადატ. ჯერ პატარაა, ბავშვია.

ტურქის აბუშება – გადატ. არაფრად ჩაგდება, უკადრისობის გამოხატვა, დაწუნება.

ტურქის (ა)კვრა – იგივეა, რაც ტურქ(ებ)ის აბუშება.

ტურქის აკრუწვა – იგივეა, რაც ტურქ(ებ)ის აბუშება.

ტუჩებს აუბზუებს - არ მოუწონებს, ვინმეს მიმართ უკმაყოფილო გახდება; ვინმეს მიმართ უკმაყოფილებას ან უკადრისობას გამოხატავს ტუჩების აწვეით.

ტუჩებს იტკბარუნებს - პირის ჩატკბარუნების შემდეგ ტუჩებს აცმაცუნებს (ილოკავს).

ტუჩებს კინაღამ არ ჩაიკვნეთს სიმწრისაგან, ტკივილისაგან ლამის გონს გადასვლა.

ტუჩებს ჩაიკვნეთს 1. მეტად ეგემრიელება. 2. ძლიერ გამწარდება.

ტუჩვი კბენა - გადატ. სიცილისაგან თავის შეკავება; სინანული რამის წამოცდენის გამო; წყენა, ბრაზი, მოუთმენლობა.

(ტუჩვი) რკი აქვს შეუსრობელი - ზრდადაუმთავრებელია, ჯერ კიდევ ნორჩია, - ყმაწვილია, ბავშვია.

ტუჩის აწვევა - იგივეა, რაც ტუჩის აბზუება.

ტუჩს აიწვევს - გადატ. იგივეა, რაც ცხვირს აიწვევს.

ტუჩსა ჰკრავს - ტუჩს აიბზუებს.

ტყავი გასკრება - გადატ. მეტისმეტად გაიყვლიფება, გაღარიბდება, გალატაკდება.

ტყავი ხორცვი ასკდება - გადატ. მეტად გასუქდა.

ტყავიდან კვრება - გადატ. ყოველ ღონეს ხმარობს, შესაძლებლობას არ ზოგავს.

ტყავის გაშვობა - იგივეა, რაც ტყავის გაძრობა.

ტყავის გაძრობა - გადატ. მკაცრად მოპყრობა, დატუქსვა, შავი ღლის დაყრა; დაჩაგვრა, გაყვლეუვა, მძიმე პირობებში ჩაყენება; ცემა; ძალიან ძვირად მიყიდვა.

ტყავის გაჭიმვა – გადატ. სიკვდილი, ფეხების გაჭიმვა.

ტყავს აძრობს – გადატ. 1. გამეტებით სცემს. 2. ექსპლუატაციას უწევს. 3. დაჩაგრავს.

ტყავს ბააძრობს – გადატ. 1. ძალიან ძვირად მიჰყიდის. 2. ექსპლუატაციას გაუწევს. 3. დაჩაგრავს.

ტყავს ბაიძრობს – ყველაფერს დახარჯავს. უკანასკნელს გაიღებს, გატყავდება. აღარაფერს დაიზოვებს.

ტყავს გაჭიმავს – მოკვდება.

ტყავს გახდის – ტყავს გააძრობს, გაატყავებს; გადატ. გაყვლეფს.

ტყავში აღარ ეტევა – გადატ. 1. ძალიან გასუქებულია. 2. მეტად მდიდარია, შეძლებულია.

ტყავში ძვრება – იგივეა, რაც ტყავიდან ძვრება; გადატ. ყოველ ღონეს ხმარობს.

ტყაპანი მოსძვრება – ტყაპანს მოიღებს, ტყაპანს გააღწენს, ჩამოვარდება; გადატ. ჩამოქვეითდება, ხელიდან გამოეცლება.

ტყაპანს გააღწენს, მოიღებს – გადავარდება, ჩავარდება; დაეცემა, წაიქცევა; გადატ. თანამდებობას, მდგომარეობას დაკარგავს.

ტყაპანს ბაიღებს – პრივილეგიას დაკარგავს, მდგომარეობას ვერ შეინარჩუნებს.

ტყემაღწე ზის გადატ. არაფერი გაეგება, არაფერი იცის.

ტყვიასავით აწვეს გულზე – ძლიერ აწუხებს, ადარდებს, მძიმე დარღად აწვეს გულზე.

ტყვიასავით მოღის (მიღის) – დიდი სისწრაფით მოღის (მიღის).

ტყვიასავით მოხვდება გულში – ძლიერ შეაწუხებს, შეაძრწუნებს, ძალზე განიცადა.

ტყვიასავით მძიმე გადატ. ძალიან მძიმე.

ტყვიისათვის გულის მიშვერა – გადატ. სასიკვდილოდ თავის განწირვა, უშიშრობა, თავის დადება, სიამაცე.

ტყიდან გამოსული ველური, გაუთლელი.

ტყირკის გაბდებინება – გადატ. ძალ-ღონის გამოცლა, დაქანცვა.

ტყის ნადირი – გადატ. ველური, ნადირი, გაუთლელი.

ტყის ძმა ყაჩაღი, აბრაგი.

ტყლაკად, ქალამნის ძირად დაედება – გადატ. ფეხქვეშ გაეგება, - გაუთლვინება, გაექლვინება.

ტყუილებით გაბერავს ბევრ ტყუილს ეტყვის.

ტყუილებით ბერავს გადატ. ბევრ ტყუილს ეუბნება, ტყუილებით ავსებს.

ტყუილ[ეზ]ის გუდა გადატ. (ძალიან) მატყუარა, ტყუილების მოყვარული, ცრუ.

ტყუილი ხელით დააქვს – გადატ. დიდი მატყუარა ვინმეა, საშინელი ცრუა.

ტყუილის გამოცხობა – გადატ. 1. სიმართლის დათრგუნვა, ტყუილის თქმა. 2. ტყუილის სასწრაფოდ მოაზრება.

ტყუის ცალი – მსგავსი, ძალიან, ზედმიწევნით მიმგვანებული.

უარზე შეღებვა - უარზე იქნება, უარს იტყვის, არ დაეთანხმება; გადატ. მტკიცე უარი.

უბედურ ვარსკვლავზე (ღღეზე) დაბადებული - გადატ. ვისაც ბედი არა აქვს, ვისაც ბედი არ წყალობს - უბედო, ბედუკუღმართი, ბედკრული.

უბედურ ვარსკვლავზე, უბედურ ღღეზე (ან შავ ღღეზე, შავბნელ ღღეს) დაბადებული - ვისაც ბედი არა აქვს, - უბედო, ბედუკუღმართი, შავ ღღეზე გაჩენილი.

უბედურება (ცუდი ამბავი, ჭირი, მისი...)
დაატყდება - გადატ. უბედურება შეემთხვევა. ჭირი მოუვა; თავზარი დაეცემა.

უბეში გველი ჩაჯდომია - გადატ. მტერი. მოლა-ლატე თავისივე რიგებიდან, თავისივე სახლობლოდან შესჩენია.

უბეში ჩასასმელია - უბით სატარებელია; გადატ. ტკბილი, კეთილი, საყვარელი ადამიანი.

უბეში ჩაჯდომა (ვინმესთვის) - გადატ. დამე-გობრება, გამინაურება.

უბეში ჩიტი უჩის გადატ. უხარია, ბედნიერია.

უბით ტარება გადატ. ვინმე საყვარელ, ძვირფას ადამიანზე განუწყვეტელი ზრუნვა და ფიქრი.

უბემურად ყოვნა - გადატ. უგუნებოდ, უხასიათოდ ვარ. უგუნებობა მჭირს.

უგზო-უკვლოდ სიარული - უთავბოლო სიარუ-ლი, უმიზნოდ ხეტიალი.

უგულო გული - გადატ. უგრძნობი, უსიცოცხლო.

უღანოდ დაკლავს (ყმღს გამოსჭრის) – გადატ. ძლიერ აწყენინებს, გულს მოუკლავს; დაღუპავს.

უღროო ღროს – შეუფერებელ ღროსა და ჟამს.

უღროოდ დაბერებული – დაბერებული; გადატ. ღარღისა და მწუხარებისაგან ახალგაზრდობაშივე გატეხილი.

უერთმანეთოდ წყალს აღარ აქცევდნენ – გადატ. ერთმანეთი ძალიან უყვარდათ, ერთმანეთის სიყვარულში ამოსდიოდათ სული, ერთმანეთის უკითხავად ფეხს არ გადადგამდნენ.

უერთმანეთოდ წყალსაც არ აქცევენ – მუდამ ერთად არიან, უერთმანეთოდ არაფერს აკეთებენ.

უზურში ჩაღმბა – გადატ. განზრახვა, გათვალისწინება.

უზურში ჰყავს (აქვს) გადატ. ითვალისწინებს, კარაულობს, მხედველობაში ჰყავს (აქვს).

უიგისოდ კურსაც კი არ სჭამდა – გადატ. ძალიან უყვარდა, დიდი მეგობარი იყო.

უიგისოდ წყალს არ დაღმვს – გადატ. ძალიან უყვარს, იმის სიყვარულში სული ამოსდის.

უკან დარჩენილი – გადატ. ჩამორჩენილი.

უკან დაღმვა – გადატ. 1. განზრახვაზე ხელის აღება. 2. წარმატების, პროგრესის საწინააღმდეგოდ სიარული. 3. უარის თქმა, შიში, სიჯაბნე, გულის გატეხა, დათმობა, ქედის მოხრა.

უკან დღმვა გადატ. ზრუნვა, გარჯა, პატრონობა, თვალ-ყურის გღება.

უკან იყურებღ – გადატ. ვინც ცხოვრებღში წარსულს მისტირის, ვისაც ეშინიღ მომღველისღ.

უკან მიყრა – გადატ. ჯობნა, პირველობა, სხვისი და-ჩაგვრა.

უკან (უკან-უკან) დაწევა -- გადატ. უკან სკლა, უკუსვლა. ამა თუ იმ საქმეში წარუმატებლობა.

უკან, უკან-უკან წაპიდა – გადატ. 1. ჯანბრთელობა შეერყა. 2. თანამდებობიდან ჩამოქვეითდა. 3. ცხოვრების ღონე დაეცა.

უკანასკნელ დღეში ყოფნა გადატ. ძალიან მძი-მედ, ავად ყოფნა, სიკვდილის მოლოდინი.

უკანასკნელ დღეშია – სიკვდილის პირასაა, - სულთმობრძავია.

უკანასკნელ სისხლის წვეთამდე -- გადატ. ვიდრე ძალ-ღონე შესწევს, ვიდრე ცოცხალია.

უკანასკნელი მოჰიკანი – გადატ. უკანასკნელი წარმომადგენელი.

უკაცრავად პასუხია – ჩართული გამოთქმაა - ბოდიშის მოსახდელად უცენზურო, მიუღებელი სიტყვის გამოყენებისათვის.

უკაცრავლი პასუხია – ბოდიშს ვიხდი ამ სიტყვისათვის.

უკეთესი კაცის თვალს არ ენახვება უკეთესს ადამიანის თვალი ვერას დაინახავს; გადატ. მეტად კარგია, მშვენიერია, თვალწარმტაცია.

უკვლავების წყარო (წყალი, ხე, ყურძენი...)

ისეთი წყარო (წყალი, ხე, ყურძენი...), რომელიც ხალხური თქმულებების, ზღაპრების მიხედვით, უკვლავებას ანიჭებს ადამიანს, მკვდარს გააცოცხლებს.

უკულო აზნაური – ღარიბი აზნაური, რომელიც მხოლოდ აზნაურობით (წოდებით) ამაყობდა.

უკულო ამპარტაჰანი – ამაყი, ქედმაღალი, ამპარტაჰანი, თუმცა საამაყო არაფერი აქვს.

უკუნითი უკუნისამდე – გადატ. მუდამ, სამუდამოდ, სამარადისოდ.

უკულმა დაბადებული – გადატ. უკულმართი, უხერო, უხამსი, ბოროტი.

უკულმა დატრიალება გადატ. დამარცხება, ხელის მოცარვა, გაუმარჯვებლობა, ცუდად წასვლა საქმისა.

ულვაშ(ებ)ის მოპარსვა – გადატ. შერცხვენა, თავის მოჭრა.

ულვაშებში ჩაიცინებს – გადატ. ჩუმ-ჩუმად ჩაიცინებს, ოღნავ გაიცინებს, გაიღიმებს. გულში დაცივნა, ნიშნის მოგება.

ულვაშზე ხელის გადასმა – გადატ. 1. დაფიქრება, მოსაზრება; გაჭირვების დროს გამოსავალი გზის გამონახვა, რაზე გადაწყვეტილების მიღება. 2. დამუქრება, ფიცი.

ულვაში ნუ მასხნია – გადატ. კაცი არ ვიყო, დედაკაცს ვემსგავსო, სულ უკანასკნელი ვიყო, თუ...

ულვაშის მოპარსვა (ვინმესთვის)– გადატ. დიდი შერცხვენა, საჯაროდ გაღანძლვა, გაწბილება.

ულვაშს ურცხვენს – არცხვენს, თავს სჭრის (მამაკაცს).

უმზრახად არის – გაბუტულია, დამღურებულია, ემღურის.

უმზრახად ყოფნა – ხმის გაუცემლობა, გაბუტვა; გადატ. მღურვა, წყრომა, ურთიერთობის შეწყვეტა.

უმიხოდ წყალს თავს ვერვინ წაუშცევს

მის უკითხავად ვერაფერს გააკეთებენ.

უმორჩილმესად ბთსოვით – ძაღლიან გთხოვთ (მიმართავდნენ თავმდაბლობის, მოწინების გამოსახატავად).

უმტკვრო თოვლივით თეთრი -- თეთრია, როგორც პირველი თოვლი; გადატ. ზედმიწევნით თეთრი. უძწიკვლო.

უნაფქოდ ყოფნა – უფქვილოდ ყოფნა; გადატ. სიცარიელე თავისა. უჭკუობა, უარაფრობა.

უნდა ბენახა[თ] – სიტყვის მასალაა; იხმარება რაღაც ძალიან საინტერესოს გადმოცემისას.

უნდა ვთქვათ, რომ... – უნდა აღვნიშნოთ (უნდა აღვნიშნოს), რომ..., უნდა ითქვას, რომ...

ურჩობას სწემს – იგივეა, რაც ურჩობს.

ურფმუნო თომა – იტყვიან მასზე, ვისაც სხვისა არაფერი სწამს, ვისაც ვერაფერს (ვერაფრით) დააჯერებენ [გამოთქმა მომდინარეობს ბიბლიიდან].

უსურვაზივით გადაბმა – უსურვაზივით შეკვრა; გადატ. მეტად მჭიდროდ გადაბმა, ჩაგრება, ქსოვა, ძოხვევა.

უსუსური ბავშვია – სულ ნორჩი ბავშვია; გადატ. 1. სუსტი, უძლური. 2. არაფერი გაეგება, არაფერი მოკითხოვება, დიდი აზროვნება არა აქვს.

უტარო დანახავით დაიკარგა გადატ. უკვალოდ დაიკარგა, მისი პოვნა შეუძლებელია.

უტარო ცულია – გადატ. 1. უხმარი. 2. გამოუსადეგარი, ღირსებააყრილი.

უტენი სიტყვა – მტკიცე, ურყევი სიტყვა.

უტკივარ თავს აიტკივებს განგებ გაიჭირვებს. გაირთულეებს საქმეს, პრობლემას შეიქმნის.

უტკივარი ლუკმა - ალალი, დაუმაღლებელი ლუკმა.

უტკივარი ლუკმის ჭამა გადატ. პატიოსანი, დაუყვედრებელი შრომით თავის რჩენა.

უტუს ჯარი - ჯარი, რომელსაც მეთაურობდა უტუ შიქა (შიქავა); გადატ. 1. აჯახყებული, აბობოქრებული ხალხი, რომელიც საბრძოლო ხელოვნებას არ ფლობდა და სტიქიურად იბრძოდა. 2. სტიქიური, მაგრამ ანგარიშგასაწევი ძალა.

უფალმა მიიღო - გადატ. მოკვდა, მიაბარა სული უფალს.

უფალს მიაბარა სული - იგივეა, რაც გარდაიცვალა, სული დალია, სიცოცხლეს გამოესალმა.

უფლებას ჰყრის - უფლებას ართმევს.

უფრო შორს მიდის - უფრო მეტად, გადაჭრით ირწმუნება, უფრო მეტს ამბობს (ამტკიცებს). უფრო ღრმად იძიებს, იკვლევს, უღრმავდება...

უფსკრულის (დაღუპვის და სხვ.) პირას, კიდეს იღბა - გადატ. დაღუპვამდე იყო მისული, დაღუპვა ელოდა, საცაა დაიღუპებოდა.

უფსკრულის კიდეზე დგომა - იგივეა, რაც უფსკრულის პირას დგომა.

უფსკრულის პირას დგომა გადატ. საფროხეში, განსაცდელში ყოფნა, დაღუპვის მოლოდინში ყოფნა.

უფსკრულისაკენ მიმქანება - გადატ. დაღუპვის გზაზე მიდის, ხიფათი მოელის, უბედურებას გადაეყრება. სწრაფი ეკონომიკური თუ პოლიტიკური უკუსვლა.

უქმის, კვირაქალის ბატმხა - უქმე ღღეს მუშაობა.

უქმის ბატმხა უქმე ღღეს მუშაობა.

უქმს ბატმხს - უქმე ღღეს იმუშავებს.

უღელს გადაიბღმბს - გადატ. თავისუფლებას მოიპოვებს, გათავისუფლდება.

უღელს იღბამს (კისმრზე) - გადატ. ეძორსილება, ემონება ვინმეს.

უღელს სწმვს - გადატ. (ვინმესთან, სხვასთან ერთად) ეწევა შრომას, ჯაფას.

უღელს უსწორმბს - გადატ. უტოლდება, უთანაბრდება, კვალში იჩიყვება, მხარს უსწორებს; მეგობრულ დახმარებას უწევს.

უღელს უწმვს იგივეა, რაც უღელს უსწორებს.

უღელში თავს ბაყოფს - გადატ. 1. მძიმე ცხოვრებას დაიწყებს, მძიმე ჯაფას მიჰყოფს ხელს. 2. ძალზე ახალგაზრდა დაქორწინდება

უღელში შებმა - უღლის დადგმა კისერზე, უღელში თავის გაყოფა; გადატ. 1. საქმის შედგომა, საქმიანობა, ცხოვრება, მუშაობა, შრომა. 2. თავზე ვინმეს გაბატონება.

უღვთოდ გაქმლვა - გადატ. შეუბრალებლად მოპყრობა, შევიწროება, განადგურება, დაღუპვა; არაადამიანურად, მხეცურად მოქცევა მავანის მიმართ.

უღვინოდ დათრობა უაღკოპოლოდ დათრობა; გადატ. ძალზე გამხიარულება.

უღლიდან გამოშვებული – უღლიდან გამოხსნილი; გადატ. თავის ნებაზე მიშვებული.

უღლის გადაბღება (კისრიდან) – გადატ. გააზატება, ჩაგვრისაგან გათავისუფლება, თავისუფლების მოპოვება, თავის თავზე უფლობის მოპოვება.

უღლის გადაბღება – იგივეა, რაც უღლის გადაბღება (კისრიდან).

უღლის გაწევა – გადატ. სხვასთან ერთად მოვალეობის ასრულება, ჯაფა, გარჯა, საქმიანობა, შრომა.

უღლის დაღება (კისერზე) გადატ. 1. დამონება, ჩაგვრა, დამორჩილება. 2. დაოჯახება.

უღლის დაღება – გადატ. 1. (ვინმეს ან რამის) დამორჩილება, დამონება. 2. დაოჯახება.

უღლის თავში ჩადგომა – გადატ. საქმის სათავეში დადგომა; პირველობა, ლიდერობა.

უღურს არ იტმხს იგივეა, რაც იხტიბარს არ იტმხს.

✓ *უღური [თურქ.] (ძვ.) – ბედი, იღბალი, ბედნიერება.*

უყარი კაკალი – გადატ. რამდენიც გინდა ეცადე, ვეღარას გააწყობ, გვიანდა იქნება.

უყურადღებოდ (უყუნიშნავად...) არ ტომებს – ყურადღებას აქცევს (უყუნიშნავს...), მხედველობაში ჰყავს.

უყვარი პირით ლანძღავს – უშვერად ლანძღავს. პირმიშვებულად აგინებს, შეურაცხყოფს.

უყვარი პირით ხსენება – გადატ. გადამეტებული ლანძღვა-გინება.

უპრეტი ცმცხლით ღაწვა – გადატ. მეტად გაუბედურება, საშინლად დატანჯვა.

უჩინეაჩინის ქული – გადატ. ზღაპრული ვადოსნური ქელი, რომელიც ადამიანს აუჩინარებს, უხილავს ხდის; ტყუილი.

უჩუმრის პირით მუშაობს – გადატ. ჩუმად. ბეჯითად მუშაობს, ყვირილი და თავის ქება არ უყვარს.

უცმცხლო თაფლი – გადატ. ძლიერი განცდის უნარს მოკლებული. რაც ძლიერ განცდებს არ იწვევს.

უცმცხლოდ ღამწვარი – გადატ. საშინლად დატანჯული, წამებული.

უცმცხლოდ [ღა]წვავს – არ თანაუგრძნობს სიყვარულში.

უცმცხლოდ იწვის – ძლიერ შეყვარებულია, სიყვარულით იტანჯება.

უცოლშვილოდ გადაგება – დაუქორწინებლობა. უმემკვიდროდ დარჩენა; გადატ. მარტოხელად, ეუღლად დარჩენა.

უკაღლო სოფელი – გადატ. უპატრონო, აღვილად დასაჩაგრავი, მოსარევი.

უკეოდ გადაგება – უშვილოდ. უმემკვიდროდ. გვარის გამგრძელებლის გარეშე დარჩენა; უძიროდ ამოგება.

უკინებელი მტერი მარად ფხიზელი მტერი; გადატ. ერთთავად მზადყოფი საგნებლად, სიავისა და ბოროტების ჩასადენად.

(უპირო) ორმოს ბათხრა (ვინმესთვის)

გადატ. ღალატი, ორგულობა.

უპირო ორმოში ჩაბღება (ვინმეს) – გადატ. დაღუპვა, მოსპობა, დაღალატება.

უპირო ძვეპრი – გადატ. 1. გაუესებელი; გაუმაძღარი; დაუკმაყოფილებელი, ფანტია, მფლანგველი. 2. ადამიანის ბუნება. 3. ოჯახი. 4. ცხოვრება.

უპირო ჯიბე-მუცელი – გადატ. 1. არაფერი ჰყოფნის ამოსავსებად. 2. გაუმაძღარი, დაუკმაყოფილებელი.

უპრაპი ქონება – ვინმეს საკუთრებაში არსებული მიწა, სახლ-კარი (რომლის ადგილიდან დაძვრა, თვისების დაუკარგავად, არ შეიძლება).

უძღები შვილი გადატ. ვინც თავის ქეიფზე, თავის ნებაზე დადის (მშობლების სურვილის საწინააღმდეგოდ).

უწინამც დეღამიწა ბაირღვევა და შიბ ჩამიტანს გადატ. დაე, დავიღუპო, მოვკვდე, სანამ ეს მოხდება; დავიღუპები, მოვკვდები.

უწინამც დღე დაუბნელდეს – უმაღ მოკვდეს, ვიდრე ეს მოხდება; გადატ. მოისპოს, მოკვდეს.

უწყალოდ მკვლელი – გადატ. შეუბრალებელი, უღმობელი, გულქვა.

უჭიროდ ბრკანდებოდით! – სულ ღზინი გქონდეთ: გადატ. ღმერთმა კარგად და მშვიდობით გამყოფოთ, სიმწარე და დარდი გამოროთ.

უჭველად ბაღავა – უჭველად გაატარებს, იშიმშილებს (გარკვეულ დროს).

უსვების კალთას დაიბღერტ[ავ]ს – ყოველგვარ საკეთეს უხვად, უღევად მიანიჭებს.

უჯათ ცხენზე შეჯღომა – ჟინიან, გაქირ ცხენზე
შეჯღომა; გადატ. ახირებულობა, ჟინიანობა, გაქირობა.

უჯათის ბაწევა – წინააღმდეგობის გაწევა, ურჩობა;
გადატ. წყენინება, უამებლობა; ახირება, თავისნიკობა; დაუჯჯრე-
ბლობა.

ფ

ფაზარი ყაითანი – აბრეშუმის ყაითანი, ძვირფასი ყაითანი.

✓ყაითანი წნული ზონარი.

ფათერაკი, მარცხი მოუპილა – ფათერაკი, მარცხი შექმთხვა, გადახდა.

ფათერაკი შემთხვევა – ფათერაკი წაეკიდება, მოულოდნელი უბედურება, მარცხი მოუვა.

ფათერაკი წამკიდება, ფათერაკს წამკიდება მოულოდნელი უბედურება, მარცხი მოუვა, შეემთხვევა, გადაეყრება.

ფარატინი ქალაღღისა – ქალაღღის ნაკუწი რამ; გადატ. უბრალო, უმნიშვნელო რამ, მტკიცებულებად გამოუღეგარა, იურიდიული ძალის არ მქონე.

ფარღაგის გაშლა – უხაო ნოსის გაფენა; გადატ. პატივისცემა, პატივისცემით დახვედრა სტუმრისათვის, ფიანდაზად გაგება.

ფარღას ახღის, პირბაღღის ახღის – გადატ. ნათელყოფს, გაამჟღავნებს, გამოააშკარავებს, გამოაჩენს.

ფარღას უკან ეფარება – გადატ. იმალება.

ფარღებს უკან – გადატ. შეუძრნეველ, ნაკლებად თვალში საცემ ადგილზე, მალულად, ფარულად.

ფარღის ახღა – გადატ. გამოაშკარავება, გაზომჟღავნება, ძხილება, ღღის სინათლეზე გამოტანა.

ფარღის ჩამოფარება – დამალვა, დაფარვა.

ფარვანასავით ფარფატი, ვით ფარვანა (თავს) ევლება, დასტრიალებს, დაჭ-

ზარვატებს – თავს ევლება, თან ჰყვება, განსაკუთრებით უვლის, ელოლიავენბა.

✓ ფარვანა - ღამის ჰეპელა.

ზარვანასავით თავს ევლება ჰეპელასავით თავს დასტრიალებს; გადატ. მეტად უვლის, ულოლიავენბს, პატრონობს, ზრუნავს მასზე.

ზართო გზაზე გამოყვანა, გონიერ, სწორ გზაზე დროულად დაყენება; გადატ. ხსნა, უეჭველი შველა, დახმარება.

ზართო ზრონბით – ფართოდ, მთელი სიგრძისიგანით, მთელი მოცულობით, მთელი შეძლებით.

ზარ-ხმალის დაყრა – მოწინააღმდეგის მიერ საბრძოლველი იარაღის დაყრა; გადატ. დამორჩილება, დანებება, წინააღმდეგობის შეწყვეტა.

ზარ-ხმალს [და]აყრეპინებს – გადატ. ბრძოლაზე, მოქმედებაზე ხელს აალებინებს, დაიძონებს, დაიძორწილებს, დათრგუნავს.

ზარ-ხმლის დაწყობა – გადატ. ბრძოლაზე ხელის ალება; ბრძოლის შეწყვეტა, თავისი სისუსტის აღიარება; წინააღმდეგობაზე ხელის ალება; უმოქმედობა; მტრის წინაშე ქედის მოხრა.

ზასს (ღირებულებას...) დაკარგავს (ვინმეს თმალში) – მნიშვნელობას დაკარგავს, არაფრად ჩასაგდება გახდება, გაუფასურდება, ყურადღების ღირსი, ანგარიშგასაწევი აღარ იქნება (ვინმესთვის). ავტორიტეტს დაკარგავს.

ზაზარს აიშლის – გადატ. განრისხდება, გამძვინვარდება, ძლიერ გაბრაზდება.

- ზაფრის აზლა** – გადატ. განრისხება, გამძვინგარება.
- ზაცია კალო** – გადატ. ფაცაფუცი, არეულობა; ფაცაფუციით გასაკეთებელი რამე, საშური საქმე.
- ზერად-ზერადი სიტყვები** მალალფარდოვანი, ბრტყელ-ბრტყელი, ნაკლებად მჭვერძეტყველური სიტყვები.
- ზერდები ჩასცვივა (ჩაუცვივდება)** – ფერდები შეეწევა (უჭმელობით), - დაიმშევა, დაიმჭლევა.
- ზერდების ჩაცვენა (საქონლისა)** გადატ. დამშეულობა, მეტისმეტი სიგამხდრე, სიმჭლევე.
- ზერდი-ზერდზე გაკრული** ძალიან გამხდარი, გაძვალტყავებული, მეტად დასუსტებული.
- ზერდი-ზერდზე მიეკვრება** - იგივეა, რაც ფერდები ჩასცვივა.
- ზერდი-ზერდზე მიკრული** გადატ. შიმშილით ძალზე გამხდარი, დამშეული, დასუსტებული.
- ზერდის ამოღება** - ფერდის ამოწევა, ამოვსება; გადატ. გაძღომა; დაკმაყოფილება შიმშილისა.
- ზერდს ამოიღებს** - გადატ. ფერდებს ამოივსებს, გაძღება.
- ზერდს გამოიღებს** - ფერდს გამოივსებს, - გაძღება.
- ზერი დაიტყობა** – გამშენიერდება, მოფერიანდება.
- ზერი ეღევა** – ფერს კარგავს, ფერმკრთალდება, ბაცდება.
- ზერი ეცვლება** – გადატ. ფერს კარგავს, ფითრდება (შიშისაგან, აღეღებებისაგან)
- ზერი მიეცემა** – ამა ოუ იმ ფერისა გახდება. რაიმე ფერად შეიღებება.

ფერი მისდის - ფერი ეკარება.

ფერი მისდის-მოსდის ძლიერი ღელვისაგან წამ-
დაუნუმ ეცვლება ფერი (სახეზე).

ფერი მოსდის, ფერზე მოდის - კარგ ფერზე
დგება, კარგი ფერის ხდება.

ფერი ფერსა, მაღლი ღმერთსაო! იტყვიან.
როდესაც ერთმანეთის შესაფერნი არიან; შესაფერისობა.

ფერი წაშვა - ფერს დაკარგავს, გაფითრდება.

ფერის გადავლა - სახის ფერის გამოცვლა. ფერის
წასვლა. გაუფერულება; გადატ. შეშინება, დაფროხოზა, ელ-
დის ცემა; ხასიათის, თვისების, არსების შეცვლა, გადასხ-
ვაფერება; შეშინება.

ფერის შეცვლევინება გადატ. შეშინება, გულის
გახეთქა.

ფერს აცვლევინებს - გადატ. შიშით ფერს დაუკარ-
გავს, - ძალიან შეაშინებს, დააფროხოზობს.

ფერს გამოსცემს - ამა თუ იმ საგნიდან საღებავი,
საფერავი ნივთიერება გამოვა, საღებავს, საფერავს გამოუშ-
ვებს.

ფერს მოიწმენდს - გაპრიალდება, დაიფერება.

ფერს უცვლის შეანელებს, შეასუსტებს: გადატ. 1.
შეაშვოთებს, შეაშინებს. 2. იერს უცვლის (ქალაქს. სოფელს...).

ფერულად აქცევს - დაწკავს, გადაწკავს, გადაბრუგავს;
გადატ. გაქრობს, მოსპობს, ნეშტად აქცევს.

ფერს ული უბიათ (უბათი) - ფერხულს ციკვავენ
(ციკვავენ).

ფერს ულს აბამს - ფერხულს ციკვავენ.

ფერსულში ღბება - იგივეა, რაც ფერსულში ებმება. გადატ. საერთო საქმეში ებმება.

ფერსულში ჩამბმება - გადატ. საერთო საქმეში მონაწილეობას მიიღებს.

ფერსულში ჩაჰყვება - ფერსულში ჩაებმება (ვინმესთან ერთად).

ფესვები აქვს ბაღბმული - გადატ. დამკვიდრებულია, გავრცელებულია, განმტკიცებულია, ფეხმოკიდებულია.

ფესვების ბაღბმა - ფესვების მომაგრება ნიადაგში; გადატ. განმტკიცება, გამაგრება, დამკვიდრება; გავრცელება.

ფესვ[ებ]ს ბაიღბამს - გადატ. მომაგრდება, მტკიცედ დამკვიდრდება, გავრცელდება; განმტკიცდება.

ფესვ[ებ]ს იღბამს - გადატ. მაგრდება, მკვიდრდება, ვრცელდება; მტკიცდება.

ფესვს, ძირს ბაიმაგრებს - გადატ. ფესვს მძიკიდებს, განვითარდება, გავრცელდება.

ფესად გაასწრო - იგივეა, რაც ერთი ფეხით გაასწრო.

ფესად ჩამოდის - კოკისპირულად წვიმს, თავსხმაა.

ფესაკრეფით სიარული - გადატ. ჩუქად, უხმაუროდ, ძორიდებულად სიარული.

ფესღაფეს ღმენა - გადატ. სულ ახლოდან დევნა ვინმესათვის.

ფესებზე ჰკილია (ვინმე, რამე) - გადატ. არ ენაღვლება, არ აწუხებს (რამე); არაფრად აგდება (ვინმეს, რამეს).

ფესებზედაც არ ჰკილია (ვინმე, რამე) - იგივეა, რაც ფეხებზე ჰკილია (ვინმე, რამე).

ფხვები ალარ მერჩის ფხვები ალარ მემორჩილე-
ბა, ჩემ ნებაზე ალარ მიდის; გადატ. ველარ დავდივარ, სიარული
ალარ შემოძლია.

ფხვები ალარ მიჰყვება – ფხვები ალარ ემორ-
ჩილება სასიარულოდ, ადგილიდან ველარ იძვრის.

ფხვ[ებ]ი ერევა – არეულად ადგამს ფხვებს, სიარული-
სას ფხვი ეშლება.

ფხვ[ებ]ი უკან რჩება გადატ. მისვლა უჭირს,
უმძიმს.

ფხვებიდან მიწის (ნიადაგის) გამოცლა

გადატ. დასაყრდნობის, საყრდენის დაკარგვა, დახმარების
გარეშე, ხელშეუწყობლად დარჩენა.

ფხვებით დაკიდება – თავდაღმა ჩამოკიდება ადამი-
ანისა; გადატ. დიდი წვალეა, დიდი ტანჯვა, უკიდურესობამ-
ღე მიყვანა.

ფხვების გაფშვება – ფხვების გაჭიმვა; გადატ. სიკვ-
დილი, სიცოცხლის შეწყვეტა, სულის დაღევა, უკანასკნე-
ლი აქტი სულთაბრძოლისა.

ფხვების დაკონცა (ვინმესთვის) გადატ.
მორჩილება. ხვეწნა, თავის დამდაბლება ვინმეს წინაშე; მონობის
გამოცხადება, ყოველგვარი სამსახურისათვის მზადყოფნა.

ფხვების დაჭიმვა – გადატ. 1. მედიდურობა, ქემდალ-
ლობა, ბლინძვა, დიდკაცობა, ყოყონობა. 2. სიკვდილი, გარ-
დაცვალება.

ფხვების ლოკვა (ვინმესთვის) გადატ. მოფე-
რება, მლიქვნელობა, თავის დამცირება, ვინმეს საამბლად
მიწაზე ხობვა.

ფხვების მოჭმა (ვინმესთვის) – გადატ. მაგანი-
სათვის ზარალის, ვნების მიყენება.

ფხვებს გაფშვქს – გადატ. მოკვდება, გარდაიცვლება,
სულს დაღვეს.

ფხვებს გაჭიმავს – გადატ. მოკვდება, გარდაიცვლება,
გაღძა გავა, სულს დაღვეს.

ფხვებს ძლივს დაათრევს – გადატ. ძლივს[ლა]
დადის (ხანდაზმულობის, დაღლილობის ან, საერთოდ, სისუს-
ტის გამო).

ფხვებს ძლივს მოადგამს – გადატ. ძლივს მო-
დის, ძლივს მოაბიჯებს.

ფხვებს ძლივს მოათრევს – გადატ. ძლივს მოდის
(დაღლილობის, სისუსტის... გამო).

ფხვებს ხლართავს – ბარბაცებს, ბარბაცით მოდის.

ფხვებში ებლანდება – გადატ. აფერხებს, ხელს
უშლის, ეჩხირება.

ფხვებში (მუხლებში, ფხვებში) უვარდება
გადატ. მუხლებზე ეხვევა და ეხვეწება, ემუდარება, შვე-
ლას, დახმარებას სთხოვს.

**ფხვებში (მუხლებში, ფხვებში) ჩაუვარდ-
დება** მუხლებზე მოეხვევა დიდი თხოვნის, ხვეწნის გა-
მოსახატავად.

ფხვებში ჩავარდნა (ვინმესთვის) – ფხვებ-
თან დაკემა; გადატ. მორჩილება, თხოვნა, თაყვანისცემა, თავის
დამდაბლება, ხვეწნა-მუდარის გამოხატვა.

ფხვზე არის (ფხვზე დგას) – წამომდგარია (ლოგი-
ნიდან). აღარ წევს, ზეზეა; უკვე საქმიანობს.

ფესზე აუღებია – 1. ფესზე ადგომით ძიესალქება. 2. მზად არის მისთვის (ქვეყნისთვის) სამსახურად.

ფესზე აღარ დაღებია სისარულით ძალიან გაუხარდება, აღტაცებული იქნება.

ფესზე დაღებია – გადატ. 1. ფესს მოიკიდებს, მოლონიერდება, განვითარდება (ოჯახი, სახელმწიფო). 2. გამოჯანმრთელდება

ფესზე დაღობია – გადატ. მომაგრება, მოლონიერება, გაძლიერება, განვითარება, ფესის მოკიდება, გამოჯანმრთელება, განკურნება; სამოქმედოდ, საბრძოლველად მომზადება.

ფესზე დაყენება – 1. ძირს დაცემულის ფესზე წამოყენება; გადატ. მომაგრება, მოლონიერება, გაძლიერება; შველა, დანმარება, საქმის გამოკეთება; სამოქმედოდ, საბრძოლველად მომზადება, ამოძრავება, გამოცოცხლება; ავადმყოფის მორჩენა. 2. სახელმწიფო, ქვეყანა, ოჯახი... მოლონიერდა, განვითარდა.

ფესზე ღებას – გადატ. 1. ცოცხლობს, არსებობს, მოქმედებს. 2. მთელი ქვეყანა, ხალხი... აღელვებულია.

ფესზე ღობია – ზეზე გაჩერება, გადატ. სამოძრაოდ, სამოქმედოდ მზადყოფნა; გაჩერება; ყოფნა, არსებობა, სიცოცხლე; ქონებრივად მოლონიერება.

ფესზე ვაჭრობა – ზეზეულად ვაჭრობა; გადატ. ფიქსირებული სავაჭრო ობიექტის გარეშე ზეზეურად, ხელზე ძისვლა-მოსვლით, უდუქნოდ ვაჭრობა.

ფესზე ვერ ღებია – ვერ ახერხებს ფესებზე გაწერებას; გადატ. 1. საცაა, წაიქცევა, ძალიან სუსტადაა. 2. ძალზე მთვრალია.

ფესზე ველარ იღბა (ფესზე კლივის იღბა)

1. დასუსტებული იყო, დგომას, დადგომას ველარ ახერხებდა, იუხლები ეკეცებოდა. 2. გადამთვრალი იყო.

ფესზე ტრიალებს – გადატ. დაუსვენებლივ შრომობს, საქმიანობს, იღვწის.

ფესზე შაყენებს (თოფს...) ჩახმასს – ჩახმასს სასხლექზე დააყენებს, იარაღს გასასროლად მომართავს.

ფესზე ჩამოწყდება – დიდხანს დგომით დაიქანცება, დაიღლებს.

ფესზე ჩამოწყვეტს – ფეხზე დიდხანს დგომით დაიქანცავს, მოღლის.

ფესზე წამოაყენებს – გადატ. გამოაკეთებს, გამოავანძროთელებს. მოარჩენს, ხელს გაუმართავს, ბედს სწევს.

ფესზე წამოდგომა – გადატ. მომაგრება, მოლონიერება, სიკეთეში შესვლა.

ფესზე წამოდგარი – გადატ. მოლონიერებული, გაძლიერებული, წელში გამართული.

ფესზე წამოსაყენებელი – გადატ. გასაძლიერებელი, მოსალონიერებელი, საპატრონო.

ფესზე წამოყენება – გადატ. მომაგრება, მოლონიერება, ფეხზე დაყენება, მომძლავრება.

ფესზედ აღარ იღბა სისარულისაგან – გადატ. ძეგტისძეგტად უხარია. ბედნიერია, ძალზე კმაყოფილია.

ფეს[თ] ძვეზ (ფერხთით) დაუვარდება – გადატ. დაემორჩილება, ემონება.

ფხტა მტვერი (ვინმესი) – გადატ. (კინისეს) მონა-მორჩილი; უღირსი (ვინმესთან შედარებით).

ფხნი არ წასცდება – გადატ. აღარ მოკა, აღარ გაეკარება.

ფხნი აუცდება – გადატ. მარცხი, ზიანი ძოუკა.

ფხნი დააღბა (ვინმემ ვინმეს) – გადატ. ავნო, დააკლო; გაჭირვების მიყენება; წინააღმდეგი გაუხდა, გელი მოაყვანინა, აზარალა!

ფხნი დააჭირა – გადატ. 1. გაკერპდა, ერთხელ ნათქვამი ჯიუტად დაიცვა, არ დათმო. 2. დრო შეურჩია და მეტად დაჩაგრა.

ფხნი დაუცდება – გადატ. შემთხვევით, გავლათ ძიკა (იტყვიან სასურველ სტუმარზე).

ფხნი ვითრიმ – გადატ. ვეცადე არ გამეკეთებინა [რა-ღაცა], თუმცა ვიცოდი, არ ამცდებოდა.

ფხნი მოსტმოდა (მოგტმოდა, მოგტმოდ-და...)! – იტყვიან, როდესაც დასანანებელი გაუხდებოთ სადმე მისვლა, სადმე წასვლა, ვინმეს მოსვლა და სხვ.

ფხნი მოუსხლტება – გადატ. მარცხი მოუკა.

ფხნი უბორძიკდება – ბორძიკით დადის, ფეხი ეძლება.

ფხნი უკან უღბება – გადატ. წასვლა აღარ უხდა, ძალიან დაღლილია – დარჩენა უხდა.

ფხნი უმეშლება – ნაბიჯი აერევა, ბარბაცს დაიწყებს (სიძთვრალით...).

ფხნი წაიტიხა – გადატ. მარცხი მოუვიდა; საქმე არ გამოუვიდა, მიზანს ვერ მიაღწია, სურვილი ვერ აისრულა.

ფხნი წასცდება – გადატ. მარცხი მოუკა.

ფეხი წაუსსლტმბა – გადატ. მარცხი მოუვა (საქმეში), ხელი ძოეცარება.

ფენიდან მოცვითილი – გადატ. ეშმაკი, გაიძვერა, ქვეშ-ქვეშა, მუზმუზელა.

ფენით გათელვა – ფენით გასრესა, გაჭყლეტა ვინძესი ან რაძესი; გადატ. დამცირება, უსამართლოდ მოქცევა, დამორჩილება, მორევა, წარტყევნა, შეზიზლება, აბუჩად აგდება.

ფენის აღბმა – გადატ. სიარულის დაწყება, სიარულის სწავლა; მოქმედების დაწყება.

ფენის ათრევა – გადატ. განგებ დაგვიანება (რამე საქმიანობაში), განგებ ნელა მოქმედება.

ფენის აღაბი – გადატ. საპირფარეშო, საჭირო ოთახი.

ფენის აღოკვა – გადატ. მლიქვნელობა, თვალთმაქცობითი ფეხქვეშ გაგება.

ფენის ამოკვეთა (საიდანმე) – გადატ. სამუდამოდ წასვლა (საიდანმე); მოშორება, გაცლა, (სადმე) სიარულის, მისვლის შეწყვეტა.

ფენის ამოკვეთინება (საიდანმე) – გადატ. გაძევა, (სადმე) მისვლის აკრძალვა.

ფენის არევა – ფენის შემლა, უწესრიგოდ გადადგმა, ბორძიკით სიარული.

ფენის აჩქარება – გადატ. მოქმედების აჩქარება, მოძრაობის გაძლიერება.

ფენის ბრუნება – გადატ. ცოლის შერთვის შემდეგ სიძის პირველად დაბრუნება სიდედრ-სიმამრისას.

ფენის გადაბრუნება – გადატ. მარცხის, ხიფათის შემთხვევა. უცაბელობა, შეცდომა.

ფხის გაღმა გადატ. განმტკიცება, დამკვიდრება; გავრცელება, ფხის მოკიდება.

ფხის გამოდება - გადატ. დაბრკოლება, ღალატი, ცუდ დღეში ჩაყენება, წაქცევა.

ფხის გაშლა ცეკვა-თამაში.

ფხის ბახსნა - ახლო ნათესავის ძიერ ჭირისუფლის (დედის, ცოლის, შვილის) პირველი საჯარო გაყვანა სახლიდან სტუმრად ორმოცზე ან წლისთავზე.

ფხის გულბის დაკოცნა (ვინმესთვის)

გადატ. მორჩილება, მოფერება, თავის დამდაბლება.

ფხის დაბიჯება - გადატ. შეურაცხყოფის მიყენება, გაქეღვა, პატივისცემის დაუნახაობა.

ფხის დაღმა იგივეა, რაც ფხის დაბიჯება.

ფხის დაკვრა გადატ. წასასვლელად, გასაქცევად მომზადება.

ფხის დასადგმელი აღბილი (ალაპი)-სულ მცირე ადგილი.

ფხის დაჭერა - იგივეა, რაც ფხის დაბიჯება.

ფხის მოღმა იგივეა, რაც ფხის მოკიდება.

ფხის მოკიდება - გადატ. დამკვიდრება, მომაგრება, განმტკიცება, გავრცელება, ფხის გაღმა.

ფხის მომაგრება - გადატ. განმტკიცება, გაძლიერება; გაფართოება, გავრცელება, დამკვიდრება.

ფხის მოსაკიდებელი გადატ. დასამკვიდრებელი, საცხოვრებელი.

ფხის მოტმხა - გადატ. დაბრკოლება; დამარცხება, დაზარალება; დაზიანება; შემცირება.

შენის მოუცვლელობა – გადატ. გაჩერება, უმოძრაობა. წაუსვლელობა; გადაუთქმელობა, რამე საქონლის გასაყიდი ფასის ჩამოუკლებლობა.

შენის მოცვლა – გადატ. წასვლა, დაძვრა (საიდანმე).

შენის მტვერი (ვინმესი) – გადატ. მონა, მოსამსახურე; გადასაგდები. უღირსი შენახვისა; მორჩილი; უკანასკნელი, ცუდი.

შენის მტვერის ლოკვა (ვინმესთვის) – გადატ. თავის დამცირება, უღირსება, თავის შებრალება, თხოვნა.

შენის ნათერვალი (ვინმესი) – გადატ. (ვინმეს) მონა-მორჩილი, ფეხთა მტვერი.

შენის (ნაბიჯის) გადადგმის ნებას არ აძლევს – გადატ. ზღუდავს, გასაქანს არ აძლევს.

შენის (შენის ხმის) ამყოლი – ვინც ყველაფერში სხვას ბაძავს, ნებისყოფის არ მქონე, უნებისყოფი.

შენის ფრხილებამდე – თავიდან ფეხებამდე, მთლიანად.

შენის ფრხილებზე დადის – ფეხაკრეფით, მორიდებით დადის.

შენის ძირა გასამრჯელო ვინმეს გაგზავნ-გამოგზავნის ან ვინმეს (ექიმის, ხელოსნის...) მოსვლისათვის.

შენის შემოდგმა (სადმე) ფეხის შემობიჯება სადმე, რომელიმე ადგილას; გადატ. შემოსვლა.

შენის წაბორკილება – გადატ. შებრკოლება საქმისა, მარცხის მოსვლა, ხელის შეშლა, ფეხის გადაბრუნება.

შენის წაკვრა – გადატ. მარცხი (რამე საქმეში).

ფხის წასხლტა – იგივეა, რაც ფეხის გადაბრუნება.

ფხის ხმას აჰყვა – გადატ. დაუკვირვებლად, ანგარიშმიუცემლად წაბაძა, აჰყვა (ვინმეს). (ვინმეს) ქცევის მიხედვით იმოქმედა.

ფხის ხმის აყოლა – გადატ. სხვისი ძიბაძვით საქმის კეთება; კეთება იმისა, რაც არ შეგფერის. რაც შენს ძალ-ღონეს აღემატება.

ფხის ხმის მიწყდომა ფეხის ხმაურობის (სიარულის ხმის) გაქრობა; გადატ. ხალხის მიერ სიარულის შეწყვეტა.

ფხმსუბუქი ქალი – გადატ. ზნედაუცველი, თავამებული.

ფხს აიდბამს -- სიარულს ისწავლის, დაიწყებს.

ფხს ამოიკვითს – გადატ. აღარ მიჯა, აღარ გაიკარება.

ფხს არ (ვერ...) იცვლის – ადგილიდან არ (ვერ...) იძვრის, ნაბიჯს არა დგამს, ერთ ადგილზეა გაჩერებული, არსად მიდის.

ფხს (არ, ვერ) მოიცვლის – ადგილიდან (არ, ვერ) დაიძვრის, (არსად, ვერსად) წავა.

ფხს არ უცვლის – გადატ. ფასს არ უკლებს (გადასახდელს. ფასს...).

ფხს არ შეადგმევინებს – შესვლის საშუალებას არ მისცემს, - არ შეუშვებს.

ფხს არ შეაწაწანებს ფხს არ (ვერ) შედგამს, შესვლას არ (ვერ) გაბედავს, არ (ვერ) შევა.

ფხს აურიმს – ნაბიჯი შეეშლება.

შესს აუფრობს სხვის სიარულს ფენს ააყოლებს; გადატ. მას დაემსგავსება, მისებრ იმოქმედებს, მის აზრს გაიზიარებს.

შესს აჭმრს გადატ. არ უთმობს, ცდილობს თავისი გაიყვასოს, ჯიუტობს, კერპობს.

შესს ბაადგმევიინებს - გადატ. ფენს მოაკიდებინებს. საშუალებას მისცემს დაძკვიდრდეს, განმტკიცდეს.

შესს ბაიდბამს - იგივეა, რაც ფესვებს გაიდგამს.

შესს დააბიჯებს - გადატ. გაქელავს, შეურაცხყოფს.

შესს დაადბამს (სადმე, რამეზე) - ფეხით შედგება (რამეზე), ფენს დააჭერს (რამეს).

შესს ვერ (არ) მიდბამს - გადატ. მისვლას ვერ გაბედავს, ვერ (არ) მივა.

შესს ვერ (არ) მოადბამს - გადატ. მოსვლას ვერ გაბედავს, ვერ (არ) მოვა.

შესს ვერ აუქცევს - ვერ გაივლის; გაულა გაუჭირდება.

შესს იბრუნებს - ახლად გათხოვილი ქალის დელმამის სახლში პირველად მისვლა [სტუმრად].

შესს ითრევეს - გადატ. აგვიანებს (საქმიანობაში), ნულა მოქმედებს.

შესს იდბამს - გადატ. მოქმედებას იწყებს.

შესს მიასობს - გადატ. შეჩერდება და ადგილიდან არ დაიძვრის, წინ არ წავა.

შესს მოაკიდებინებს - საშუალებას მისცემს, ხელს შეუწყობს ფენი მოიკიდოს.

შესს მოისხლმტს - გადატ. მარცხს იგემებს.

შესს მოიბმეს - გადატ. გზაში, ცხოვრებაში დაბრკოლდება, შეფერხდება.

- ფეხს ურეხს** – ფეხს ურევს მწყობრში, საბიჯი ეძლევა.
- ფეხს შეაღბამს** შიგ შევა.
- ფეხს შეღბამს** – შევა.
- ფეხს ჩაღბამს** – გადატ. ფეხს მოიკიდებს, - დაძკვიდრ-
დება.
- ფეხს ჩამოღბამს** – გადატ. ფეხს ძოიკიდებს.
- ფეხს წაამტვრეპინებს** – იგივეა, რაც ფეხს წაატვი-
ხინებს.
- ფეხს წაღბამს (ფეხსაცმელში)** ფეხს წაყოფს
(ფეხსაცმელში).
- ფეხს წაიმტვრეპის** იგივეა, რაც ფეხს წაიტეხს.
- ფეხს წაიტმის** – მარცხდება; წავა.
- ფეხქვეშ ბაბეზა** – გადატ. ლაქუცი, ძლიქვნელობა;
დამორჩილება, მონურად ქედის მოხრა.
- ფეხქვეშ ბაბორეზა** – იგივეა, რაც ფეხქვეშ გაგება.
- ფეხქვეშ ბაუბორღეზა** – გადატ. თავს დაიმდ-
აბლებს, დაიმცირებს (ვინმეს წინაშე), მიუფარისეკლება
(ვინმეს).
- ფეხქვეშ ბაფენა** – იგივეა, რაც ფეხქვეშ გაგება.
- ფეხქვეშ ბაულა** – იგივეა, რაც ფეხქვეშ გაგება.
- ფეხქვეშ ებეზა (ვინმეს)** – გადატ. ქედს იხრის
(ვინმეს წინაშე), მონურად ემორჩილება; ეპირფერება, ელაქვი-
ცება.
- ფეხქვეშ მოღეზა** – გადატ. დაბრკოლება, ხელის შეშლა,
წინააღმდეგობა, შეწუხება.
- ფეხქვეშ ნიაღბი ერყეზა, საფუძველი ერ-
ყეზა**, – გადატ. არამყარი ხდება, სიმტკიცე ერღვევა.

ფესქვეშ ფიანდაზად ბაგება - გადატ. ვინმეს ყოველგვარი სურვილის უსიტყვოდ შესრულება, მონურად დაძმორჩილება, ფეხქვეშ გაგება.

ფესქვეშ (ფიანდაზად) ბაეფინება - ფეხქვეშ (ფიანდაზად) გაეგება; მონურად დაძმორჩილება, პირმოთნეობას, მლიქვნელობას დაუწყებს.

ფესქვეშ (ფესთ, ფიანდაზად) ბაეშლება - იგივეა, რაც ფეხქვეშ გაეგება.

ფესქვეშ (ფესთ[ით]..) ეშლება - გადატ. მონურად ეძმორჩილება, ფეხქვეშ ეგება.

ფესქვეშ (ფესით) თელავს - გადატ. ანადგურებს, აოსრებს.

ფესქვეშ თელავს იგივეა, რაც ფეხქვეშ თელავს.

ფესქვეშ ზაიბღებს - ფეხებით შესღება, ფეხებით სცეჰს.

ფეს ზამოსაკრავი ქმეღება - გადატ. დაბრკოლების გაძმომწვევი, სახიფათო, მარცხის შემამთხვეველი მოქმეღება.

ფიალა მოთმინებისა აღივსო - ფიალიდან გაძმოედინება; გადატ. მეტის მოთმენა არ შეიძლება; უდრტკინველად ყოფნა შეუძლებელია.

ფიანდაზად ბაეშლის - გადატ. ფეხქვეშ გაუფენს.

ფიანდაზად ღაგება - გადატ. ვინმეს სურვილის უსიტყვოდ შესრულება, ვინმეს საამებლად მოქცევა, - ფეხქვეშ გაგება.

ფიანდაზად ღაფენა - ფიანდაზად გაგება ფეხქვეშ; გადატ. დიდი ჰატევისცემა, ძმორჩილება, თავის დამღაბლება.

ფიანდაზად ეგება - გადატ. ყოველგვარ სურვილს უსიტყვოდ უსრულებს, - ფეხქვეშ ეგება.

ფიანდაზად ეზინება - იშლება მის წინ, ძისი ფეხის ქვეშ.

ფიანდაზად ფხვამუ ბაბება - გადატ. ძორჩილების გამოცხადება, თავის დამდაბლება, სხვისი უპირატესობის ცნობა, სხვისი სიამოვნების (კლა).

ფიანდაზად ეშლება - გადატ. მეტიმეტად (კლილობს ასიამოვნოს, ყოველგვარ სურვილს უსრულებს, ფეხქვეშ ეგება.

ფიქრად აქვს - აზრად, მიზნად აქვს, ვარაუდობს, ფიქრობს.

ფიქრად ბადაიქცევა - ძალიან ბევრს იფიქრებს. სულ ფიქრში იქნება.

ფიქრად მოსდის - ფიქრობს, იფიქრებს; აპირებს, აზრი უჩნდება.

ფიქრები აეშლება (ფიქრებს აშლის) - ფიქრები აღეძვრება, ფიქრს დაიწყებს.

ფიქრებს აჰყვება (ფიქრების აყოლა) ფიქრები მოიცავს, შეიპყრობს (ფიქრებით შეპყრობა).

ფიქრებში წაჰვიდა - ფიქრებმა გაიტაცა.

ფიქრი მიშრბის - უნებურად ფიქრობს (სხვა რამეზე).

ფიქრი აიტანს - ფიქრი მოიცავს, შეიპყრობს, შეფიქრიანდება.

ფიქრი არ არის - საფიქრალი, საეჭვო არ არის.

ფიქრი მიმცემა - რამეზე დაფიქრდება, რამის შიში შეიპყრობს.

ფიქრი ნუ ბაქვს - ნუ გეშინია, ნუ გედარდება, ნუ გენაღვლება; ნუ იწუხებ, ნუ გეეჭვება.

ფიქრი უტრიალებს - ფიქრი აქვს, ეფიქრება.

შიქრი წაიღებს..., **შიქრში წავა...** – ფიქრი შეიყოლიებს, მეტიხმეტად დაფიქრდება, ფიქრები გაიტაცებს.
შიქრის მიერ წაღება (პინემსი) – გადატ. ღიღი საფიქრებლის და სადარდებლის გაჩენა.

შიქრს ეძღვება (მიეცა...) – ფიქრში წავა, ფიქრი იტაცებს, ფიქრს დაიწყებს, - დაფიქრდება.

შიქრში არის – ფიქრობს, ჩაფიქრებულია, ფიქრებშია გართული; ზრუნვაში, დარდში არის, - ზრუნავს, დარდობს.

შიქრში (გუნებაში, გონებაში...) ბაიტარებს – გაიფიქრებს, განიზრახავს.

შიქრში შედის – საფიქრალი უჩნდება, ფიქრებს ეძლევა, - ფიქრობს.

შიქრში წასული – დაფიქრებული.

შიცვერცხლის ჭამა – ძმადშეფიცვის ერთ-ერთი წესი: ორი კაცი (პიროვნება) არაყში, ლუღსა ან ღვინოში თავიანთი იარაღის ვერცხლს (ან ტყვიას) ჩაფხეკდა და დალეკდა; ამის შემდეგ ისინი ძმები (ძმადშეფიცულები) ხდებოდნენ.

შიცვერცხლსა ჭამს – ძმადნაფიცობა ვინმესთან (რიტუალის მიმდინარეობა).

შიცზე შებღება – გადატ. 1. დაფიცებაზე თანხმობის გამოცხადება. 2. სიმართლის თქმა, თავისი უდანაშაულობის დამტკიცება.

შიცით, ერთპირად შეპრული – პირობით, ფიცით დაკავშირებული, შეერთებული.

შიცით, პირობით შეეპკრება – ფიცს მისცემს, პირობას დაუდებს.

ფიცით შპკრული – ფიციით დაკავშირებული. ვისაც ერთმანეთთან ფიცი აქვთ დადებული.

ფიცის გამტმხი – გადატ. დადებული პირობის, სიტყვის დამრღვევი.

ფიცის ბატმხა – ფიცის, აღთქმულის, დაპირებულის შეუსრულებლობა, ფიცის ღალატი; გადატ. დაშლა პირობისა, შეუსრულებლობა მოცემული პირობისა.

ფიცის დარღვევა – იგივეა, რაც ფიცის გატყება.

ფიცისაბან ბახსნა – ფიცით დაკისრებული მოვალეობისაგან გათავისუფლება, აბსოლუცია; გადატ. რაიმე ვალდებულებისაგან გათავისუფლება.

ფიცს ართმევს – პირობას, აღთქმას ადებინებს, აფიცებს.

ფიცს [ღა]ღმბს -- აღთქმას. სიტყვას იძლევა (მისცემს). პირობას დებს.

ფიცს [მი]იღმბს – ფიცით იკისრებს რამეს.

ფიცს ჩამოართმევს – აღთქმას დაადებინებს, დააფიცებს.

ფიცსი თონე – 1. კარგად გამომწვარი თონე. 2. ძალიან გახურებული, ცხარე თონე.

ფონი ბასაჰალს არის – გადატ. სიძნელე ჯერ არ არის დაძლეული, საქმე დაუძთაერებელია. ძთაჰარი დაბრკოლება წინაა.

ფონი ბასაჰალსაა -- დაბრკოლება ჯერ წინაა. ხიფათი გადასალახავია.

ფონის მიბნება – უხილო მდინარეზე ქვეითად გასასვლელი ადგილის ფონის მონახვა; გადატ. გაჭირვების აცდენა, დაბრკოლების გადალახვა, სამშვიდობოზე გასვლა.

ფონს ბადის – საფრთხეს თავს აღწევს.

ფონს ბასვლა – ქვეითად ან ცხენით გასვლა მდინარის თხელ ადგილზე; გადატ. დაბრკოლების გადალახვა, საქმის მოგვარება, გადარჩენა, მიზნის მიღწევა.

ფონს (სამშვიდობოს) ბავა – დაბრკოლებას გადალახავს, გადარჩება, ხიფათს ასცდება; მიზანს მიაღწევს.

ფონს ბაიყვანს – გადატ. გადაარჩენს (ხიფათს); რამეს მიაღწევინებს.

ფოშტის ცხენივით სირბილი – გადატ. დაუსვენებლივ სიარული; შეუსვენებლივ სიარული, სირბილი.

ფრთას აიბამს – იგივეა, რაც ფრთას შეისხამს.

ფრთას გაშლის – გადატ. გაფართოვდება, გაძლიერდება.

ფრთას გაუშლის – გადატ. ბიძგს, გასაქანს მისცემს, აამოძრავებს.

ფრთას (ფრთებს) გააშლავინებს – გადატ. უფრო განავითარებს, გააფართოებს, გაავრცელებს.

ფრთები გამომსხმება გადატ. აღფრთოვანდება, ძალიან გაუხარდება.

ფრთები მსხმება – ფრთები ებმის, ფრთები გამოსდის.

ფრთების ასხმა (შესხმა) – გადატ. შეგულიანება, წაქეზება; გახარება, გათამამება, გამხიარულება.

ფრთების გამოსხმა გადატ. აღფრთოვანება, გახარება, აღტაცება; გაძლიერება, ფრთების შესხმა.

ფრთ(ებ)ის გაშლა გადატ. გაძლიერება, გაფართოება, შეუზღუდავი მოქმედების დაწყება, გალაღება, განვი-

თარება, სწრაფად წინსვლა, ამოძრავება, უნარიანობის გამოჩენა.

ფრთების დაშვება – გადატ. უგუნებოდ ყოფნა, მოწყენა, დარცხვენა, გულისგატეხა, დასუსტება, დათმობა, დაღონება, გამბედაობის წართმევა.

ფრთების მოკვეცა – იგივეა, რაც ფრთ(ებ)ის შეკვეცა.

ფრთ(ებ)ის შეკვეცა – გადატ. 1. შეპყრობა, შეზღუდვა, შეწყვეტა, ბოლოს მოღება. 2. მოქმედების არეალის შეკვეცა

ფრთების შესხმა – გადატ. აღფრთოვანება, გახარება, აღტაცება; გამხნეება, წახალისება; გაძლიერება, გაჩრდა.

ფრთებს აუსხამს, ფრთები მსხმება – ფრთები ებმის, ფრთები გამოსდის. იგივეა, რაც ფრთებს შეასხამს.

ფრთებს დააჭრის – გადატ. იგივეა, რაც ფრთებს შეაკვეცს, მოქმედებას, მოქმედების არეალს შეუზღუდავს.

ფრთებს მოაკვეცს – გადატ. შეზღუდავს, შეავიწროებს, გასაქანს არ მისცემს.

ფრთებს (ფრთას) ისხამს – გადატ. ფაროო გასაქანი ეძლევა, ვითარდება.

ფრთებს, ფრთას შეასხამს – გადატ. აღაფრთოვანებს, გაახარებს; გაამხნეებს.

ფრთებს, ყურებს ჩამოაყრავინებს უგუნებოდ განდის, - დაანაღვლიანებს.

ფრთიანი სიტყვები საყოველთაოდ გავრცელებული, გონებამახვილური, მოსწრებული გამოთქმები, აფორიზმები.

შრთის ბაშლა - გადატ. გალაღება; გაქანება; თავისუფალი, შეუზღუდავი მოქმედება. მოქმედების არეალის ღიდად გაფართოება.

შრთის (შრთას) ძვეშ - პროტექტორატში, მფარველობაში მყოფი, მფარველობით, მზრუნველობით განებივრებული.

შრთის ძვეშ ჯღომა (ღეღის) - ვინმეს ავტორიტეტის გამოყენება თავის შეფარება; გადატ. (ვინმეს) მზრუნველობის ქვეშ ყოფნა.

შრთის შეკვეცა - გადატ. დასუსტება, დაჩაგვრა, დაბრკოლება. სამოქმედო სივრცის დაკარგვა.

შრიალა თეფში - გადაშლილი, ჩაღრმავების არამქონე თეფში.

შრჩხილი არ წამოსტკივებია (სტკენია)
გადატ. არაფერი ასტკივებია, ავად არა ყოფილა, არაფერი გასჭირვებია.

შრჩხილის ტოლა, შრჩხილის ოღენა - ძალზე პატიარა, პაწაწინა.

შრჩხილსაც არ წაიტიხს - არაფერი ევნება.

შსონით ნადიში, ქეიფი, პურიის ჭამა (სადილი, ვახშამი) - ამფსონთა მიერ თანაბრად გაღებული ხარჯით ნადიში, ქეიფი, პურობა (სადილი, ვახშამი), - ამფსონების ნადიში.

შსონში შემოდის (შსონში შემოსვლა) - საერთო ხარჯში შემოდის (შემოსვლა), - ამფსონად ხდება (გახდობა).

შუ შენს კაცობას! - შემიფურთხებია შენი კაცობისათვის! გადატ. შერცხვენილი ხარ, ნამუსგაწყვეტილი.

ფუნი ეშმაკს! – გადატ. საშინლად დაძიმცირებიაჩარ, შენთვის ყოველი ადამიანური ღირსება ამიყრია.

ფულად აქცევს – ფულზე გადაცვლის, გაყიდის (ნიკოს, საქონელს).

ფულებით კოჭაობს – გადატ. ბევრი ფული აქვს; ბევრ ფულს ხარჯავს, ფლანგავს.

ფული არა მამხს, თვალზედ მივიპრა – გადატ. არაფერი მამადია, მეტად ღარიბი ვარ.

ფული უჭყავა – გადატ. ფული აქვს, შეძლებულია.

ფული, ქონება... შეიჭმევა – ფული, ქონება დაიხარჯება; გაიფლანგება, განიავდება.

ფული შეჭამა – გადატ. ფული უზომოდ დახარჯა.

ფულის დატრიალება – გადატ. ფულის გაშვება მიმოქცევაში, ბრუნვაში; ფულის დაბანდება.

ფულის კეთება – გადატ. ფულის შოვნა, მოგება.

ფულის მახე – ის, რაც უნებლიეთ ფულის ზედმეტ ხარჯვას იწვევს.

ფულის ტრიალი – მიმოქცევა, ბრუნვა ფულისა.

ფულს (თანხას) ატრიალებს – გადატ. მიმოქცევაში, ბრუნვაში უშვებს ფულს.

ფულს (თანხას) დაატრიალებს გადატ. ფულს მიმოქცევაში, ბრუნვაში გაუშვებს.

ფულს ხვამტს – ერთად მოგროვება, თავის მოყრა ფულისა; გადატ. მეტად მდიდარი, შეძლებული, დიდი ქონების პატრონი, ბევრ ფულის შოვნის პროცესი.

ფუსფუსი გააქვს – იგივეა, რაც ფუსფუსებს.

ფუტის გაცვივება – გადატ. ოჯახის მოშლა; გაკოტრება, კერის გაცივება.

ფუჩეჩა აზნაური - გადატ. უყაირათო, ტყუილა აზნაური, უქონელი, უშნო, მსუბუქი ჭკუის.

ფუძის ანბელოზი - სახლის, გვარის დასაბამი, წინაპარი.

ფუჭად უტარებს - არაფრად მიჩნევა (ვინმეს) ნაშრომობისა, ნაძოლვაწარისა, არაფრად უთვლის, წყალში უყრის.

ფუჭად ჩაატარებს - უშედეგოდ დატოვებს, არარად აქცევს, წყალში ჩაყრის.

ფხას გამოიჩენს გადატ. სიმარჯვეს, სიყოჩაღეს გამოავლენს.

ფხიანი ლაპარაკი, სიტყვა - გადატ. გონებაშაბვილი, გონიერი, მჭევრმეტყველური ლაპარაკი, სიტყვა.

ფხიზელი გონება (ჭკუა) - საღი, ნათელი გონება (ჭკუა).

ფხიზელი ძილი - ფრთხილი, მოუსვენარი ძილი.

ფხის გამოჩენა -- გადატ. მარჯვედ, ყოჩაღად, მოხერხებულად მოქცევა.

ქაღაბად ღამცემა ქაღაგად ღავარდება, ქაღაგე-
ბას დაიწყებს.

ქაღაბად ღავარდნა – იგივეა, რაც ქაღაგად დაკვისა.

ქაღაბად ღაცემა – წინასწარმეტყველება; გაღატ.
უაზრო ლაპარაკი, ბოდვა.

ქათმების შესხდომის დრო – აღრიანი საღამო
ხანი, შებინდების დრო.

ქათმის მოქცევა – გადაკრუხებული ქათმისაგან კვერც-
ხის დადების ხელახალი დაწყება.

ქათქათი ბააქვს – ძალიან თეთრია, ძალიან სუფთაა.

ქალამანი ჩააცემს – გაღატ. მოატყუეს, თვალები
დაუბრმავეს, შეაცდინეს.

ქაზბატონივით ღაჯღება – იტყვიან ქალზე, კინც
არაფერს [გა]აკეთებს და სხვებს-კი უბრძანებს, - ხელს არ
გაანძრევს.

ქალთა ტალავრის ჩაცმა ვაჟებისათვის

გაღატ. გაღელვება ვაჟებისა, შერცხვენა, თავლაფის დასხმა,
სახელის გატეხა.

ქალი და კაცი – ყველა ერთობლივ, სულყველა.

ქალია თუ ვაჟი? – გაღატ. გაცუდება რამე საქმეში
თუ გამარჯვება, უარი თუ თანხმობა.

ქალის მანდილის დასურვა – გაღატ. ვაჟკაცო-
ბის უქონლობა, დედაკაცს დამსგავსება, შერცხვენა, სააუგო
საქმის ჩადენა.

ქამრის დაპარება – გაღატ. ძალზე მოშივება. ძლიერი
სურვილი საკვების მიღებისა.

ქანცი, ილაჯი, არაქათი გაუფყდება – ქანცი, ილაჯი, არაქათი გამოელევა, ძალ-ღონე გამოეცლება, ძლიან დაიდლება.

ქანცის გამოღვევა – გადატ. დასუსტება, ძალ-ღონის გამოცლა, არაქათის გამოღვევა.

ქანცის გაფყვება – იგივეა, რაც ილაჯის გაწყვეტა.

ქანცს უღვეს – ქანცავს, მეტისმეტად ღლის.

ქარ-ბორიას ველაპარაკები! – გადატ. პირი ქვისკენ მიქნია. ჯვარი გვეწეროს, უბედურება, რომლის შესახებაც ვსაუბრობთ, აქაურობას აცდეს.

ქარ-ბორიომ წაიღოს! – ქარსა და ბორიოსათვის გამიტანებია, ქარბორიოსაც წაუღია (ყოველგვარი სიავე); გადატ. უბედურება ნურც იქნება ჩვენს თავზე; ცუდი აგვმორღეს თავიდან, ავი და ბოროტი აგვცდეს.

ქარბუქი ააყენა – გადატ. შედარებით უმნიშვნელო რამე გააზვიადა; დიდი ამბავი ატეხა, გაბუქა.

ქართულად გეუბნები – გადატ. გასაგებად, ნათლად, სწორად გელაპარაკები.

ქარი გაჰკრავს – ქარი გაუვლის, გაცივდება.

ქარი უქრის – 1. ბედი სწყალობს, გარემოება ხელს უწყობს, ძალ-ღონე შესწევს. 2. სრული გონებისა და ჭკუის არ არის.

ქარი შეუჯდება მუხლებში – ქარის სისწრაფით გაეშურება, ელვისებურად იმოქმედებს.

ქარი წაიღებს (რამეს) – ქარი ერთ ადგილზე არ დააყენებს, მოიტაცებს; გადატ. არ დაამახსოვრდებათ, დაივიწყებენ, სიტყვები სიტყვებად დარჩება.

ქარიანი ქნა – გადატ. დაუფიქრებლად მოქმელი (ქნა).
ჭორი.

ქარით მოზერილი (ქარის მოტანილი) – ადვილად მოპოვებული, იოლად მიღწეული, შემთხვევით გაჩენილი.

ქარის ამოღება – გადატ. შესვენება, სულის მოთქმა.

ქარის ამოღება მუხლებისა და ხელ-ფეხისათვის – გადატ. სიარულის ან ფიზიკური მუშაობის შეწყვეტა, შესვენება, გაჩერება, დადგომა.

ქარის გატარება – ქარის შეშვება; გადატ. მიწიდან მიძიქე საგნის აცილება.

ქარის წისქვილებს ებრძვის პირი რომელიც არარსებული საფრთხის წინააღმდეგ ილაშქრებს, თავისი ფანტაზიით წარმოქმნილ მტერს ებრძვის (სერვანტესის “დონკიხოტის” მიხედვით).

ქარისა და მზის მმტი არავინ მივიღვს (საღმე) – მხოლოდ ქარსა და მზეს შეუძლია მისვლა; გადატ. ადამიანთაგან - არავის.

ქარს ამოაღებინებს (ხელ-ფეხს, ფეხებს, მუხლებს) – დაასვენებს, შვებას მისცემს (ხელ-ფეხს...).

ქარს ამოიღებს – გადატ. დაისვენებს.

ქარს გაატანს – გადატ. გადააგდებს, დალუპავს, გაანიავებს.

ქარს იღებს – გადატ. ისვენებს.

ქარქაშიდან ხმლის ამოღება ხმლის გაშიშვლება, ქარქაშით ამოწვდენა; გადატ. ომის დაწყება, ბრძოლა.

ქარქაშუმი ხმლის ჩაბება – ხმლის შენახვა ქარქაშში; გადატ. ბრძოლის, ჩხუბის შეწყვეტა, მშვიდობიანობის და სიყვარულის ჩამოგდება.

ქარ-ცეცხლში გამოვლილი – ქარსა და ცეცხლში გაძობრძმედილი, ბრძოლიდან უვნებლად გამოსული; გადატ. ბეკრი ჭირ-ვარამის მნახველი, გამოცდილი.

ქარ-წყალს წააღებინებს – არ დააფასებს, არად მიიჩნევს, არაფრად ჩააგდება, წყალს გაატანს.

ქაფათარი აღამიანი – ძალიან ავი, ანჩხლი აღამიანი.

✓ *ქაფარი (არაბ.) – აშარი, დამთხვეული.*

ქაფში ცურავს – ძლიერ გაოფლიანებულია, ოფლში ცურავს (ჩვეულებრივ ითქმის ცხენზე).

ქალაღი ფათაა – ვერავინ მოიგო (ბანქოს თამაშის დროს ორივე მხარეზე; თანაბარი ოდენობის კარტის დარჩენა).

ქალაღის (კარტის) გაჭრა – გადატ. ბანქოს თამაშში დიდი კარტით პატარის დაფარვა, გაბათილება.

ქალაღს (კარტს) გაშლის – სათამაშო ქალაღით მკითხაობას დაიწყებს.

ქალაღს (კარტს) შლის – სათამაშო ქალაღით თამაშობს.

ქაჯეთის ცისე – გადატ. მიუვალი, აღამიანისაგან თითქმის შერულწვევლი ადგილი; გრძნეულებისა და სხვადასხვა არააღამიანური ძალის მქონეთა სამფლობელო.

ქაჯის შემრომა – იგუვა, რაც ეშმაკის შეჯდომა.

ქებას ამბობს (იტყვის, ეტყვის) – მოწონებით იხსენიებს (ვინმეს ან რამეს), - აქებს.

- ქვბას** [შე]ასხამს – ქებო [მო]იხსენიებს, [შე]აქებს.
- ქვბის, ხოტბის შესხმა** იგივეა, რაც შესხმა.
- ქვღვი უღელი აღმვს** გადატ. დამონებულია.
- ქვღის მოღრეკა** – იგივეა, რაც ქვღის მოხრა.
- ქვღის მოხრა** – გადატ. დამორჩილება, ქვღის მოღრეკა, წინააღმდეგობის შეწყვეტა.
- ქვღის წახრა** – იგივეა, რაც ქვღის მოხრა.
- ქვღს, თავს მოიხრის** – გადატ. დამორჩილდება, ვინმეს უპირატესობას აღიარებს; პატივს სცემს.
- ქვღს, თავს მოუხრის** გადატ. ვინმეს უპირატესობას აღიარებს, - დაემორჩილება.
- ქვღს (თავს) წახრის** იგივეა, რაც ქვღს (თავს) მოიხრის.
- ქვღს, თავს ხრის** – მეტისმეტი მოწიწების ან მორჩილების ნიშნად ვინმეს (რამეს) წინაშე თავს ხრის.
- ქვღს მოიღრეკს** – გადატ. დამორჩილდება. ქვღს მოიხრის.
- ქვღს, მუხლს მოაღრეკინებს** გადატ. დაიმორჩილებს, თავის ნებაზე ატარებს.
- ქვიფად არის** – ოღნავ ღვინონასვამია, შეზარხოშებულია, შემთვრალია.
- ქვიფად (ქვიფვი) მოუვა** – მოეგუნება, მოეპრიანება.
- ქვიფი მოუვა, ქვიფვი მოვა (მოღის)** გადატ. გუნება მოუვა, გუნებაზე დადგება.
- ქვიფს ბასწმის** – ქვიფი ექნება, იქვიფებს, იღხენს, დროს გაატარებს.
- ქვიფვი უევა** – შეზარხოშდება.

ქმრის ორმოში ზის – გადატ. სარფიან, შემოსაკ-
ლიან ადგილზე არის.

ქმრის ორმოში ჩაპარდნა – გადატ. მდიდარ, უხვ,
ლოკლათიან, სარფიან ადგილზე მოხვედრა.

ქმრქს იპრობს – გადატ. სახეს იცვლის.

ქვა ააგლო (შეაგლო) და თავი შეუშვირა

გადატ. თავისი ნათქვამი, გადაწყვეტილება არ ღათმო,
ადარ გადათქვა. - დაიჟინა, გაკერპდა, გაჯიუტდა.

ქვა და ლოდი-კი დაედვას – დაილუპოს, მოკვდეს.

ქვა ისროლა და თავი შეუშვირა – იგივეა, რაც
ქვა ააგლო და თავი შეუშვირა.

ქვა საჭმელად ენატრება – გადატ. საჭმელი
პური არა აქვს, უკიდურესად შშიერია.

ქვა სდებია მკერდში – გულის მაგიერ ქვა აქვს;
გადატ. ულმობელია, შეუბრალებელია, სასტიკია.

ქვა ქვაზე არ დატოვა – გადატ. გაანადგურა, მო-
სპო, დაანგრია, ნაცარტუტად აქცია, მიწასთან გაასწორა.

ქვა ქვაზე აღარ დარჩება – მთლად დაინგრევა,
განადგურდება.

ქვა ქვაზე დაადულა – იგივეა, რაც ქვა ქვაზე არ
დატოვა.

**ქვა ქვაზედაც ნუ[ღარ] იქნება (ნუღარ ყოფი-
ლა)** ყველაფერი მოისპოს, განადგურდეს, ქვეყანა დაიქცეს.

ქვა შეაგლო და თავი შეუშვირა – იგივეა, რაც
ქვა ააგლო და თავი შეუშვირა.

ქვაბში ხელის ჩაყოფა – გადატ. სიმდიდრის
დასაკუთრება, რამის მითვისება.

ქვანულაც საზრდოს იშოვის გადატ. მოხერხებულია, ცხოვრებაში არ დაიკარგება, გაუჩენელს გააჩინოს, იქაც კი, სადაც არაფერია, რამეს იშოვის (მაგ. ქვაზე).

ქვას ააგდებს და თავს შეუშვებს უარ'ზე დადგება, გაჯიუტდება.

ქვას ბახმთქს – გადატ. დიდი ძალა ექნება (რამე დოკუმენტს...); ყოველგვარ დაბრკოლებას გადალახავს.

ქვას მოაგდებს – აღარ მივა, აღარ ნახავს, დაიკიწყებს.

ქვას ქვაზე აღარ დატოვებს -- გადატ. გაანადგურებს, მოსპობს.

ქვას ქვაზე აღარ ტოვებს – ერთიანად ანგრევს, ანადგურებს, სპობს.

ქვას ქვაზე დავადნობ და ჩემს სიტყვას არ ბავთმს – გადატ. შეუძლებელსაც კი შევიძლებ (გავაკეთებ), რათა მიცემული პირობა არ დავარღვიო.

ქვა ქვაზედ ნულარ დარჩება გადატ. ყოველი შეიძუსროს, განადგურდეს, დაიმსხვრეს, სავსებით დაინგრეს.

ქვას შეაგდებს და თავს შეუშვებს იგივეა, რაც ქვას ააგდებს და თავს შეუშვებს.

ქვას ხმთქს – გადატ. 1. მეტად დასაბუთებულია, მტკიცეა. 2. დაურღვეველი არზა, მოხსენება, წერილობით გამოთქმული რამე მოსაზრება.

ქვასაც აატირებს (ქვაც ატირდება), ქვასაც შეებრალება, ქვასაც-კი მოაღბობს – გადატ. იტყვიან ვინმეს დიდი მწუხარების, ტანჯვის გადმოსაცემად.

ქვასნაც-კი წყალს [გამო]აღენს – გადატ. ყველაფერს [მო]ხერხებს, შეუძლებელს შეძლებს, ნემსის ყუნწში გაძკრება, მეტად საზრიანი და მოხერხებულია.

ქვაცა ამჟს და კაკალიც – ყველაფერი აქვს. არაფერი აკლია.

ქვაც კი ატირდებოდა – გადატ. მეტად ზაცოდავი, გულისმომწყვლელი საქმე და საქციელი.

ქვებიც კი ღაღადებენ! – ქვებიც კი მეტყველებენ; გადატ. დათრგუნული სიმართლის გამოქომაგება, საშინელი უსამართლობის წინააღმდეგ ბრძოლა.

ქვევრში ზის – გადატ. ჩამორჩენილია, გამოყრუებულია, ცხოვრებას მოწყვეტილია, უმეცარია.

ქვევრში ჯდომა – იგივეა, რაც ჭურში ჯდომა.

ქვევრში (ჭურში) ზის – გადატ. არ იცის, მის გარშემო რა ხდება, ყველაფერს ჩამორჩენილია.

ქვესკნელში (მიწაში) ჩაძრომა – გაქრობა.

ქვესკნელში ჩაძვრენა – გათათხვა, მიწასთან გასწორება.

ქვეყანა დიდია – გამოსავალს იპოვის კაცი, არ დაიკარგება.

ქვეყანა თავისი (შენი, ჩემი) ჰგონია (გგონია, მგონია) კმაყოფილებას გრძნობს, ბედნიერად ეჩვენება თავი.

ქვეყანა მასზე ლაპარაკობს – ქვეყნის სალაპარაკო საგანი: გადატ. ჰკიცხავენ, ცუდად იხსენებენ, ყველა მის ძვირს ამბობს. ან მეტად კარგია, ყველა მას აქებს.

ქვეყანა იტყვის – გადატ. (ირგვლივ) ყველა [გა]იფიქრებს, ალაპარაკდება, - ალაპარაკდებიან.

ქვეყანა ჩალით სომ არ არის ღახურული? – იტყვიან, როდესაც იმედი აქვთ, რომ სამართალს იპოვნიან.

ქვეყანაზე არაფერი (არავინ) გააჩნია – სრულიად არაფერი აქვს (არავინ ჰყავს).

ქვეყანას ამოაბღებს, ქვეყანას ღააქცევს – დაღუპავს, მოსპობს ყველაფერს, გაანადგურებს.

ქვეყანას აქცევს, მთა-ბარს აქცევს გაღატ. აყრუებს გარემოს (ტირილით, ყვირილით).

ქვეყანას გადაატრიალებს – გაღატ. 1. ქვეყანას შეძრავს. 2. ყველგან მოძებნის.

ქვეყანას გადასწვდება – ყველას ეყოფა, ყველასთვის საკმარისი იქნება.

ქვეყანას ვერავინ შეაბერდება – გაღატ. საუკუნოდ ვერავინ გაძლებს, ყველანი დაიხოცებიან.

ქვეყანას პირს ვერ გაუკმრავ – გაღატ. ყველას ვერ დაუშლი, თქვან, ილაპარაკონ, რაც უნდათ.

ქვეყანას შეაჯერებს – ქვეყანას შეაბეზრებს, შეაწუხებს, გულს გაუწყალებს; ქვეყანას შეძრავს.

ქვეყანას შეუყრის – ყველას გააგებინებს (კინძქეს საიდუმლოს).

ქვეყანას შეყრის – აურზაურს ატეხს, ყველას გააგონებს, გააგებინებს.

ქვეყანაში გამოიხმდავს – გაღატ. თვალს გაახელს, გაიგებს თუ რა ხდება ქვეყანაზე, მის გარშემო (საზოგადოებაში).

ქვეყანაში თავი არ გამოიჩინოვებ გადატ. სასირცხვილო საქმე მჭირს. ვერავის დავენახვები, ვერავის ვეჩვენებ.

ქვეყანაში თავს გამოიჩინოვებ – ხალხში, საზოგადოებაში გამოვს, გაერევა.

ქვეყანაში თავს მოსჭრის – საქვეყნოდ, საჯაროდ შეარცხვენს.

ქვეყნის ბებარა გადატ. ზედმეტი ბარგი, უსარგებლო, დამაძძიმებელი რამ.

ქვეყნის დამდგენი – მიღებულია ღვთის ერთერთ ეპითეტად.

ქვეყნის დასანახავად – ყველამ რომ დაინახოს, საქვეყნოდ, საჯაროდ.

ქვეყნის დასასრულამდე – გადატ. გაუთავებლად, დაუსრულებლად.

ქვეყნის ვალი – ყველა ვალი, ყველას ვალი.

ქვეყნის თვალი – გადატ. ძალიან მოსაწონი, ყველას მოსაწონი, - ლამაზი.

ქვეყნის თვალში – საქვეყნოდ, ყველას დასანახავად.

ქვეყნის კიდემდე, ქვეყნის კიდემდე – ძალიან შორს.

ქვეყნის მუშა – მიწის მუშა.

ქვეყნის სასაცილო ყველასათვის სასაცილო, მასხარა..

ქვეყნის საქმე – გადატ. ბევრი საქმე.

ქვეყნის სიმდიდრე – ძალიან დიდი სიმდიდრე.

ქვეყნის (სოფლის) უკუღმა ტრიალი – იტყობენ ამქვეყნიურ ამოებაზე, სიდუხჭირეზე.

- ქვეყნის ტრიალი** - გადატ. დედამიწის ბრუნვა, ცხოვრების სიაკარგე.
- ქვეყნის უასი** - ძალიან დიდი ფასი.
- ქვეყნის ყბადასაღები** - გადატ. ქვეყნის მიერ გასაკილავი, გასაქირდავი, გასალანძლავი.
- ქვეყნის ყბაში ჩაპარღნა** - გადატ. ყველას სალ-აპარაკოდ გახდომა, ყველას დასაცინად გადაქცევა.
- ქვეყნის, ყველას მამიდა** - სხვებზე (არამკითხე) მზრუნველი.
- ქვეყნის შარაჟი** - გადატ. საქვეყნოდ. საჯაროდ.
- ქვეყნის შემოქმედი** - ღმერთი, ღვთაება.
- ქვეყნის შემყრა** - გადატ. 1. დიდძალი ხალხის მოყვანა. 2. ყველასთვის გაგებინება..
- ქვეყნის შეჯერება** - ქვეყნის შებეზრება, შეწუხება, გულის გაწყალება; ქვეყნის შეძერა.
- ქვეყნის ცოდვაში ჩაღმება** - უდიდეს დანაშაულს ჩაიდენს, დიდად შესცოლავს.
- ქვის გამცინებელი** - გადატ. ბოროტი, ავის მოქმედი, ავაზაკი.
- ქვის გული აქვს** - გადატ. შეუბრალებელია, უღმობელია, გულქვაა.
- ქვის მიგღება** - გადატ. დავიწყება, მიტოვება, თავის მინებება.
- ქვის მოთმინება აქვს** გადატ. ძალიან მომომენია, ამტანია.
- ქვის ხითქაში** - დიდ სიცივეში, სასტიკ ყინვაში.
- ქვიზაჟი აშენებული** - გადატ. სიმტკიცეს მოკლებული, უსაფუძვლო, უნიადაგო.

ქვიშაზე უმრავლესი - ქვიშაზე მეტი; გადატ. მეტად ბევრი, უთვალავი, აურაცხელი.

ქვიშის თოკის ბრძნა - გადატ. ამო ცდა შეუძლებლის გასაკეთებლად. ტყუილად შრომა, ამო გარჯა,

ქია-ქია წაღება - გადატ. გაცამტვერება, დანგრევა.

ქიმუნჯსა სცემს, ჰკრავს, უთავაზებს... (ქიმუნჯის ცემა, კვრა...) - მუშტსა სცემს, ჰკრავს, უთავაზებს (მუშტის ცემა, კვრა...).

ქირა მიაქვს - ქირით რამე ტვირთი მიაქვს (ურმით).

ქირაზე ატარებს (გზავნის) ურემს - აქირაებს ურემს, ქირას ღებულობს.

ქირაზე დაღის (ქირაზე სიარული) - თავისი ურმით... სხვის ტვირთს ეზიდება გარკვეული საფასურით.

ქირით დაჭმრა (ქირით დაჭმრილი) - დაქირავება (დაქირავებული).

ქისას ივსებს - გადატ. იგივეა, რაც ჯიბეს ივსებს.

ქისტის კვრა - მუჯლუგუნის, მჯილის კვრა, - ბლიკენა.

ქოთნის საკეთებლად წასვლა - გადატ. სიკვდილი, მარილზე წასვლა.

ქონება ბანში ამოსღის - გადატ. ძალზე მდიდარია. უთვალავი ქონება აქვს, დიდად შეძლებულია..

ქონებას უნიავებს - ქონებას უფანტავს, უფლანგავს.

ქონი გასღის - ძალიან მსუქანია.

ქონი მოსჭარბებია, ქონი ყელში ებჯინება, გულზე ქონი მოსღის - მეტად მსუქანია, სიმსუქნით შეწუხებულია.

ქონს მოიკრავს (მიაკრავს) – გასუქლება; გადატ. ქონებას შეიძენს.

ქორწილს აჭმევს – საკუთარ ქორწილში მოალხენს, აქეიფებს.

ქორწილს, ნიშნობას... შეჭამს – ქორწილში, ნიშნობაში დროს გაატარებს, იქეიფებს, მოილხენს.

ქოქის ამოვკვება – გადატ. იგივეა, რაც ქოქის ამოწყვეტა.

✓ *ქოქი - ერთგვარი წყველაა.*

ქოქის ამოწყვეტა – გადატ. მოსპობა, გაწყვეტა, გადაშენება.

ქოქის ბაწყვეტა – იგივეა, რაც ქოქის ამოწყვეტა.

ქოქოლას აყრის – ხელების სავსავით წყველის.

ქოქოლას დაყრის – ხელებით ისეთ მოძრაობას გააკეთებს, თითქოს ჩაქოლვას უპირებსო (როდესაც ვინმეს დაწყველა, გაკიცხვა... უნდათ).

ქოქოლას დაყრა – გადატ. დაწყველა, გაკიცხვა (ხელების სავსავით).

ქოქოლას მიყრა – იგივეა, რაც ქოქოლას დაყრა.

ქოქოლას წაყრა – იგივეა, რაც ქოქოლას დაყრა.

ქოშებს ისყრის – იგივეა. რაც ქოშებს ყრის.

ქოშებს ყრის – გადატ. პრაზობს, გაცეცხლებულია, განრისხებულია.

ქრისტეს უმხის მკვნიტელი – გადატ. ავის მოქმედი. ბოროტი, ვერაგი; მოხერხებული, მოუსვენარი, გამყიდველი.

ქრისტეს ჯორი – უწყინარი, უსიტყვო (აღაძიანი).

ქრთილის წონა - ქერის მარცვლის წონა; გადატ. სულა ძცირელი წონისა, მეტად მსუბუქი.

ქულბედი ღაჰყვება - გადატ. იტყვიან ილბლიან ადამიანზე.

ქულზე კაცი ყველა მამაკაცი (ყველა, ვისაც ქული ხურავს).

ქულზე კაცი ბადის - ყოველი მამაკაცი მიდის (საბრძოლველად, საერთო საქმის შესასრულებლად).

ქულზე კაცი ბავა - ყველა წავა (საბრძოლველად, საერთო საქმის შესასრულებლად).

ქულზე კაცი ბამოდის - ყველა გამოდის (საბრძოლველად, საერთო საქმის შესასრულებლად).

ქულზე კაცის გამოსვლა (საომრად) - ყველას გამოსვლა, ვისაც კი ქული ხურავს; გადატ. ყველა მამაკაცის გამოსვლა საბრძოლველად.

ქულზე კაცის გასვლა - უკლებლივ ყველას გასვლა (საბრძოლველად, საზოგადო საქმისათვის).

ქულზე კაცს გამოიყვანს - გადატ. ყველას გამოიწვევს, ყველას გაიყვანს (სალაშქროდ, საზოგადო საქმისათვის და სხვ.).

ქულზე კაცს შეყრის - ყველა მამაკაცს მოიწვევს, შეკრებს (საომრად).

ქული რომ შეუბდო, არ შევა (ვერ შეიტყუებ) - იტყვიან. როდესაც სადმე ძალიან არ უნდათ შესვლა.
ქული რომ შეუბდო (სადმე, სადაც შესვლა არ უნდა), გამოსატანად არ შევა - არაფრის გულისათვის არ შევა ისეთ ალაგას, სადაც შესვლა არ უნდა.

ქული ყავარზე აქვს შესაბამები — გადატ. მხიარულება მართებს, გამარჯვებულია, ღიახაც რომ ბედი უღამის!

ქული (პირს) დაღე და... — სამართლიანად იძიჯელებე, გადაწყვიტე.

ქული ჭერსა ჰკრა — გადატ. მხიარულობდა, სიხარული, აღფრთოვანება გამოხატა.

ქული ხურავს — იგივეა, რაც ქული ხურავს თავეზე.

ქული ხურავს თავზე — გადატ. ვაჟკაცური თვისებებით არის შემკული, მხნე და გაბედულია, უშიშარია; სინდისიერია.

ქულის კვრა ჭერში — ქულის ასროლა ჭერისაკენ; გადატ. უზომო მხიარულება, დროს ტარება.

ქულის მოხდა — გადატ. შერცხვენა, თავის ძოჭრა, თავსლაფის დასხმა.

ქულს დაახურავს — გადატ. ნამუსიანს გახდის.

ქულს მოუხდის — გადატ. ქულის მოხდით მიესალმება, სალამს მისცემს, პატივისცემას გამოხატავს.

ქულეზიდან მოცვეთილი — გადატ. მეტად გაეშმაკებული კაცი, გინდა ქალი.

ქუჩაში ვრეკება (აბლებს, ისკრის) გადატ. სამსახურიდან, სამუშაოდან ითხოვს, აგდებს.

ქუჩის ბიჭი — გადატ. მაწანწალა, გავროში.

ქუჩის ქალი — მეძავი, როსკიპი.

ღამე ბამითენდა – გადატ. სასიხარულო ამბავი
შესქმობვა, ჩემს გაჭირვებას ბოლო მოელო.

ღამე გაუთენდა – გადატ. ტანჯვას დააღწია თავი,
გათენიერდა, გაიხარა, მზე ამოუვიდა.

ღამე ჩამოწვა – დაღამდა, ნათელი აღარაა, არემარე
ბნელმა მოიცვა.

ღამეს გაატმენინებს – უძილოს ამყოფებს, ძილს არ
დააცდის, თეთრად გაათენებინებს.

ღამეს თეთრად გაათმენებს – მთელი ღამე უძი-
ლოდ იქნება, 'ხეზეურად გაატარებს.

ღამეს ტმენს გადატ. ღამეს უძილოდ ატარებს,
ათქნებს.

ღამეს (ქილს) ბაიტმენს – ღამეს უძილოდ გაატა-
რებს.

ღამის ბატყდომა – გადატ. ღამის დასრულება,
გათენებისაკენ მიმართვა ღამისა, გათენება.

(ღამის) თეთრად გათმენება – ღამის უძილოდ
გატარება.

ღარიბი კაცის ვალის მფლველი – ღმერ-
თია ღარიბი კაცის ვალის გადამხდელი – ღმერთია;
გადატ. ღმერთია ღარიბი კაცის მფარველი, შემწე, მშველე-
ლი.

ღარიბი მარბალიტი – იშვიათი, მსხვილი მარგა-
ლიტი, უცხო, საკვირველი, საოცარი.

ღარიბი მარბალიტი (თვალ-მარბალიტი)
იგივეა, რაც ობოლი მარგალიტი.

დღინის გაბღებინება – ურჯულოდ დატოვება. ხელიდან გამოცლა რჯულისა; გადატ. საშინელი სასჯელის გამოტანა, მეტიმეტი შურისძიება. უზომოდ დატანჯვა.

დღინს ართმევს, [გა]აცლის, [გა]აბღებინებს სულს ხდის, ძალ-ღონეს [გამო]აცლის.

დღინში, დღინაგდის ჩაჰყვება, ჩასღევს არ ძოეშვება; დაწვრილებით გამოიკითხავს, გამოიძიებს.

ღველუს გადააჰრის – გადატ. ძალიან გაუჯავრდება, - გაუანჩხლდება, გაუბრაზდება.

ღვთით დაკლული – უღანოდ, უსისხლოდ მკვდარი ცხოველი.

ღვთის ანაბარა დარჩა – უპატრონოდ დარჩა.

ღვთის ანაბარა დარჩენილი – გადატ. უპატრონოდ დარჩენილი.

ღვთის ანაბარა(ღ) – გადატ. 1. უპატრონოდ, ზრუნვა-პატრონობის გარეშე. 2. უპატრონო(ღ) ქუჩაში დაგდებული, უსახლკარო, მიუსაფარი.

ღვთის გლახა – გადატ. 1. უხეირო, ძოუხერხებელი; უქნარა. 2. უპატრონო ქუჩაში დაგდებული, უსახლკარო, მიუსაფარი.

ღვთის გულისათვის – გადატ. იხმარება თხოვნის გამოსახატავად, ნიშნავს: თუ კაცი ხარ, თუ ძმა ხარ, თუ ღმერთი გწამს.

ღვთის კალთა იფარავს – გადატ. ღმერთი მფარველობს, სწყალობს.

ღვთის კაცი – სასულიერო პირი, ღვთის მსახური.

ღვთის მადლმა, რჯულის მადლმა, ზიარების მადლმა და მისთ. – ღმერთს გეუფიცები, რჯულს გეუფიცები. ზიარებას გეუფიცები და მისთ.

ღვთის მონა – გადატ. ბეჩავი ადამიანი.

ღვთის მოწყალეობა რაც ღვთის შემწეობით აქვთ: ქონება, სურსათ-სანოვაგე.

ღვთის პირიდან გადაპარდნილი გადატ. შეჩვენებული, დაწყევლილი, ეშმაკზე სულგაყიდული.

ღვთის რისხვა – უბედურება, მძიმე განსაცდელი.

ღვთის (შემთხვევის, ბედის) ანაბარა[დ] მიბღებული უპატრონოდ, მიუხედავად დატოვებული.

ღვთის ცაცხლი! – ერთგვარი წყევლა.

ღვთის წინაშე – გადატ. სიძარტლე რომ ითქვას.

ღვთის წყალობა – იგივეა, რაც ღვთის მოწყალეობა.

ღვთის წყალობა, ღვთის რისხვად ესმის
კარგს ეუბნებიან, მას კი ცული ჰგონია.

ღვინის შეჯდომა თავში – გადატ. სიმთვრალის მოკიდება, თრობის დაწყება.

ღვინისთვის უკბენია – ღვინოს სიმჟავე, ჭანგი აქვს შეპარებული.

ღვინო ეპიდება – ღვინო ერევა, თვრება.

ღვინო ისეთია, რომ კაჭკაჭს დააჩხაბღებს- ღვინო ამჟავებულია.

ღვინო მოეპიდა – გადატ. ბევრი დაღია, დათვრა.

ღვინო [მო]ერევა – ღვინო დაათრობს.

ღვინო შეუჯღება, გაუჯღება – შეზარხოშდება, შეთვრება.

ღვინო ჩაცმცხლა – გადატ. არ უნდა დაელოია და მაინც დალია.

ღვინომ თავი დაიჭირა – გადატ. კარგი ღვინო დადგა. შეინარჩუნა, კარგი ღვინო დადგა.

ღვინოს (სასმელს) თავს წაუქცევს – შესანდობარის თქმისას ცოტა ღვინოს სასმისიდან პურზე დაასხამს.

ღვინოში ბანაობს გადატ. უხვად აქვს ღვინო.

ღვინოში იხრჩობა – გადატ. ძალიან ბევრ ღვინოს სვამს.

ღვინოში სული ამოსდის – გადატ. ღვინის სმას გადაყოლილია, ლოთია, ერთთავად სვამს.

ღვიძლზე ნადები (შვილი) – გადატ. ღვიძლი, ალალი, მკვიდრი (შვილი).

ღია გული (აქვს) – გულწრფელი, გულგახსნილი (ადამიანია).

ღია შუბლი – ფართო, გაძლილი, კეთილი შუბლი.

ღიმილი ბაითამაშებს (ვინმეს სახეზე, ტუჩებზე) – გადატ. გაიღიმებს, ღიმილი დააჩნდება, დაეცყობა.

ღიმილი მრევა (მომრევა) – ეღიმება, ღიმილი ეფინება სახეზე.

ღიმილი ეფინება (უკრთის, დასთამაშებს, შეუთამაშებს...) – ღიმილი ეტყობა, იღიმება.

ღიმილი მოუვა – ღიმილი მოერევა, გაეღიმება.

ღმერთთან წილნაყარი – ღმერთის თანაბარი.

ღმერთი, რჯული; მე და ჩემმა ღმერთმა

დაფიცება იმის გამოსახატავად, რომ ტყუილს არ ამბობს, რომ მართლა ასეა, - ვფიცავ.

ღმერთი, რჯული, ხატი... – საფიცარი სიტყვებია.

ღმერთია მოწამე – სიტყვის მასალაა, უტყუარობის, სიმართლის აღსანიშნავად.

ღმერთის უხედვა გადატ. გონივრულად, კანონიერად, ადამიანურად მოქცევა.

(ღმერთმა) ააშენოს (ააშენა) შენი (მისი) ოჯახი - დალოცვაა ერთგვარი.

ღმერთმა თქვენი თავი ნუ მოგვიშალოს!

- დალოცვაა, ნიშნავს: ღმერთმა თქვენი თავი კარგად გვიძყოფოს! დიდხანს გაცოცხლოთ! დღეგრძელი იყავით!

ღმერთმა იცის, ღმერთმა უწყის – ვინ იცის, გაურკვეველია, არავინ [არ] იცის.

(ღმერთმა) შენი (თქვენი) ყველა ნუ მოგიშალოს მადლობის ფორმულა.

(ღმერთმა) ხელი მოგიმართოს! – დალოცვაა.

ღმერთმა ხომ იცის ხომ სიმართლეა, ნამდვილია.

ღმერთო ჩემო – ჩართული სიტყვაა, გამოსატყუებს წუხილს, გააკვირვებს, გაოცებს და სხვ.

ღმერთს (არ) უხედავს – ასე მიმართავენ, როდესაც კინძე სამართლიანი, ძიუდგომელი, მიუკერძოებელი (არ) იქნება.

ღმერთს მიაბარა სული – იგივეა, რაც მიაბარა სული უფალს, გარდაიცვალა.

ღმერთს სცოდავს იგივეა, რაც სცოდავს უფლის წინაშე.

ღობე-ყორის ედება – გადატ. უაზროდ, უთავბოლოდ მოქმედებს, ყველაფერს ედება.

ღობე-ყორის მოდება – გადატ. უაზრო ლაპარაკით. უსახუთოდ თავის მართლება, მიქარვა, ტყუილად დროს კარგვა. სხვადასხვა მიზეზების, მოშველიება.

ღონე გაუწყდა – გადატ. დაუძღურდა, ყოველი სა-
შუალება მოესპო, სხვა გზა არა ჰქონდა.

ღონე მრჩის – ღონე ჰყოფნის, საკმაოდ აქვს, შესწევს.

ღონე (კალი და ღონე) შესწევს – რაღაცის გა-
კეთება ჯერ კიდევ შეუძლია, ჯერ კიდევ საკმაოდ ძალა,
ღონე აქვს.

ღონეზე მოვა – ღონე შეემატება, ძალას მოიკრებს; მო-
მაგრდება.

ღონეს, ძალას მოიცემს – ღონე, ძალა მოემატება;
ღონეს, ძალას მოიკრებს.

ღოჯს მოსტმს – გადატ. ძალას დაუკარგავს, უვნებელს
გახდის, დაამარცხებს.

ღრმა ძილი – მაგარი ძილი, ტკბილი ძილი, გულის ძი-
ლი.

ღრმად შეტოპავს – თავისი მიზეზით ისეთ მდგომარეობაში აღმოჩნდება, რომ თავს ვეღარ გაართმევს. გაიხ-
ლართება (თაღლითობით, ტყუილებით...): ზომიერების
გრძნობას დაკარგავს.

ყ

ყაბული არის, ყაბულს არის – გადატ. თანახმაა, თანხმობას აცხადებს.

ყაბული აქვს იგივეა, რაც ყაბულს არის.

ყაბული [ბა]ხდება, ყაბულს [ბა]უსდება – დაეთანხმება, თანახმა იქნება.

ყაღალა [ლა]იდება – ქონებაზე თავისუფალი განკარგვის უფლების აკრძალვა.

ყაღალას ხსნის (ახსნის, მოხსნის) – ყაღალად აღებულ ქონებას ათავისუფლებს, ნებას რთავს თავისუფალი მიმოქცევა-გამოყენებისას.

ყავარზე კუდის ბადება – გადატ. ამპარტაუნობა, მკიდურობა, ქედმაღლობა, უკადრისობა, გაზვიადება, გაძნელება საქმისა.

ყავლის ბასვლა – გადატ. ვადის გასვლა; მოძველება, ფასის დაკარგვა.

ყალბით ნახატი – იგივეა, რაც კალმით ნახატი.

ყალყზე დადგომა – გადატ. უზომო აღშფოთება, გულის მოსვლა, განრისხება, გაწყრომა, გაჯაერება.

ყალყზე დგება – გადატ. აღელდება; საბრძოლველად, შეტევისათვის ემზადება.

ყალყზე (ყალსზე) შედგება – გადატ. აღელდება, აბობოქრდება.

ყალყზე შეაყენებს (ცხენს) – ყალყზე დააყენებს, უკანა ფეხებზე დააყენებს (ცხენს).

ყალყზე შედგომა თმისა – გადატ. შეშინება, თავზარის დაცემა, შეშფოთება, უსაზღვრო, უკიდვანო ზიზღი.

ყანწის (ყანწების) ტრიალი – ყანწებით ღვინის სმა.

ყბად აიღებს – მუღმივ სალაპარაკოდ გაიხდის, მითქმა-მოთქმის საგნად აქცევს.

ყბად აღება – გადატ. მუღმივი ლაპარაკის საგნად გადაქცევა (ვინმესი ან რამესი).

ყბად იღებს (ვინმეს) – (ვინმეს შესახებ) ლაპარაკობს, ჭორაობს.

ყბაზედ წვერი არ ასხნია გადატ. ვაჟკაცი არ არის, ყოველივე ვაჟკაცურ ღირსებას მოკლებული, ქალაი; უღირსი არსება.

ყბას არ დააყენებს – გაუთავებლად ილაპარაკებს, იყბედებს. ილაქლაქებს.

ყბას [მო]იღლის – ბევრს ლაპარაკობს (ილაპარაკებს), - ყბელობს (იყბედებს).

ყბაში ჩაპარღნა – გადატ. (ვინმეს) მუღმივი ლაპარაკის, ჭორაობის, გაკილვის საგნად გახდომა.

ყბებს შემოამტვრევს – მაგრად სცემს (ყბებში).

ყბის ღადგმა – გადატ. ათვალწუნება, ამოჩქება, ავად ხსენება (ვინმესი).

ყენი ორუბათისა – გადატ. მასხარა, ბერიკა, ჯამბაზი.

ყენს სალამს არ აქლევს – გადატ. არავისი ეშინია, ამაყია, თავმოწონეა, ძლიერია, თავი დიდად მიაქვს, არავისი ერიდება.

ყელამდე აავსებს (სიკმით) – გადატ. ძალიან ბევრს მისცემს, - გაამდიდრებს, ააშენებს.

ყელამდე მოყრილი გადატ. ყველაფრით უზრუნველყოფილი, ყველაფრის მქონე, ყველაფრით კმაყოფილი.

ყელამდე სავსე – სიმდიდრის, საქმის, ვალის ჭარბად მქონე.

ყელამდის ბაკლომა – გადატ. ბევრის ჭამა.

ყელამდის ვალში ყოფნა – გადატ. ვალის ქონება, მეტად დავალიანება.

ყელამდის ოქროში ჯდომა – მეტისმეტად მდიდრად ყოფნა.

ყელზე დაადგება – გადატ. ავნებს, აწყენს, ზედმეტი იქნება მისთვის.

ყელზე დადგომა საჭმლისა – გადატ. ვერ მორევა, საქმის გაჭირვება, მოუსვენრობა, დახჩობა; ყვედრება, ხელის შეშლა.

ყელზე თოკი აბია – გადატ. უკიდურესად გაჭირვებულია, უკანასკნელ დღეშია, მეტისმეტად უმწეოა.

ყელი უშოვა -- გადატ. დამარცხებისათვის ხელსაყრელი დრო შეუერთია, სუსტი მხარე უპოვა.

ყელის გამოწევა – გადატ. ხვეწნა, თხოვნა, აჯა.

ყელის გამოჭრა – გადატ. დაღუპვა, ქონების წართმევა, გასაცოდავება, დაქცევა, მოსპობა, უსაშველოდ დატოვება, უსახსროდ დაგდება, შერცხვენა, სახელის გატეხა, მოკვლა.

ყელის გაშრობა – გადატ. მოწყურება (ზოგჯერ ღვინისაყ).

ყელის ჩასველება – გადატ. მცირეოდენი ღვინის დალევა.

ყელის წიკვა – (ყელზე თითების მოკიდებით, მოვლებით) თხოვნა, ხვეწნა, ჭუღარა.

ყელს აჭრეპინებს – გადატ. ბოღმით ახრჩობს, მოთმინებიდან გამოჰყავს.

ყელს გამოსჭრის – დაკლავს; გადატ. დალუპავს.

ყელს (პირს) ბანსველებს – ცოტას დაღუევს, შეჭამს რამეს.

ყელს უშოვის – მოულოდნელად შეამთხვევს, შეჭყრის რამეს, თავს დაატეხს. სუსტ ადგილს უნახავს.

ყელს უწივს – გადატ. ეხვეწება, ევედრება.

ყელს ღადრავს – ყელსა სჭრის.

ყელში ამოსდის ქონება, სიმდიდრე გადატ. ბევრი აქვს, თავზე საყრელად აქვს.

ყელში ამოუპიდა (რამე) – გადატ. მობეზრდა, მოყირჭდა (რამე).

ყელში ბაწრის მოჭერა – გადატ. დახრჩობა, შეწუხება, გაჭირება.

ყელში გვალვის ჩადგომა – გადატ. მოწყურება, ყელის გაშრობა.

ყელში დანას იყრის – გადატ. თავგამოდებით, დაჟინებით მოითხოვს რამეს.

ყელში დანის დაჭერა – იგივეა, რაც დანის ყელში დაჭერა.

ყელში წაჭერა (ვინმესთვის) გადატ. დასახრჩობად გამეტება, გაჭირებაში ჩაგდება; დაუზოგველობა. ძალის დატანება.

ყვავები შავს ჩაიცვამენ! – გადატ. მის (ან შენს) უბედურებას თუ ძარცხს არავინ იღარღებს, არავინ შეწუხდება.

ყვავი ჩხიკვის მამიდა – გადატ. ვითომდა ნათესავი, ძალიან შორეული.

ყვავივით დასჩხავის – გადატ. ცუდ რამეს ეუბნება, ავს უქადის.

ყვავის ბუღეს დამსგავსება (თმისა) – გადატ. უწესრიგოდ აბურძგენა თმისა, დაუვარცხნელობა.

ყვავის დაჩხავლება თავზე – გადატ. უბედურების მომასწავებელი ნიშანი.

ყვავს დააჩხავლებს (ღვინო) – გადატ. შეტად ცუდია, სასმელად მუყავა.

ყვავს კაკალს გააგდებინებს, გამოსტაცებს – გადატ. აიძულებს ვინმეს გაილოს თუნდაც მცირე რამ, გამოსტაცებს ვინმეს მცირე რამეს.

ყველა, ყველა, მაგრამ... (ყველა, ყველა, და...) – იტყვიან შუა საუბარში, როდესაც უცბად ახალი საკითხი დაებადებათ და სურთ საუბარი მასზე გადაიტანონ.

ყველა ყველაო! – გადატ. ყველაფერი შეიძლება იყოს, მხოლოდ... ყველაფერს რომ თავი დავანებოთ.

ყველა ჯოხი იმაზე უნდა გატყდეს! – ყველა ჯოხი მას უნდა მოხვედეს და გატყდეს. ყველამ მას უნდა სცემოს, არავის უნდა გადაურჩეს გაუჯობავი: გადატ. ყველას დასაჩაგრავი და დაბალი ღობე ის არის, უბედურია. ყველამ ის უნდა შეიწიროს მსხვერპლად.

ყველამ ჩემზე მოიცალა – ყველამ ჩემს საძებროდ იშოვა დრო; გადატ. ყველა მე მჩაგრავს, ყველა მე დამცინის.

ყველაფერი რიგზე არის (მიღის...) ყველაფერი წესიერად, კარგად, სასურველად არის, მიმდინარეობს.

ყველის ვაჭარივით იცინის გადატ. ერთთავად სიცილი, უმიზეზოდ სიცილი.

ყინულზე გაცურება – გადატ. ოსტატურად მოტყუება, მშრალზე დატოვება.

ყინულზე დაწერილი ისეთი პირობა (სიტყვა...), რომელიც არ შესრულდება; განუხორციელებელი; გაუნაღლებელი.

ყინი საჭმელი – ნოყიერი საჭმელი.

ყინი სიტყვა – ბაქია, ტრაბახა სიტყვა, ლაპარაკი.

ყირაზე [და]აყენებს – ძალიან [ა]ქურევს, აურ-დაურევს.

ყირაზე დამშვება – თავდაყირა წამოვა ძირს, თავით დაეშვება.

ყირამალა გადაიარა – იგივეა, რაც ყირამალა გადაივლის.

ყირამალა გადატრიალდება – იგივეა, რაც ყირას (ყირაზე) გადავა, გადატრიალდება.

ყირამალა გადაუტრიალდება – უკულმა შეექცევა, - შეუბრუნდება.

ყირამალა [და]აყენებს იგივეა, რაც თავდაყირა [და]აყენებს.

ყირამალა ღაყენება - გადატ. განადგურება, მიწასთან გასწორება.

ყირას, ყირაჴმ გადაათარმბს - თავზე, კისერზე გადატრიალებით წააქცევს, გადააყირავებს.

ყირაჴმ ღბება - თავდაყირა ღგება.

ყირას (ყირამალა, ყირა-ყირას) გადაღის
გადატ. ძალიან ცელქობს.

ყისტსა სცემს, მოსღებს (მოუღებს)
მოარტყამს, მოსცხებს (კისერში).

ყლაკაღაც არ ყმოჴა - 1. ძალიან ცოტაა მისთვის (სასმელი, საჭმელი). 2. ადვილად მოერევა.

ყოველ ღონეს ისმარს ყველაფერს გააკეთებს (რამის მისაღწევად), ყოველნაირად ეცდება.

ყოველ (მუღამ) ცისმარმ ღღმ (ღღმს) - ყოველღღმე, მუღამ ღღმე.

ყოველ ნაბიჴჴმ - გადატ. ყველგან, ახლო-ახლო, ყოველი ფეხის გადაღგმაზე.

ყოველ ჴუთს - ერთთავად, განუწყვეტლივ, ყოველთვის.

ყოველი ნაბიჴის (ჴმხის) გადაღგმაჴმ - გადატ. ყოველთვის, ხშირად, ყველგან, განუწყვეტლივ.

ყოველი ჴმხის ნაბიჴჴმ - სრულყოფილად, სავსებით, მთლად.

ყორანმა თავჴმ ღამაყრანტალა გადატ. უბედურება მიქადა, სიკვდილიც კი მოსალოდნელია.

ყორნის თმა (თმა-ნაჴნაჴი...) - ძალიან შავი თმა (თმა-ნაჴნაჴი...).

ყორულად ნაჴენები - უკიროდ, უტალახოდ ნაჴენები.

ყუაჴმ ბაიყვანს - გაალარიბებს.

ყუაზე გასული, მიმღბარი – თითქმის ბოლომდე, დასასრულამდე მიყვანილი, დამთავრებამდე მისული.

ყუაზე მიაყენებს (საქმეს...) – საცაა დაამთავრებს, მალე მორჩება (დაწყებულ საქმეს...).

ყუათში (არ) მოსდის – (არ) მოსწონს, ქკუაში (არ) უჯდება.

ყურად იღებს – [შე]ისმენს, [გა]იგონებს, - ყურს ათბო-
ვებს.

ყურად იღო – გადატ. ყურადღება მიაქცია, შეისმინა, ანგარიში გაუწია.

ყურადღების ცენტრში იღბა – განსაკუთრებუ-
ლი ყურადღება ექცეოდა, სხვათაგან გამოირჩეოდა.

ყურმბზე ხახვი არ ღამაჭრას! – გადატ. ვერა-
ფერს უზამს, ვერაფერს დააკლებს, ვერაფერს ავნებს, ბუზსაც
ვერ აუფრენს.

ყურმბზე ხახვი არ ღამაჭრა – გადატ. ვერას
ღამაკლებ, ვერ მომერევი, შენი მუქარა შენთვის შეინახე;
ყმად ვერ გამიხდი.

ყურმბზე ხახვი არ ღამათალო იგივეა, რაც
ყურებზე ხახვი არ ღამაჭრა.

**ყურმბზე ხახვს ვერ ღამაჭრის, ყურმბზე
ხახვი არ ღამაჭრას** გადატ. ვერაფერს ღამაკ-
ლებს, ვერაფერს მიზამს, ვერაფერს მავნებს.

ყურმბი ბამოიჩიჩნე! გადატ. ყური დაგიფიქ-
კარგად მოგვისმინე, გამოფხიზლდი, გონს მოდი.

ყურ[მბ]იდან ბამბას ბამოაცლის გადატ.
გამოაფხიზლებს, გამოარკვევს, გონს მოიყვანს.

ყურ[ე]ბიდან ბამბას გამოიღებს – გადატ. საქმე-
ში გაერკვევა, - გაიგებს, შეიგნებს, შეისმენს რამეს.

ყურებიდან ბამბის გამოღება – გადატ. შეგნე-
ბა, გაგება (რამესი), საქმეში გარკვევა; ფიზიკურად მოქცევა,
სიფრთხილის გამოჩენა.

ყურებით ვერ ბაძები - სულ გინდა უცქირო;
გადატ. ძალიან ლამაზია, მეტად საამო საყურებელია, თვალს
ვერ მოსწყვეტ.

ყურების აცქვითა – გადატ. ყურადღების გამაჩ-
ვილება, სძენად გადაქცევა.

ყურების აწევა - 1. ტკენა, დასჯა. 2. ზოგჯერ მა-
მაკაცს ყურის აწევით ულოცავენ ვაჟის შეძენას.

ყურების გამობმრტყვა – გადატ. ფიზიკურად, ყურა-
დღებით მოქცევა; მიხვედრა, შეგნება, გაგება (რამესი).

ყურების გამოჩინება – იგივეა, რაც ყურების
გამობერტყვა.

ყურ[ე]ბის გამოჭედევა – გადატ. ბევრი ლაპარაკით,
ყბულობით შეწუხება, თავის მობეზრება, ყურთასმენის წაღე-
ბა.

ყურების დაცქვითა – იგივეა, რაც ყურების აცქვი-
ტა.

ყურების ჩამოყრა – გადატ. დასევდიანება, მოწყენა;
ქედის მოხრა, მწუხარებისაგან გათანჯვა, ინტერესის დაკარგვა.

ყურების ცქვითა – სმენის გამახვილება, ყურადღების
განსაკუთრებული მობილიზება.

ყურების წაღება – გადატ. ბევრი ლაპარაკით, ყბ-
ლობით თავის მობეზრება, სულელური რაკრაკი.

ყურებს არ უჯერებდა – ყურებით რაც ესმოდა, არა სჯეროდა; გადატ. 1. მეტად სასიამოვნო ამბავი ესმოდა, თავისი თავი გაგონილისათვის არ ეღირსებოდა. ან პირიქით, ძალზე ცუდი რამ გაიგო. 2. მეტად ცუდი ამბავი ესმოდა, ყურით დაუჯერებელი.

ყურებს აცქვეტიანებს – გადატ. აიძულებს ფროთხილად იყოს, ყურადღებას ამახვილებინებს; მობილიზებულს, მოწესრიგებულს ხდის.

ყურებს გამოიფხვას – გადატ. გაიგებს, შეიგნებს რამეს; მდგომარეობაში, სიტუაციაში გაერკვევა.

ყურებს გამოიჩინებს – გადატ. გაიგებს, შეისძიებს რამეს.

ყურებს გამოუჭმდავს – გამოაყრუებს, ყურთასმენას წაუღებს, თავს მოაბეზრებს (ბევრი ლაპარაკით. ყბილობით...); უსარგებლო და უმიზნო რაკრაკითა შეაღონებს.

ყურებს გაუჭმდავს – გადატ. ყურებს დაუხშობს, ყურთასმენას წაუღებს (ბევრი ლაპარაკით, ყვირილით)

ყურებს დაატრის – გადატ. დასჯის, დაიმონებს, ყმად გაიხდის.

ყურებს იცქვეტის – გადატ. ყურადღებას ამახვილებს, სმეხად იქცევა, - ყურებს ცქვეტის.

ყურებს უჭმდავს – ყურთა სმენა მიაქვს, ყურებს სტკენს (ყვირილით...).

ყურებს ჩაუშაქრებს – 1. სასიამოვნო რამეს ეტყვის. 2. საწყენს, გასაბრაზებულს, არასასიამოვნოს გააგონებს (ირონ.).

ყურებს წასჭამს – გადატ. იგივეა, რაც ყურებს გამოუჭმდავს.

ყურებს ყრის - გადატ. ღონდება, [მო]იწყენს; აქტიურობას კარგავს, სიცოცხლის სურვილი უქვეითდება, პესიმისტი ხდება.

ყურებში ბაგბის ღაცობა - გადატ. წაყრუება, სიფხიზლის მოღუნება; თვალების შეგნებულად “ღაბრმაკება”.

ყურებში თითის ღაცობა - იგივეა, რაც ყურებში ბაგბის ღაცობა; არასასურველისადმი წაყრუება.

ყურზე სპინავს - არ ესმის, არ გაეგება, თუ ქვეყანაზე რა ხდება, ჭურში ზის; ნებისმიერ სიახლეს, ინფორმაციას მოკლებულია.

ყურთ იპით აიცილებს - ყურადღებას არ მიაქცევს, განგებ არ გაიგონებს; არასასურველისაგან თავის მოზღუდვა.

ყურთამდე ბაღება კარებისა - გადატ. ფართოდ, ბოლომდე გაღება კარებისა; სასურველის მიმართ კეთილგანწყობის დემონსტრირება.

ყურთასმენა აღარ არის - არაფერი ისმის; გადატ. დიდი ხმაურობაა, აურზაურია.

ყურთასმენა მიაქვს, ყურთასმენას წაიღებს მეტისმეტი ხმაურით რამის გაგონების, მოსმენის საშუალებას მოსპობს.

ყურთასმენის წაღება - იგივეა, რაც ყურების წაღება.

ყური არ ათხროვა - 1. ყურადღება არ მიაქცია, ანგარიში არ გაუწია, არ მოუსმინა. 2. ღირსადაც არ ჩათვალა.

ყური არ ეთხროვება - ყურადღება არ მიექცევა, ანგარიში არ [გა]ეწევა, ყურს არ ათხოვებენ, მისი აზრი სათვალავში არ არის, ანგარიშგაუწევლობა.

- ყური ატყუმებს** – ყალბად მოესმის, არასწორად იგებს.
- ყური ღამევსება** – გადატ. ცუდს, არასასიამოვნოს გაიგებს, ღიდ მწუხარებაში ჩავარდება.
- ყური მოატყუმებს** – არასწორად, შეცდომით გაიგონებს, მოესმება.
- ყურით მოთრეული** – გადატ. მონაჭორი, ძოგონილი, ნაძალადევი.
- ყურის გამოჩინება** გადატ. კარგად გაგონება, ზედმიწევნით შესმენა სხვისი ნათქვამისა; გამოფხიზლება, სწორ აზრზე შედგომა.
- ყურის ბაკანტურება** – ყურის შერხევა; გადატ. ზრუნვა, მონდობება, უმოძრაობაზე ხელის აღება, გააქტიურება.
- ყურის [ღა]ბღება** – გადატ. მოსმენა, ყურის ძიპყრობა; ყურადღების მიქცევა.
- ყურის თსოვება** – გადატ. მოსმენა, ყურის დაგდება, ყურადღების მიქცევა, მოსმენილისადმი ანგარიშის გაწევა.
- ყურის მიბღება** – ყურის მიპყრობა, მოსმენა; ფარულად მოსმენა; გადატ. 1. მიზეღვა, პატრონობა, ყურადღების მიქცევა. 2. მსუბუქი გაკონტროლება, თვალთახედვის არეალში მოქცევა.
- ყურის მიპყრობა** – გადატ. მოლაპარაკის ნათქვამის მოსმენა; ყურადღებით ყოფნა.
- ყურის მოკპრა** – გადატ. 1. სუსტად, უცაბედად გაგონება. 2. დაუზუსტებელი ინფორმაციის ფლობა.
- ყურის (სმენის) ბამახვიღება** – გადატ. დაძაბვა სმენისა (რამეზე), გულდასმით ყურის დაგდება; სმენად გადაქცევა.

ყურის შებერთყვა გადატ. გამოფხიზლება, შესძენა ნათქვაამისა, შეცდომის გამოსწორებისათვის ზრუნვა, თადარიგის დაჭერა, ზრუნვა რამის გასაკეთებლად. ამოქმედება, გააქტიურების სურვილის გაჩენა.

ყურის ცქვიტა – იგივეა, რაც ყურების აცქვეტა.

ყურის ძირში – ვინმეს ან რამის სიახლოვეს, მეზობლად, იქვე.

ყურის ზაგდება – იგივეა, რაც მოყრუება.

ყური[ც] არ გაანძრია – იგივეა, რაც ყური[ც] არ გააპარტყუნა, თავი არ შეიწუხა.

ყური[ც] არ გააკანტურა – იგივეა, რაც ყური[ც] არ გააპარტყუნა, იგნორირება ამჯობინა.

ყური[ც] არ გააკარტყუნა – გადატ. ყურადღება არ მიაქცია, არაფრად ჩააგდო, არად ჩათვალა.

ყურისგდება – სმენის მიჰყრობა, - სმენა, ყურის დაგდება, მოსმენილის გათვალისწინება.

ყურმოჭრილი მონა იგივეა, რაც ყურმოჭრილი ყმა, ნება-სურვილის განუსჯელად ამსრულებელი.

ყურმოჭრილი ყმა გადატ. (ვინმეს) მონა-მორჩილი, ნება-სურვილის უსიტყვოდ შემსრულებელი.

ყურს არ გაანძრევს – გადატ. ყურს არ გაიბერტყავს, ყურადღებას არ მიაქცევს, - არაფრად ჩააგდება, მომხდარ-ძისმენილი მასზე არ მოქმედებს, ამისა გამო არ შეწუხდება.

ყურს არ [და]უჯერებს -- გაგონილი სარწმუნოდ არ ეჩვენება; მეტისმეტად გაოცებულია მონასმენით – სასიამოვნო ან სამწუხარო ინფორმაციით.

ყურს ათხროვებს – ყურს დაუგდებს. მოუსმენს, მოსმენის ღირსს გახდის.

ყურს გამოყოფს (მზე, მთვარე) – ამოსვლას იწყებს (მზე, მთვარე), მცირე ნაწილი გამოჩნდება (აქომავალი მზისა, მთვარისა), - ამოიწვერება.

ყურს დაიბმანავს – გადატ. სმენას დაიხშობს, არასასურველს ემიჯნება.

ყურს იყრუებს – 1. სმენას იხშობს, თითქოს არ ესმის, ყრუდ მიაქვს თავი. 2. ფაქტისადმი შეგნებული უინტერესობა.

ყურს მოარიდებს – ეცდება არ გაიგონოს, ყურსგარეთ გაატარებს.

ყურს მიაპყრობს იგივეა, რაც ყურს ათხოვებს, ყურადღების ქვეშ მოაქცევს.

ყურს უბუბებს – სმენას უხშობს.

ყურს (ყურებს) არ ბააბარტყუნებს გადატ. თავს არ შეიწუხებს, ყურადღებას არ მიაქცევს, არაფრად ჩააგდებს.

ყურს (ყურში) ხვდება ესმის, ჩაესმის; უნებურად საქმის არსში ყოფნა.

ყურს [შე]აჩვენებს – ერთისა და იმავეს ხშირი მოსმენით, გაგონებით რამის შეჩვევა – შეგუება. ძალადობის ერთგვარი, მსუბუქი ფორმა.

ყურს წაუბდებს – იგივეა, რაც ყურს დაუგდებს.

ყურს წაჰკრავს – იგივეა, რაც ყურს მოჰკრავს.

ყურსა სჭრის – მოსასმენად არ ესიამოვნება, ცუდად ეჩვენება.

ყურსაც არ დაიბმარტყავს – გადატ. არაფრად ჩააგდებს, თავსაც არ შეიწუხებს.

ყურს[აც] არ იბერთყავს – გადატ. ისე უჭირავს თავი, თითქოს არაფერი ეყურებაო, არავითარ ყურადღებას არ აქცევს, არაფრად აგდებს.

ყურსაც არ შიბერთყავს – იგივეა, რაც ყურსაც არ გააპარტყუნებს.

ყურში (ან ყურს) აწვეთებს გადატ. 1. გააგონებს, ჩაასმენს. 2. გამუდმებით და მცირე-მცირე ულუფით ინფორმაციის მიწოდება.

ყურში ეწვეთება – გადატ. მისდაუნებურად ესმის.

ყურში თქმა ყურში ჩალაპარაკება, ყურთან ტუჩების ახლო მიტანით თქმა, ჩურჩული; გადატ. საიდუმლოს თქმა.

ყურში მიღბას – გადატ. ახლაც მესმის, მუდმივად თან დამყვება.

ყურში უღბას – თითქოს ესმის, ერვენება, რომ ესმის.

ყურში ჩააწვეთებს გააგებინებს, შეატყობინებს.

ყურში ჩაქახმება – ყურთან ახლოს მიტანა ტუჩებისა და ხმამალა დალაპარაკება; გადატ. ცლა გაგონებისა, ხშირი და ხმამალა მიწოდება ინფორმაციისა ამ გზით სასურველის მიღწევა.

ყურში ჩაწვეთება (რამესი) – გადატ. ჩუმად, შემპარავად ჩასმენა, ჩაგონება (რამესი).

ყურში ხელის მოკიდება – ყურში ხელის ჩაველება; გადატ. დამორჩილება, თავის ნებაზედ ტარება.

შ

შაბათის გლახა - ვინც შაბათობით თხოულობს შესაწევარს; გადატ. მათხოვარი, უქონელი, გაჭირვებულნი.

შაბათის ყანა იმდენი მიწა, რაც შაბათ დღეს (სამუშაოდ მოკლე დღეს) მოიხვენება; გადატ. სასნავე-სათესი მიწის სულ მცირე ფართობი, დღიურზე ნაკლები.

შაბზე ყავილა გადატ. დაიკარგა, გაქრა; მოკვდა, მოიპო.

(შავ, ავ, ცუდ) დღეს დააყრის - (შავ, ავ. ცუდ) დღეს დააყენებს, დიდ უსიამოვნებას მიაყენებს, ძალიან გაამწარებს; სასტიკად გაუჯავრდება.

შავ დღეზე განილი გადატ. უბედური, ბედუკუ-დმართი, უბედურ ვარსკვლავზე დაბადებული.

შავ კენჭს ჩააბღებს (ჩაუბღებს) გადატ. (ფარული) კენჭისყრისას მავანის სასარგებლოდ ხმის არ მიცემა.

შავ ძვას აჭმევს - იხმარება წყველად.

შავ (ცხარი, ცუდ, ავ...) დღეს დააყენებს ძალიან ცუდ ამბავს დაატებს. დიდ უსიამოვნებას მიაყენებს; დღეს, ყოფას გაუმწარებს; ძალიან დატუქსავს. გაუჯავრდება.

შავად ათენებს - ტანჯვაში, მწუხარებაში ატარებს დამეს.

შავების ჩაცმა - გადატ. მგლოვიარობა, დარდი. ნალექ-ლი მწუხარება.

შავებს ჩააცმევს - გადატ. დაადარდიანებს, დაამწუხრებს, ნალვლიანს გახდის.

შავი ბედი მძიმე, ცუდი ხვედრი, - უბედობა, შეჭირვე-
ბაში ყოფნა.

შავი დედალივით ბაკითღა - შავი დედალი-
ვით გასუქდა; გადატ. ძალიან კარგად გახდა, ფერ-ხორცი
მოეძატა. ძალზე გასუქდა.

შავი დღე გადატ. უბედურებისა და გაჭირვების ჟამი.

შავი დღის დაყენება - გადატ. გამწარება, ცუდ
დღეში ჩაგდება; დატუქსვა, გაწყრომა, დასჯა, შეურაცხყო-
ფის მიყენება.

შავი დღის დაყრა - იგივეა, რაც შავი დღის დაყ-
ენება.

შავი კაბით დაჯდომა (ძალისათვის)- შავი
კაბის ტარება; გადატ. გლოვა, მწუხარება მიცვალებულზე.

შავი კატა ბაირობენს მათ შუა - ურთიერთო-
ბის გაუფუჭება, უთანხმოების ჩამოვარდნა.

შავი კატის ბარბენა გადატ. ურთიერთობის
გაუფუჭება, უთანხმოების ჩამოვარდნა, გადაკიდება, წყენის
ჩამოგდება.

შავი მიწის შესაჭმელი - გადატ. წყევლა: სასიკე-
დილე.

შავი ძვა გადატ. დაწყევლა: უბედურება, სიკვდილი.

შავი ძვა და ცხელი ნაცარი - სიკვდილი და
სიმწარე, უბედურება, ჭირი და ვაგლახი.

შავი ღრუბელი -- გადატ. უბედურების მომასწავებე-
ლი რაი, რაც უბედურებას უქადის ვინმეს.

შავი ყორნის დაჩხავლება - შავი ყორნის ხმია-
ნობა; გადატ. შავბედობის მომასწავებელი, უბედურების ნიშანი.

(შავი, ცული, ავი, მწარე...) დღე აღბას

ცულ მღვთმარეობაშია, დიდ გასაჭირშია, განსაცდელშია.

შავი ჭირივით გადაკიდება - შავი ჭირის მსგავსად შეყრა; გადატ. ჩაცევა, მოუშორებლობა.

შავმა მიწამ წაიღო - შავმა მიწამ ჩაიტახა; გადატ. სიკვდილი, წუთისოფელს გამოესალმა.

შამფურზე აბება - გადატ. წვალება, ტანჯვა, გაწაიქება, მუღმივი ზეწოლა.

შამფურივით ტრიალებს - გადატ. 1. მოუსვენრად არის, - ბორგავს, შფოთავს, ძილდამფრთხალია. 2. ქვეცნობიერად გრძნობს ცუდის, არასასურველის მოახლოვებას.

შანის მოგება, შანს მოუგებს იგივეა, რაც ნიშნის მოგება, ნიშნს მოუგებს.

შანის მოგებით - იგივეა, რაც ნიშნის მოგებით.

შარავანდელით შემოსვა გადატ. განდიდება, დიდებით შემოსვა, გამორჩეულობა, პატივის მიცემა.

შარაზე შენა - გადატ. 1. გავრცელება, გაზმაურება, გახიზება, საჯაროდ თქმა რაზე სათქმელისა, საკრძალავის სააშკარაოზე გამოტანა, ყველასათვის შეტყობინება. დასამალის გამჟღავნება. 2. საიდუმლოზე ბეჭდის ახლა. დაფარულის აშკარად ქმნა.

შარაზე გამოიყვანს - გადატ. საჯაროდ აჩხელს.

შარაზე გამოტანა - საქვეყნოდ, დღის სინათლეზე გამოტანა, - გამოაშკარავება, მხილება.

შარაზე სიარული - შარის ძიება; გადატ. მიზეზის ძებნა ბოროტის საქნელად. ვინმესთან უმიზეზოდ დაპირპირება.

შარის მოღება უსაფუძვლოდ გამოდავება და დაპირისპირება.

შარს (ან შარად) მოსღებს – 1. რამე შემთხვევით ისარგებლებს და უსაფუძვლოდ გამოედავება. 2. აუტკივარ თავს აიტკივებს.

შარს (მიზეზს) მოუღებს – რაიმე შემთხვევით ისარგებლებს და უსაფუძვლოდ გამოედავება. არარსებული მიზეზის შეთხზვა აყალმაყალის ასატეხად.

შარშანდელი თოვლი – გადატ. გარდასული ამბავი, დავიწყებული, არმოსაგონარი, წასული, უკვალოდ გამქრალი; მისი ხსენება აღარ არის.

შარშანდელი თოვლივით გაქრება – დავიწყებას მიეცემა, უკვალოდ დაიკარგება.

შაქარი ამოსღის პირიდან – გადატ. ტკბილი ღაპარაკი იცის, ამო მოსაუბრეა, ოქოპირია.

შაქარივით კაცია – გადატ. ტკბილია, კეთილია, პირიდან მხოლოდ თავაზიანი და საალერსო სიტყვები ამოსდის.

შაქს არ იტეხს – იგივეა, რაც იხტიბარს არ იტეხს.

შაქს დაჯდება – ქიმზე შედგება, აიმართება, წამოიმართება.

შაქსა, შაქზე ღბას – ფეხზეა, ამართულია, ამოზიდულია.

შეაბდო ქვა და შეუშვირა თავი – გადატ. თავისნათქვამაა, აზრს არ შეიცვლის, გაჯიუტდება, გაბოტდება.

შეარცხვინოს (ღმერთმა...)! – გასაკიცხად იტყვიან ვინმეზე (რამეზე).

შეაფურთხა ეშმაკს – გადატ. რამის გადაწვევითა; ცუდს განერიდა, ზურგი შეაქცია, ბოროტისაგან თავი კავთავისუფლა.

შებრუნება სიტყვისა – გადატ. შეკამათება, შეცვილება, პირში შებმა, მკვახედ პასუხის მიცემა.

შებრუნება ხელისა – გადატ. სამაგიერო ღარტყმა; ცემაზე ცემითვე პასუხი.

შებრუნებული სიტყვა, ლაპარაკი არაპირდაპირი, ქარაგმული ლაპარაკი, თქმა.

შეეჭიდება საქმეს – საქმეს ერკინება; გადატ. შეუდგება საქმეს, საქმიანობს.

შევარდენი ბიჭია – შევარდენივით მოხდენილი, სწრაფი და მახვილი თვალის ბიჭია; გადატ. მარჯვე, კისკისი.

შევარდენის ფრთებს შეისხამს – შევარდენივით სწრაფად გაემართება, გაფრინდება; გადატ. უსწრაფესად მიაღწევს მიზანს, მალემსრობლია.

შეითამაშა ფასმა – ფასმა თამაში დაიწყო; გადატ. ფასმა დაბლიდან მალლა აიწია, (რამე) გაძვირდა.

შეკრული შუბლით, წარბებით შეჭმუხნილი შუბლით, წარბებით; გადატ. უხასიათოდ, გაბრაზებით, უქეფოდ ყოფნა.

შემთხვევა მოეცემა – მარჯვე, ხელსაყრელი შემთხვევა; კარგი დრო ექნება (რამის შესასრულებლად), მისთვის მომგებიანი მდგომარეობა შეექმნება.

შემთხვევა მიეცემა (მოეცემა) შემთხვევა მძლვევა – 1. შესაძლებლობა მიეცემა (მოეცემა, ეძლევა).
2. შესაფერისი დრო და ჟამი დაუდგება.

შემთხვევას კარბავს ხელსაყრელ, მარჯვე შექმთვე-
ვას ვერ იყენებს.

შენ მიწადასაყრელი – გადატ. სასიკვდილე, სიცო-
ცხლის უღირსი.

(შენ) ბეთაყვანე – (შენ) გენაცვალე.

შენ ვინ ბღისარ? – ვინ ხარ? გადატ. შენ ვინ
გკითხავს რამეს, ჩვენს საქმეში რას ერევი?!

შენ ვინ ბკითხავს?! – შენ ვინ დაგეკითხება; გადატ.
შენ ვინ რას მოგთხოვს, შენ პასუხს ვინ გაგებინებს. შენგან
რა საჭირო იქნება, ძალას ვინ გატანს?!

შენჯელ მიწა არ მენახოს! გადატ. იცოცხლე.
სიკვდილმა ვერაფერი გიყოს, შენ არ მომიკვდე.

შენ (თქვენ) წარმოიღბინე(თ) – ამბობენ, როდუ-
საც უნდათ რამეზე ყურადღება მიაპყრობინონ, გაამახ-
ვილებინონ.

შენ იცი და შენმა ღმერთმა! – შენს სინდისზეა
საქმე, როგორც სინდისი ნებას მოგცემს.

შენ იცი – შენზეა დამოკიდებული, შენს ხელთ არის
(რამის გადაწყვეტა).

შენ იცი და შენმა წუთისოფელმაო!.. –
როგორც შეიძლო, ისე იცხოვრეო.

შენ კარბად იყავ! შენ არაფერი დაგიშავდეს,
ცუდი არაფერი შეგემთხვეს, “შენის გუნებისად იყავ”; გა-
დატ. სუ შეწუხდები. არა უშავს რა.

შენ კი რა ბითხრა! არ ვიცი, რა უნდა გითხრა!
გადატ. სალანძღავი სიტყვების ღირსი ხარ, უნდა გაგინოს
კაცმა. უნდა გისაყვედურო!

შენ შენთვის, მე ჩემთვის – შენ შენთვის იყავი, მე – ჩემთვის ვიქნები; გადატ. საერთო არაფერი გექონდეს, ერთმანეთის არც ავი ვიკითხოთ, არც კარგი; ჩემს თავს მე მოვუვლი, შენს თავს შენ უპატრონე.

შენ ჩემი ბატონი ხარ – გადატ. გეძორჩილები. როგორც ბატონსა და უფროსს, შენი ყმა ვარ.

შენგან არ მიკვირს?! – შენი მხრით. შენგან საკვირველად რჩება; გადატ. საკვირველს, უცნაურს რაძეს ამბობ, შენგან არ მოველოდი.

შენდა თავად – შენ თვითონ, შენი ნებით, არჩევით, შენი სურვილისამებრ.

შენთან მარილის სათხოვნელად არავინ მოვა – გადატ. უკანასკნელი კაცი ხარ, ხელიდან არაფერი გამოგივა, კაცი ვერაფერს გამოგრჩება.

შენთან კური არ იჭმევა – 1. შენთან ერთად პურის ჭამა სირცხვილია. 2. უსირცხვილო და საძრახავი ხარ. ცული, ავი და უპატიოსნო.

შენთვის არა მცხელა გადატ. შენთვის არ გავიჭირვებ, ვერას გიშველი, შენს თავს შენვე უპატრონე. შენვე მიხედე.

შენთვის მგლოვიარედ ღავმჯღარვარ შენთვის მეგლოვოს, შენი ჭირისუფლობა გამეწიოს; გადატ. შენი სიკვდილი მენახოს, სიკვდილი შენი!

შენთვის სულიც არა მშურს შენთვის სულსაც კი გავიმეტებ; გადატ. თავდავიწყებით, გატაცებით მიყვარხარ, მზად ვარ ყველაფერი გავილო, ყოველი შემოგწირო.

შენთვის შინაში! – შენ გქონდეს; გადატ. მე არ მჭირდება, ჩემთვის საჭირო არ გახლავს შენი დახმარება, წყალობა.

შენთვის (შენს ქერქში) ეგლე – 1. შენთვის დაეტყუ, ნუ ეჩრები. 2. შენი ადგილი იცოდე.

შენთვის ჩამოვლნები – შენთვის მოვკვლები, შემოგვევლები, გენაცვალები.

შენი ბიჭობის (ვაჟკაცობის...) ჭირიმი! – იტყვიან, როდესაც აღტაცებული არიან ვინმეს ვაჟკაცური ქცევით.

შენი გულისა! – როგორც შენს გულს უნდა; გადატ. გეთაყვა, გთხოვთ.

შენი ღაბმართება – შენი მოგივა, გადაგხდება, გადაგწყდება.

შენი (თქვენი...) ჭირიმი – გამოთქმა, რომელიც იხმარება ალერსით, სიყვარულით მიმართვისას.

შენი (თქვენი...) ხმა ჩაბოს! – წყევლა: მოკვდი, დასამარდი.

შენი (თქვენი...) ხმალი და ჩემი კისერი! – რაც გასურდეს, ის მიყავი[თ! გადატ. თქვენი მონა ვარ.

შენი (თქვენი, მისი...) ჭირი შიმშილაროს – ხვეწნა-მოფერების გამომხატველი გამოთქმა – შენი (თქვენი, მისი...) ჭირი, სატკივარი ჩემი იყოს, შენი ჭირი მე.

შენი კვნესამე – შენი კვნესა მე მქონდეს; გადატ. შენ მაგივრად მე ვიტანჯო. მე ვეწვალო, მე გაჩიჭირდეს, საკვნესი საქმე გამიჩნდეს.

შენი კისრიდან ამოვიღებ – გადატ. გაზღვევინებ, პასუხისმგებელი ხარ.

შენი კუბო მენახოს! - გადატ. შენი თავი მკედარი მენახოს, შენი სიკვდილი გამეგონოს, ცოცხალი ვერ გადარჩე.

შენი კუჭისა! - გადატ. შენი ჭირიმე, გენაცვალე!

შენი ლეჩაქი ღამხურე - შენი (ქალის) ლეჩაქი ღამხურე თავზედ (მამაკაცს); გადატ. მუქარა: ძე კაჟკაცი ნუ ვიქნები! ქალად, სუსტ არსებად, მაქციე!

შენი (მისი) თავის ხეთქამ! - როგორ არა! შენმა (მისმა) მზემ!

**შენი (მისი) ოჯახი ღაიქცეს (ღაიქცა)!
წყევლაა ერთგვარი.**

შენი მოსატყუებელი კბილი ღიღი ხანია მოვიცვალე - ღიღი ხანია გამოვედი იმ ასაკიდან, რომ შენ შეძლო ჩემი მოტყუება: ვერ მომატყუებ.

შენი მტერი! - საშიშია როგორც შენი მტერი; გადატ. უნდა ვერიდოთ, თავიდან ავიცილოთ!

შენი მუხლები ჩირიმე - მიმართვა ვინმეს მიმართ ღიღი ხვეწნისა და მოწიწების ნიშნად.

შენი რა გადასახადია?! - შენ რად უნდა გადაგახდევინონ! გადატ. შენ პასუხისმგებელი არა ხარ. შენი რა საქმეა, შენ რა გესაქმება? შენ რა შუაში ხარ?!

შენი რისხვა არ მომეცეს (ნუ მომეცემა)

ფიცია ერთგვარი; იტყვიან ნათქვამის დასაჯერებლად, დასამტკიცებლად.

შენი რისხვა არა მაქვს -- შენ ჩემზე გამწყრალი ნუ მეყოლები! გადატ. მუდამ მწყალობელი და ჩემდამი კეთილგანწყობილი მყავდე!

შენი სულისა - შენი სულისათვის; გადატ. გენ-
აცვალე, შენი ჭირიმე.

შენი ფხეზის მბანელი ვიქნები - გადატ. შენი
ძოსამსახურე, შენი ერთგული, შენი ბრძანების ამსრულებე-
ლი, შენი მონა ვიქნები.

შენი ფხი აქ აღარ იყოს! - აქ ფხი აღარ
დაადგა; გადატ. მუქარა: აქ აღარ გაბედო მოსვლა, თორემ...
აქ აღარ გაიარო.

შენი ფხი დამკარ - უდიერად, უპატივცემულოდ
მომპყარ, - დამამცირე, დამწიხლე, შეურაცხმყავი.

შენი ფხი დამკარ თავში - გადატ. შენ მიერ
ვიყო დამარცხებული, მორეული, ნაცემი, შეურაცხყოფილი.

შენი წონა ჭკუა ნიკში მაქვს - ნიკში მეტევა
ის ჭკუა, რასაც შენ აიწონი; გადატ. სულ მცირე ჭკუა
გაქვს, უჭკუო ხარ, გონებრივად არაფერს იწონი.

შენი ჭირი შემეყაროს - გადატ. შენი ჭირის სა-
ნაცვლო ვიყო, შენთვის მოვკვდე.

შენი ჭირი წაიღო - გადატ. მოკვდა, გარდაიცვალა.

შენი ჭირივე - რაც ჭირი და სატკივარი გაქვს, მე
შეძეყაროს. შენთვის მოვკვდე.

შენი ჭირივე, შენი კვნესამე - ხვეწნა-მოფერე-
ბის გაქომსხატველი გამოთქმა - შენ გენაცვალე, შენ შემო-
გეველე. შენი ჭირი და სატკივარი ჩემი იყოს.

შენი ჭირის სანაცვლო ვიყო - მზად ვარ შენი
ჭირი გავითავისო, შენთვის მოვკვდე.

შენი ჭკუისაგან არც-კი გამიკვირდება -
შენი ჭკუის ამბავი რომ ვიცი, ჩემთვის არაა გასაკვირი

შენი ქცევა; გადატ. ბევრი არაფერი მოგეთხოვება, ჭკუასთან მწყრალად ბრძანდები, ჭკუაგამოლეული ხარ.

შენი ხმალი და ჩემი კისერი! გადატ. რაც გსურდეს, ის აღასრულე, ყველაფრის უფლებას გაძლევ; მზად ვარ გემსახურო, დაგემონო.

შენი ხმალი – ჩემი კისერი! – გადატ. მზად ვარ შენთვის მოვკვდე, ყველაფერი გაუაკეთო, ყოველი შენი სურვილი ავასრულო.

შენკენ მოიპიტხე – შენთვის შესაფერისი, მხოლოდ შენთან ეძიე.

შენმა კისერმა ზღოს! – გადატ. პასუხისმგებლობა შენ გეკისრება.

შენმა (მისმა) განეთქვამ, შენი (მისი) თავის განეთქვამ – შეურაცხმყოფელი მიმართვა, უარყოფის, დაცინვის გამოსახატავად, - ისე შენ იცოცხლე.

შენმა (მისმა) დარჩენამ – შენმა (მისმა) დიდხანს კარგად ყოფნამ, დიდი ხნის სიცოცხლეც.

შენს გადაგვიღეს გადატ. ვაი მას, ვისაც შენ აწუხებ, ვისაც შენ არ ეშვები.

შენს განარებას, შენმა განარება – ალერსით მიმართვის ტრადიციული ფორმა აგრემც გაიხარე.

შენს ერდოზე ბალახიმც ამოსულა! შენი სახლის ბანზე ბალახი დამენახოს! გადატ. შენი ოჯახი დაქვეულებო. ამოწყვეტილებო. ცოცხალი არავინ დაგრჩენოდეს.

შენს იქითაც ვიპოვნი სავალს! შენს გარეშეც არ გამიჭირდება გზის პოვნა; გადატ. უშენოდაც შემი-

ძლებს ვიცხოვრო, გზა-კვალი გამოვნახო, შენი შველა არ მჭირდება.

შენს იქით გზა აღარა გვაქვს – უშენოდ აღარ შეგვიძლია; გადატ. შენი შველა-დახმარება ჩვენთვის სასიცოცხლოდ აუცილებელია.

შენს მხეს ვფიცავ! – საფიცრად შენი მზე მაქვს, შენი მზე მეფიცება; გადატ. შენი სიცოცხლის საფასური არაფერი მაქვს, არაფერი მაბადია.

შენს მტერს (მისცემს) – შენს მტერსა ჰქონდეს, იმას ერგოს. მისი წილი იყოს; გადატ. 1. მეტად ცუდი, ბოროტი, ყოველღირსებასმოკლებული, უხსენებელი. 2. საქმე ცუდადაა, სიფრთხილე გემართებს, დაგზარალობით.

შენს პირს შაქარი! – გადატ. გაიხარე! იცოცხლე! ნეტა მართლა ასე იყოს, როგორც თქვი! (ეტყვიან კარგი ამბის მოქმელს).

შენს პირში მტერიც ჩავარდნილა – შენს პირში ჩემი მტერიც მოქცეულა; გადატ. შენი სალაპარაკო და სალანძღავი მტერიც გამხდარა, ყველა უნდა გაჰკილო, კარგის თქმა არავისათვის გემეტება.

შენს პირშიაც ნუ ჩავვარდი! – გადატ. შენი სალაპარაკო, შენი გასაკიცხი, შენი დასაცინი ნუ გავხდები!
შენს ტყავში დავბიძგი! ნუ მეტიჩრობ, დაკმაყოფილდი იმით. რაც არის.

შენს ქერქში დავბიძგი – იგივეა, რაც შენს ქერქში იყავ! გადატ. შენი ადგილი იცოდე.

შენს ქერქში იყავ! – შენს ქერქში დარჩი; გადატ. რაკა გაქვს, ამას დასჯერდი, ბევრს ნუ ინდობებ. განდიდება დაიშალე, ნუ ჰკადნიერდები. მოკრძალებული იყავ.

**შენს ქორწილში ცხრილით მოგიზიდავ
წყალს!** – ცხრილს (წერილი ბიღონი ჭურჭელი) გამო-
ვიყენებ წყლის მოსაზიდ ჭურჭლად, როცა შენ ქორწილს
გამართავო; გადატ. არაფერს დავიზარებ (წყალს უჭურ-
ჭლოდაც მოვიტან), შეუძლებელს შევიძლებ, თავს არ დაკ-
ზოგავ.

შენს ღმერთს რაღას ეშვნები! – როცა ღმერთი
მოგკითხავს, რაღა უნდა უთხრა პასუხად? გადატ. აკაკი-
ბას ნულარ ჩაიდენ, ღვთისა გეშინოდეს.

შენს ღმერთს შეხედე! – თვალები მიაპყარ ღმერ-
თს! გადატ. შემიბრაღე, შემიცოდე, გამიკითხე, ნუ მტანჯავ,
შემიწყალე.

შენს ხელთაა ჩემი საბელი ყელისა ჩემი
სიცოცხლე შენს ხელშია; გადატ. შენს სრულ განკარგუ-
ლებაში ვარ, უფლება გაქვს, როგორც გინდა, ისე მომეცე.

შენს ხელში ვარ – ხელით გიპყრივარ; გადატ. შენ-
ზე ვარ დამოკიდებული, რასაც გინდა, იმას მოიმოქმედებ,
შენს იქით სიცოცხლე არ მიწერია, შენა ხარ ჩემი ძფარვე-
ლი.

შენჩემობა – უპრიანია შენ შენთვის იზრუნო და ძე
ჩემთვის.

შენც ერთი უცნაური ვინმე ხარ! გა-
დატ. აზირებულს ამბობ, საკვირველია შენი ნათქვამი!

შერცხვენის ჩაყლაკვა – გადატ. მიყენებული შეუ-
რაცხყოფის შერჩენა, სამაგიეროს გადაუხდელობა.

შესავალ კარს ვერ უკოვნე გადატ. საქმეს
ვერ გაუგებ ასავალ-დასავალს, თავს ვერ გაართმევ.

შესული კაცი – ვინმესთან დაახლოებული, ნდობით აღჭურვილი, შინაური კაცი.

შეუბინებელი საწოლი – შეურცხვენელი წმინდა სარეცელი; გადატ. ცოლქმრული ერთგულება, წმინდა, შეურყენელი კაკშირი.

შეტოკებული გული – შემკრთალი, აძგერებული გული.

შეუიარაღებელი თვალი – ჩვეულებრივი თვალი (ობტიკური იარაღის გარეშე).

შეურაცხყოფას [მი]აყენებს – თავმოყვარეობას, ღირსებას, [შე]ულახავს, - შეურაცხყოფს.

შეშლილი სახე – ძლიერი სულიერი განცდით შეცვლილი სახე.

შეცდომაში შეიყვანს შეაცდენს. შეგნებულად მოატყუებს.

შეცდომებს აღიარებს – საკუთარ შეცდომებს ააშკარავებს, აღიარებს და გმობს.

შეჭმული ფული, ქონება – უყაირათოდ დახარჯული, გაფლანგული, განიაყებული ფული, ქონება.

შესტა და შემოტრიალდა! გადატ. ცივ უარზე დადგა; გაიკვირვა, გაიოცა.

შესტება და შემოტრიალდება – გადატ. ძალიან გაიკვირვებს, გაიოცებს; იუარებს.

შვიდი პარასკევი აქვს კვირაში – იგივეა, რაც შვიდი პარასკევი აქვს კვირაში; უპასუხისმგებლოა, თავისი სიტყვის პატრონი არ არის.

შვილი კარასკევი აქვს კვირაში გადატ. ცვალებადი ხასიათი აქვს, ხან ერთს ამბობს, ხან მეორეს, გადაწყვეტილებას ხშირად იცვლის.

შვილი და ძირი – იგივეა, რაც ძირი.

შვილი ეკლემა – შვილი. პირმშო უჩნდება.

შვილი (ვაჟი, ძალი) მიეცემა – შვილი (ვაჟი. ძალი) გაუჩნდება.

შთაბეჭდილებას ტოვებს – შთაბეჭდილებას ახდენს, ზემოქმედებს, დასამახსოვრებელს ქმნის.

შიზ რა ყრია?! – გადატ. არაფერია, არაფრადა ღირს!
(შიზ) ღვთის თვალი ტრიალებს (დატრიალებს) – უფლის შეწევნით ყველაფერი უხვადაა, ბლომადაა, ბარაქიანადაა (უხვად, ბლომად, ბარაქიანად იქნება).

შიზ ცხენი გაჭენდება გადატ. დიდია, ფართოა, დიდი სივრცისაა.

შიშვილით ისოცეზიან – გადატ. ძალიან შიათ; შიმშილობენ.

შიშვილით კვდება – გადატ. მეტისმეტად მძიერია; შიმშილობს, სულს დაფავს.

შიშვილით კლავს – გადატ. ძალზე ცოტას აჭმევს, - აშიშვილებს, სულს დაფავს.

შიშვილით კუჭი ეჭვის – შიმშილით კუჭი უხმება, - ძალიან შია, დამშეულია.

შიშვილით (სიშვილით) კუჭი უხმება გადატ. შიმშილობს, მძიერია, შიმშილისაგან სული ძვრება.

შიშვილით (შიშვილისაგან) კუჭი უხმება, შიშვილით (შიშვილისაგან) კუჭი

ეჭვის ძალიან შია; ჩვეულებრივ შიმშილობს, ძალიან ღარიბია.

შინაური ექიმი – ადამიანი, რომელსაც სპეციალური საექიმო განათლება არ მიუღია და მისდევს ექიმობას, ჯარა ექიმი, ექიმბაში.

შინაური წამალი – შინაური წესით დამზადებული წამალი.

(შინიდან) შიხს გამოდგამს – გადატ. (შინიდან) გამოვა, გარეთ გამოვა (საქმეზე, სამუშაოდ და სხვ.).

შიშველი ხელშობით ნარის გლეჯა – გადატ. უნაყოფოდ დიდი შრომის გაწევა, ძნელი (რთული) საქმის კეთება.

შიში (შიშის ზარი, ქარი) აიტანს – ძალიან შეეშინდება, შიშისაგან კანკალი აუტყდება.

შიშით სული სცვივა – გადატ. ძალზე ეშინია, ძრწის.

შიშის ზარს (თავზარს) დასცემს ძლიერ შეაშინებს.

შიშის ქარი უქრის – ძალიან ეშინია, ძრწის, ძრწოლას მოჰკვირის.

შიშის ქარი (ქარები) უვლის (ტანში) – ეშინია. შეშინებულია.

შიშის ქარი ჩავუყენე – გადატ. ძალზე შევაშინე. გული გავუხეთქე.

შიშის ქარმა აიტანა (აიტაცა...), შიშის ქარი აქვს – ძალზე შეშინდა, ეშინია, შიში აქვს, შიშით ძრწის

შიშის ჭამა – გადატ. წუხილის განცდა სახიფათო გარემოებათა გამო.

შიშს აჭმევს – ძალიან შეაშინებს.

შიშს ჭამს – შეშინდება.

შლილი შუბლი – იგივეა. რაც გაშლილი შუბლი, ღიაობის, გულკეთილობის ნიშანი.

შნოს, ლაზათს შეიტანს – შნოიანს, ლაზათიანს გახდის. გაამშვენებებს, პეწს მატებს.

შორიდან ყურება – გადატ. გულგრილად მოქცევა ვინმეს გაჭირვებაში, მონაწილეობის მიუღებლობა რაჟე საქმეში. უღარდებლობა, უზრუნველობა, უგრძნობლობა, გულგრილობა, გულთან მოუტანლობა.

შორით მოვლა სათქმელისა – გადატ. სანამ სათქმელს პირდაპირ, მოკლედ იტყოდეს, სულ სხვა რამეზე ილაპარაკებს.

შორს არის (სიბერე, სიკვდილი...) მანამდე ჯერ ბევრი დროა (სიბერემდე, სიკვდილამდე...).

შორს აქაშრობას! – გადატ. იტყვიან რამე არასასურველის – სიკვდილის, ავადმყოფობის და მისო. ხსენების დროს.

შორს [აღ]არ არის არ დაიგვიანებს. ძაღე იქნება. ახლოა.

შორს გაიჭმევს – გადატ. დაწინაურდება. წის წავა (სამსახურში. საქმეში), წარმატებული იქნება.

შორს დაიჭმრს -- გადატ. არ მიიღებს, არ დაეთანხმება. იუარებს. არ მიიკარებს.

შორს დაიჭირა – გადატ. არ დაეთანხმა, ცივი უარი უთხრა, არ მიიღო, ახლოს არ გაიკარა.

შორს იჭმის – გადატ. არ იღებს, არ ეთანხმება, უარობს.

შორს წაგვიყვანს (ლაპარაკი) – საქმეს გაგვიერთულეებს (ლაპარაკი), მთავარს დაგვაცილებს.

შორს წასვლა – გადატ. წარმატების მიღწევა, დაწინაურება.

შრომის შვილი – მშრომელი, ჯაფაში აღზრდილი.

შუა გზაზე გაჩერება – გადატ. დაწყებული საქმის, მოქმედების დაუმთავრებლობა, შუაზე (დაუმთავრებლად) შეწყვეტა.

შუა ღვინო – იგივეა, რაც საოჯახო, ყოველდღიურად სახარჯი ღვინო.

შუაზე გასკდომა – გადატ. 1. გაბრაზება, გულზე გასკდომა, ბრაზისაგან გასივება. 2. მრავალი დაბრკოლების გადალახვა, დასასრულის დასახულის მისაღწევად.

შუაში ჩაუვარდება – სწრაფად, ერთბაშად შუაში ჩადგება, მოქიშპეებს გააშველებს.

შუაში ყოფნა – გადატ. 1. პასუხისმგებლობა, ვალდებულება. 2. მედიატორობა.

შუბლზე აღმურგა აუარა – შუბლი გაუხურდა.

შუბლზე აწერია (ღმერთისაგან) – ზედვე ეტყობა; გადატ. მომავალი ბედი, ის, რაც ადამიანს უნდა გადახდეს ცხოვრებაში და რაც არ აცდება, რისი ბედიც აქვს.

შუბლზე ბუხს(აც) არ ისვამს – იგივეა, რაც თავზე ბუხს(აც) არ ისვამს, ამაყია, მედიღურია.

შუბლზე ხელის შემოკპრა – გადატ. მწუხარება, სასოწარკვეთა, უბედურება.

შუბლი (წარბ[ებ]ი) მსხმება – სახე უმხიარულდება, კარგი განწყობა ეუფლება.

შუბლის ბახსნა – გადატ. გამხიარულება, კარგ ხასიათზე დადგომა.

შუბლის შიკვრა – გადატ. მოღუშვა, გაბრაზება, განრისხება, ცუდი განწყობის დაუფლება.

შუბლს ბაუხსნის – მოღუშულობას გადაჰყრის, გაამხიარულებს, კარგ გუნებაზე დააყენებს.

შუბლს ბაშლის – მოღუშული აღარ იქნება, სახე გაუნათდება, კარგ ხასიათზე დადგება.

შუბლს, წარბს ბახსნის – გადატ. მოღუშული აღარ იქნება, გამხიარულდება, სახეზე ნათელს მოიფენს.

შუმი ღვინო – ნამღვილი, სუფთა ღვინო.

შური იძია – გადატ. სამაგიერო გადაუხადა, ჯაკრი ამოიყარა, ჯავრი არ შეჭამა.

შურის თვალით უყურებს შურს, ხარბად უყურებს.

შურის თვალით, შურით შეხედავს შეშურდება, შეხარბდება.

შურის საძიებლად – გადატ. შურისძიების ძივნით, შურისძიებისათვის, სამაგიეროს მისაზღვევად.

შურს მძიებს – შურისძიების გრძნობით არის გამსჭვალული, სამაგიეროს მიზღვევას ცდილობს.

შურს იძიებს – სამაგიეროს გადაუხდის, მიუხდავს (მტრობას...).

შუძის მოფენა – გადატ. გარკვევა, ნათელყოფა, გაშუქება, ცხადყოფა, ნათელის მოფენა.

შხამად ამოადენს (რამეს) – გადატ. წაამწარებს, არ შეარგებს (რამეს); არ შეარჩენს (რამეს).

შხამად შეარბმბს – არ შეარგებს, ჩაამწარებს, არა-მად შეარგებს.

შხამად შემერბოს ღედის რქე – გადატ. არაფრის ღირსი ვიყო, დავისაჯო.

შხამად (ცეცხლად) შემერბება – არ შეერგება, ჩამწარდება, ჩაშხამდება.

შხამის (ბადმო)ნთხევა – გადატ. ღვარძლიანად, გესლიანად ლაპარაკი, მწარე სიტყვების თქმა.

შხამს ანთხევის – გადატ. მწარე, ღვარძლიან სიტყვებს ამბობს, ღვარძლიანად ლაპარაკობს.

შხამს ასმევის – გადატ. სიმწარეს, გაჭირვებას განაცდევინებს, - აწამებს.

შხამს, ნაღველს, ბოღმას ბადაანთხევის – გადატ. მწარე, შხამიან, გესლიან სიტყვებს ეტყვის.

შხამსამსაღა მასვა – შხამი და სამსალა დამაღვევინა; გადატ. გამიმწარა სიცოცხლე, დამტანჯა, მაწამა.

ჩ

ჩაბარდა კატრონს – გადატ. მოკვდა, გაძოქსალისა
წუთისოფელს, საიქიოში გადაბარგდა.

ჩაილურის წყალი დალია – გადატ. უკკალოდ
გაქრა, უქმად ჩაიარა, დავიწყებას მიეცა.

ჩაილურის წყალს დააღვინებს გადატ.
უქმად ჩაუტარებს, დავიწყებას მისცემს.

ჩაილურის წყალს დაღვინს – გადატ. უქმად ჩაიქ-
ლის, გაქრება, დავიწყებას მიეცემა.

ჩაილურის წყლის დაღვინა – გადატ. უკკალოდ,
უიმედოდ დაკარგვა რამესი, წასვლა, გათავება.

ჩაღად მიჩნევა – ჩაღის ფასად მიჩნევა: გადატ.
არაფრად მიჩნევა, გაუფასურება, ყოველისავე ღირსების აც-
ილება.

ჩაღად უჩანს, ჩაღად არ უჩანს – არაფრად
მიჩნია, არაფრად აგდებს.

ჩაღაში კერავს, ახვევს – არაფრად აგდებს, უბრალო
ვინმედ თვლის.

ჩაღის გამოვლება პირში – იგივეა, რაც პირში
ჩაღის გამოვლება, მოტყუება, გაცურება.

ჩაღის ფასად – ძალიან იაფად, სულ მცირე ფასად,
თითქმის უფასოდ.

ჩაღის ფასადაა – საქონელი ჩაღად ფასობს; გადატ.
ძალზე იაფია, ყველასათვის ხელმისაწვდომია.

ჩამიჩუმი არ ისმის – სიჩუმე; უხმაურობა; გადატ.
სრული მყუდროება, სიწყნარე, უმოქმედობა.

ჩამოწოლილი სიტყვა – ბული, ალმური, სვატი.

ჩამოწყდომა საღმისა – გადატ. გაუთავდათ, შე-
მოაკლდათ. დაუძძიმდათ საღამი; დაუძვირდნენ ერთმანეთს.

ჩანგლის მოღება – გადატ. რამის ძალად გაკეთე-
ბინება (თავის დაპატიჟებინება...).

ჩართული ხელი – ხელრთვით ნაწერი.

ჩარხი უკუღმა დატრიალდა – გადატ. საქმე
ცუდად წავიდა, იღბალმა ზურგი აქცია, ბედმა უმუხთლა.

ჩასაქოლად გახდომა – გადატ. მოსაკლავად გახ-
დომა.

ჩალამებული გული გადატ. დადარდიანებული,
დამწუხრებული, გამწარებული, დაღონებული.

ჩაცმცხლება (ღვინისა) – გადატ. აგდებული მო-
პატიჟება ღვინის დასალევად.

ჩახმასზე შეღება – გადატ. გაჯავრდება, საჩხუბ-
რად მოემზადება, აიმრიზება, დაიძაგრება.

ჩახმასზე შეღეობა გადატ. საჩხუბრად გაწევა,
სამგერებლად მომართვა, აქოჩვრა.

ჩემპან ვერას წაიღებ – არას დაგანებებ; გადატ.
ვერას დამაკლებ. ვერ დამჩაგრავ, ვერას მიზამ, ვერაფერს
გახდები.

ჩემზე შეიწმინდა ხელები გადატ. საკუთარი
დანაშაულის სხვისთვის თავზე მოხვევა, სხვაზე გადაბ-
რალება.

ჩემი და შენი ქონება ვის გაუყვია?! – ქონე-
ბა გაუყოფელი გვაქვს; გადატ. საერთო გვაქვს ქონება, ჩემი
შენია და შენი – ჩემი, ჩვენი ყველაფერი საერთოა.

ჩემი დღეები დათვლილია – სიცოცხლის დღეები დათვლილი მაქვს; გადატ. დიდის ხნის სიცოცხლე არა მაქვს, მალე მოვეკვები.

ჩემი თვალით ვნახე, ჩემი ყურით გავიგონე

გადატ. მე თვითონ ვნახე, გავიგონე, შევესწარი. თავად ვარ მხილველი, მოწმე.

ჩემი კალთა გაღებულა – გადატ. მე ჩემი საქმე გაკეთებული მაქვს, ჩემი ღრო მოვჭამე, ბოლომდე დავიხარჯე.

ჩემი კბილის კაცი – ჩემი ხნოვანების. ასაკის კაცი: გადატ. ჩემი ხნისა, ჩემი ტოლი, ჩემთან ერთად დაბადებული, ასაკით ერთნი.

ჩემი კისერი და თქვენი ხმალი! გადატ. უფლება გაქვთ მომკლათ, სიცოცხლეს გამომასაღოთ, თქვენი ყურმოჭრილი ყმა ვარ, სულით ხორცამდე თქვენი მოსამსახურე; ბატონი ხარ.

ჩემი (მისი...) სწორი მოგყაროს (ღმერთმა) – ჩემს (მის...) ასაკამდე, ხნოვანობამდე მიგაღწევიანოს გაცოცხლოს (უფალმა).

ჩემი ნახევარიც არ არის (მავანი) გადატ. მე ვერ მომწვდება ვერც ღირსებით, ვერც ქონებით, მას ყველაფრით ვჯობივარ. სად ის და სად მე.

ჩემი სიკვდილი! – წამოძახილი სინანულის, შეწუხების გამოსახატავად.

ჩემი სულის ცხონება გადატ. ფიცი: ისე მიცხონდეს სული, როგორც ეს (რასაც ვაძბობ) სიძაროლეა, ჩემი სულის ცხონება იყოს ამის მოწმედ, ისე შევიდეს ჩემი სული სამოთხეში.

ჩემი ურმისაა – რაც მე მეკუთვნის, რაც მხოლოდ ჩემია, ჩემი კუთვნილებაა, სხვას ამაში წილი არ უდევს.

ჩემი შენ ბითხარი ისე მელაპარაკები, თითქოს ჩემი (მეცდომა, დანაშაული...) 'შენ დაგაბრალე, შენად გაეკასადე'; რასაც წესით მე უნდა გეუბნებოდე, 'შენ მეუბნები.

ჩემი (შენი, მისი...) წილი ღმერთი – ჩემი (შენი, მისი...) ვარსკვლავი.

ჩემი (ჩვენი...) ზიქრით – ჩემი (ჩვენი...) აზრით, შეხედულებით, გაგებით. მე ასე მესმის.

(ჩემი) ცოდვით სავსე – სიტყვის მასალაა, გამოხატავს კინძქვს მიძარტ საყვედურს, უკმაყოფილებას, აღშფოთებას; გადატ. ჩემი უბედურების მიზეზი, ჩემზე დატეხილი ცოდვების წყაროც და მატარებელიც, მძიმე სასჯელის ღირსი..

ჩემი ძმა ხარ, ჩემი პირის ზიარება ჩემთვის ძმაცა ხარ და ჩემი პირის ზიარებაც; გადატ. ჩემთვის ყველაფერი ხარ, შენით მიღვას სული, შენზე ძვირფასი, ახლობელი არავინ მყავს.

ჩემი წილი ღმერთი რაც ჩემს წილად მხვდება, რაც მე მეკუთვნის, ის ღმერთი; გადატ. ჩემი ღმერთი, ჩემი ბედი. ჩემი ბედისწერა.

ჩემი წყალი გადაგვისხას – გადატ. შენც გხვდეს ჩემისთანა ბედნიერება.

ჩემი ჭკალი ნურავის გადაგვბათ გადატ. ჩემი დარდი ნურავის გექნებათ, ჩემი ნუ გშურთ.

ჩემი ხელია – გადატ. ჩემი ნაწერია, ჩემი ხელმოწერილია, ჩემი ხელწერაა, ჩემი სტილია.

ჩემი ჯიბიდან გადავიხადე ჩემი ჯიბიდან ამოვიღე (ფული) და ისე მივიცი; გადატ. ჩემი საკუთარი ფული მივეცი.

ჩემმა მზამ; შენმა მზამ; ჩემს მზამ ვზიტავ... – ფიცის ფორმულა - დამაჯერებლობის გასამტკიცებლად.

ჩემმა (შენმა...) სიტომცლემ – ფიცის ფორმულა – დარწმუნების გასამტკიცებლად.

ჩემმა (შენმა...) სიყრამე, სიყრამის მზამ, ჩემს (შენს...) სიყრამეს ბეჭედეები (ვზიტავ) – ფიცის ფორმულა ნდობის მოსამტკიცებლად.

ჩემო მტრადო! – მოფერებითი მიმართვა (სიყვარულით, დაყვავებით) ქალის ან ბავშვის მიმართ.

ჩემო ყველა! – აღერსით მიმართვა ჩემო ძვირფასო; ჩემთვის ყველაფერი ხარ.

ჩემს ბედს კაღლიც არ დაკმეფდა ჩემს ბედს ძალლიც კი პატივს სცემდა; გადატ. მეტად ბედნიერი, ცხოვრების ნებიერა ვიყავი.

ჩემს ბზაზე წავალ – ჩემს საქმეს ვეწევი, ჩემს საქმეს გავაკეთებ, ჩემთვის ვიქნები.

ჩემს ბულში იჯექი?! – ჩემს გულში მოთავსებულხარ? გადატ. რაც გულში მქონდა, რასაც ეჭვიქრობდი, გამოგიცნია, გაგიგია.

ჩემს ღღუში (არ) – არასოდეს, ჩემს სიტომცლემში (არ).

ჩემს თავზე კაღლიც არ გაღმეფილა გადატ. ბევრი რამ უბედურება გადამხდენია, ვინ იცის, რა გაჭირვება არ გამომივლია, რა წვალება არ გამომიცილია.

ჩემს იმედებს კბილი მომჭრა – გადატ. უიმედოდ დაერჩი, იქელი გამოცრუვდა, ხელი შემემალა, დაეჩარაღლი, წავაგე. დავილუპე, ოცნების ამარა დაერჩი.

ჩემს იქით არსად წავა – ჩემს იქით გზა არა აქვს, ჩემი იქნება. უჩემობას ვერ აიტანს.

ჩემს იქით გზა არა აქვთ – გადატ. უჩემოდ არაფერი შეუძლიათ, ჩემი თავი ძალიან სჭირდებათ.

ჩემს კარაბაღინში ებ არ წერია – გადატ. მე ასე ვერ მოვიტყევი, ამას არ (ვერ) ვიზამ, ასეთი საქციელი სამართლიანად არ მიმანია.

ჩემს კისერზე იყოს – ვალად მედოს; გადატ. მოვალე ვიყო, ავასრულებ, პასუხისმგებელი ვარ, მე დამბრალდეს.

ჩემს მუტი მტერი ნულარ უნდა (ვინმეს) – მარტო მე ვყავდე მტრად; გადატ. მხოლოდ მე ვეყოფი სამტროდ, მოსისხლედ, მოწინააღმდეგედ.

ჩემს (მის...) ხელშია – ჩემზეა (მასზეა...) დამოკიდებული, მე განვკარგავ.

ჩემს სწორად მოიყარე – ჩემი წლოვანებისა გახდი; გადატ. იძღენი იცოცხლე, რაც მე მიცოცხლია, ჩემი ასაკისა გახდი.

ჩემს უბეშია გაზრდილი – გადატ. ჩემს ხელშია გაზრდილი, მისი ყველაფერი ვიცი, მისი ავი და კარგი არაფერი გამოძეპარება, ზედმიწევნით ვცნობ.

ჩემს უხეხვს – გადატ. დარდი არა მაქვს, რა მენაღვლება.

ჩემს ყურებაამდე მოვიდა – ჩემს ყურებაამდე მოაღწია; გადატ. უნებურად გავიგე, შემატყობინეს, დამალული არ დამჩნა.

ჩემს (ჩვენს...) კისერზე იყოს - მე შეკისრებოდეს (ჩვენ გვეკისრებოდეს...), მე დამევალოს (ჩვენ დაგვევალოს...), - ჩემზე (ჩვენზე...) იყოს. მე ვიყო პასუხისმგებელი, ჩემი გადასახდელი იყოს.

ჩემს ძმას ბეუბნები - გელაპარაკები, როგორც ჩემს ძმას! გადატ. არაფერს დაგიძალავ, ისეთ რამეს გეუბნები, რაც მხოლოდ ძმას ეთქმის, შინაური საიდუმლოებაა, ოჯახის საქმეა.

ჩემს ჭირს! - ჩემს ჭირსა ჰქონდეს, ჩემს ჭირს გაჰყვეს! გადატ. რა მენაღვლება, აი, დარდი! ღმერთმა მეტი გაჭირვება ნუ მომცეს!

ჩემს ჭირს არ აბღებს (ძირს) გადატ. ჩემი დიდი სიყვარული აქვს, ჩემი დიდი გულშემატკივარი და თანამოზიარეა.

ჩემს ხელთაა - ჩემს ხელშია, ხელში მიჭირავს; გადატ. მე ვარ პატრონი (რამესი), ჩემი საკუთრებაა; შემძლია განვკარგო სურვილისამებრ, თავს ვერ დაიხსნის.

ჩვარში ვახვევა - გადატ. დამცირება, სახელის გატეხვა, გაბიაბრუება, აბუჩად აგდება.

ჩვენდა თავად - ჩვენ თვითონ; ჩვენი სურვილისამებრ.

ჩვენებას ჩამოართმევს - დაჰკითხავს.

ჩვენი ღელთაღრიცხვა - ამჟამად გავრცელებული წელთაღრიცხვა (ანგარიშობენ ქრისტეს დაბადებიდან).

ჩვენია, ჩვენი კაცია - ჩვენი მომხრეა, თანამოაზრეა, ჩვენი ერთგულია.

ჩვენობით ლაპარაკობს - საუბარში იყენებს “ჩვენს” ნაცვალსახელს (“მე” ნაცვალსახელის მაგივრად) და “ზმნას

მრავლობითში; გადატ. დიდკაცობს, მედიდურობს, ხაზგას-
მით მიანიშნებს თავის უპირატესობაზე.

ჩვენს ბაჩენაში ღმერთი არ უნდა ერიოს

გადატ. უბელურები ვართ, გაჭირვებაში უნდა ამოგვხდეს
სული.

ჩვენს თავზე ბევრი კვირი დატრიალებუ-

ლა გადატ. ბევრი უბელურება გადაგვხდენია, ბევრი
გვიტანჯია. მრავალი განსაცდელი და გაჭირვება გადაგვ-
დენია.

ჩვენს თვალში – გადატ. როგორც ჩვენ ვხედავთ,

ჩვენი წარმოდგენით, ჩვენი აზრით, როგორც ჩვენ მიგვაჩნია.

ჩვენსას ჯვარი დაბვიწერეთ – გადატ. ჩვენ-

სას ნუ შეეხები[თ], ჩვენი ჩვენ დაგვიტოვე[თ].

ჩვენში (ჩვენ შორის) დარჩეს – საიდუმლოდ

იყოს, ნურავის ვეტყვით, ნურავის გაუჟღავნებთ.

ჩვეულებად აქვს, ჩვეულებად ექცა – 1. რაც

სჩვევია, რაც წესად აქვს. 2. ის, რაც რიგ შემთხვევაში

სცილდება საყოველთაო ნორმის ფარგლებს – აკვიტებუ-
ლი ქმედება.

ჩიბუხის კეთება – ჩიბუხის გაწყობა, გამართვა თამ-

ბაქოს მოსაწევად.

ჩინს (ჩინეთს) ძვასა ზელა სწერია – გადატ.

კანონია, ყველასათვის სავალდებულო და გულის ფიცარზე

ამოსატყრელია.

ჩინური ანბანი – გადატ. გაუგებარი, ძნელად ასახს-

ნელი თავსატეხი რამ.

ჩირად (არ) უღირს – არაფრად მიაჩნია, არაფრად

მიიჩნევს, ადვილად დასათმობია, მის თვალში არაფრად ღირს.

ჩირქი მომცხება – გადატ. სახელი გაუტყდება, სახელ-
ლი შეებლალება, ავტორიტეტი დაეკარგება, მის პატიოს-
ნებას წყალი შეუღება.

ჩირქი წამცხება – იგივეა, რაც ჩირქი მოეცხება.

ჩირქის მოცხება – გადატ. შერცხვენა, სახელის გა-
ტება; შეურაცხოფის მიყენება, ცილისწამება; არასასიამ-
ოვნო იარლიყის მიწებება.

ჩირქს მოსცხებას – გადატ. სახელს გაუტეხს, სა-
ზოგადოების თვალში სახელს შეუბლალავს, მის ავტორიტეტს
დასცემს.

ჩირქს სცხებას – სახელს უტეხს, მის პიროვნებას
აძდაბლებს, სხვათა თვალში აპატარავენს.

ჩირქს წასცხებას – იგივეა, რაც ჩირქს მოსცხებას.

ჩიტი ვერ აასწრებს – დილით ჩიტზე ადრე ღვება;
გადატ. ძალიან ადრე ღვება, დაუზარელია, ცქვიტია.

ჩიტი ვერ გადაწრინდება – იტყვიან, როდესაც
რამეს ძალზე მაღალი ზღუდე აქვს შემოვლებული.

ჩიტი ვერ შეწრინდება ეზოში გადატ. ეზო
ძალიან მაგრად და საიმედოდაა შემოკავებული, შიგ. პატრო-
ნის უნებურად ვერავინ შევა.

ჩიტი უწრინავს ბულში, გუნებაში კარგ
გუნებაზეა, მხიარულადაა, ოპტიმიზმით აღსავსეა, საზეიძო
განწყობა აქვს.

ჩიტივით ლაღია (ჩიტივითაა) – გადატ.
ცოცხა-ლია, მკვირცხლია, მჩატე სხეულის პატრონია, მარ-
ღა.

ჩიტის ბული აქვს – გადატ. პატარა, სუსტი გული აქვს, გაჭირვებას ვერ უძლებს; მეტად გულჩვილი და ბგრძობიარეა.

ჩიტის რქე – 1. გამოიყენება სუფრაზე სასმელ-საჭმლის სიუხვის აღსანიშნავად. 2. ჩიტის რქეს მოგიტან – გაუჩინელს გაგიჩინს.

ჩიტის რქის მეთი არაფერი აკლდათ ჩიტის რქელა აკლდათ; გადატ. ყველაფერი ჰქონდათ, არაფერი აკლდათ.

ჩიტმა ამბავი მომიტანა იტყვიან ხუმრობით, როდესაც ვინმეს (ჩვეულებრივ, ბავშვს) რამე ეშმაკობას გაუგებენ, როცა დაფარული საჩინო ხდება.

ჩიტსაც ვერ აუფრენს – გადატ. ვერაფერს უზამს, ვერაფერს დააკლებს, ბუზსაც ვერ აუფრენს.

ჩიქილა დამხ ურე ქაღისა! – ქალის თავსაბურავით დამბიურე თავი; გადატ. შეპარცხვინე, მამაკაცი დედაკაცს დამამსგავსე, კაცობა შემირცხვინე.

ჩიქილას მოხდა – ქალისთვის თავიდან ჩიქილის მოშორება; გადატ. შერცხვენა, პატიოსანი სახელის წართმევა, გაბიაბრუება, ნაბუსის გატეხა.

ჩიქილას შეურცხვენს, მოხდის, მოიხდის გადატ. იგივეა, რაც მანდილს, ლეჩაქს მოხდის, მოიხდის.

ჩიქილის ყურზე გამობშული – ქალებს აყოლილი (მამაკაცი), დედაკაცთა მარაქაში გარეული.

ჩიჩიაც უნდა და ბაბაც – მსხვერპლის გაუღებლად უნდა რაიმე მიიღოს; ესეც უნდა და ისიც, არც ერთი ეთმობა და არც მეორე.

ჩის უი მომწყვდევა გადატ. გამოუვალ ძღგომარეობაში მოქცევა.

ჩონჩხად იქცევა - მეტისმეტად გახლება, გაძვალტყავლება.

ჩონჩხად ქცევა - გადატ. ძალიან გახდომა, მეტისმეტად დამჭლევება.

ჩონჩხად ქცეული - მეტისმეტად გამზდარი, გაძვალტყავებული, ლანდად ქცეული.

ჩრდილი მიაღებება - სახელი გაუტყდება, ავტორიტეტი შეებღალება, სახელი, ავტორიტეტი დაუმდებლდება.

ჩრდილი მიაღებება (გადაუვლის) სახეზე - მოიწყენს, ჩაფიქრებული გამოიქტყველება მიეცემა.

ჩრდილის მიღბომა - გადატ. მნიშვნელობის, ღირსების შემცირება და ჩრდილქვეშ მოქცევა, გაუფასურება.

ჩრდილის მიყენება - გადატ. მნიშვნელობის, ღირსების დაკნინება, ფასის დაკარგვა, გაუფასურება, ავტორიტეტის დაცემა.

ჩრდილს მიაყენებს - გადატ. დაამდაბლებს, სახელს გაუტეხს, მის ავტორიტეტს წყალს შეუყენებს.

ჩული კაცი - უმნო, უმწეო, უუნარო, უნდილო, კაცი, ჩვარივით კაცი.

ჩქამს ბაილებს - ჩქამის ხმას გამოსცემს.

ჩხირი არ ბამითლია - გადატ. სრულებით არაფერი გამიკეთებია, ხელი არ გამიტოკებია, ოდნავადაც არ გავრჯილვარ.

ჩხირი (ნახური) კედელს! - გადატ. როგორც იქნა! ძლივს გვეღირსა! მადლობა ღმერთს! იშვიათი რამ მოხდა.

ჩხირის ბაღამბრუნებელიც არ არის – არაფრის გაძკეთებელია, უქნარაა

ჩხირს არ ბაღაბრუნებს – ჩხირს გვერდს არ უცვლის; გადატ. ზარმაცია. ადვილ საქმესაც არ აკეთებს, საერთოდ არაფერს აკეთებს, უქნარა და ნაცარქექიაა.

ჩხუბი, ლაკარაკი, ღავა მოუვიდა უცაბედად იჩხუბა, იღავა, მოულოდნელად, დაუგეგმავად ჩაერთო ინციდენტში.

- ცა ბაქს სნება** – ალტაცებაში მოვა, ძალიან გაუხარდება, იმედინად იქნება.
- ცა ღა მიწა** – ცა და დედამიწა, მთელი სამყარო.
- ცა ღა ქვეყანა** – გადატ. ყველა, ყველანი; ყველა ადგილი.
- ცა ღა ქვეყანა თავზე ენბრევა** – გადატ. დიდი უბედურება ატყდება თავს, დიდი გაჭირვება ადგება.
- ცა ღა ხმელეთი** – ცა და მიწა, დედამიწა, სამყარო.
- ცა მსსნება** – გადატ. ალტაცებაში მოდის, ძალიან გაუხარდება, ბედნიერებას ეწევა.
- ცა თავზე დაენბრევა** დიდი უბედურება მოელის, მოულოდნელად მძიმე მდგომარეობაში ჩავარდება.
- ცა თავზე ექცევა** – გადატ. დიდი უბედურება, უსიამოვნება ატყდება თავს.
- ცა კამპამებს** – ცა მოწმენდილია, კრიალებს, გამჭვირვალეა.
- ცა მაღალია, მიწა – მებარი** – გასაქანი არა აქვს, უმწეოა.
- ცა მოიწმენდს** – ცა ღრუბლებს გადაიყრის, გადაიდარება.
- ცა უფითლდება** – მოუთმენლად ელის (სასიხარულო რამეს).
- ცა ფხვად ჩამოდის** – ქვევითკენ მოედინება (ძლინარე...), ძლიერი თქეშია, თავსხმაა.
- ცა-ქვეყნის ანაბარად** – უკატრონოდ, ღვთის ანაბრად.

**ცა ქუდად არ მიაჩნია, დედამიწა ქალამ-
ნად** გადატ. ძალიან თავისუფლად იქცევა, არავის
(არაფერს) უწევს ანგარიშს, თავხედობს, რეალობას მოკლე-
ბულა.

ცა ქუდად აქვს და დედამიწა ქალამნად
გადატ. ძალიან ამალლებულია, განდიდებულია; ზვიადია,
რეალობას მოწყვეტილია.

ცა ჩამოიქცა – იტყვიან კოკისპირული წვიმის, თავსხმის
შესახებ.

ცა ფმინდა – იგივეა, რაც მოწმენდილი ცა.

ცად აყვანა ზეცაში აყვანა, ატანა; გადატ. ქება,
დიდება, ბედნიერთა შორის შერაცხვა, ამალლება, განდიდება,
სახელითა და პატივით შემოსვა.

ცაზემ ვარსკვლავების მოწყვეტა – გადატ.
მიუწვდომლის წვდომა, შეუძლებლის შეძლება.

ცათა სწორი – გადატ. დიდებული, ღვთაებრივი (მიჩ-
ნეული იყო მეფის ეპითეტად).

ცალ ფხვამ სტუნვა – გადატ. გახარებული ყოფნა,
კისაყოფილება, აღტაცება.

ცალ ყურში შეუშვა, მორეში გამოუშვა
უყურადღებობა, არასერიოზულობა ნათქვამისა და მთქმე-
ლის მიმართ.

ცალი არა ჰყავს – არავინაა მისი სადარი; გადატ.
მისი მსგავსი, ტოლი არავინაა, უებროა, სწორუპოვარია, შეუ-
დარებელია.

**ცალი თვალი (ვიღაცაზე, რაღაცაზე) უჭი-
რავს** ცალი თვალით უყურებს (რამეს); გადატ. სანა-
ხევროდ, მაგრამ ყურადღებით უყურებს.

ცალი თვალით ცქერა – გადატ. ყურების ღირსად არცნობა, უნდომლად, აღმაცრად, გულაცრუებით ცქერა, უნდობლად ყურება.

ცალი თვალის დაკვრა – ცალი თვალით დახედვა; გადატ. ოღნავ, ზერელედ შეხედვა, გასინჯვა.

ცალი ფეხი სამარეში უღვას გადატ. სიკვდილის პირასაა, აღსასრული უახლოვდება, საცაა უფალს სულს მიაბარებს.

ცალი ფეხი უკან რჩება – (სადმე) მიდის და მისვლაც არ უნდა. ეძნელება საჩოთირო საქმეზე წასვლა.

ცალი ხელით სატირალი – გადატ. უბადრუკი, უღირსი პატივისცემისა, გლახა.

ცალი ყბით – გადატ. უგულოდ, ყასიდად, მოვალეობის მოხდის მიზნით.

ცალი ფეხის მოპარსვა – გადატ. გაუბედურება, მოქალაქეობრივი ღირსება-უფლების აყრა, მოქალაქეობრივი სიკვდილი.

ცალი ხელიდან მორეში არ მისცემ, ისეთი საქონელია – გადატ. მეტად კარგი რაღ არის, ძვირფასია, კაცი ადვილად ვერ შეეღვევა.

ცალს არ [და]უღვებს, ცალს არ [და]უგდვებს ეტოლება, არ ჩამორჩება.

ცამ პირი მოიხსნა – გადატ. განუწყვეტლივ წვიმს.

ცამ პირი შეიკრა – გადატ. დიდი ხანია არ უწვიმია, პაპანაქება, გვალვაა.

ცამ ჩაყლაკა თუ დედამიწამ უყო პირი – უკვლოდ გაქრა; გადატ. იტყვიან უგზო-უკვლოდ დაკარგულზე.

ცამ ჩაყლაპა – გადატ. ანაზღად გაუჩინარდა, უკვალოდ დაიკარგა, მიწამ ჩაყლაპა.

ცამდე აიყვანს – გადატ. უზომოდ აქებს, ქება-დიდებას, ხოტბას შეასხამს.

ცამდე ალალი ზეცამდე ალალი; გადატ. მეტისმეტად. უაღრესად ალალ-მართალი.

ცამდე აყვანა – გადატ. ხოტბის შესხმა, ქება-დიდებათ მოხსენიება, გადაჭარბებული ქება.

ცამდე აყვანილი – ქება-დიდებათ მოხსენიებული, უზომოდ ნაქები.

ცამდე აწევა – იგივეა, რაც ცამდე აყვანა.

ცამდე აყყავს – გადატ. ქება-დიდებათ იხსენიებს, აქებს, აღიღებს.

ცამდე (ზეცამდე) ასწევს – ძალიან აქებს, ქება-დიდებას შეასხამს, - ქებით ცამდე აიყვანს.

ცამდის მართალი – გადატ. ყოვლად მართალი, სრულიად უდანაშაულო, სპეტაკი, ალალ-მართალი.

ცარიელ გულაში აფხაკუნებს – გადატ. არაფრის მქონეა, ხელცარიელია.

ცარიელ ლობიოზე ბადაივლის – უკიდურესად ღარიბია, მხოლოდ ლობიოთი იკვებება.

ცარიელ პურზე ბადავა – ცარიელი პურით გაიტანს, ისაზრდოვებს თავს.

ცარიელ პურზე იჯდა – სიღარიბის გამო ცარიელი პურით საზრდოობდა.

ცარიელ ძვაზედაც იცხოვრებს – შიშველ ქვაზედ რომ დასვა, მაინც დაირჩენს თავს; გადატ. მოხერხებულა, ყოველ დაბრკოლებას სძლევეს, შნო აქვს ცხოვრე-

ბისა და მოგებისა, გამრჯეა, უაღრესად სიცოცხლისუნარიანია, მოხერხებულია.

ცარიელ ჯამში ხელს არ ჩაჰყოფს ტყუილად არ გაირჯება, დროს არ დაკარგავს; გადატ. ეშმაკია, ადვილად არ მოტყუვდება, გამოცდილია.

ცარიელზე დარჩენა – გადატ. ყველაფრის დაკარგვა, არაფრის შერჩენა, გაღარიბება, გაღატაკება, მშრალზე დარჩენა.

ცარიელზე დარჩება – გადატ. ყველაფერს დაკარგავს, აღარაფერი შერჩება.

ცარიელზე დასმა – გადატ. ყველაფრის წართმევა, არაფრის შერჩენა, პირში ჩალაგამოვლებულად დატოვება.

ცარიელზე დაჯდება – გადატ. ცარიელ-ტარიელი დარჩება; ყველაფერს დაკარგავს, წააგებს; მშრალზე დარჩება.

ცარიელზე (მშრალზე...) დასვამს, ხელცარიელს დასვამს – ყველაფერს ხელიდან გამოაცილის (ძალადობით ან მოტყუებით), არაფერს დაუტოვებს, ცარიელს დატოვებს.

ცარიელზე ტოვებს – ყველაფერს ხელიდან აცლის (ძალადობით ან მოტყუებით), არაფერს უტოვებს.

ცარიელი სიტყვით – არა საქმით, არამედ მხოლოდ სიტყვით (რასაც შედეგი არ მოჰყვება).

ცარიელი ძალი – უმზითვო.

ცარიელი ჩხირმბია – გადატ. იტყვიან პეტისმეტად გამხდარ ადამიანზე.

ცარიელ-ტარიელი – უარაფრო; გადატ. ყველაფერდაკარგული, უქონელი, უკიდურესად ღარიბი.

ცას ეკოტინება – ცდილობს ცას შოაელოს ხელი; გადატ. აჰპარტაუნობს, ცდილობს სხვა მიწიერზე შეტი იყოს, სხვათაგან გამოირჩეოდეს.

ცას ეწევა (სიხარულით) – გადატ. ძალიან გაუხარდება.

ცას ეწია სიხარულით – ცამდე ავიდა, ცას მიატანა; გადატ. შეტად ბედნიერია, უსაზღვროდ გახარებულია.

ცას სვეტი გამოუვარდება – გადატ. დაიქცევა, დაემხოება, დაიღუპება ქვეყანა.

ცას სწვდება – ცამდე ადის; გადატ. შეტად ძალა ადის, ძალზე ძალაღია, წოწოლაა.

ცას (ქვეყანას) შებაპრდება – ძალზე დიდხანს იცოცხლებს, დიდხანს არ მოკვდება, ხანგრძელი იქნება.

ცას შებერება – იმდენს ხანს გაძლება, რამდენსაც ცა იარსებებს; გადატ. დაუსრულებრივ სიცოცხლე.

ცას წვერმიბჯენილი – წვერი ცისათვის მიუკრავს; გადატ. ძალიან ძალაღია, წოწოლა.

ცასა და ქვეყანას შუა – დედამიწასა და ცას შორის; გადატ. ყველგან, სადაც უნდა იყოს, ყოველ ადგილას.

ცასა და ქვეყანას შუა არაშერი (არაჰინ) ბაჰნია იგივეა, რაც ქვეყანაზე არაფერი (არავინ) გააჩნია. 1. სრულიად უქონელი, უსახსროა. 2. თავშესაფარიც კი არა აქვს.

ცაში ააშრენს – გადატ. აღტაცებაში მოიყვანს, აღაფროვანებს, მიწიერებას დაავიწყებს.

ცაში ღაჟრინაჟს – მეტიჟმეტად აღტაცებულთა. გახარებულთა, მეცხრე ცაზუა.

ცაში ვარსკვლავებს ეთაჟაშუბა – ცაზე მიმსხდარ ვარსკვლავებთან თაჟაშობს, მათთან ერთობა: გადატ. ყველაფრით მღიდართა, გახარებულთა, მშვენიერთა, მეტად ლაჟაზთა.

ცდას (მეტადინეობას, ღონისქიჟბას) არ ღაჟკლჟბს – ყოველმხრივ შეეცდებთ, ყველაფერს იზაჟმს, ყველა ზოჟმას მიმართავს, ყველა ხერხს ცდის.

ცეკვაში გაჟოლა – ვინმესთან საცეკვაოდ გასვლა-პარტნიორობა.

ცემით გააბრტჟმლჟბს გადატ. ძალიან ძაგრად, შეუბრალებლად სცემს.

ცერად უჟურჟბს, ღაჟჟურჟბს – იგივეთ, რაც აღმაცრად საეჟვოდ უჟურებს.

ცერცვივით ჟააჟრის სხაპასხუპით, რაჟრაჟკით იტყვის.

ცეცლად შჟერგებთ – იგივეთ, რაც შხამად, არმად შეერგებთ.

ცეცლად, ცეცლივით მღებთ -- გადატ. სწრაფად მოქმედებს, სწრაფად მუშაობს (თიბავს, კაფავს და სხვ.), - უტევს (სამუშაოს...).

ცეცლზე ღააღებს – გადატ. დააჩქარებს, არ მოუსვენებს. არ მოეშვებთ, მეტად შეაწუხებს (სანაჟმ არ შეასრულებინებს სასურველს).

ცეცლზე ღაღებულთ – გადატ. მეტიჟმეტად შეწუხებული, შევიწროებული.

ცეცხლზე ნავთის დასხმა – გადატ. გამწვავებული მღვომარეობის (ან ურთიერთდამოკიდებულების) კიდევ უფრო გამწვავება (რამე საშუალებებით).

ცეცხლზე ნავთს გადაუსხამს (გადაასხამს) – გადატ. იგივეა, რაც ცეცხლზე ნავთს დაასხამს.

ცეცხლზე ნავთს დაასხამს – გადატ. უფრო გამწვავებს. უფრო გაართულებს (ურთიერთდამოკიდებულებას, მღვომარეობას...), უფრო უარესად წაჰკიდებს (ერთმანეთს).

ცეცხლზე ცეცხლი ეღება – ცეცხლზე ცეცხლი ემატება; გადატ. მღვომარეობის ესკალაცია, უბედურების, ტანჯვა-წვალების გამრავლება.

ცეცხლზე ცეცხლის შეკმეობა – იგივეა, რაც ცეცხლზე ნავთის დასხმა.

ცეცხლზე წყლის დასხმა – წყლით ჩაქრობა ცეცხლისა; გადატ. დაღუპვა, საქმის წახდენა.

ცეცხლთან თამაში გადატ. სახიფათო მოქმედება: ურთიერთობა ისეთ ვინმესთან ან რამესთან, რომელმაც შეიძლება ხიფათი შეამთხვიოს, მეტად გაუაზრებელი მოქმედება.

ცეცხლი და წყალი -- გადატ. ერთმანეთის მოწინააღმდეგე, ერთიმეორესთან შეუთავსებელი, ერთიმეორის შეუგუებელი, გამომრიცხველი.

ცეცხლი ეკიდება – გადატ. ძალიან ძვირია (რაც იყიდება), - იგივეა, რაც ცეცხლი უკიდია.

ცეცხლი უკიდია – გადატ. 1. მეტად ძვირია, კაცს მისი (რამე საქონლის) ყიდვა უჭირს. 2. დიდ ტანჯვაშია. ფრიად შეწუხებული და შეჭირვებულია.

ცეცხლივით თვალები - ბრიალა, ელვარე, ნაპერ-
წკლის მფრქვეველი თვალები.

ცეცხლითა და მახვილით - გადატ. დაუნდო-
ბლად, დაუზოგავად, სასტიკად, ანგარიშგაუწველად.

**ცეცხლის ალში გაატარებს, ცეცხლ-ნავთ-
ში გაატარებს** - გადატ. ძალიან გააწვალებს. გამ-
წარებს, უკიდურესობამდე მიიყვანს.

ცეცხლის ალში ბატარება გადატ. ძალიან
გაწვალება, გამწარება.

ცეცხლის ენა - ალი.

ცეცხლის კიდეება - გადატ. დიდი უბედურება, გაჭირვება,
დიდი სიცხე, დიდი სიძვირე.

ცეცხლის მოღება - ცეცხლის ალში გახვევა; გა-
დატ. გამწარება, გატანჯვა, შეწუხება; გაბრაზება, აღძვოთე-
ბა, ცეცხლის მოკიდება.

ცეცხლის მოკიდება - გადატ. გაჯავრება, გაბრაზება,
აღელვება, გულზე ცეცხლის მოკიდება; შეწუხება, გამწარე-
ბა, ცეცხლის მოღება.

ცეცხლის კურის ჭამა - კურის ჭამა დიდი ჯაფი-
თა და გაჭირვებით (ან დიდ გაჭირვებაში).

**ცეცხლის ფასად (იყიდება რამე საქონე-
ლი)** - გადატ. მეტად ძვირად, ხელმიუწვდომლად. წარ-
მოუდგენლად, ძვირად.

ცეცხლის შეკეთება - გადატ. გახელება, გაღიზიანე-
ბა, წაქეზება.

ცეცხლს აკვებს (თვალებიდან, პირიდან)

გადატ. ცეცხლსა ყრის, გააფთრებულია, განრისხებულია.

ცეცხლს აზრქვევს – გადატ. ბრაზობს, გაცეცხლებულია. გაშმაგებულია, გააფთრებულია.

ცეცხლს ეთამაშება – გადატ. წინდაუხედავად იქცევა, სიფრთხილეს არ იჩენს, ხიფათში იგდებს თავს.

ცეცხლს იკიდებს – გადატ. ძალიან წუხს, გლოვობს.

ცეცხლს მისცემს – ცეცხლს წაუკიდებს, გადაწვავს, გადაბუგავს.

ცეცხლს მოიკიდებს – გადატ. ძალიან გაჯავრდება, - გაცეცხლდება, ძალიან შეწუხდება.

ცეცხლს მოუკიდებს – გადატ. ძალიან გააჯავრებს, - გააცეცხლებს; ძალიან შეაწუხებს, შამფურზე წამოაგებს.

ცეცხლს (ღუმელს...) უმარჯვებს – ცეცხლს (ღუმელს...) შეშას უმატებს, უკეთებს.

ცეცხლს ყრის თვალებიდან, პირიდან – გაცეცხლებულია, გაცოფებულია, მრისხანებს.

ცეცხლს შეუპკითებს – გადატ. არ მოასვენებს, მოსვენებას არ მისცემს, ჩააცვივდება, შეაწუხებს; გააღიზიანებს, გაახელებს.

ცეცხლს წაუნთებს – გადატ. გაახელებს, წააქეზებს, შეაწუხებს, საშველს არ მისცემს.

ცეცხლსა და წყალსა შუა ყოვნა – გადატ. დიდს გაჭირებაში ყოფნა, გამოსავლის უქონლობა.

ცეცხლში ჩაბღება – გადატ. განსაცდელში, სახიფათო ძღვრეობაში ჩაყენება, გაწამება, ცუდ ღლეში ჩაგდება, საშველის არ მიცემა.

ცეცხლში ჩაპარდება (ჩაღბება) – თავს არ დაიზოგავს, ეწამება.

ცმცხლში ჩავარდნა – გადატ. განსაცდელში. ცუდ
დღეში ჩავარდნა, წამება.

ცმცხლში ჩაყენება იგივეა, რაც ცეცხლში ჩაგდებ-
ბა.

ცმცხლში (ჯოჯოხეთში) ჩაყრის – ტანჯვას,
წამებას განაცდევინებს (მრავალჯერად).

ციდან მოწყვებითი ვარსკვლავი გადატ.
ძალიან ლამაზი, მშვენიერი (უმთავრესად ქალი), არამი-
წიერი სილამაზის, სიტურფის მქონე. ყოველმხრივ შექყუ-
ლი.

ციდან ჩამოვარდნა, თუ მიწიდან გაჩნდა
– ციდან ძირს დაეშვა, თუ მიწიდან ამოვიდა; გადატ. საი-
დანღაც გაჩნდა, მოულოდნელად მოგვევლინა, ერთბაშად საიღ-
ანღაც გამოჩნდა, უცაბედად, ანაზღად თავს დაგვადგა.

ციდან ჩამოსული – უმწიკვლო, პატიოსანი, შეუბღა-
ლავი, ამქვეყნიერი მანკიერების არ მქონე; მიწიერი ვნებებ-
ისაგან დაცლილი, ზოგჯერ – თეთრი ყვაავი.

ციბ-ცხელებით კეთება – გადატ. მოუთმენელი
სისწრაფე, აჩქარება რამის კეთების დროს, სულსწრაფობა.

ცივ ნიავს აღარ კადრულობს გადატ. მქ-
ტისმეტად ამაყია, თავზე ბუზს არ ისვამს.

ცივ ნიავს [აც-კი] არ [მი]აკარებს – გადატ.
ძალიან [გა]უფრთხილდება, [გა]ანებიერებს, სათუთად
[მო]ქეცევა.

**ცივ ოვლს დაასხამს ან ცივი ოვლი დაას-
ხამს** – გადატ. თავს უხერხულად იგრძნობს, სირცხვილ-
ისგან გაიწურება. შეეშინდება, მოულოდნელობისაგან შექრ-
წუნდება.

- ცვი ძვაზე დასასხლებს (აცხორებს)** – იტყვიან კარგ მეოჯახე, მოხერხებულ და გამრჯე ქალზე.
- ცვი ძვაზე დასასხლებს (ვინმეს)** – გადატ. სიღარიბიდან გამოიყვანს, გაამდიდრებს (ვინმეს) (მარჯვე და მუყაითი შრომით).
- ცვი ძვაზე დარჩენა** – გადატ. ყველაფრის დაკარგვა, არაფრის შერჩენა, გაღარიბება, გაღატაკება, ცარიელზე დარჩენა.
- (ცვი) ძვაზე დასვამს** – გადატ. არაფერს მისცემს, ცარიელს დატოვებს, ყოველივეს წაართმევს.
- ცვი ძვაზედ ჯღომა** – ცივ ქვაზედ ყოფნა; გადატ. უნაყოფო ადგილას დარჩენა, ცხოვრებისათვის საჭირო პირობების უქონლობა.
- ცვი ფყალს გადაასხამს** – გადატ. იმედს გაუძლურებს, იმედს გაუცრუებს, გააწბილებს.
- ცვი უარის თქმა** – გადატ. უიმედო უარი, ხელაღებით გაცულება, გადაწყვეტილად უარყოფა.
- ცვი ფყალი გადაასხა** – გადატ. უარი უთხრა, გული გაუტეხა, იმედი წაართვა, დააღონა, მოულოდნელად უსიამოვნო რამ შეახვედრა; მოწმენდილ ცაზე მებმა დაიქუხა.
- ცვი ფყალი გადაეპლმბა** – გადატ. მოლოდინი უეცრად გაუცრუვდება.
- ცვი ფყალი გადაესხმება** – გადატ. მოულოდნელად გაწბილდება, იმედი გაუცრუვდება, გაუმტყუნდება.
- ცვი ფყლის გადაეპლმბა** – იგივეა, რაც ცვი წყლის გადასხმა (თავზე).
- ცვი ფყლის გადასხმა (თავზე)** – გადატ. გაწბილება, იმედის გაცრუება.

ცივმა ოვლმა დაასხა – გადატ. შეშინდა, შეძრწუნდა, თავი მეტად უხერხულად იგრძნო.

ცივს ნიავს არ აპარებენ – გადატ. განსაკუთრებულად უვლიან, თავს ევლებიან, მისთვის არაფერი შურია, ანებივრებენ, ზრუნავენ.

ციტ მოწყვეტილი ვარსკვლავი იგივეა, რაც ციდან მოწყვეტილი ვარსკვლავი.

ცილის დაწამება გადატ. ტყუილის მოგონება, განზრახ დაბრალება (რამე ცუდის, ბოროტების...).

ცილის შეწამება – იგივეა, რაც ცილის დაწამება.

ცილს არ (აღარ) იღებს – საეჭვოდ არ (აღარ) მიაჩნია.

ციმბირი აქვთ დარჩება – ძალიან შორს, დიდი ხნით გადაასახლებენ, გადაკარგავენ.

ცის ანაბარა (ანაბარად) – უპატრონოდ, ზრუნვაგამოკლებულად; უსახლკაროდ.

ცის ბახსნა – გადატ. გახარება, აღტაცებაში ძოსვლა, ბედნიერების განცდა.

ცის ბახსნის შესწრება – ხილვა ცის კარების შეხსნისა; გადატ. ნეტარება, უსაზღვრო ბედნიერება, დიდი პატივი, წარმოდგენელის მონაწილე და მხილველი.

ცის დასაქალი – იგივე, რაც ჰორიზონტი.

ცის თავზე დანბრება – იგივეა, რაც ცის თავზე დაქცევა, დიდი უბედურების მოვლენა.

ცის თავზე დაქცევა – გადატ. დიდი უბედურების შემთხვევა, მძიმე მდგომარეობაში ჩავარდნა.

ცის კამარა – ცის გუმბათი, ცა.

ცის კარის ბაღება - გადატ. გახარება, ალტაცებაში მოსვლა, ბედნიერების განცდა, ცის გახსნა.

ცის ქვეშ დარჩენა - გადატ. უბინაოდ და უსახსროდ დარჩენა, სახლს გარეთ დარჩენა.

ცის ჩამოქცევა - გადატ. კოკისპირული წვიმა, თქეში, საშინელი ჭექა-ქუხილი.

ცისა და ქვეყნის შუა - სივრცე ცასა და დედამიწას შორის; გადატ. 1. დიდი, უსაზღვრო სივრცე. 2. სადმე, რომელიმე ადგილზე, ქვეყანაზე.

ცისპირი დაიძვრის ირიურაჟებს, ინათებს.

ცისფერი სისხლი არისტოკრატიული ჩამომავლობა.

ცისე შიგნიდან ბატყდება - გადატ. საქმე შინაურთა ღალატით გაფუჭდება.

ცისეში დააღვობს ციხეში ამყოფებს სიკვდილამდე; თავისუფლებას აღუკვეთს სიცოცხლის ბოლომდე.

ცისეში დაღვობა - ციხეში ყოფნა, თავისუფლების აღკვეთა, შეგნებულად გამოკეტვა საპატიმროში, მიზანმიმართული დასჯა.

ცისეში (დიღვებში...) ჩააგდებს - დააპატიმრებს, დაატუსაღებს.

ცისეში (საპატიმროში...) ჩაგდებულნი - დააპატიმრებული, დატუსაღებული.

ცისეში ჩაგდება - დააპატიმრება, დატუსაღება.

ცისეში ჯდომა - პატიმრობა; პატიმრად ყოფნა.

ციხის გატმსა 1. ციხის დაცემა, ციხის დანებება მოწინააღმდეგისათვის. 2. საიდუმლოს გაცემა, დაფარულის გამჟღავნება.

ციხის კედლებს ალესვინებს გადატ. ციხეში იყოლიებს, ამყოფებს, პატიმრად ამყოფებს.

ცნობას მიაწვდენს იგივეა, რაც ხმას მიაწვდენს.

ცნობას მიაწვდის – გადატ. შეატყობინებს, გააგებინებს.

ცნობის მიხდომა – ცნობის დაკარგვა; გადატ. გამოშტერება.

ცოდვა-ბრალის დატრიალება – გადატ. ჩადენა ბოროტებისა, აკაცობისა, შეუნდობარი დანაშაულისა; განსაკუთრებულად მძიმე მდგომარეობის შექმნა.

ცოდვა ეპითხება – გადატ. ცოდვის, დანაშაულის ჩადენისათვის პასუხი მოეთხოვება, პასუხს აგებს.

ცოდვა მოუწმვს – შეემთხვევა რამე, მოუხდება. ჩადენილი ბოროტება უგზო-უკვლოდ არ ჩაივლის.

ცოდვა უწმვს – ცოდვა მოეპითხება, სამაგიერო მიეზღვის, გადახდება.

ცოდვა ჰკიდია (წურბწე) – ცოდვა ჩაუდენია, დანაშაული მიუძღვის, ცოდვილიანია.

ცოდვამ მიწია – ბოროტების ჩადენა არ შემრჩა; გადატ. ბევრი დანაშაულისათვის, ბოლოს და ბოლოს, პასუხი მოძთხოვეს.

ცოდვას (ბოროტებას, უბედურებას...) დაატრიალებს – ცოდვას მოახდენს, უბედურებას, ბოროტებას ჩაიდენს. დაატეხს (ვინმეს).

ცოდვაში აქვს ფენი ჩაღმეული ცოდვა აქვს ჩაღმეული, ცოდვილია.

ცოდვაში ბახვევს - (კუდ საქმეს ჩააღმინებს, ცოდვილიანს გახდის.

ცოდვაში ფხვს ჩაღვამს - ცოდვას ჩაიღვნს, სხვისი უბედურების მიზეზი შეიქმნება.

ცოდვაში ჩააბღმებს ცოდვას ჩააღმინებს.

ცოდვაში ჩაღვომა თავის ჩაყენება ცოდვაში; გადატ. დანაშაულის დაბრალება.

ცოდვით ავსება (ვინმესი) - ვინმესთვის ბრალის ანუ ცოდვის აკიდება ჩაღმეული ბოროტებისა გამო.

ცოდვით დაწვა ვინმეს ცოდვით ან ბრალით ცეცხლის იხოკიდება; გადატ. შებრალება, შეცოდება, თანაგრძნობა.

ცოდვილი ვარ - ცოდვები მაქვს; გადატ. 1. ცუდის საქმის ჩაღმენი, შემცდარი ვარ. 2. ვინც ხელს დააკლებს საქმეს, სწორი გზიდან გადაუხვევს.

ცოდვის აღება კისერზედ - კისრად დაღება ცოდვისა; გადატ. უსამართლობის ჩაღმენა, დაშავება, აუგვიანობა.

ცოდვის ბაღიდება - გაღიდება, გამრავლება ცოდვისა; გადატ. უბედურება, საშინელება.

ცოდვის კითხვა - გადატ. უბედურება, საშინელება; სასჯელი ჩაღმეული ცოდვისათვის, - მისაგებელი.

ცოდვის შვილი - საცოდავი, უმწეო, უბედური; ტანჯვისთვის გაჩენილი.

ცოდნას, განათლებასა კვინს - ცოდნას, განათლებას ავრცელებს.

ცოდო (ცოდვა) და მაღლი იცის - იცის, ცოდვისა და მაღლის გარჩევა; გადატ. მაღლიანი კაცია, გულკუთლ-

ია, გაჭირვებულის შემბრალებელი და დამხმარეა, ყველას შეეღოს, აკარგიანია.

ცოდო (ცოდვა)-მადლი არ იცის ბოროტება და სიკეთე რა არის, არ იცის; გადატ. მისთვის სულერთია: ბოროტებას ჩაიდენს, თუ სამადლო საქმეს; არ იცის გარჩევა ავისა კარგისაგან; ოხერია, ავაზაკია.

ცოდოს (ცოდვის) აკიდება ზურგზე - სხვისი ცოდოს მოკიდება ზურგზე; გადატ. ცუდის საქმის. დანაშაულის ჩადენა.

ცოდოს (ცოდვის) დატრიალება - დანაშაულის ჩადენა; გადატ. უბედურება, ბოროტება, საშინელება.

ცოდოს (ცოდვას) ვერ დავიდებ - ცოდვას ვერ ჩავიდენ; გადატ. ვერ ვიზამ, რაც არა ჩამს. რაც აკრძალულია, დამნაშავედ ვერ გამოვალ.

ცოდ-ქმრად შეყრა - შეუღლება, დაქორწინება.

ცოდ-შვილის (ოჯახის) მოკიდება - დაოჯახება, დაცოლშვილიანება.

ცოდად დაუჯდება - ცოდად გაჰყვება, ცოლი გაუხდება.

ცოდის გაშვება - ცოლთან გაყრა, გაშორება.

ცოვი დაეკრას გულზე (თვალებზე) წყველაა ("ცოლთან" შერიტმვით იტყვიან).

ცოტა არ იყოს - გადატ. თითქმის, კინაღამ; საკმაოდ.

ცოტაზედ (ნურას) უკაცრავად მობოდიშება, როცა ცოტა რამეს მიართმევენ სტუმარს.

ცოტა(ს) ბაჭყდა - გადატ. ცოტაღა დააკლდა, კინაღამ.

ცოტაც არის - როგორმე.

- ცოფ[ებ]ს ყრის** - გადატ. მეტისმეტად მრისხანებს, გააკებულია, გაცოფებულია.
- ცოფებს ყრის პირიდან** - გადატ. გაანჩხლებულია, განრისხებულია, გააფთრებულია, პირიდან ცეცხლს ყრის.
- ცოფს ჰპვრის** - გადატ. საშინლად აბრაზებს, ბრაზით ჭკუას აკარგვინებს.
- ცოცხალი ბუნება** - მცენარეები და ცხოველები.
- ცოცხალი თავით არ...** - გადატ. ყოველ ღონეს იხმარს, რომ არ..., ეცდება, რომ არ...
- ცოცხალი ტყუილი** - გადატ. აშკარა, თვალსაჩინო ტყუილი. მტკნარი სიცრუე.
- ცოცხალი ღობე** - საგანგებოდ მწკრივად დარგული მცენარეები, რომლებიც ღობის მაგივრობას სწევენ, - სხლ-ტე.
- ცოცხალი (ცოცხლად) დაიმარხება**—გადატ. ცოცხლებს გაძოეთიშება, საქვეყნოდ შერცხვება.
- ცოცხალი ძალა** - ომში (ბრძოლაში) მონაწილენი, ჯარისკაცები.
- ცოცხალი წონა** - პირუტყვის ცოცხალი წონა.
- ცოცხალს (ცოცხლად) დამარხავს** - გადატ. განადგურებს (მორალურად...), საქვეყნოდ შეარცხვენს, თავს მოჭრის, ყველასთან შეარცხვენს.
- ცოცხალს (ცოცხლად) მარხავს** - გადატ. ანადგურებს (მორალურად...), საქვეყნოდ არცხვენს, თავს სჭრის.
- ცოცხლად დამარხვა** - გადატ. საქვეყნოდ შერცხვენა, თავის მოჭრა, მორალურად განადგურება.
- ცოცხლად დამარხული** - გადატ. მორალურად განადგურებული, საქვეყნოდ შერცხვენილი, არგამოსაჩენი.

ცოცხლად მკვდარი - გადატ. უნიათო, უძღური. უილაჯო, დავრდომილი; უუნარო, უგერგილო, ძოუხსერსებელი, ცოცხლებში ზედმეტი.

ცოცხლებში არ გარეშს - გალანძლავს, მეტისმეტად დაამცირებს.

ცრემლად დაიფრქვება - ცრემლად დაიღვრება, ცრემლის გუბეს დააყენებს.

ცრემლად დაღვრა - ცრემლად ქცევა; გადატ. გაუთავებელი ტირილი.

ცრემლები არ შეშრობია განუწყვეტლივ ტირის, ცრემლი სდის.

ცრემლებით ისრჩობა - გადატ. ძალიან ბევრ ცრემლს ღვრის, ბევრს ტირის, ცრემლი ღვარად ჩაიხოსდის.

ცრემლებს გადმოყრის - ატირდება, აქვითინდება, ცრემლი დაპალუპით იღვნს.

ცრემლებს დაასხამს - დაიტირებს, მიცვალებლას შესაფერის, ღირსეულ, ქალურ პატივს მიაგებს.

ცრემლებს ჰყრის - ცრემლსა ღვრის, - ტირის.

ცრემლი ყელში ებჯინება - გადატ. ტირილი მოსდის, - ეტირება, საცაა აქვითინდება.

ცრემლის (სისხლის...) ზღვა მეტისმეტად ბევრი ცრემლი (სისხლი...), გუბედ დამდგარი.

ცრემლის ღვარი სდის - ცხარედ ტირის: ცრემლი დაპალუპით სდის, ბევრს ტირის და ბევრი ცრემლი სდის.

ცრემლის ყლაპვა - თავშეკავებით ტირილი. ცრემლის შეკავება, სლუკუნ-სლუკუნით ტირილი.

ცრემლის შემრობა – გადატ. სატირელი ჰქონდეს – ნუგეში სცეს, გაჭირვებიდან გამოიყვანოს; ულხინოს, უშველღოს, დაეხმაროს, გული გაუკეთოს, დარდ-ნალველი ააშოროს.

ცრემლს დააყრის – დაიტირებს, იგლოვებს.

ცუდ გზას აღბას – ცუდ საქმეებს სჩადის, უკეთურ საქმიანობას ეწევა.

ცუდ თვალზე დაინახა – იგივეა, რაც ცული თვალით უყურებს.

(ცუდ, კარგ...) გუნებაზე (ხასიათზე) დააყენებს (ცუდ, კარგ...) გუნებას (ხასიათს), განწყობას შეუქმნის.

ცუდ ნაყოფს გამოიღებს – უარყოფითი შედეგი ექნება.

ცუდ ვიხზე – იგივეა, რაც მარცხენა ვიხზე.

ცუდ (შავ, ავ...) ღღეს დაუყენებს – იგივეა, რაც შავ ღღეს დააყენებს.

ცუდად ღება – გადატ. უპატრონოდ ღება, ადვილად მისთვისებელი.

ცული ღღე აღბას (ვინმეს ან რამეს)–გადატ. უბედურია, უჭირს, უმძიმს, უძნელდება, რაღაც აბრკოლებს, ხელი მუდმივად მოცარული აქვს.

ცული თვალი დაადბა – იგივეა, რაც ცული თვალთ უყურებს.

ცული თვალთ უცქერის (შეხედავს) – ცუდად, უნდობლივად [მო]ეპყრობა; უკეთესი განზრახვა აქვს მის მიმართ.

ცული თვალით უყურებს - გადატ. მტრულად ექცევა, სძულს.

ცული მხარე - უარყოფითი თვისება.

ცემრად გადანიშნა - გადატ. დიდხანს და დაშტერებით დაუწყო ყურება.

ცემრად გადანიშნება - თვალს არ ძოაშორებს რამეს, მთელი გულისყურით უცქერს.

ცხადზე უცხადესი - სავსებით ცხადი, უცჭველი, აშკარა, ყველასთვის ცხადი.

ცხარე დღე აღბეჭა - დიდ ჯაფასა და შრომაშია, დატვირთული დღეები აქვს.

ცხარე ცრემლით - გულმღულარედ, ქვითინით, ღაპაღუპით.

ცხარე ცრემლით ტირილი - მწარე ცრემლით ტირილი; გადატ. მეტისმეტი ცრემლის ღვრა, მწარედ ტირილი, ქვითინი.

ცხელ გულზე - გადატ. აღელვების, წყრომის, გაბრაზების ჟამს, რამე განსაკუთრებული გრძნობის ან აფექტის (აღელვების, განრისხების, ალტაცების, ნდომის...) დროს.

ცხენიან კაცს დაბლა ჩამოიღებს ძალიან ავია, ბრაზიანი და ძლიერია.

ცხენის კუდით ათრევიანებს ცხენის კუდზე გამოაბამს და ისე ათრევიანებს; გადატ. დატანჯავს უხოდოდ, უდიდესი სასჯელით.

ცხენს შებაბღებს - ცხენს შეაჭენებს, ჯიქურ მიაჭრის.

ცხპარი ჰჰავს უნსჰე ბამობმული - გადატ. ხანდა'ხმულია, ასაკოვანია, საცაა აღესრულება; ძალე მისი ქელეხი გაიმართება.

ცხპირზეპით აიცილებს - არაფრად მიიჩნევს, დაიწუნებს, იუკადრისებს.

ცხპირი აქვს ჩაფლული (წიგნებში...) - იგივეა, რაც ცხპირი აქვს ჩარგული (წიგნებში...).

ცხპირი აქვს ჩაყოფილი - იგივეა, რაც ცხპირი აქვს ჩარგული.

ცხპირი აქვს ჩაყოფილი, ჩაფლული - იგივეა. რაც ცხპირი აქვს ჩარგული. (სულ წიგნში აქვს ცხპირი ჩაყოფილი).

ცხპირი (მოუჰვა) - ერთხელ (ორჯერ...) დააცემინებს (რაც ხან კარგი ნიშანია, ხან ცუდი).

ცხპირი წაუშპია - ძელიდურობს, უკადრისობს, ამპარტავენობს.

ცხპირიდან (ცხპირში) კმარს... წააღენს
გადატ. ჩააშხამებს, ამოაშხამებს; შავ დღეს დააყენებს.

ცხპირიდან (ცხპირში) კმარის წაღენა -
გადატ. ჩაშხამება, ამოშხამება; შავი დღის დაყენება.

ცხპირიდან კმარი აღინა გადატ. გაამწარა, შავი დღე აყარა; სცემა.

ცხპირიდან კმარს აღენს გადატ. შავ დღეს დააყენებს, ჩაამწარებს, ამოაშხამებს.

ცხპირით წაპირია ცხპირი წარგო.

ცხპირის აწეჰვა - გადატ. ამპარტავენულად, უკადრისად მოქცევა, ძელიდურობა, ქედმაღლობა.

ცხვირის ჩამოშვება - გადატ. მოწყენა. დაღონება. მოღუშვა.

ცხვირიდან ძმარი აღინა - გადატ. საშინლად სცმა.

ცხვირის (მაღლა) აწევა - ცხვირის ზევით დაჭერა; გადატ. გაამაყება, გაუკადრისება. თავის მოწონება.

ცხვირის ჩამოშვება - გადატ. დაფიქრება, დაღონება. უიმედოდ დარჩენა, დაძმარება.

ცხვირ-პირი ჩამოსტირის - ძალიან დაღვრემილია, დაძმარებულია, - თავ-პირი ჩამოსტირის.

ცხვირ-პირის მტკრეპვით - ჩქარა, კისრისტეხით, დიდი სისწრაფით.

ცხვირ-პირს ჩაუნაყავს - იგივეა, რაც ცხვირ-პირს დაუნაყავს.

ცხვირს აიწევეს - გადატ. იუკადრისებს რამეს.

ცხვირს მაღლა იწევეს (სწევეს) - გადატ. ამპარტავნობს, მედიდურობს, ქედმაღლობს.

ცხვირს შეყოფს - შესვლას მოახერხებს. შევა, საქმეში ჩაერევა.

ცხვირს ჩამოშვება - მოიწყენს. დაღონდება.

ცხვირს წააყოფინებს (საღმე) - ხიფათში გააბამს.

ცხვირში ამოკვრა გადატ. დაყვედრება, დანანება, დატუქსვა, ძმრად ამოდენა.

ცხვირში მოხვედრა - გადატ. შეურაცხყოფა, გაღანძლვა, შერცხვენა, დამცირება, ლაფის დასხმა.

ცხვირში ძმარი ჩააწურა - იგივეა, რაც ცხვირიდან ძმარი აღინა.

ცხვირში (კმარი) წამდინება - გადატ. შავი
 ღლე დაადგება.

ცხვირწინ უკევეს - ახლოს, თვალწინ, იქვე აქვს.

ცხვირის ტყავში შეხვეული (მგელი) - გადატ.
 მატყუარა, ბოროტი - თავის კეთილად მომჩვენებელი.

ცხოვრება გაკვირდება - სიძვირე იქნება, ყოფა
 გაუარესდება, ფასები მოიმატებს.

ცხოვრება დულს - ცხოვრება ცხოვლად მიმდინარე-
 ეობს, სიცოცხლით, შემოქმედებით სავსე ცხოვრებაა, აღმ-
 შენებლობისა და წინსვლის ჟამია, პროგრესი სახეზეა.

ცხოვრება დულს და გადმოდულს - ცხოვრე-
 ბა ძალიან ცხოვლად მიმდინარეობს, აქტიურობისა და წინ-
 სვლის დროა.

ცხოვრების გზა - გადატ. არსებობის, განვლილი ან
 აწ გასაველელი ცხოვრება.

ცხოვრების სიმძიმე - გადატ. გაჭირვება, მძიმე
 პირობები, ცხოვრებისეული პრობლემები.

ცხოვრების უღელი - გადატ. ცხოვრებისეული ყოფა,
 ცხოვრებისეული პრობლემები ავიც და კარგიც, მთელი
 ცხოვრება..

ცხოვრების უღელს იღბამს - გადატ. (ძნელ)
 ცხოვრებას იწყებს; დამოუკიდებელ ცხოვრებას [შე]უღდება.

ცხოვრების ჭკანის გაწევა - გადატ. ცხოვრე-
 ბის მძიმე პირობები, თვით ცხოვრება და მასთან ბრძოლა.

ცხოვრება მისი გზობელი! - დალოცვაა (იტყვიან,
 როდესაც კინძეს მოქმედება მეტად მოსწონთ).

ცხრა ენა გამობა - გადატ. გაუთავებელი ლაპარა-
 კი, ყბჯღობა დაიწყო.

ცხრა თოკში გამკვრალი - გადატ. გაქნილი, ცბიერი, ეშმაკი, მოხერხებული.

ცხრა კლიტით დაკეტილი - გადატ. საგულდაგულოდ დაცული; დიდი საიდუმლოებით მოცული; ადამიანის თვალისაგან საიმედოდ დაფარული, მოშორებული.

ცხრა მთას იქით გადატ. ძალიან შორს. დიდი ხნის სავალზე, დასაკარგავში.

ცხრად მოკეცილი -- ცხრა ადგილას ძოდუნული; გადატ. წელში ძალზე მოხრილი, მოკუზული, საცოდავი, მძიმე შრომისგან მოკაკული.

ცხრათავიანი ღვვია -- გადატ. ყოვლად ძლიერია, უსაშველო ძალ-ღონის პატრონია, არაადამიანურად ჯანია-ნია.

ცხრათვალა მზე - გადატ. ნათლად მჩინარე, მცხუნვარე, ძალზე მოკაშკაშე, უზომოდ ბრწყინვალე.

ცხრაკლიტულის დაღება - გასაიდუმლოება, განსაკუთრებული დაცვა.

ცხრა ნაბაღზე ხტომა - ცხრა ნაბდის გამლაზე გადახტომა; გადატ. დიდი სიმარჯვე, არაჩვეულებრივი სიმკვირცხლე და ვაჟკაცობა.

(ცხრაპირი) ტყავი სძვრება - გადატ. თავდაუზოგავად შრომობს.

ცხრა უოლტი ტყავი აძვრა - გადატ. მეტად დაიტანჯა, ძალზე დაისაჯა, დიდად იშრომა.

ცხრილში გატარებული კაცი - გადატ. წესიერი, განათლებული, უყვედრელი, უმწიკვლო ზნე-ხასიათის ადამიანი, სპეტაკი.

ბ

ბალა აღვას (აღვია) – 1. ხშირ გამოყენებაშია. 2.

გაფა აწევს.

ბალა აქვს მოსული – მეტისმეტ ღონეს გრძნობს,

განიიანია.

ბალა დაადგება – ზედმეტად დაიტვირთება; გადატ.

იძულებული იქნება, ბალას დაატანენ, გაუჭირდება.

ბალა ეპარება – გადატ. უქმდება, ბათილდება.

ბალა (ღონე, არაქათი) ელვება – ბალა (ღონე,

არაქათი) ეცლება, - სუსტდება, იღლება, იქანცება.

ბალად ცხონება – ბალათი ცხონება სულისა;

გადატ. ბალად, ჩვენი სურვილის წინააღმდეგ, ჩვენდაუნებურად თავს მოხვეული, არასასურველი სიკეთე.

ბალაზე არის – ბალით უნდა თავისი გაიტანოს, შე-

მაწუხებლად აქტიურია.

ბალაზე დაუღება – გაუძალიანდება, წინააღმდე-

გობას გაუწევს, დააბრკოლებს.

ბალაზე ღვას – [გა]ძალიანდება, ჯიუტობს.

ბალაზე იღბა – ბალობდა, ბალით ცდილობდა თავი-

სის გაყვანას, თავისი სურვილის შესრულებას, მძლავრობდა.

ბალას დაატანს – (საჭმელს...) უზომოდ მიეძალება.

ბალას მიიტანს -- აიძულებს, ბალას დაატანს.

ბალას უპარბავს – მოქმედების უნარს უპარგავს,

უსპობს, ანეიტრალებს.

ბალას შეიკრებს, მოიკრებს – იგივეა, რაც ბალ-

ლონიეს მოიკრებს, მოლონიერდება.

ბალას ჩაუღბამს – ბალას მისცემს, მიაწიჭებს. შუ-
მატებს, მოაღონიერებს.

ბალას ხმარობს – ბალით მოქმედებს, ბალას იყენებს,
ბალით იმორჩილებს.

ბალაში უმდის – მოქმედებას იწყებს (კანოი, ხე-
ლშეკრულება...).

ბალაში უმვა – ბალას მოიპოვებს, ბალის მქონე გახდება.

ბალიან კარბი! – სიტყვის მასალაა, თანხმობას აღნი-
შნავს: კარგი, ბატონო! კეთილი და პატიოსანი.

ბალით, ბალად ცხონება – რაქვს იძულებითი გა-
კეთებინება, თავზე მოხვევა.

ბალის ბატანება – ბალის გამოყენება, დაძალება,
ბალით გაკეთებინება; გადატ. მონდომება იმის გასაკეთებ-
ლად რაც არ გინდა, ან არ შეგიძლია.

ბალის მომყენებელი – მოძალადე, თავდამსხმელი.

ბალს მე და ბალს ისაო! – ბალას მივმართეთ მკაც
და იმანაცაო; გადატ. მეც ვიძალე და ჩემმა მოწინააღმდე-
გემაცო.

ბარღვების აშლა – იგივეა, რაც ნერვების აშლა.

ბარღვი ამყრება – იოგები დაეჭიმება.

ბარღვს ბაიხსნის – ბარღვს გაიჭრის სისხლის გა-
მოშვების მიზნით.

ბაშები უჭირავს ხელში – ვინმეზეა დაძოკიდე-
ბული ამა თუ იმ საქმის მსვლელობა.

ბაშუმ ჰკილია – გადატ. საფრთხეშია, განსაცდელშია,
ბეწვზე ჰკილია.

ბაშს ამოიღებს – გადატ. პარკიდან აბრეშუმს ამოაჩ-
ვეს.

კაღლად ჩააბლო - იგივეა, რაც ძაღლად[აც] არ ჩააგლო.

კაღლად[აც] არ [ჩა]აბლებს - ანგარიშს არ უწევს.

კაღლად[აც] არ [ჩა]აბლო - გადატ. არაფრად ჩააგლო, დაამცირა, აბუჩად აიგლო.

კაღლი არ გაიბლება ბარეთ - ძაღლიც კი შეგეცოდება გარეთ გასაგდებად; გადატ. მეტად ცუდი, ცივი, სუსხიანი დარია.

კაღლიც კი არ ჭამს - გადატ. მეტად ცუდი, ულამაზო. უძნო, შეუხედავი, გონჯი.

კაღლი ბარეთ (პარში) არ გაიბლება - გადატ. ძალიან ცივა, ცუდი ამინდია.

კაღლი და ღორი - ყოველი ვიგინდარა, ოხერი ვინსე.

კაღლი კატრონს ველარა ცნობს - გადატ. დიდი უწესრიგობა, არეულ-დარეულობაა, განუკითხაობაა.

კაღლი - ხსენებაზე - სწორედ იმ დროს მოვა, გამოჩნდება როცა (ხუმრობით ან აგდებით) ახსენებენ.

კაღლის ბედი აქვს - გადატ. იღბლიანია, ხშირად უძართლებს.

კაღლის გუნებაზე - გადატ. ავ გუნებაზეა, - გაბოროტებულია.

კაღლის დაკურება ვინემს ბულზე - გადატ. ყოველსავე პატივის აყრა, სირცხვილის ჭმევა, თავის მოჭრა.

კაღლის დასაჭმელი - წყევლაა.

ძაღლის მართვლება - ძაღლის მსგავსი მისან-
დობლობა, გულითალობა; გადატ. უსაზღვრო ერთგულება,
თავდაუზოგველი მეგობრობა, სიყვარული.

ძაღლის კუდი სად მარხია! - გადატ. ნაძღვილი
ძიზეზი რა არის!

ძაღლის ნათრევი - გადატ. მანანწაღა, ვიგინღარა.

ძაღლის ფმის გამობმა - გადატ. ბეერი სიარუ-
ლი, წანწალი.

ძაღლის ყბაში ღმვს - იტყვიან. როცა რომეღლიე
ორგანო ძალიან სტკივათ.

ძაღლის ყბის გამობმა - გადატ. გაუთავებელი
ლაპარაკი, ყბეღობა.

ძაღლის ძილის ღრო - განთიადი, ღიღა, აისი.

ძაღლის სორცის მჭამელი - გადატ. ავი, ბორო-
ტი, არაკაცი, საშინელი.

ძაღლი[ც] არ ღაყმეფს (ვინმეს) ბელს გა-
დატ. ბეღნიერი იქნება, საქმე კარგად ექნება.

ძაღლმა შმჭამა! - აგღებით იტყვიან უვარგის ვინ-
მეზე.

ძაღლს ვაჭმევ ჩემს სორცს ძაღლს შეკვეჭ-
მევიღები; გადატ. ყვეღაფერს (უღირს რამესაც) ძოვითმქნ,
ოღონღ საწაღელს ვეწიო.

ძაღლსაც (ანუ ძვასაც) კი ვმბრალმბი -
ძაღლსაც კი შევეცოღები; გადატ. მეტად შესაბრალისი ვარ,
ჩემზე საცოღავი არავინაა.

ძაღლუმადურად ცსოვრება გადატ. მეტად
ტანჯვით ღა წვაღებით ცხოვრება, ძლივს არსებობა, გაუხა-
რებლობა.

კახილით ტირილი ხმამაღლა, მოთქმით ტირილი.

კმ ღვთისა – გადატ. ადამიანის შვილი, ვინმე.

კმ კაცისა, კმ ღვთისა – უფლის, იესო ქრისტეს ეპითეტია.

კმსორციველი არ ჭაჭანებდა გადატ. ადამიანი, კაცის შვილი; (ვინმე) არსად ჩანდა.

კმელი ჭეშმარიტი, კმელი ცხოვრებისა – ხის ჯვარი, რომელზედაც ქრისტე გააკრეს, ან მისი სიმბოლო.

კმლის კვრა – ჩამოკიდებულ ფიცარზე ძელით (კეტით) ცემა, ძლიერი ხმის გამოსაცემად.

კვალ-რბილის ბაერთმება – გადატ. ცემა, დაბეჭვა, სხეულის ძლიერი დაზიანება.

კვალ-რბილში გაჯდომა (რამის) იგივეა, რაც სისხლ-ხორცში გაჯდომა (რამის), ტრადიციად ქცევა.

კვალ-რბილში (კვალსა და რბილში), სისხლსა და ხორცში გაუჯდება – გადატ. ერთიანად მოიცავს, ღრმად გაატანს (ვინმეს არსებაში...).

კვალი გადავუბდეთ – ძვალი მივეციტ სახრავად; გადატ. წავაქეზეთ, მოვიმადლიერეთ, მცირე რაჲ მივეციტ, გავაჩუქეთ, დავაოკეთ, მცირედით დავაკმაყოფილეთ.

კვალი და რბილი ძირს ჩამოსდის – გადატ. ძალიან დაღლილია, დაქანცულია.

კვალი და ტყავია – მეტისმეტად გამხდარია, ლანდი გასდის, მჭლეზე მჭლეა.

კვალი საქონელი – ძღარე ხარისხის, გამოსაყენებლად თიოქოს უვარვისი საქონელი.

კვლის ბატონა – გადატ. სირცხვილის ჭამა, სახელის გატენა, სააუგო საქმის ჩადენა. წვალება. შერცხვენა.

კვალს ბაბღმებს – დიდხანს არ წავა (სტუქარი).

კვალსა და რბილს ერთმანეთში აუზელს – გადატ. მაგრად, დაუზოგავად, სასტიკად სცემს, დაეუეავს.

კვალსა და რბილში [გა]ატანს, კვლ[ებ]ამდე ატანს სიცივე (სისვმელე) – მთლად, სრულიად [გა]ცივდება ([და]სველდება).

კველი ხურჯინივით გადაეკიდება თავ-მომბებრებლად ჩააკვივდება, არ მოეშვება, თან სდევს, მუდმივად თან ახლავს.

კვირად (იაფად... ფულად, იაფად არ) დაუსვამს – ისეთ მდგომარეობას შეუქმნის, რომ მეტი (ნაკლები...) გადაიხადოს, ბევრი (ცოტა...) დახარჯოს (რამის გაკეთებისას, შეძენისას...); ვინმეს წყალობით ძვირად (იაფად...) დაუჯდება.

კვირად უჯდება, იაფად არ უჯდება დიდი გაჭირვების (ტანჯვის, წვალების...) ფასად შოულობს, აღწევს; (რამისა გამო) დიდი გაჭირვების ატანა უხდება. დიდი შრომისა და რისკის ფასად (უჯდება).

კვირი სანახავი – გადატ. იშვიათი სანახავი. დიდი ხნის უნახავი, კარჩაკეტილი ცხოვრების მიმდევარი.

კვლის მტემელი – გადატ. სახელის, ავტორიტეტის გამფუჭებელი, აუგიანი, შემრცხვენელი, ბოროტი, ავაზაკი, უღირსის მკადრებელი, ოჯახისა და გვარშვილობის შემარცხვენელი. უკანასკნელი ვინმე.

ძმრბ არ არის – გაჩძრევის საშუალება არ არის; გადატ. 1. ძალიან ბევრი ხალხია, საძრბობა არ არის. 2. ღიდი ხნით გაჩერება.

ძმრბ არა აძვს – ვერ ინძრევა, ვერ იძერის; გადატ. რეაქცია არა აქვს, ბუნებით ზედმეტად მშვიდი.

ძმრბს ვერ იზამს ვერ გაინძრევა; გადატ. მის კლანცებშია მოქცეული, ის აკონტროლებს, მისი სურვილის წინააღმდეგ ვერ წავა.

ძმრბს ვერ უზამს – ვერ დაძრავს; გადატ. ვერაფერს დააკლებს.

ძმრბს უზამს – დაძრავს; მოერევა, გზიდან ჩამოიცილებს, მის აღვილს დაიკავებს.

ძილად იძცმვა – ბევრს იძინებს, ლეთარგიაში გადავარდება.

ძილად მიიძცმვა – იგივეა, რაც ძილად მიეგდება, ღიღხანს ძილი.

ძილი არ გაიძარება – ვერ დაიძინებს, უძილობა შეიპყრობს.

ძილი არ მიიძარება ვერ დაიძინებს, არ დაეძინება, ძილი გაუკრთება.

ძილი აძვმება – ძილი დააკლდება, ვერ გამოიძინებს.

ძილი გაუკრთება ძილი დაეკარგება, ძილი გაუფრთხება, - გამოელვიძება.

ძილი მრმვა ძილი ეკიდება, თავს ძილს ვერ ართმევს, ეძინება.

ძილი თვალს მოსტაცმბს – ძილი მოეკიდება. მოერევა, ძილი თავს წაართმევს.

ძილი მოუვა – ძილი ძოერევა, ძილი მოეკიდება, ჩასთვლემს.

ძილი (ღამე) უტყდება – ღამეს უძილოდ ატარებს, ვერ იძინებს, ძილი არ ეკარება, ღამეს თეთრად ათენებს.

ძილი წამომეპარება – შეუმჩნეველად, ნელ-ნელა ძილი მოუვა; წასთვლემს.

ძილისათვის თავის წართმევა ძილისათვის თავის დაღწევა, ძილის არიდება; გადატ. არდაძინება, გამოფხიზლება.

ძილის მიერ თავის წართმევა – ძილისაგან მორევა ადამიანისა. ძილისათვის ვერგაძლიანება; 'გადატ. შეუქლებლობა ფხიზლად ყოფნისა, ძალაუნებურად დაძინება.

ძილმა თვალები მომპარა – ძილმა ქურდულად თვალები დამახუჭვინა; გადატ. ჩემდა უნებურად დაძმეძინა.

ძილმა წამიღო – გადატ. ჩემდა უნებურად დაძმეძინა.

ძილს გამოაცხობს – გადატ. კარგად გამოიძინებს.

ძილს დაუფრთხობს ძილს გაუკრთობს. შეაწყვეტინებს, გაუფრთხობს.

ძილს უფრთხობს – ძილის საშუალებას არ აძლევს. ძილს უკრთობს, აწყვეტინებს.

ძილს უჭირვეულობა – მეტად ჭირვეულობს დაძინების წინ – ეძინება და კვლარ ახერხებს დაძინებას.

ძილში ბაკარვა – გადატ. ჩუმი სიკვდილი, სულის ამოხდომა ძილში.

ძილში ჩაჰყვება – რაც ცხადში მოხდა, სიზმარშიც იმას ნახავს.

ძილში წავა – დაიძინებს, ჩაეძინება.

პილში წასული - დაძინებული.

პირიანად ამოღება - გადატ. ძალზე გაღანძვლა, ყველა ნაკლის წამოლაგება, გამოაშკარავება, საჯაროდ სახელის გატეხა.

პირიანად მოთხრა - გადატ. ბოლომდე მოსპობა, განადგურება.

პირის ბამოთხრა - ძირის გამოცლა; გადატ. საფუძვლის კამოცლა, აღმოფხვრა, მოსპობა, განადგურება.

პირს ბამოუთხრის - გადატ. ძირიანად შეარყევს, საფუძველს გამოაცლის.

პირს დასცემს - დაჯაბნის, მოერევა.

პირს მოუთხრის - გადატ. გაუნადგურებს, მოუსპობს.

პირს ნუ მიგღებ სიტყვას - ჩემი სიტყვა ძირს დასაგდები არ არის; გადატ. ჩემს სიტყვას ნუ აუფასურებ, ჩემი სიტყვა ყბადასაღები არ არის, რასაც გეუბნები, კარგად აწონ-დაწონე, კარგად დაფიქრდი, მე მართალს გეუბნები.

პირს უმაბრმებს - ძირს უმტკიცებს, უფრო მტკიცეს, ურყევს ხდის.

პირუმსვიანად მოთხრა - იგივეა, რაც ძირიანად მოთხრა; გადატ. დედაბულიანად ამოაგლო.

პირუმსვიანად (პირიანად) ამოიღებს - მოსპობს. გაანადგურებს; გადატ. გვარში მოამბეს არ დატოვებს.

პირში (პირამდე) ჩასღმვს - გადატ. ძირფესვიანად გამოიკვლევს, დაწვრილებით გამოიძიებს.

პირში[ვე] მოსპობს - საწყისში[ვე] აღკვეთს, მთლიანად, ძირფესვიანად მოსპობს; გადატ. გვარის გამგრძელებელს არ დატოვებს.

კლავით უმეოსავს - გაამარჯვებინებს, დიდებას, პატივს მოჰგვრის.

კლავით უმეოსილი - იგივეა, რაც ძლევაძმოსილი.

კლივს არ გააცინვა ნაცარი! კერას მოძორდა; გადატ. როგორც იქნა, სახლიდან გარეთ გამოვიდა და შინ ჯდომაზე ხელი აიღო.

ქმად ჩაყენება - მშობლების ან დის მიჩნევა ძმების ტოლუფლებიან შემკვიდრედ.

ქმარს აწურებს ცხვირში - ცხვირიდან ქმარს ადენს.

ქმობის, ერთობის გატეხა - დალატი.

ქნელი გზის გაკაკება - აღმართ-დაღმართიანი გზის გასწორება; გადატ. გაჭირვების მოსპობა, დაბრკოლების აცილება, გაადვილება რამე ძნელი საქმისა.

ქოწულის გაწვასება - წითელი, მხიარული ფერის ტანისამოსის შეცვლა შავი, სამგლოვიარო ფერის, ტანისამოსით; გადატ. მხიარულების, ლხენის შეცვლა მწუსარებით, გლოვით, დარდ-ნალველით.

ქუქუ აუტირდება - იტყვიან, როდესაც ქალს ქუქუში რძე ჭარბად ჩაუდგება.

ქუქუებზე (ქალისათვის) კბილის დაღმა

გადატ. ძველი ქართული ადათ-წესის მიხედვით შვილობილად გახდომა, დანათესაება, დედაშვილობის ფიცა.

ქუქუების მოჭრა (დედისათვის) გადატ.

დიდი ტანჯვა, უსაზღვრო გვემა და წამება.

ქუქუზე დაკოდილი - იტყვიან ისეთ ადამიანზე, რომელიც თავის მშობელივით ძუნწია, უძებობლოა და სხვ.

ძუძუზე კბილს დაადგამს – გადატ. დედობილად გაიხდის, დედად შერაცხავს, შვილად გაუხდება.

ძუძუზე კბილს დაადგმეპინებს – ამ ჩვეულების შესრულებით დედაქალი შეიღობილად გაიხდის ვაჟს (კაცს).

ძუძუზე კბილის დადგმა – ჩვეულება, რომლის შესრულებითაც (ძუძუზე კბილის დაჭერით) ვაჟი (კაცი) ქალს დედობილად გაიხდიდა.

წადი და სდიე – იტყვიან, როდესაც საქმე უიძულოა.
წავა-წამოვა – გაატ. იქით-აქეთ ივლის, ისეირნებს, ღროს გაატარებს.

წავიღეს და სდიოს! – იგივეა, რაც წადი და სდიე!

წამლადაც არ ჩანს – ვერ იპოვი, ვერ ნახავ, ვერ მოძებნი... სრულებით არ არის.

წამწამზე უზის (ვინმე) – გადატ. სულ ახსოვს, მუდამ თვალწინ უდგას (ვინმე).

წარბ[ებ]ის მოხრა – გადატ. მოღუშვა, გაბრაზება, წარბის შეკვრა.

წარბების შიკვრა – წარბების შეჭმუნა, - მოღუშვა, მოჭმუნა.

წარბების შიყრა – იგივეა, რაც წარბ[ებ]ის შეკვრა.

წარბებს შვირუშხავს – წარბებს შეიჭმუნის, შეიკრავს.

წარბებს შიყრის – მოიღუშება, შეიჭმუნება, მოიქუშება; გაწყრება, გაჯავრდება.

წარბებს, უშლს ბაისსნის – მოღუშული აღარ იქნება.

წარბებს შინასკვავს – წარბებს შეიკრავს, მოიღუშება, განაწყენდება; განრისხდება.

წარბი ბამშლბა – იგივეა, რაც სახე გაეშლება.

წარბი (კოკები) შიეკვრება – წარბი შეიჭმუნება, - მოიღუშება.

წარბის ბახსნა – გადატ. გამხიარულება, კარგ ხასიათზე დადგომა, შუბლის გახსნა.

- წარბის თამაში** – ცუდი ამბის ნიშანი; გადატ. საწყენის გაგონება.
- წარბის შიკვრა** – გადატ. მოღუშვა, გაბრაზება, შუბლის შეკვრა.
- წარბი[ც] არ შეიხარა** – გადატ. არ შეშინდა, არ შედრკა; არაფრად ჩააგლო (განსაცდელი, მძიმე საქმე).
- წარბიც არა აქვს შესრილი** – 1. შუბლგახსნილია, არ არის პირქუშად. 2. შიში არა აქვს, არ შემდრკალა.
- წარბს არ ბაანძრევს** – გადატ. წარბს არ შეხრის, - არ შედრკება.
- წარბს არ შეიძრევს** – იგივეა, რაც წარბსაც არ შეიხრის.
- წარბს გაუხსნის** – იგივეა, რაც შუბლს გაუხსნის.
- წარბს გაშლის** -- იგივეა, რაც შუბლს გაშლის.
- წარბს[აც] არ (ვერ) შეახრევინებს** – ვერაფერს დააკლებს, ვერას უზამს.
- წარბს[აც] არ იხრის** -- უშიშრად, მამაცურად ხვდება (რამე უსიამოვნებას, ხიფათს); არაფრად აგდებს.
- წარბსაც არ შეიხრის** -- არაფრად მიიჩნევს (რამე საფროხეს), არ შეუდრკება, არ შეუშინდება.
- წარბში შემომცქერის** – ერიოთავად შემომცქერის; გადატ. ჩემი ერიდება, თვალბში მიყურებს – რამე არ მეწყინოს.
- წარსულს (ისტორიას) ჩაჰბარდება** – მოისპობა, გაქრება.
- წარსული საქმე** – გაფუჭებული საქმე.

წასულია ჩვენი საქმე – ჩვენი საქმე ჩვენვე მოგვ-
შორებია; გადატ. დავიღუპეთ, საქმე ცუდად წაგვივიდა, ვე-
რაფერი გვიშველის.

წაღმა-შკულმა ლაპარაკი – წინ და უკან ლაპა-
რაკი; გადატ. უსწორო, არაპირდაპირ, არეულად. გაუგებრად
ლაპარაკი.

წაღმა (შკულმა) წაიყვანს – დააწინაურებს
(დააქვეითებს).

წაყოფა ცხვირისა – მონაწილეობა რაღაც საქმეში;
გადატ. გარევა სააუგოში, სამარცხვინოს ჩადენა.

წაჯექ-შკუჯექობა – მერყევი ადამიანის ბუნება,
ხასიათი, თვისება; გადატ. ორგულობა, დაუდგროძლობა, ხან
ერთის თქმა, ხანაც მეორესი.

წელეზე ფეხს დაიდბამს – დიდ შრომას, ჯაფას
გასწევს; გაიჭირვებს.

წელეზე ფეხს იდბამს – გადატ. დიდ შრომას.
ჯაფას ეწევა.

წელეზი ეხლართება გადატ. იტანჯება, მწარედ
განიცდის (რამეს).

**წელეზს (შიგნეულს, ნაწლავებს...) დააყრე-
პინებს** – გაფატრავს, მუცელში დაჭრით მოკლავს.

წელეზედ ხმალი არტყია -- გადატ. ვაჟკაცია. მებრ-
ძოლია. მტერს პასუხს გასცემს. შემძმართებელია, ადვილად
არავის დაეჩაგვრინება.

წელი არ (ვერ) მიჰყვება, არ მოსდევს
განძრევა, ადგომა, ფეხზე დგომა უჭირს, ეძნელება.

წელი არა აქვს (რამის) – არ შეუძლია (რამე),
ღონე არ შესწევს (რამის გასაკეთებლად).

წელი გამაგრებული აქვს - გაძლიერებულია. მოღონიერებულია, ძალამოკრეფილია (ქონებრივად).

წელი მოწყვეტილი აქვს - გადატ. მოღლილი, მოქანცული, ღონეძიხდილი, ილაჯგაწყვეტილი.

წელი სწყდება - გადატ. მოიქანცება, ილაჯი უწყდება (მძიმე შრომისაგან), ძალიან შეწუნდება (რამე უსიამოვნო ამბის გაგონების გამო).

წელის ათრეპინება წელში ტანჯვით გამართვა: გადატ. დიდი გაჭირვება, სიბერისა თუ დაღლილობისაგან ძალზე დაუძლურება.

წელის გამაგრება - გადატ. მოღონიერება, გამდიდრება.

წელის მომაგრება - იგივეა, რაც წელში გამართვა.

წელის მოწყვეტა - გადატ. დაქანცვა, ილაჯის გაწყვეტა. ძალის გამოლევა; შეშინება, სასოწარკვეთილებაში ჩავარდნა.

წელს აწყვეტინებს გადატ. მძიმე მუშაობით ქანცს აცლის.

წელს გაულის - წელში გასწორდება, გაიმართება: გადატ. ბედს ეწევა, კარგი ღარი დაუდგება.

წელს (ზურბს) მოიმაგრებს - გაძლიერდება, მოღონიერდება.

წელს მოიწყვეტს - გადატ. ძალიან გაირჯება, ბევრს იშრომებს.

წელში გაიმართება - წელში გასწორდება; გადატ. ცხოვრებას აიწყობს.

წელში გაიშლება გადატ. მოღონიერდება, მომძლავრდება (ეკონომიურად).

- წელში გამაგრებული** – გაძლიერებული, ძოლო-
ნიერებული, ძალაძოკრებული.
- წელში გამართვა** – გაძაბ. ძალის შემაჯება. მო-
ლონიერება, გაძლიერება, განმტკიცება.
- წელში გამწყვები** – გაძაბ. მეტისმეტად დაძლიე-
ლი, დაძინცავი; სასოს წარმკვეთი.
- წელში გატეხა** – გაძაბ. ძლიერ დასუსტება, დაუძ-
ლურება, ძალ-ლონის გამოცლა, წელში გაწყვება.
- წელში გატეხილი** – გაძაბ. ძალლონეგაძოცლილი,
დასუსტებული; დამარცხებული.
- წელში გატეხს** – ძლიერ დაასუსტებს, დააუძლურებს,
მთელ ძალ-ლონეს გამოაცლის.
- წელში გატყლომა** – გაძაბ. უკიდურესი გაჭირვება,
გაღარიბება, დასუსტება, უმწეობა; სიკედილი.
- წელში გაუშლელად** – გაძაბ. გამუდმებით, თავაუ-
ღებლად.
- წელში გაწყდება** – გაძაბ. ზედმეტი შრომით, ჯაფით
დასუსტდება, ლონე გამოელევა, – გაწვალდება.
- წელში გაწყვებილი** მეტისმეტად დაღლილი.
დაძანცული, დაუძლურებული (შიმშილით, ზედმეტი შრომით.
ჯაფით).
- წელში გაწყვებთს** – გაძაბ. ზედმეტი შრომით, ჯაფით
მეტისმეტად დაღლის, დაძანცავს. ილაჯს გამოუღლეკს, დააუძ-
ლურებს, დაასუსტებს.
- წელში იღუნება** – გაძაბ. ღიდ ჯაფაშია, მძიმე
პირობებშია.
- წელში მოიკაკვება** – გაძაბ. მოტყდება, ქელს
მოიხრის.

წელში მოსრა - გადატ. გაჭირვება, დაუძღურება, სიღარიბე, სიბერე, თავის დამცირება.

წელში ოთხად მოკაკულია - ოთხკეცად მოღუსულია; გადატ. დაჩაგრულია სიღარიბის, მუშაობისა და გაჭირვებისაგან.

წელში ტმხს - გადატ. ძლიერ ასუსტებს, აუძღურებს, მთელ ძალ-ღონეს აცლის.

წელში ცრის - ძლიერ ეშინია, გული ცუდს უგრძნობს.

წერა აიბღმბს - იგივეა, რაც ბედისწერა აიტანს.

წერა (ბედისწერა) აიტანს - იგივეა, რაც ბედისწერა აიტანს.

წერას აუტანიან - გადატ. ისე იქცევა, რომ შეიძლება დაიღუპოს, ცუდი რამე შეემთხვას.

წერას [მო]ხდის - სხვის უბედურებას იკისრებს, სხვას ენაცვლება.

წერილი წაიღო - გადატ. მოკვდა, გამოესალმა წუთისოფელს.

წერტილის დასმა - (თხრობის, ამბის, საქმის...) დამთავრება, შეწყვეტა.

წერტილს დასვამს - გადატ. დაამთავრებს. შეწყვეტს (თხრობას, ამბავს, საქმეს და მისთ.).

წესად აქვს სჩვევია.

წესად დაღმბს, შემოიღმბს - ჩვეულებად, ტრადიციად გადააქცევს, ყოველთვის ასე გააკეთებს ხოლმე, დააწესებს.

წესი აებო - იგივეა, რაც ანდერძი აღუსრულა.

წესის აბეზა გადატ. 1. განადგურება, მოსპობა, ბოლოს მოღება. 2. ანდერძის აგება მიცვალებულისათვის.

ფესს შეუსრულებს - მიცვალებულს სათანადო ქრისტიანული ცერემონიით დაასაფლავებს.

ფვა და ღაბვა - გადატ. ტანჯვა-წვალება.

ფვეთი დაეცემა - დამბლად ჩავარდება, სისხლი ჩაექცემა.

ფვეთია ზღვაში - გადატ. უძნიშვნელო რაი არის, არაფერს წარმოადგენს.

ფვერთა გლეჯა - გადატ. გლოვა, მწუხარება, დარდ-ნადველი.

ფვერის დაყენება - გადატ. გლოვა მიცვალებულისა, მწუხარება, ტირილი.

ფვერმოტხილი ენით იტყვის - გადატ. გაჭირვებით მოლაპარაკე, ვისაც მეტად უძნელდება თავისი აზრის გამოთქმა..

ფვერ-ულვაში (ულვაში) აუმფვანდება - გადატ. წვერ-ულვაში ახლად ამოუვა, დაეტიჟობა

ფვერ-ულვაშის შერცხვენა - გადატ. შეუფერებელი საქციელის ჩადენა, სახელის გატეხა.

ფვრილშვილი დაეხვევა - გადატ. რაძდენიძე მცირეწლოვანი შვილი ეყოლება, წვრილშვილის პატრონი გახდება, - დაწვრილშვილდება.

ფიგნებში აქვს თავი (ცხვირი) ჩარბული
 წიგნებს ჩასციებია, თავაულებლად კითხულობს.

ფითელ ბაჭარს შმაბამს - გადატ. ყელს გამოსჭრის.

ფითელ კვერცხს უბორებს - ელოლიავენა, ცდილობს ასიაბოვნოს, ყველაფერში უთმობს, მისი გულის ჩოგებას ცდილობს.

წითელ მაგალს ააზრანს - ცეცხლს წაუკიდებს, გადაწვავს, გადაბუგავს.

წითელ პერანგს უკერავს - გადატ. ჯავრობს, წყრება ვინმეზე.

წითელი კოჭი - გადატ. ვითომც ყველაზე უკეთესი, გასსაკუთრებული, გამორჩეული.

წილზე ჭერა (მამულისა) - მამულის იჯარით აღება.

წილზედ მჭერელი - პირობით მოიჯარე.

წილის გაწყვეტა - (ვინმეს) შთამომავლობის მოსპობა.

წილს ჩაიდებს - მონაწილე გახდება (რამის).

წილს ჩაუდებს - მოზიარედ გაიხდის.

წილში ჩადგომა - შეზიარება.

წილში ჩაუდგება - მოზიარე გაუხდება, შეეზიარება.

წინ არა უდგა რა (ვინმეს ან რამეს)—გადატ. ვინმეს ან რამეს არაფერი აბრკოლებს, არაფერი უშლის, ყველაფერი ხელს უმართავს.

წინ არის გარკვეული წარმატება აქვს (სწავლაში, შრომაში...).

წინ აღარაფერი (აღარა) უდგას, წინ რა უდგას? ხელს არაფერი უშლის, არაფერი აბრკოლებს.

წინ აღუდგა - გადატ. წინააღმდეგობა გაუწია, ნება არ მისცა, გზაზე გადაეღობა.

წინ გადავლა (ვინმესთვის) - გადატ. წინააღმდეგობა, ურჩობა, დაუჯერებლობა.

წინ გაუმორღი – გადატ. მოუფერე, მოუალერსე, დაძორ-
ჩილდი, მისი ნებისა ჰქენი.

წინ დაღბომა – გადატ. წინააღმდეგობის გაწევა, გზა-
ზე გადაღობვა; ჯობნა.

წინ დაუღბება – გადატ. დააბრკოლებს (რამის შეს-
რულებაში).

წინ მარტი უჩანს, უკან – აპრილი ძველი,
დახეული ტანსაცმელი აცვია, ჩამოგლეჯილია.

წინ მიღის – გადატ. იზრდება; ვითარდება; უძჯობეს-
დება.

**წინ ორი (სამი) პარასკევიც აღარ უღმვს
(აქვს)** – ცოტა ხნის სიცოცხლედა აქვს დარჩენილი,
ძალიან მალე მოკვდება.

წინ უღმვს – გადატ. მოელის, მისი შესასრულებელია,
ჩასატარებელია მომავალში.

წინ წააყენებს – დააწინაურებს.

წინ წაბდება საქმისა – გადატ. საქმის წინდაწინ,
ნაწილობრივ გაკეთება, საქმის გადაუდებლობა.

წინ წავა – დააწინაურდება.

წინ წავიდა – დააწინაურდა, გაუმჯობესდა.

წინ წაწევა გადატ. დააწინაურება, წარმატების მიღ-
წევა, უფრო საპასუხისმგებლო თანამდებობაზე დანიშვნა.

წინა კლანჯი – გადატ. თვალსაჩინო ადგილას; ეურად-
ლების ცენტრში.

წინა პური – ახლად გახურებულ თონეში პირველ
ჯერზე გამოძცხვარი, კარგად დაბრაწული პური.

წირვა ღვას – ქრისტიანული მღვდელმსახურება სრულ-
დება.

წირვას გამოუყვანს - გადატ. 1. იგივეა, რაც წესს აუყებს. 2. მოსპობს, გაანადგურებს, გაფლანგავს, ბოლომდე დახარჯავს

წირვის მადლმა - საფიტარი: წირვას გეფიცები.

წისქვილზე დაიშვის - იტყვიან მეტისმეტად გამხდარ ადამიანზე, საქონელზე.

წისქვილის ქვალა არ დატრიალებულა ჩემს თავზე - გადატ. მეტისმეტად მიწვალთა ცხოვრებაში, ვინ იცის, რა არ გადამხდენია, ბევრი ვაგლახი გამოძივლია. ათასი ჭირი მინახავს.

წისქვილის ქვის დატრიალება თავზე

გადატ. ბევრი გაჭირების, ტანჯვა-წვალების გამოვლა, თავზე კეერის დატრიალება.

წისქვილს ააბრუნებს გადატ. მოჰყვება გაუთავებელ ლაპარაკს, ლაქლაქს დაიწყებს.

წიწილასავით გაბლჟა - გადატ. ადვილად მორევა, დამარცხება, ჯობნა.

წისლის დაჭერა - გადატ. დაჩაგვრა, შეეწროება, გაქელვა.

წისლის კვრა - გადატ. უარის თქმა, ხელის აღება. უარყოფა. დაწუნება, არაფრად ჩაგდება, ცემა, შეურაცხყოფა.

წისლსა კვრავს, [ჩა]სცემს - გადატ. დაჩაგრავს; შეურაცხყოფს; დაწინებავს.

წისლქვეშ გაბდება გადატ. ძირს დანარცხება და ფეხებით ცემა, დამორჩილება, გაბატონება ვინმეზე.

წკვეპლა არ გაუტმხია - იგივეა, რაც ჩხირი არ გადაუბრუნებია.

ფაკიკჷმე შემდგარი -- გადატ. გაფიცხებული. ჩხუბის ხასიათზე მოსული.

ფაკიკურტს ფაკკრავს გადატ. ეშმაკურად, ფარულად ეტყვის საწყენს.

ფლები იცვლება - დრო, წლები მიდის, გადის, წლები ერთმანეთს ცვლიან.

ფლებს იპარავს - წლებს (წლოვანებას, ასაკს) იკლებს, იმცირებს, ასაკობრივად თავს იპატარავებს.

ფლის მოზიარე - წლოვანებით ტოლი, კბილა.

ფლის სავალი - დიდი ხნის სავალი, ძალიან შორი გზა.

ფლის ვირვა - იგივეა, რაც წლისთავი.

ფინდა ნაწილ[ებ]ი - წმინდანად შერაცხილი ადამიანის გვაძის ნაშთები.

ფინდა პური - ხორბლის პური.

ფინდა საიდუმლო - იგივეა, რაც ზიარება.

ფინდა სანთელი - ცვილისგან გაკეთებული სანთელი, შეურეველი, სუფთა.

ფინდა სისხლის - 1. იგივეა, რაც წმინდასისხლიანი. 2. საუკეთესო გენის, ჯიშის.

ფინდა წყალი 1. იგივეა, რაც აიაზმა. 2. სუფთა, საუკეთესო, ანკარა წყალი.

ფინდა წყლის - გადატ. წესიერი, სინდისიერი, პატიოსანი; ნამდვილი, ჭეშმარიტი, საუკეთესო ხარისხის, ჯავარიანი.

ფინდა წყლისა არ არის (ესა თუ ის ადამიანი) გადატ. გაიძვერაა. ვერაგია, ეშმაკია.

ფინდათა ფინდა - წმინდა საკუროთხვეელი.

წრის გადასვლა – გადატ. გადაჭარბება, ზომიერების უარგლებიდან გამოსვლა, ეთიკურ საზღვარს გადასვლა.

წრის გადასული – გადატ. გადაჭარბებული, ეთიკურ საზღვარს გადასული.

წრის დაარტყამს – წრეს შეკრავს, წრეს გააკეთებს (სიარულით, ფრენით).

წრის, კამარის... შეკვრა – ჰერში ხტობით, ფრენით, გასროლით ნახევარწრის გაკეთება.

წუთისოფელი (სოფელი) მოჭამა – საკმაო ხანს იცხოვრა, დიდხანს იცხოვრა, ცხოვრების ავი და კარგი ნახა.

წუთისოფელს, სიცოცხლეს გამოსალმებუ-
ლი გადატ. მკვდარი; მოკლული.

წუთისოფლის გამოსალმება – გადატ. მოკვლა, სიკვდილი, სიცოცხლის გამოსალმება.

წუთისოფლის ღვინ-ქეიფი ყოფნა ღვინა და ქეიფი ამ ქვეყნიურ ცხოვრებაში; გადატ. ბედნიერად ყოფნა, სავსება ყოველსავე სააქაო სიკეთითა.

წუთისოფლის მავსურებელი – ვინც მხოლოდ სააქაო, ერთწუთიერ ცხოვრებას უტკერს; გადატ. მედროვე, სამუდამო ცხოვრებისათვის უზრუნველი; საწუთროს კაცი.

წუთისოფლის მოტყუება – გადატ. ცუდად ცხოვრება, განცდა გაჭირვებისა, ღარიბული ყოფა.

წუთისოფლის მოშლა – გადატ. სიკვდილი, გარდაცვალება.

წუთისოფლის მოჭამა – გადატ. ყოველგვარი სიამოვნების ძილება ცხოვრებაში, კარგად გატარება და დასრულება სიცოცხლისა.

წუთისოვლის უღელი უღელი, რომელსაც კისერზე გვადგამს ამქვეყნიური ცხოვრება; გადატ. ცხოვრება, ცხოვრებისეული მოვალეობა, ცხოვრებაში გასაკეთებელი.

წურბელასავით მოჰიღება – გადატ. მოუშორებლობა, ჩამოუხსნელობა.

წურბელას ასსამს – წურბელებს მოჰკიდებს.

წყალზე მოწყურებულს წაიყვანს და უკან წყალდაულეველს წამოიყვანს – მოწყურებულს წყლის დასაღევად წაიყვანს და წყალს არც კი დააღვეინებს; გადატ. 1. ეშმაკია, გამოცდილია. 2. გაქნილი და თვალთმაქცია.

წყალი არ გაუვა (რამეს) – გადატ. უდავოა, უქვევლია, ნამდვილია (რამე), მტკიცეა, საიმედოა.

წყალი ნაბუბარში ჩადგება – საქმე ძველი გზით, ძველებურად წავა, კალაპოტში ჩადგება.

წყალი შემოეპარება გადატ. ურთიერთობა გაუფუჭდება, უსიამოვნება ჩამოუვარდება.

წყალი შეუღბა (ვინმეს, რამეს) – გადატ. სიმტკიცე მოაკლდა, საფუძველი შეერყა (ვინმეს, რამეს).

წყალი შეუღბება – საფუძველი შეერყევა, დასაყრდენი მოეშლება.

წყალი წაიღებს – გადატ. მოსპობს, გაანადგურებს, დაღუპავს, საშინლად დააზარალებს.

წყალივით იცის – ძალიან კარგად, ზეპირად იცის.

წყალივით ჩაივლის – სხაპასხუპით, ჩქარა, უშეცდომოდ, ზეპირად იტყვის (ან წაიკითხავს). ჩააბულბულებს.

წყალობას ბაილებს – იგივეა, რაც წყალობას მოი-
ლებს.

წყალობას უზამს (წყალობა უქნა...) – იგივეა,
რაც მოწყალებას მოილებს.

წყალობის (გონივრული, ავი, კარგი, კეთილი) თვალით შეხედავს – კეთილ, მოწყ-
ალე (გონივრულ, ავ, კარგ...) დამოკიდებულებას გამოიჩენს;
კეთილად, მოწყალედ (გონივრულად, ავად, კარგად...) მოეკიდება.

წყალობის კალთას გადააფარებს – იგივეა,
რაც მოწყალების კალთას გადააფარებს.

წყალობის კალთას დააბერტყავს – იგივეა,
რაც სიკეთის კალთას დააბერტყავს.

წყალს ამღვრავს – გადატ. წინასწარი განზრახვით
საქმის არევ-დარევას, შფოთს იწვევს.

წყალს ასხამს (ვინმეს) წისქვილზე – გა-
დატ. ეხმარება (ვინმეს), (ვინმეს) სასარგებლოდ მოქმედებს.

წყალს ვერ დაუსხამს (ვინმეს) – გადატ. ღირ-
სი არ არის (ამა თუ იმ პიროვნებას) ხელზე წყალი დაუს-
ხას და დააბანინოს.

წყალს მივცემა – წყალში გადავარდება.

წყალს მიცემა – გადატ. დაღუპვა, მტრის ხელში
ჩაყრა, უმიზნოდ გაწევა ხარჯისა.

**წყალს რომ მიჰქონდეს, მაინც ღირს (ამ
ფასად)** – წყლის მიერ წაღებულსაც კი ფასი აქვს;
გადატ. ძეგად კარგია, ძვირფასია.

წყალს სტრის – გადატ. უსაქმურია, ჩხირკედელაა,
შეუძლებლის გაკეთებას ებლაუჭება.

- წყალსაც წაუღია!** (წყალმა წაიღოს!) - დაიღუპოს! ნუმც ყოფილა!
- წყალში გადაყრა** (რამისა) - გადატ. უსარგებლოდ დაკარგვა, დაღუპვა (რამისა); არდაფასება (აძაგისა, სიკეთისა...).
- წყალში გადაყრის** - უსარგებლოდ დაკარგავს, დაღუპავს.
- წყალში ყრის** - გადატ. ტყუილუბრალოდ, უსარგებლოდ, კარგავს, ღუპავს, შლის.
- წყალწაღებული** - იტყვიან უნიათო, უგერგილო ადამიანზე.
- წყაროზე ჩაიყვანს და წყალს-კი არ დააღმკინებსო** (არ ასმევესო) - იტყვიან ძეტად ცბიერ, გაქნილ ადამიანზე.
- წყველა უწყვეს** - წყველა გასჭრის მასზე, წყველა აუსრულდება.
- წყვილის გამოსხმა** - დასაჭურისება, დაკოდვა.
- წყვილდან მორალი [გა]ამოსვლა** - გადატ. თავის გამართლება, თავის მოხერხებულად დაძვრენა (გაჭირვებიდან, ჩადენილი დანაშაულიდან).
- წყლის ამღვრევა** - გადატ. წესრიგის, მშვიდობიანი ყოფის დარღვევა, ცუდი ამბის დატრიალება, საქმის გაფუტკება, არევ-დარევა; განზრახ შფოთის, არეულობის გამოწვევა, მდგომარეობის გამწვავება.
- წყლის გადაწურვა** (ვინმესთვის) გადატ. დაზარალება, გაუბედურება, შეწუხება, დაბრკოლება, წარომკევა ყველაფრისა, მიუშველებლობა.

წყლის მნაცველი – გადატ. უსარგებლოდ, უნაყოფოდ
 მშრომელი.

წყლის ნაყვა – გადატ. უსარგებლო რამის კეთება,
 უაზრო, ფუჭი შრომა.

წყლის შეღვრვა გადატ. სიმტკიცის შესუსტება,
 გაფუჭება საქმისა, რღვევა, ცუდად წასვლა საქმისა.

წყურვილს უკლავს – წყურვილს უქრობს, წყურ-
 ვილს უსპობს.

ჭადს ღააჯენს - მჭადს კეცზე ღააკრავს, ღადებს გამოსაცხობად.

ჭამად იძცა - ბეერს ჭამს.

ჭამაზემ ჭმრა თვალეზისა - გადატ. გონებრივი საზრდოს დავიწყება, მუცელს გადაყოლა.

ჭაპანს ეწევა (სწევეს, ზიღავს, ჭიმავეს) - გადატ. ღიდ ჯაფაშია, მძიმე შრომას ეწევა.

ჭაპანს სწევეს - გადატ. ჯაფას ეწევა, მძიმე შრომაშია.

ჭაპანის წევა (ჭიმავე) - გადატ. ღიღი ჯაფა, მძიმე შრომა.

ჭაღარა არ შემირცხვეს - გადატ. სასირცხვილო არაფერი შემემთხვეს.

ჭაღარა შემრევა, შემრევა - ჭაღარა გამოერევა, გაუჩნდება, - შეჭაღარავდება; გადატ. ასაკში შევა.

ჭმრი აწარია - გადატ. ბინა აქვს.

ჭმრი ბაახარა, ბააციღა - ღიღი სიხარული შემოიღანა (სახლში).

ჭმრი თავზემ გვენებრევა - უთავშესაფროდ ვრჩები; გადატ. ვიღუპებით. უსახლოდ ვრჩებით.

ჭვალღი აღბას (ღააღბევა) - ჭვალღი აწუხებს (შეაწუხებს); გადატ. ვინმეს წარმატება აწუხებს.

ჭვრემთად ბაღაიძცევა - ღაძაბულად, განსაკუთრებულად ღაუწყებს ცქერას.

ჭვრემთად ბაღაიძცეული - ვინც ღაძაბული, განსაკუთრებული ყურადღებით უცქერს.

ჭია შეუჯღმბა – გადატ. მოსვენება დაკარგა, მოუსვენრობამ აიტანა.

ჭიან ტყემლადაც არ ბაბღმბ – გადატ. სრულებით არაფრად მიმაჩნისარ, ჩემს თვალში არაფრის ფასი გაქვს.

ჭიანჭველას ფმხს არ ღაადგამს ჭიანჭველას 'ხედ არ გადაუვლის; გადატ. გულკეთილია, 'შემბრალე-ბელია.

ჭიანჭველას ფრთები გამოუვიღა ჭიანჭველას ფრთები გამოესხა; გადატ. დაიღუპა, ვერაფერი უშველის.

ჭიანჭველასავით ირმოდნენ – ჭიანჭველების სიმრავლისა იყვნენ; გადატ. ბლომად, აუარებელი.

ჭიანს იკლავს – გულს იოხებს.

ჭიანსაც ვერ ბაადვიკმბს გადატ. უწყინარია, ჩუშია, უკნებელია.

ჭიანს ბახარმბა – გადატ. სიამოვნებით ცხოვრება, კმაყოფილება, უდარდელობა.

ჭინჭში გამოსაკრავია მისი ნათქვამი – გადატ. ბრძნული ლაპარაკი იცის, მისი ნათქვამი კაცმა ცხოვრებაში სახელმძღვანელოდ უნდა გამოიყენოს.

ჭიპი აქ მომიჭრია გადატ. აქ დავბადებულვარ, აქ დიდის ხნის ნაცხოვრები ვარ, ბევრი რამ მინახავს. ძალზე გამოცდილი ვარ.

ჭიპი მოუჭრია (აქ...) – (აქ...) დაბადებულა და გაზრდილა; დიდი ხანია (აქ...) არის; კარგად იცნობს (აქაურობას...).

- ჭირადაც ეყოფა და ღსინადაც** გადატ. სრულიად საკმარისი იქნება მისთვის, მეტი აღარ დასჭირდება.
- ჭირი მოგვჭამა (მოგჭამათ)** იგივეა. რაც ჩვენი ჭირი წაიღო.
- ჭირი მოგ[ვ]ჭამა** – დაიღუპა, მოკვდა. გაქრა. აღარ არსებობს, თქვენი ჭირი წაიღო.
- ჭირი მოგჭამე** იგივეა, რაც შენი ჭირიძე.
- ჭირივით (ეჯავრება) სძულს** – ჭირის მსგავსად სძულს; გადატ. ძალიან, მეტად (ეჯავრება, სძულს).
- ჭირის დღესავით** – იგივეა, რაც ჭირივით.
- ჭირის მომკა** – გადატ. გაჭირვების გამოვლა, უბედურებაში ჩავარდნა.
- ჭირის მოჭმა** – გადატ. ხვეწნა, ვედრება; სხვის სანაცვლოდ სიკვდილი.
- ჭირის ოფლი, სიმწრის ოფლი** – გადატ. იხმარება დიდი გაჭირვების. სიმწრის აღსანიშნავად.
- ჭირის ოფლს ასსამს** გადატ. დიდ გაჭირვებაშია, მეტისმეტად შეწუხებულია.
- ჭირის (სიმწრის, მწარე) ოფლს დაასსამს ან ჭირის (სიმწრის...) ოფლი დაასსამს** სიმწრის ოფლში გაიწურება; ძალიან შეწუხდება.
- ჭირისდღესავით ეჯავრება (სძაგს, სძულს)** – იგივეა, რაც ჭირივით ეჯავრება (სძაგს, სძულს).
- ჭირნახული წაუხდება** – ხელი მოეცარება, ცდა უქმად ჩაუვლის.
- ჭირს მოსჭამს** ძალიან მოეფერება, თავს მოეკვლება.
- ჭირს ნუ გაუტყდები!** თავი არ გაატყეხინო ჭირს. გაჭირვებას გაუმკლავდი, შეებრძოლე, გაუძელი.

ჭირსა და ლხინს გაუყოფს – გადატ. ჭირსა და ლხინში მასთან იქნება, (მის) ჭირ-ვარამს გაიზიარებს.

ჭირსაც დავიწყებინსარ! – გადატ. სულ კარგად იყავი! უბედურება არაფერი შეგხვდეს.

ჭკვაზე შვიდობა – ჭკუაზე შეიშლება, გაგიჟდება, გადაირევა.

ჭკუა არ ეკითხება – არაინ კითხავს – ჭკუა რატომ არა გაქვსო; გადატ. უჭკუო.

ჭკუა არ მომითხოვება, ჭკუა არ ეკითხება – ჭკვიანი არ არის, მრჩეულად არ გამოდგება.

ჭკუა, გონება უჭრის – ჭკვიანია, გონიერია.

ჭკუა უჭრის – გადატ. ჭკვიანია, ჭკუით სხვებისაგან განირჩევა, ჭკუით ტოლებსა სჯობს.

ჭკუაზე თხლად არის – ჭკუათხელია.

ჭკუაზე მოიყვანს (ჭკუაზე მოყვანა) იგივეა, რაც გონს მოიყვანს.

ჭკუაზე მოსვლა – გადატ. დაჭკვიანება, უჭკუობის უკუგდება.

ჭკუაზე მწყრალადაა – ჭკუა აკლია, არა აქვს.

ჭკუაზე შეირყვება – ჭკუაზე შეიშლება, - გაგიჟდება.

ჭკუაზე შეიშლება იგივეა, რაც შეიშლება.

ჭკუაზე თხლად ყოფნა – გადატ. უჭკუობა, ჭკუის ნაკლებობა, სირეგენე, სისულელე, აზროვნების ნაკლებობა.

ჭკუას არიბებს, ჭკუაზე არიბებს – ასწავლის, როგორ მოიქცეს; რჩევას აძლევს.

ჭკუას [ა]ურევს (ჭკუაზე არევს) – იგივეა, რაც ტვინს აურევს.

- ჭკუას მოუხმობს** – ჭკუაზე მოვა. გონს ძოვებთა.
- ჭკუას იხმარს** – მოხერხებულად მოიქცევა.
- ჭკუას მოიციმს** – ჭკვიანი გახდება, ჭკუაში ჩაკარღებია, დაჭკვიანდება.
- ჭკუას რომ არიბებდნენ, უნე მაშინ სად იყავი!?** ჭკუის დარიგებას არ შესწრებიხარ!? გადატ. უჭკუო ხარ, ბრიყვი.
- ჭკუას, ტვინს ურემს** ჭკუიდან შლის, [გადა]რევს. აგიუებს.
- ჭკუას წააბებს** – მოტყუვდება.
- ჭკუას ძალას ატანს** გადატ. ძალიან ცდილობს გაიგოს.
- ჭკუას (ჭკვას) უსრობს** – გადატ. ჭკუას უკარგავს, ასულელებს, ფიტავს.
- ჭკუას (ჭკვას) უმურყმვს** – ჭკუაზე შეშლის, გააგიუებს.
- ჭკუასთან ახლოს არის (ახლოა)**–ჭკვიანურია, სწორია, მართებულია, გონივრულია.
- ჭკუასთან მწყრალადაა** – გადატ. უჭკუოა, ბრიყვია, სულელია.
- ჭკუაში დასაჯდომი** რაც შეიძლება ჭკუაში დაუჯდეთ, - ჭკუასთან ახლომყოფი, მიზანშეწონილად მისაჩნევი, მოსაწონი, მისაღები, ჭკვიანური, აზრიანი.
- ჭკუაში დაჯდომა (რამესი)** – გადატ. მოწონება, დასაშვებად მიჩნევა (რამესი).
- ჭკუაში მოსვლა (რამესი)** – იგივეა. რაც ჭკუაში დაჯდომა (რამესი).

ჭკუაში ჩაპარღნა – გადატ. დაჭკვიანება, ჭკუის სწავლა.

ჭკუაში (ჭკვაში) უჯღება – დასაშვებად მი-
აჩნია; მოსწონს; მისაღებად მიჩნევა.

ჭკუიდან ბადირეშა – გადატ. 1. მოეწონება, მოიხ-
იბღება, ალტაცებაში მოვა. 2. დიდი მწუხარების გამო
გონივრულად განსჯის უქონლობა.

ჭკუის ბამოღება – გონების დაკლება; გადატ. გა-
მოსულელება, გამოჩერჩებება.

ჭკუის ბლახა – გადატ. უჭკუო, ჭკუის მთხოვნელი.

ჭკუის დაპარბვა – ჭკუის უქონლობა; გადატ. წაგე-
ბა, შეჯღობა, ზარალი.

ჭკუის დანაყვა – გადატ. ყოველგვარ გონივრულობას
მოკლებული აზრების უსასრულო გამეორება.

ჭკუის დაფქვა – იგივეა, რაც ჭკუის დანაყვა.

ჭკუის კოლოფი – გადატ. 1. ვითომ ჭკვიანი; უჭკუო,
სულელი (ირონ.). 2. ჭკუა-გონებით აღსავსე.

ჭკუის პატრონი – გადატ. 1. ვისაც ჭკუა არა აქვს,
ჭკუანაკლები, უჭკუო (ირონ.). 2. გონიერი, ბრძენი.

ჭკუის შემოფყრომა – გადატ. ჭკუანაკლებობა,
სირიგვანი, უჭკუობა.

ჭკუის წაბეზა – გადატ. უჭკუოდ, უგუნურად მოქცე-
ვა.

ჭკუისა სჭირს – უჭკუო, წინდაუხედავი და უგუ-
ნური საქციელის გამო დაზარალება.

ჭლეშში ჩააბღებს – ჭლეშს გაუჩინს. დააჭლექებს,
დაავადმყოფებს.

ჭლექში (ჭლექად) ჩაპარღება ჭლექი დაე-
მართება, დაავადდება.

ჭრელი აღამიანი - გადატ. დაუნდობელი, შუუცნო-
ბელი, ორპირი.

ჭრელი გველი - გადატ. ბოროტი, ცბიერი, ფარისეუ-
ლი, გაუტანელი.

ჭრელი გველის შესვედრა -- გადატ. ძალზე უსია-
ძონო რამის ან ვინმეს შეხვედრა.

ჭრელი ბრილო, ჭრელი ჩრდილი გადატ.
ნაკლებად ხშირი, შეთხელებული ფოთლების ჩრდილი.

ჭრელი კეკელი - (ვითომ) ყველაზე უკეთესი, ყვე-
ლაში გამორჩეული, წითელი კვერცხი.

ჭრელი ხალხი - გადატ. სხვადასხვა განათლების,
ქონების, ზნე-ჩვეულებისა, მორალის და პიროვნული თვისე-
ბების მატარებელი ხალხი.

ჭურში ჯღომა - გადატ. 1. ჩამორჩენილობა, უკიცობა,
უმეცრება, კარჩაკეტილობა. 2. ინფორმაციის უქონლობა.

ს

საზი მსმის გადატ. განსაკუთრებული ყურადღება
ექცევა. გამოიყოფა, გაიხაზება, აქცენტირებულია (რამე).

საზის ბაღასმა გადატ. უარყოფა, დავიწყება (რამე-
სი). ურთიერთობის, კავშირის გაწყვეტა (ვინმესთან, რამესთან).

საზის ბასმა – განსაკუთრებული ყურადღების მიქცე-
ვა, ყურადღების გამახვილება, გახაზვა, წინა პლანზე წამოწ-
ევა.

სათრს არ (ვმრ) უტმს – უარს არ (ვერ) ეუბნე-
ბა, ყაბულდება.

სათრს ვმრ ბაუტმს – გადატ. უარს ვერ ეტყვის.

სათრს შინახავს – ვინმეს ხათრი ექნება, - მოიხ-
ათ-რებს, მოერიდება.

სათრს [შე]უნახავს – პატივსა სცემს, თხოვნას
[შექუსრულებს, ხათრს [და]სდებს, უხათრებს.

ხალხ[ნ]ო და ჯამაათ[ნ]ო! – მიმართვის ფორმაა
(შეკრებილთადმი). მოწოდება ყურადღების მოსაპყრობლად.

ხალხში ბადის – ხალხს მჭიდროდ უკავშირდება;
ხალხში მოღვაწეობას იწყებს, გახალხოსნდა.

ხალხში ბავა – ხალხში გამოჩნდება, საზოგადოებაში
გაერევა, ხალხთან კავშირი ექნება.

ხალხში გამოსაჩენი პირი არა მაქვს –
ხალხში ვერ გამოვჩნდები; გადატ. დიდი სასირცხვილო
საქმე ჩამი-დენია, შერცხვენილი ვარ.

ხალხში გამოსული კაცი – ვინც საზოგადოება-
შია გარეული: გადატ. გაგებული, ბევრი რამის მნახველი,
გამოცდილი.

სამი ცხვარი, ძროხა, ცხენი... – 1. ცხვარი, ძროხა, ცხენი..., რომელმაც პირველად მოიგო ბატკანი, ხბო, კვიცი, ხენა და მისთ. 2. გახენა ურა ცხენისა.

ხანი აძლევს – შესაფერი ხნისაა; გადატ. ასაკი ნებას აძლევს.

ხანის გამოსვლა – ვადის გასვლა, ხანდაზმულობა.

ხანს გამოიყვანს – დაახანებს, დააყოვნებს (დაყოვნდება).

ხანში შევა – ხანი მოემატება, ხანდაზმული გახდება, ასაკში შევა.

ხანში ჩავარდება – ხანში შევა, ხანდაზმული გახდება, ასაკოვანი შეიქნება.

ხანჯალზე ხელს მოიხვამს – 1. ხანჯალზე ხელს გაივლებს, იტაცებს, ხანჯალს ამოიღებს; გადატ. სიტუაციის შესაფერისად მზადყოფნის გამოხატვა. 2. შეუდრეკლობის დემონსტრირება, უშიშრობის აქცენტირება.

ხანჯალზედ ხელის დება – ხანჯლისათვის ხელის მოკიდება; გადატ. საბრძოლველად, საჩხუბრად მზადყოფნა.

ხანჯალი რომ დამცენ, ფვითი სისხლი არ გამვარდება (ბოღმისაგან) – გადატ. ძეგლად დარდიანი და მჭმუნვარე, უაღრესად დაძაბული.

ხანჯლის დაცემა – გადატ. თავის მოსპობა. თავის მოკვლა, სიცოცხლის ხელყოფა.

ხართბამოშვების დრო – სადამო ხანი, მზის გადასვერვის დრო, დაისი, მწუხრი.

ხარივით კისერწაფვილი მუშაობს – გადატ. ბევრს მუშაობს; თავდაუზოგავად ირჯება, თავი არ ეზოგება.

ხარის ბეჭედი უსწავლია წერა-კითხვა-კალღდის ძაგივრად ხარის ბეჭი ქქონია სასწავლად; გადატ. რის წვალეებითა და ჯახირით უსწავლია წერა-კითხვა, დიდი შრომის და შეჭირვების გზით მიულია განათლება.

(ხარის, კამეჩის) ქმდსა ჰკიღია – გადატ. (ხარის, კამეჩის) ნამუშევრით ცხოვრობს; ისაა ერთადერთი მარჩენალი, ნუგეში.

ხარის ნავალი – იგივეა, რაც ირმის ნახტომი.

ხარკს უხდის (ვინმეს, რამეს) – ვინმე, რამეს ზეგავლენით მოქმედებს ან აკეთებს რამეს, ანგარიშს უწევს (ვინმეს, რამეს), მოხარკა.

ხარჯ[ებ]ს ეწევა – ხარჯსა სწევს, ფულს ხარჯავს, არ წუწურაქობს.

ხარჯს ეწევა – ბევრს ხარჯავს; ხშირად ჯიბეზე ხელის გაკვრა უწევს, ხარჯვაში უკან არ იხევს მხარჯველია.

ხატზე გადასცემს – დაწყველის, შეაჩვენებს, შერისხავს.

ხატზე გადაცემული – დაწყველილი, შეჩვენებული, შერისხული.

ხატის მსახური – ხატობაში სამლოცველო წესების შემორულებელი (ხუცესი, ბერი, ხვეისბერი, დეკანოზი, მეღროშე და სხვ.).

ხატის ღვინო – ხატისთვის განკუთვნილი შესაწირავი ღვინო.

ხატის ღვინო დაულეკია – გადატ. გაგიჟებულია, გადარეულია, ჭკუიდან გადასულა.

- ხატის ხარი** – ხატის სახელზე გაშვებული ხარი.
- ხაზანგის (მანის) დაბობა** – გადატ. ხრიკების მოწყობა, მოტყუებით საფრთხის შექმნა.
- ხასამურალი დატოვება** – გადატ. მოტყუება. გაწბილება, პირში ჩალაგამოვლელი დატოვება, ცარიელზე; დასმა, მშრალზე დატოვება.
- ხასის დაღობა** – გადატ. ქრთამის მიცემა, მოქრთამა.
- ხიერი არ დაეყრება, კარგი არ დაეყრება** – სახეირო, სასიკეთო არაფერი მოუვა; კარგი არაფერი დაემართება.
- ხიერი არ ეყრება** – სახეირო, სასიკეთო არაფერი მოსდის; კარგი არაფერი ემართება.
- ხირს არ აყრის** – არ ახეირებს, არ ახარებს, ავნებს.
- ხირს (კარგს, კეთილს, სიკეთეს...) არ დააყრის** – სახეიროს (კარგს. სიკეთეს...) არაფერს უზამს; არ გაახარებს; ავნებს.
- ხელგაშლით ყოფნა** – გადატ. არხეინად. გულნებიერად, დაშვიდებულად, უდარდელად, უნალვლოდ.
- ხელგახსნით არის** – ხელი ემართება, ადვილად იმარჯვებს (მტერზე...).
- ხელები აწყდება** – გადატ. მძიმე შრომისაგან ხელები ეღლება, მეტისმეტად უძძიმდება.
- ხელები გახსნათ!** – გადატ. მოქმედების თავისუფლება მიეცათ, არაფერი აბრკოლებთ რამის გასაკეთებლად, თავისუფალნი და დამოუკიდებელნი არიან.
- ხელები ექაზება** – გადატ. 1. ვინმეს ცემის სურვილი აქვს. 2. საქმის გაკეთების დიდი სურვილი აქვს.

ხელეპი, ხელ-ფეხი გაეხსნება - თავისუფალი მოქმედების საშუალება მიეცემა. საკუთარი, დამოუკიდებელი აზროვნებით, კარნახისა და ზეწოლის გარეშე იცხოვრებს.

ხელეპი (ხელ-ფეხი) ეხსნება - ხელები უთავისუფლდება, თავისუფალი მოქმედების საშუალება ეძლევა.

ხელეპი ჰქაპა - ხელები ეფხანება; გადატ. დიდი სურვილი აქვს ხელით რამის გაკეთებისა ან ვინმეს დარტყმისა, კინძქვითან ჩხუბისა.

ხელეპის გაშვირა - გადატ. მოწყალების თხოვნა, გაჭირვება, მათხოვრობა, სიგლახაკე.

ხელეპის დაბანა - გადატ. თავიდან მოხსნა ბრალისა, უბრალოება, უვალოდ ყოფნა; კონკრეტულ მოვლენასთან განშორება, პასუხისმგებლობისაგან გაქცევა, თავის არიდება, განზე გადგომა.

ხელ[ეპ]ის ლოკვა - გადატ. მლიქვნელობა, ფარისევლობა, ლაქუცი.

ხელ[ეპ]ის შიკვრა გადატ. მოქმედების საშუალების მოსპობა, შეზღუდვა, შებოჭვა.

ხელ[ეპ]ის შიშველება - ხელ[ეპ]ის მიშველება დასახმარებლად, გასაჭირში მოხმარება, ხელის გამართვა.

ხელეპის ჩამოყრა - გადატ. გულის გატეხა, უიმედოდ დარჩენა, უსასობა, უმოქმედოდ დარჩენა, უსუსურობის აღიარება.

ხელ[ეპ]ს იბანს (პილატიმსაპით) გადატ. პასუხისმგებლობას იხსნის, ბრალს ირიდებს. იცილებს, საქმეში არ ერეკა, განზე დგება [გამოთქმა მოდის სახარებიდან].

ხელეზს ულოკავს – ელაქუცება, ეფარისეველება, ფეხ-ქვეშ ეგება.

ხელეზში უცქერის – გადატ. რაჟე გაძორჩენას, სარგებელს, სარფს გამოელის მისგან.

ხელეზში უყურებს (ვინმეს) – იგივეა. რაც ხელებში უცქერის (ვინმეს).

ხელზე გაზრდა, ხელზე გამოკვება ხელით ჭმევა, გამოკვება; გადატ. განსაკუთრებული მზრუნველობა.

ხელზე [გა]ზრდის, ხელზე გამოკვებაჲს ხელით აჭმევს; გადატ. ცივ ნიავს არ მოიკარებს. თავს შემოეველება, განსაკუთრებულად იზრუნებს (მასზე).

ხელზე დახვევა (ვინმესი) – გადატ. დაძორჩილება, დამონება, თავისი ნების შემსრულებლად გახდომა (ვინმესი).

ხელზე დახვეული აქვს – გადატ. მომიზეზებული აქვს, საბუთად იყენებს.

ხელზე (თითზე) დახვევა – გადატ. რამის მომიზეზება და საბუთად გამოყენება.

ხელზე ფყლის დასხმის ღირსი არა ხარ გადატ. რა კაცი ხარ! სულ უკანასკნელი ხარ, ყოველგვარ ღირსებას მოკლებული.

ხელთ იბღო – გადატ. მოიპოვა, შეიპყრო, დაეუფლა, დაისაკუთრა, დაიპყრო, იხელთა, ხელში ჩაიგდო.

ხელთ (ხელში) იბღებს – მოიპოვებს, იხელთებს, დაეუფლება, დაისაკუთრებს, შეიპყრობს.

ხელთათმანს გადაუბღებს – დუელში, ხმაღში გამოიწვევს.

- ხელი არა აქვს (ვინმესთან, რამესთან)** – გადატ. უფლება არა აქვს, არაფერი ესაქმება (ვინმესთან, რაიმესთან), არ ეკუთვნის (ვინმე, რამე).
- ხელი გაემართება** – ხელი შეეწყობა, მოქმედებისათვის მარჯვე ღრო დაუღება.
- ხელი გამოჰკრა (რამეს)** – გადატ. იშოვა, შეიძინა (რამე).
- ხელი გაუღება** – არ გაუმარჯვდება, ხელი მოეკარება.
- ხელი ღაჰრია (ვინმეს)** – გადატ. აჯობა, დაასუსტა, დაამარცხა, სძლია.
- ხელი ემართება** – ხელი ეწყობა, მოქმედებისათვის საუკეთესო ღრო და ჟამი დაუღება.
- ხელი ემოკლება** – გადატ. ხელი არ მიუწვდება (ვინმეს საცემად).
- ხელი ეშლება** – რაიმე დაბრკოლება ექმნება, - ხელს უშლიან.
- ხელი მიუწვდება** – გადატ. შესძლებს მისწვდეს, მოახერხებს, მისთვის შესაძლებელია.
- ხელი მიჰყო (რამეს)** – დაიწყო (რამე), ხელი მოჰკიდა (რამეს).
- ხელი მოემართება** – დახმარება გაეწევა, ხელს შეუწყობენ, - უშველიან, კარგი, მომგებიანი პირობები შეექმნება.
- ხელი მოეცარება** – არ გამოუვა (რამე), ხელი შეეძლება.
- ხელი მოსდის** – მოსაგები რამ ამოსდის (მაგ., კარტი), უჯდება (მაგ., კამათელი), იგებს (კარტს, ნარდს და მისთ.).

ხელი ზაზას! – გადატ. არ მიეკარო, არ შეეხო! ხელი არ ახლო!

ხელი შაჟია (ვინმეს) – გადატ. დაეხმარა. უშველა, შეეწია, ხელი მოუმართა (ვინმეს).

ხელი შებრჩა! – გადატ. ლოცვა: 1. დიდხანს იცოცხლე! 2. შენმა მარჯვენამ გაიხაროს.

ხელი შემაკრება – ხელი მოეცარება, უუნარო, უძოქ-ძელო გახდება, - დაინავსება.

ხელი შეშლება – რამე დაბრკოლება შეექმნება, ხელს შეუშლიან.

ხელი შეშყობა – გადატ. დახმარება გაეწევა, ხელი გაემართება.

ხელი წამმართება – იგივეა, რაც ხელი მოქმართება.

ხელი წასცდება უნებურად, ვერ მოითქმენს და ისევ გააკეთებს.

(ხელი) ხელს დაბანს – გადატ. დაეხმარება, ხელს შეუწყობს.

ხელი ხელს მისცემ – ერთად, ერთსულოვნად, ერთმანეთის დახმარებით იმოქმედონ.

ხელი ხელს მისცემს – გადატ. შეკავშირდეს, ერთმანეთის დახმარება, მხარის დაჭერა გადაწყვიტეს.

ხელი ხელს ჩაკვიდებენ – გაერთიანდებიან, ერთმანეთს ხელს მისცემენ, დაუკავშირდებიან.

(ხელი) ხელსა ბანს – გადატ. ეხმარება, ხელს უწყობს.

ხელიდან გამცლება – იგივეა, რაც ხელიდან გამოცლება.

ხელიდან გამოაცლის - გადატ. მოხერხებით გა-
ძიართმევს, წაართმევს, მშრალზე დატოვებს.

ხელიდან გამოეცლება - წაერთმევა, დაეკარგება.

ხელიდან გამოსდის (გამოუვა) - გადატ. ცოდნის,
მოხერხების, სიმარჯვის წყალობით ყველაფერი ხელეწიფე-
ბა.

ხელიდან გამოუვა - გააკეთებს, შეუძლია გააკე-
ოს.

ხელიდან გამოცლა - გადატ. 1. საკუთრების წართ-
მევა. უარაფროდ დარჩენა. 2. სიკვდილი, გარდაცვალება, დაღუპ-
ვა.

ხელიდან გამოცლა - გადატ. წართმევა, დაკარგვა,
დაღუპვა (ვინმესი, რამესი).

ხელიდან გაუსხლტება - გადატ. დაუძვრება, გამო-
ეცლება, გაექცევა, გაეპარება.

ხელიდან გაუშვებს - გადატ. დაკარგავს, შეეღვეა,
შანისს დაკარგავს.

ხელიდან დაუსხლტება - გადატ. ხელიდან დაუძვ-
რება, თავს დააღწევს, გამოეცლება, წაუვა, გაექცევა.

ხელიდან მისდის - ჰკარგავს, ცუდ რამეში გაერევა.

ხელიდან უსხლტება - გადატ. ერთბაშად ხელ-
იდან [და]უძვრება.

ხელიდან წასვლა - გადატ. დაღუპვა, უიმელო მდგო-
მარეობაში ჩავარდნა; გაფუჭება, გადაგვარება, ზნეობრივად
დაცემა, სწორი გზიდან გადაცდენა.

ხელიდან წასული - გადატ. გაფუჭებული, გადაგ-
ვარებული, ზნეობრივად დაცემული, სწორი გზიდან აცდენი-
ლი; გაცუღლუტებული, გაქსუებული.

ხელიდან წაშვა (წაშვიდა) – გადატ. მის ხელთ აღარ იქნება (აღარ იყო), მისგან წავა (წაიდა), - დაეკარგება, გაექცევა (დაეკარგა, გაექცა).

ხელიდან ხელში გადასვლა (რამესი)

გადატ. 1. როდესაც ბევრნი სარგებლობენ ერთი და იმავე საგნით, მორიგებით დაუფლება. გამოყენება. 2. სასმისის, რიგის მიხედვით, ხელიდან ხელში გადასვლა.

ხელით შეხება – ხელს დაარტყამს, სცემს, ფიზიკურად გაუსწორდება.

ხელის აპართვა (ვინმეზე) – გადატ. მოიწადება ვინმეს საცემად, დასარტყმელად.

ხელის აღება (ვინმეზე, რამეზე) – გადატ. თავის მინებება, მიტოვება; გაწირვა.

ხელის აღმავრობელი – გადატ. დამხმარე, მშველელი, პატრონი.

ხელის აღკვერტა – გადატ. დახმარება, შველა, პატრონობა, ხელის მიშველება, აჯა, მუდარა უფლისადმი.

ხელის აშვება – გადატ. მიტოვება, თავის დანებება.

ხელის გადასმა თავზე – გადატ. მოფერება, მოალერსება, გულის გაკეთება, გამხნეება, წაქეზება.

ხელის გამართვა – გადატ. დახმარების გაწევა. შეწვნა, ხელის შეწყობა, ხელის მომართვა.

ხელის გამოღება – გადატ. მეცადინეობა, ბრძოლა, შეტევა, მონღომება, ერთგულად და თავგამოდებით საქმის დაწყება.

ხელის გა[მო]წოდება – გადატ. დახმარების გაწევა, შველა, შეწვნა.

ხელის განძრევა – გადატ. შრომა, გარჯა, საქმიანობა.

ხელის გასვრა – გადატ. არასაკადრისი, შეუფერებელი მოქმედება, უღირსი საქმის ჩადენა.

ხელის გაქნევა – გადატ. საქმის კეთება, საქმიანობა, მეცადინეობა.

ხელის გაშვება – გადატ. 1. მოწყალების თხოვნა. 2. რამის ჩვენება, ყურადღების მიქცეულობა.

ხელის გაწვდენა – გადატ. ცდა რამის საშოვნელად, რამის დასაჭერად, რამის მოსაპოვებლად, ვინმეს საშველად, დასახმარებლად.

ხელის გაწყობა – იგივეა, რაც ხელის გამართვა.

ხელის გულზე ატარება – დიდ პატივში ჰყავს, პატივისცემითა და სიყვარულით ეპყრობა, ცივ ნიავს არ აკარებს.

ხელის გულზე დაისვამს – გადატ. გაანებივრებს, ფუფუნებაში ამყოფებს, ნებიერს გახდის.

ხელის გულზე დასმა (ვინმესი) – იგივეა, რაც ხელის გულზე ტარება (ვინმესი).

ხელის გულზე ტარება (ვინმესი) – გადატ. დიდ პატივში, ფუფუნებაში ყოლა (ვინმესი), პატივისცემისა და სიყვარულის გამოხატვა (ვინმეს მიმართ).

ხელის გულივით გადაშლა – აშკარად, მკაფიოდ, ყველასათვის დასანახავად, ადვილად აღსაქმელად, ცხადად.

ხელის გულის მოპოვება – გადატ. ქრთამის მიცემა, მოსყიდვა.

ხელის გულს მოუპოვებს – გადატ. ქრთამს მისცემა.

ხელის დაბანა – გადატ. პასუხისმგებლობის მოხსნა თავიდან; საქმეში არ ჩარევა, განზე გადგომა.

ხელის დაღება – გადატ. დაბრალება (რამე დანაშაულისა), დამნაშავედ გამოცხადება; საკუთრებად გამოცხადება, მითვისება, პატრონობის უფლების გამოცხადება.

ხელის დამშვენება – გადატ. ფასეული საჩუქრის წაღება ვინმესთვის მისართმევეად.

ხელის დარევა – გადატ. ჯობნა, მორევა, დაუფლება.

ხელის დაფარება – გადატ. ვინმეს დანაშაულის დამალვა, მიჩქმალვა, დანაშაულის დაფარვაში დახმარება, დაცვა.

ხელის დაქნება – გადატ. ვინმეს მოხმობა, მოწვევა, დაპატიჟება.

ხელის დაწვა – გადატ. ზარალი, გულის დაკლება, სადარღებელი საქმის შეხვედრა.

ხელის დაჭერა – გადატ. დაბრკოლება, წინააღმდეგობა.

ხელის (თითის) დაღება – ხელის (თითის) სიგანე (სიფართე), სიმაღლე ან სისქე; გადატ. დამნაშავის ამოცნობა, დადანაშაულება.

ხელის კვრა – გადატ. თავიდან მოშორება, სიკეთის ქმნაზე უარის თქმა.

ხელის მიკარება – ხელის ხლება; გადატ. ოდნავ გაკეთება, ცლა გაკეთებისა.

ხელის მიცემა – გადატ. შეკავშირება, პირობის შეკვრა ვინმესთან; თანხმობა, შევლა.

ხელის მიწვდომა – გადატ. შეძლება, უნარი რამის გაკეთებისა, მოხერხება რამის ან ვინმეს დაუფლებისა, მასთან დატოლება.

ხელის მოთავება – გადატ. რამე საქმის ბოლომდე მიყვანა; ბოლოს მოღება.

ხელის მოთბობა – გადატ. სარგებლის, სარფის მიღება (ჩვეულებრივ უპატიოსნო გზით).

ხელის მოკიდება (რამისთვის) – გადატ. რამის გაკეთების დაწყება, საქმის შედგომა, წამოწყება; მისაკუთრება, დაუფლება.

ხელის მოკლება – გადატ. შესუსტება, მოკლება (ზრუნვისა, ყურადღებისა...).

ხელის მომართვა – გადატ. დახმარების გაწევა, შეწევნა, ხელის შეწყობა, ხელის გამართვა.

ხელის მონაცვლება გადატ. დახმარების მიღება.

ხელის მოცარვა – გადატ. დაბრკოლება, ხელის შეშლა, იძულებული დარჩენა.

ხელის მოწყობა – იგივეა, რაც ხელის შეწყობა.

ხელის მოჭერა – გადატ. სიძუნწე, წუწურაქობა.

ხელის მოჭრა (ვინმესთვის) – გადატ. დასჯა, გარკვეულ ჩარჩოში მოქცევა.

ხელის მოხვევა – გადატ. მისაკუთრება, დაპატრონება, თავისად გამოცხადება, მითვისება.

ხელის საძიებლად გადატ. საცოლის საძიებლად.

ხელის სიფართმ – გადატ. სულ მცირე, ერთი კიკნა, კინი.

ხელის უმბრუნება ცემის (გარტყმის) სამაგიერო ცემა (გარტყმა).

ხელის უმკვრა – გადატ. თავისუფალი მოქმედების წართმევა. გაჭირვება, სიღარიბე, უსაშველობა.

ხელის უმობრუნება – ცემაზე ცემითვე შეპასუხება, სამაგიერო ცემა.

ხელის შეშვება – გადატ. თავის მინებება, ხელის ალება, - მიტოვება.

ხელის შეშვლება – გადატ. მოხმარება, შემოწმება.

ხელის შეშლა გადატ. შეფერხება, დაბრკოლება.

ხელის შეწყობა – გადატ. დახმარების გაწევა, ხელის გამართვა. ზრუნვა, მოვლა.

ხელის შეხება ხელის ხლება, რტყმევა, ცემა.

ხელის ჩაქნევა – გადატ. იმედის დაკარგვა, გულის გატეხვა, ყველაფერზე ხელის ალება.

ხელის წამართვა – იგივეა, რაც ხელის შეწყობა.

ხელის წამოკვრა – გადატ. 1. აუგად ხსენება. 2. დახმარება.

ხელის ჭუჭყი გადატ. ფული.

ხელიხელსაბოგმანებელი – საფერებელი, სა-
აღერსო, მშენებელი, სრული, ძვირფასი, იშვიათი, საუცხოო.

ხელიხელჩაკიდებული – გადატ. 1. თანხმობით, შეხმატკბილებულად, სიყვარულით ყოფა-ცხოვრება. 2. ერთად მოქმედება, მუშაობა, მოღვაწეობა.

ხელს ააღებინებს (რამეზე) – თავს დაანებებინებს, უარს ათქმევინებს.

ხელს აიღებს (რამეზე ან ვინმეზე) მიატოვებს, თავს დაანებებს; გასწირავს.

ხელს ამართავს – აღდგება, მოემზადება ვინმეს ან რამეს წინააღმდეგ საბრძოლველად, სცემს.

ხელს არ აკლმებს – ეტანება, ამა თუ იმ საქმიანობაზე უარს არ ამბობს.

ხელს არ აკლმვს – გადატ. ხელსაყრელი, სასარგებლო არ არის მისთვის.

ხელს არ ბანძოვებ – მოქმედების საშუალებას არ მისცემს, არაფერს გააკეთებინებს, არ გარჯის.

ხელს არ ბაყყოლო! – გადატ. არ მოიპარო, არ იჭურდო, არ მოგეტაცო.

ხელს არ დააკლებს – გადატ. არ მოერიდება, გააკეთებს, ჩაიდენს (რამეს).

ხელს არ დაიწვამს – გადატ. არ წააგებს, მისთვის უსარგებლო არ იქნება.

ხელს არ მისცემს – გადატ. ხელსაყრელი, სასარგებლო არ იქნება მისთვის.

ხელს ატანს – [მი]ეტანება, ხელის წავლებას ცდილობს.

ხელს აწარმებს – გადატ. დანაშაულის დაფარვაში ეხმარება, სააშკარაოზე არ გამოჰყავს (დამნაშავე...).

ხელს აკლმვს – გადატ. მისთვის ხელსაყრელია, სასარგებლოა, სახეიროა, კმაყოფილი იქნება.

ხელს ბააკარმებს – ქერდულად ხელს წაატანს რამეს; ხელს მალვით, ფარულად გასწევს, გაიშვერს (რამისკენ).

ხელს ბაიმრუღმებს – გადატ. ხელმრუდობას (ქერდობას) მიეწვევა.

ხელს ბაივლმებს (იარაღზე) – ხელს სწრაფად წაივლებს, იტაცებს (იარაღზე).

ხელს ბაიპრავს – ხელს გაივლებს, ხელს იტაცებს. გადატ. (ჯიბეში) ხელს ჩაიდებს ფულის ამოსაღებად.

ხელს ბამოიღმებს – გადატ. იშრომებს, გაირჯება, იზრუნებს.

ხელს ბამოუწვდის – გადატ. დაეხმარება, უშველის.

ხელს გამოუწოდებს – ხელს გამოიწვედის კინძმესკენ (ჩამოსართმევად).

ხელს გაუსვამს – გადატ. ხელს მოკიდებს, ხელს მიჰყოფს.

ხელს გააყოლებს (რამეს) – მოიპარავს, ააცლის, ქერდულად წაიღებს.

ხელს გამოაღებინებს – გადატ. აამოქმედებს, ამოძრავებს; წინააღმდეგობის გასაწევად განაწყობს.

ხელს გამოუწვდის – გადატ. დაეხმარება, უშველის.

ხელს გამოუწოდებს – ხელს გამოიწვედის კინძმეს (ჩამოსართმევად).

ხელს გაუმართავს – დახმარებას გაუწევს, ხელს შეუწყობს, - უშველის.

ხელს გაუწვდის – გადატ. დაეხმარება, მიეშველება.

ხელს გაუწოდებს – გადატ. დახმარებას აღმოუჩენს, დაეხმარება.

ხელს გაჰკრავს – სწრაფად გააკეთებს რამე საქმეს.

ხელს დააბანინებს – გადატ. ხელს აალებინებს, თაკს დაანებებინებს, უარს ათქმევინებს.

ხელს დაადებს – გადატ. დააბრალებს, დამნაშავედ გამოაცხადებს.

ხელს დაატანს – ხელს დააელებს, წამოაელებს.

ხელს დააფარებს – გადატ. დანაშაულის დაფარვაში დაეხმარება, ვინმეს დანაშაულს მიჩქმალავს, დამალავს.

ხელს დაიმშვენებს – გადატ. რამე ფასეულ საჩუქარს წაიღებს ვინმესთვის მისართმევად.

- ხელს დაჰკრავს (ხელი ხელს დაჰკრავინ)**
 ხელს ჩამოართმევს გარკვეულ პირობაზე დათანხმების ან შეთანხმების ნიშნად.
- ხელს (თითს) გაძრავს** - იგივეა, რაც ხელს გაანძრევს.
- ხელს (თითს) დააკარებს** - გადატ. ხელს შეახებს, სცემს.
- ხელს იკრავს** - უცბად ხელს გაივლებს, ხელს იტაცებს, ხელს გაიკრავს.
- ხელს იმართავს** - დროებით (მოკლე ხნით) სესხად მოულობს ფულს, ხელს ინაცვლებს.
- ხელს იღებს (ვინმეზე ან რამეზე)** - თავს ანებებს (ვინმეს ან რამეს), - [მი]ატოვებს, [გა]სწირავს.
- ხელს მიაღვენებს** - ხელს შეუწყობს, დახმარებას გაუწევს.
- ხელს მიატანს** - მისწვდება; ხელს დაატანს.
- ხელს მისცემს** - გადატ. ხელსაყრელი, სასარგებლო იქნება მისთვის.
- ხელს მიჰყოფს** - გადატ. ხელს მოჰკიდებს, დაიწყებს (რამე მოქმედებას, საქმიანობას...). მოჰყვება (რამეს).
- ხელს მოაკიდებინებს** - გადატ. აიძულებს ხელი მოჰკიდოს.
- ხელს მოაკლებს** - ზრუნვას, შრომას დააკლებს.
- ხელს მოაწერს** - გადატ. 1. წერილობით დაუკვეთს, გამოიწერს (წიგნს, ჟურნალს, გაზეთს...). 2. ოფიციალურად შეეკა სამოქალაქო ქორწინებაში. 3. ნებისმიერ მოქმედებაზე, ყველაფერზე დათანხმდება, კისრად იღებს (ყარგ.).

ხელს მოვიჭრი – გადატ. მართალს მოგახსენებო, სრული ჭეშმარიტებაა (ჩემი ნათქვამი).

ხელს მოინაცვლებს – საჭიროების შემთხვევაში დახმარებას მიიღებს, დროებით, სახელდახელოდ ფულს იძივის, ხელს გაიმართავს.

ხელს მოსჭიდებს – იგივეა, რაც ხელს მოჰკიდებს.

ხელს მოუმარჯვებს – ხელს შეუწყობს, საშუალებას მისცემს, - ხელს მოუმართავს.

ხელს მოუცარავს – ხელს უშლის, აბრკოლებს.

ხელს მოუწყობს – იგივეა, რაც ხელს შეუწყობს.

ხელს მოჰყრის – გამოიყენებს, იხმარს.

ხელს რეპს – ეუფლება, ერევა, ჯობნის.

ხელს უბრუნებს – სანაცვლოდ სცემს, არტყამს.

ხელს უპყრობს – [და]ეხმარება, მფარველობას [გა]უწყებს, მიეშველება.

ხელს ურეპს (საქმეში...) – თვითნებურად მონაწილეობს, ერევა (საქმეში...).

ხელს უწყობს – ხელს უმართავს, შველის, ეხმარება.

ხელს შეაკარმებს – ფრთხილად ხელს შეავლებს.

ხელს შეაშველებს – ხელს გაუწოდებს დასახმარებლად, ხელს მიაშველებს, მიახმარს.

ხელს შეაწეპს – წაეშველება, დაეხმარება.

ხელს შეახებს – დაარტყამს, სცემს; გადატ. რამეს დაუშავებს, აენებს, ზიანს მიაყენებს.

ხელს შეახოცავს – ვინმეს გადააბრალებს (რამეს).

ხელს შეიწმენდს (ვინმეზე) – თავის დანაშაულს თავზე მოახვევს (ვინმეს).

ხელს შეუბრუნებს წინააღმდეგობას გაუწევს, სა-
მაგიეროდ გაართყამს, სცემს.

ხელს შეუშვებს – ხელიდან გაუშვებს, აღარ მოკ-
კიდებს ხელს.

ხელს ჩაიქნევს – გადატ. იმელს გადაიწყვეტს და
თავს დაანებებს რამე საქმეს.

ხელს ჩამოართმევს – ხელზე ხელს მოკკიდებს
ვინმეს მისალმების (გამოთხოვების, მილოცვის...) ნიშნად.

ხელს ჩართავს – ხელრთვას გაუკეთებს, ხელს მოაწ-
ერს.

ხელს ჩასჭიდებს – გადატ. საგულდაგულოდ შეუდგება
(საქმეს).

ხელს წააკარმებს – გაიწვდის ძალულად ხელს (რა-
მის შესახებად, ასაღებად).

ხელს წაინაცვლებს იგივეა, რაც ხელს მონინაცვ-
ლებს.

ხელს წამოავლებს იგივეა, რაც ხელს დაავლებს.

ხელს წაუკრავს – ცოტათი, ცოტა ხანს მიეხმარება,
მიეშველებს.

ხელს წაუშართავს იგივეა, რაც ხელს შეუწყობს.

ხელს წაუნთმებს – გადატ. გაახელებს, წააქეზებს.

ხელს წაურბავს – გადატ. ჩაითრევს, გაახვევს (რამე
საქმეში).

ხელს წაურმევს – გადატ. ჩაერევა, ჩაერება, ცხვირს
ჩაყოფს.

ხელის ჭუჭყი – ასე იტყვიან ფულზე.

ხელს (ხელმბს) უკრავს – გადატ. ხელს უშლის,
აბრკოლებს, ბოჭავს.

ხელს ჰკიდებს (რამის) - გადატ. რამის კეთებას იწყებს, საქმეს შეუდგება.

ხელსა და ხელს შუა იგივეა, რაც თვალსა და ხელს შუა.

ხელსა და ხელს შუა გამოაცლის მის წინ, მის თვალწინ შეუმჩნეველად წაიღებს (რამეს).

ხელსა და ხელს შუა გაქრობა (რამისა)

გადატ. ყველასათვის შეუმჩნეველად გაქრობა რამისა, ადვილად გამოცლა ხელიდან.

ხელსა ჰყრის - რამის გაკეთებას შეუდგება.

ხელსაც ვერ ახლებს - ვერაფერს უზამს, ვერაფერს დააკლებს.

ხელ-ფეხი შეეპკრება თავისუფლად მოქმედების საშუალება მოესპობა, - შეფერხდება.

ხელ-ფეხიდან ცეცხლი გასდის - მეტიმეტად მშრომელია, გაუჩერებელივ საქმიანობს, ძალზე მხნეა.

ხელ-ფეხის გასხნა - გადატ. თავისუფალი მოქმედების საშუალების მიცემა.

ხელ-ფეხის შეპოჭვა იგივეა, რაც ხელ-ფეხის შეკვრა.

ხელ-ფეხის შეპკრა - გადატ. შეზღუდვა. დაბრკოლების შექმნა, შებოჭვა, შევიწროება.

ხელ-ფეხს გაუხსნის გადატ. თავისუფლად მოქმედების საშუალებას მისცემს.

ხელ-ფეხს (გზას...) უბოროტავს - გზას უღობავს; დაბრკოლებას უქმნის, ხელს უშლის.

- ხელ-ფეხს უბოჭავს, ხელ-ფეხს უბორკავს** - გადატ. თავისუფლად მოქმედების საშუალებას ართმევს, აფერხებს.
- ხელ-ფეხს შეიკრავს** - თავის ნებაზე გავლის, მოქმედების საშუალებას მოისპობს.
- ხელ-ფეხს წაართმევს** - მოძრაობის საშუალებას მოუსპობს, დაადამბლავებს.
- ხელ-ფეხს (ხელს) შეუკრავს** - გადატ. გასაქანს არ მისცემს, - შეზღუდავს; შეაფერხებს, შეაევიწროებს.
- ხელში დაიჭერს** - გადატ. ხელში აიღებს, თავის განკარგულებაში მოაქცევს, თავის ზედამხედველობის, თავის გავლენის ქვეშ აძყოფებს.
- ხელში დაჭერა** - გადატ. ხელში აღება, თავის განკარგულებაში, თავის გავლენის ქვეშ მოქცევა, დამორჩილება.
- ხელში ეყოლება** - მის ხელში იქნება (ვინმე), მის მიერ დაჭერილი ან ხელში ჩაჭერილი იქნება (ვინმე).
- ხელში კატა მოუკვდება** - გადატ. ხელცარიელობა, არაფრის ქონა.
- ხელში (კლანჭებში, ბრჭყალებში) ჩაუვარდება** ვინმეს ხელში (ვინმეს კლანჭებში, ბრჭყალებში) მოხვდება. აღმოჩნდება; საკუთრება გახდება.
- ხელში (მუჭაში...) ჰყავს დაჭერილი** - გადატ. თავის გავლენის ქვეშ ჰყავს მოქცეული, მასზე დამოკიდებულია, უმისოდ ფეხს ვერ გადადგამს.
- ხელში მოჰყვება** - უნებლიეთ, მოულოდნელად აღმოჩნდა მის ხელში (რაიმე ნივთი...).

- ხელში მოგდება** – იგივეა, რაც ხელში ჩაგდება.
- ხელში მოიქცევეს** – გადატ. დაეუფლება, ჩაიგდებს.
- ხელში მოქცეული** – რაც ან ვინც ხელში მოიქცეის.
- ხელში ჩაგდებული, დაუფლებული.
- ხელში სული ჩამბპრა** – გადატ. ძალიან შემეხვეწა, დიდი თხოვნით მთხოვა, ძეაჯა.
- ხელში უბღებს** – გადატ. საშუალებას აძლევს დაეპატრონოს, მიითვისოს, ვინმეს საკუთრებად ხდის.
- ხელში უვარდება** – მის ხელში ხვდება; მისი საკუთრება ხდება.
- ხელში უკვდება (ვინმეს)** – გადატ. ელაქუცება, ეპირფერება, მლიქვნელურად ექცევა (ვინმეს).
- ხელში უჭირავს** – გადატ. თავის ნება'ზე, სურვილზე ამოქმედებს.
- ხელში უმიკლა (ვინმე)** – გადატ. გააწამა, გატანჯა. გული გაუწყალა.
- ხელში შემოაკვდება** მის ხელში მოკვდება, მოუკვდება.
- ხელში უნჩერებია** – ვილაცის იმედი აქვს, სხვისი იმედითაა.
- ხელში ჩააბერდება** – გაუთხოვარი დაურჩება.
- ხელში ჩაბდება** – გადატ. დაპატრონება, დასაკუთრება; დაუფლება, მოპოვება.
- ხელში ჩაბდებაული** – რაც ხელში ჩაიგდეს, წართმეული, ნაალაფარი.
- ხელში ჩაპარდნა (ვინმეს)** – გადატ. მფლობელობაში გადასვლა, (ვინმეს) საკუთრებად ან ტყვედ გახდომა.

სელში ჩაიჭმის – გადატ. თავისი გავლენის ქვეშ მოქცევს, დაიმორჩილებს.

სელში ჩასაბღებად – მოსაპოვებლად, საკუთრებაში დასატოვებლად.

სელში ჩასაჭირად – თავის ნებაზე სატარებლად.

სელში ჩაუბღებს – ვინმეს ხელში ჩააგდებს, (მისთვის არასასურველ ვინმეზე) დამოკიდებულს გახდის.

სელში ჩაჭმის – გადატ. მორჩილებაში ყოლა, თავის გავლენის ქვეშ მოქცევა.

სელში ჰყავს ჩაჭერილი – გადატ. თავის ნებაზე ატარებს.

სელჩართული ბრძოლა – გადატ. მოწინააღმდეგეთა მიერ ერთმანეთის პირისპირ, ახლო დგომა, ხელიხელმოკიდებული.

სელჯამოსსაკრავი ვინმეა (რამეა) – რასაც ან ვისაც შეიძლება ხელი ადვილად წამოჰკრან; გადატ. 1. ადვილად, სახელდახელოდ გასაკეთებელი. 2. ადვილად დასაჩაგრავი (ვინმე).

სერხივით კაცია – გადატ. ვინც თავისთვის მეტადინიებს, მაგრამ სხვასაც არ ივიწყებს, ვინც გაჭირვებაში სხვისაც შეულის და ხელს უმართავს.

სეში ყვალნი ჩაღებება – მცენარე გაიღვიძებს; გადატ. გაზაფხულდა.

სვალ არა ზემ, სვალ თუ ზემ – გადატ. სულ ახლო მომავალში, ძალიან მალე.

სვალეც ამ თვისაა – ამბობენ, როცა არ ეჩქარებათ საქმის გაკეთება.

ხვრელს მოქმედნის – მიიმალება, გაუჩინარდება, გაქრება, გზას ნახავს.

ხილად ეღება – გადატ. ხელს უწყობს, სამსახურს უწევს, - შეულის, ეხმარება, სხვის გაჭირვებას თავის ძხრიბზე აიღებს.

ხილან ყვავს ჩამოაგდებს, ისეთი ენა აქვს

გადატ. მეტად მოქარგული ლაპარაკი აცის, ვის არ შეაცდენს მისი ენა, ყველას მოატყუებს, მეტად ეშმაკია.

ხილი გაიღება – გადატ. კავშირი, ურთიერთობა დამყარდება, აღდგება.

ხილი ჩატეხილია – ურთიერთობა გაწყვეტილია, ცალკერძ ყოფნა.

ხილია ჩატეხილი (ჩვენს შორის) – გადატ.

ორ ადამიანს ან ორ ქვეყანას შუა ურთიერთობა, კავშირი არ არსებობს, ერთმანეთს დაშორებულნი არიან, საერსო არაფერი აქვთ, ან არ უნდათ ჰქონდეთ.

ხილის ბაღება – გადატ. შეერთება, შეკავშირება ორი სხვადასხვა ხასიათის, გინდა შეხედულების ადამიანისა, მათ შორის ურთიერთობის დამყარება.

ხილს ჩატეხს – გადატ. ურთიერთობას გაწყვეტს, ცალკერძ დარჩება, კონტაქტი მოისპობა.

ხიჯათში, განსაცდელში ვარდება განსაცდელი, საფრთხე მოელის.

ხმა არ ამოეღება – ხმის ამოღების საფუძველი არა აქვს, არაფერი ეთქმის, დამნაშავეა.

ხმა აქვს – მონაწილეობის მიღების უფლება აქვს (არჩევნებში, რამე საზოგადოებრივ საქმეში...).

სმა აქვს ბავარდნილი - გადატ. სახელი აქვს განოქმული, ცნობილია, სახელმოსხვეჭილია, პოპულარულია.

სმა აქვს წასული - ხმამალა ვერ ლაპარაკობს (ვერ ძღერის).

სმა გაიძრე! - ხმა გაიკმინდე! გაჩუმი! მუნჯად იყავი.

სმა გამოვა - ამბავი გავრცელდება, აშკარა გახდება (საიდუმლო).

სმა (სახელი) გაუვარდება - გადატ. სახელს გაითქვამს, შორს წავა მისი სახელი, ცნობილი გახდება, პოპულარობას მოიპოვებს.

სმა ღაღადებისა უღაბნოსა შინა - გადატ. ჭყუილად ლაპარაკი, როცა ყურს არავინ გვიგდებს.

სმა (სმაური) ჩასწვდება (ყურში) - ყურს მოჰკრავს, - გაიგონებს.

სმალდასმალ მისვლა (მტერზე) - გადატ. ხმლის საშუალებით ბრძოლა, პირისპირ ბრძოლა, შეტაკება, შერკინება.

სმალზე ხელის დადება - გადატ. საბრძოლველად მომზადება.

სმალზე ხელის მოკიდება - გადატ. საბრძოლველად მომზადება, საჩხუბრად მზადყოფნა.

სმალიც არის და შარიც - ყველაფერში გამო-სადეგია.

სმალს ამოიღებს ვინმეზე - გადატ. ბრძოლას დაიწყებს ვინმეს წინააღმდეგ.

სმალს ხელს გაიძრავს - გადატ. ბრძოლას დაიწყებს.

ხმალში [ბა]იფჳეჳს – ხმალდახმალ ბრძოლაში გაყო-
ლას მოსთხოვს.

ხმალში გასჳლა – ხმალდახმალ ბრძოლაში ჩაბმა.

ხმამალალი სიტჳვა – მწყრალად, გულძოსულად
ლაპარაკი.

ხმას აიმაღლებს – ხმას აუწევს, ხმამალა იტყვის
რამეს; დაუყვირებს, გაუჯავრდება (ვინმეს); გადატ. ხმას
ამოიღებს (თავისი ინტერესების დასაცავად), მოთხოვნებს
წამოაყენებს.

ხმას (ამბავს) ბააბღებს – ხმას (ამბავს) გაავრ-
ცელებს, ხმას დაჰყრის, ხმას დაარხევს.

ხმას (ამბავს) ღააბღებს – ხმას (ამბავს) გაავრ-
ცელებს, ხმას დაარხევს, ხმას დაყრის.

ხმას არ აღებინებს – არ აღაპარაკებს, არაფერს
ათქმევინებს, ამუნჯებს.

ხმას არ სცემს – გადატ. არ ელაპარაკება. უბრადაა,
გაბუტულია; არაფერს ეუბნება, პასუხს არ სთხოვს (რამე
საქციელზე).

ხმას ბაიჳეჳტს – ხმას ჩაიწყვეტს, გაჩუმდება, დაიუნ-
ჯდება.

ხმას ბასცემს – გამოელაპარაკება, დაელაპარაკება, ეტყვის
რამეს.

ხმას ვერ გაუბღავს – უსიტყვოდ დაეთანხმება,
სიტყვას ვერ შეუბრუნებს, ვერ შეეწინააღმდეგება.

ხმას ვერ სცემს – ვერაფერს უბღავს, ვერაფერს
ჰკადრებს.

ხმას იმაღლებს – გადატ. აშკარად, გაბელულად გამოი-
ღის, პროტესტს აცხადებს, ხმას იღებს.

- ხმას იწყვეტს** – უცბად ჩუმდება, ხმას იკმენდს.
- ხმას მიაწვდენს** – გააგონებს, კონტაქტს დაამყარებს, აცნობებს.
- ხმას სცემს** – ელაპარაკება.
- ხმას უყრის** ხმას უკრცვლებს.
- ხმას ჩააწყვეტინებს** – აიძულებს ხმა გაკმინდოს, გაჩუმდეს.
- ხმას ჩაიქრობს** – უცბად გაჩუმდება, ხმას გაიკმენდს, ჩაიწყვეტს.
- ხმას ჩაიცივებს** – იცივება, რაც ხმას ჩაიწყვეტს.
- ხმას (ხმებს) დაუყრის** – ხმას გაუვრცვლებს, ხმას დაურხევს.
- ხმასა კყოფს** – ხმას გაიღებს, დაიძახებს.
- ხმელ-ხმელია, ლანდი ბასდის** – საკმაოდ გამხდარია, ძვლები დაეთვლება.
- ხმელეთის შემოვლა** – დელაბიწის გარშემო მოგზაურობა; გადატ. ბევრი სიარული, უნახავად არაფრის დატოვება.
- ხმელი ხილი** – აღმოსავლური (სპარსული...) ხილი (ფასტა, ალჯანაბადი, ინდისხურმა, ქიშმიში, ნუში და სხვ.) გამშრალ-შენახული.
- ხმით ტირილი** – მოთქმით ტირილი, მოთქმა.
- ხმით ტირის** – მოთქმით ტირის, მოთქვამს.
- ხმის ბავარდნა** – გადატ. რამე ამბის გავრცვლება, ხმის დარხევა.
- ხმის ბაცემა** -- გადატ. გამოლაპარაკება, დალაპარაკება, თქმა რამისა.

ხმის დაბღება – გადატ. რამე აძბის გავრცელება, ხმის დარხევა.

ხმის დარხევა – იგივეა, რაც ხმის გავარდნა.

ხმის დაჟრა – გადატ. 1. ყველასათვის შეტყობინება. ყველასათვის უწყება რამესი. 2. ჭორის გავრცელება.

ხმის მიწვდენა – გადატ. დახმარება, შევლა, გამხნევება, გულის გამაგრება! შეტყობინება, ცნობება.

ხმის ქონა – გადატ. სახელისა და გავლენის ქონა.

ხმის ქცევა – კილოს შეცვლა გალობის, სიმღერის დროს.

ხმის ჩაფყვეტა – გადატ. გაჩუმება, დადუქება, ხმის გაკმენდა.

ხმლის ამოღება – გადატ. მზადყოფნა საბრძოლველად, მისაშველებლად, დასახმარებლად, მოქმედების დასაწყებად.

ხმლის გადატყდომა ვადაში – გადატ. საქმის გაფუჭება, მტერთან ბრძოლის დროს უძღურად, უიარალოდ დარჩენა, მტრის წინაშე დამარცხებულად აღიარება თავისა.

ხმლის ბალესვა – გადატ. საბრძოლველად მომზადება, სამტროდ მზად ყოფნა.

ხმლის გამარჯვება – გადატ. ბრძოლაში მტერზე გამარჯვება. მტრის დამარცხება.

ხმლის დატრიალება გადატ. ბრძოლა, ჩხუბი. მტრისათვის აქტიური წინააღმდეგობის გაწევა.

ხმლის ქნევა – გადატ. ოძი, ბრძოლა, ხოცვა ხალხისა, სიმარჯვე ბრძოლაში.

ხმლის უმეოსხნა გადატ. ვაჟკაცური ღირსების წართმევა, მეომრულ თვისებათა უღირსად ცნობა, არაფრად ჩაგდება, შერცხვენა, დამცირება.

ხმლის (ხმლების) ტრიალი - ხმლებით ბრძოლა.

ხომ არ დამენიზმრებოდა (რამე) გადატ. საიდან გავიგებდი! საშუალება არა მქონდა, შეძეტყო.

ხომ საფლავში გადატრიალდა სირცხვილისაბან?! - გადატ. მეტად სასირცხვილო საქმის, სააუგო საქციელის ჩადენა.

ხორცი აღნება - დიდ გასაჭირშია. გული უკვდება. სული უწუხდება.

ხორცი ხორცთაგანი და სისხლი სისხლთაგანი სისხლხორცეულად დაკავშირებული ვინმესთან, რამესთან, ღვიძლი.

ხორცი ხორცისაგან და კვალი კვალთაგან იგივეა, რაც ხორცი ხორცთაგანი და სისხლი სისხლთაგანი.

ხორცის დაჟრა - გადატ. მეტად გახდომა, სიმჭლევე.

ხორცის უმსხმბ - 1. მოსუქება. 2. გადატ. სინამდვილედ ქცევა, განხორციელება, სრულყოფა.

ხორცს ისხამს - 1. სინამდვილედ იქცევა, ხორციელდება (ოცნება და მისთ.). 2. სუქდება.

ხორცს უღნობს - მეტისმეტად აწუხებს, გულს უკლავს.

ხორცს უმასხამს - სინამდვილედ (საქმედ) აქცევს, განახორციელებს.

ხორცს (ხორცებს) იბლეჯს, კბილით ხორცს იბლეჯს – გადატ. სიმწროთ იკაწრავს, ილაღრავს სახეს. სხეულს; თავ-პირში იცემს.

ხორცში ჩავარდება, ხორცში ჩაჯდება გასუქდება, ხორცი მოემატება.

ხორცში ჩაჯდომა – გადატ. ხორცის მოკიდება, გასუქება, გაკეთება.

ხუთი თითივით იცის, ისე იცის, როგორც თავისი ხუთი თითი – გადატ. ძალიან კარგად, ზედმიწევნით, დაწვრილებით იცის.

ხუმრობა არის? ხუმრობა არაა? იხმარება როგორც ჩართული სიტყვა (გამოთქმა) და აღნიშნავს რამე საქმის სერიოზულობას.

ხუმრობა გაშვებით – გადატ. სერიოზულად, ხუმრობის გარეშე.

ხუმრობა იქით იყოს – ამბობენ, როცა სურთ სერიოზულ საუბარზე გადავიდნენ ან რამე საკითხის განხილვა სერიოზულად დაიწყო.

ხუმრობაში ატარებს ხუმრობის სახეს, აძლევს, ხუმრობად მიიჩნევს, ვითომ სახუმაროა.

ხუმრობაში უტარებს – მასთან საუბარს ხუმრობის სახეს აძლევს, ხუმრობით ეუბნება, ხუმრობად მიიჩნევს.

ხუმრობაში ჩაატარებს – ხუმრობის სახეს მისცემს; ხუმრობად მიიჩნევს, სერიოზულობას გამოერიცხავს.

ხუმრობაში ჩაუტარებს – ხუმრობის სახეს მისცემს, ხუმრობად მიიჩნევს ვითომ აქ სერიოზული არაფერია.

ს ურჯინივით ჩამოკიდება – გადატ. მოუშორებ-
ლობა, ჭირვეულობა.

⌘აბარს (ბალანს) აშლის, ბეჭვს იშლის

ჯაგარი (ბალანი) ყალფზე დაუდგება (შიშით ან გაბრაზების ნიშნად).

⌘აპრი აქვს (ვინმესი ან რამესი) – ეღარდება ვინმეს აშბავი, მასზე ღელავს, მასზე წუხს.

⌘აპრი და ვარაპი გულში ჩაიხვია ჯაპრი და ვარაპი გულში დამალა; გადატ. თავისი ჯავერ-ვარაპი არ გამოაჩინა, დაფარა.

⌘აპრი მოსდის – ჯავერობს, ბრაზობს.

⌘აპრი სჭირს (ვინმესი)– ეჯავერება ვინმე; გადატ. ემტერება, სამაგიერო უნდა გადაუხადოს.

⌘აპრიან გულზე – როცა ჯავერიანია, დარდიანია, როცა გაბრაზებულია.

⌘აპრით აღარ არის – გადატ. მეტისმეტად დარდობს, ნაღვლობს, სწუხს.

⌘აპრით კოპოქივით განსკდება გადატ. ძლიერ გაჯავერდება, გულზე გასკდება.

✓ *კოპოქი – პარკოსან მცენარეთა პარკი.*

⌘აპრის ამოყრა (ვინმეზე ან რამეზე)

სამაგიეროს გადახდა, ვალში არ დარჩენა.

⌘აპრის გულთან მიშვება – გადატ. დაჯავერიანება, დადარდიანება, დამწუხრება, დაღონება.

⌘აპრის შმჭმა – სიბრაზის გადაყლაპვა; გადატ. ძტრისათვის სამაგიეროს მიუგებლობა.

ჯავრის ჩარჩენა გულში – გადატ. სიბრაზის შენახვა, მტრობის დროებით დავიწყება, სამაგიეროს გადახდის გადადება სხვა, უფრო ხელსაყრელი და მოხერხებელი დროსთვის.

ჯავრს ამოიღებს – სამაგიეროს გადაუხდის, ვინმეს ჯავრს ამოიყრის, ჯავრს არ შეჭამს.

ჯავრს ამოჰყრის – სხვის ნაცვლად სამაგიეროს გადაუხდის.

ჯავრს არ აჭმევს – ჯავრს ამოაყრევინებს, მოეხმარება.

ჯავრს არ შეარჩენს – სამაგიეროს გადაუხდის, მტრობას არ შეარჩენს; ჯავრს ამოიყრის.

ჯავრს იყრის – თავისი ჯავრის გასაქარვებლად ვინმეს აენებს, დაუშავებს რამეს; ვინმეს დასჯის.

ჯავრს სჭამს – შურს არ იძიებს, ჯავრს არ იყრის.

ჯავრს შეაჭმევს – შურს არ აძიებინებს, ჯავრს არ აყრევინებს.

ჯავრს შეჭამს – შურს ვერ იძიებს, ჯავრს ვერ იყრის.

ჯანაბამდისაც გზა ჰქონია! – გადატ. წყევლა: ისეთ ადგილს წავიდე, უკან ცოცხალი ვეღარ დაბრუნდეს, დაიღუპოს, მოკვდეს.

ჯანდაბამდის გზას დაულოცავს – “ჯანდაბამდისაც გზა გქონიაო” - ეტყვის, მიაწყველის.

ჯანდაბამდის[აც] გზა აქვს (ჰქონია)! – საითაც უნდა, იქით წავიდე! რაც უნდა, ისა ქნას! თავში ქვა უხლია!

ჯანდაბამდის[აც] გზა ჰქონია! გადატ. რაც უნდა, ისა ქნას! როგორც უნდა, ისე მოიქცეს! თაკში ქვა იხალოს!

ჯანდაბას იმისი თავი (და ტანი) იგივეა, რაც ჯანდაბამდის[აც] გზა აქვს.

ჯანდაბას შენი თავი და ტანი! - ჯოჯოხეთ-შიაც ამოგიყვია თავი; გადატ. ისე შორსაც გადაკარგულხარ, უკან ვეღარ დაბრუნდე, დაიღუპე, ცოცხალი არ გადარჩე.

ჯანდაბას წავიღეს! - იგივეა, რაც ჯანდაბამდის[აც] გზა ჰქონია!

ჯანჯმა, ჯანჯე კარბადაა - ჯანძრთელადაა, საღადაა.

ჯანი ბავარდეს (რამეს) - გადატ. რაც უნდა, ის მოუვიდეს; რაც უნდა, ის მოხდეს; არ მენალელება.

ჯანი ბავარდნია - იგივეა, რაც ჯანი გავარდეს.

ჯანის ბავარდნა - გადატ. დაე მოკვდეს, ცოცხალი ნულარ გადარჩება.

ჯანს ბააბღებინებს - ძალ-ღონეს გამოაცლის.

ჯანს მოუღებს - ჯანს გაუტეხს, ღონეს მიხლის

ჯანს შტმს - აუძღურებს, ასუსტებს, აავადებს, აძაბუნებს.

ჯარას დატრიალება მნით - გადატ. ბეკრი და სწრაფი (უაზრო) ლაპარაკი, ლაქლაქი, რატრატი.

ჯარას (საქმეს) დაატრიალებს - გადატ. საქმეს გაჩარხავს, მოაგვარებს, გააკეთებს.

ჯარასსავით დატრიალდა - გადატ. ცოცხლად, მკვირცხლად, მარად მიდგა-მოდგა.

ჯაფა დაადგება - დიდი შრომის გაწევა მოუხდება.

ჯავახს გასწემს – იწრომებს, გაირჯება, იმუშავებს, იღვაწებს.

ჯავახს, ურომას სწემს – შრომობს, ირჯება.

ჯერ არ ბაცივებულა – ახალი გარდაცვლილია.

ჯერ მრთი – ჩამოთვლისას პირველი პუნქტის აღსანიშნავად იხმარება.

ჯერ საფლავში არ ბაცივებულა (მავანი)

- გადატ. მისი დასაფლავების შემდეგ სულ ცოტა ხანია გასული, ახლახან გარდაიცვალა.

ჯერ ტუჩებზე დედის ხსენი არ შემურობია

გადატ. სულ ახალგაზრდაა, გამოუცდელი.

ჯერის თავი – კარგი საჭმელი.

ჯერსა და მარილზე ყვავს – საქონელს ამწყემსინებს კვებისა და მარილის ფასად.

ჯვარზე აცვა – იგივეა, რაც ჯვარს აცვა.

ჯვარზე ბაქრული – გადატ. დასჯილი, ნაწამები, ჯვარცმული.

ჯვარი ეწეროს! – გადატ. ასცდეს ყოველგვარი უბედურობა, ცუდი ამოროს.

ჯვარი ხომ არ დაგიწერია (ვინმეზე ან რამეზე) გადატ. რა არის, რომ ვერ შორდები?! რა ზედ მიეკერე.

ჯვარს აცვა -- გადატ. გააწამა, გატანჯა, გააწვალა.

ჯვარედინი დაკითხვა – რამდენიმე კაცის მიერ ერთდროული დაკითხვა ერთი და იმავე პირისა.

ჯვარს აცვამს – ტანჯავს, აწამებს.

ჯვარს იწერს – ქორწინდება, [შე]უღლდება ეკლესიური წესით.

ჯვარს სწერს – აქორწინებს; ჯვრისწერის ცერემონიას ასრულებს.

ჯვრის პური – ქორწილში მეფე-პატარძლისათვის მირთმეული პური, რომელსაც ჯვრის სახედ გადაკრული აქვს ცომის ზოლები.

ჯიბე[ებ]ს ისქალებს გადატ. მღიღრღება, ბევრ ფულს შოულობს (ჩვეულებრივ, უპატიოსნო გზით).

ჯიბეზე აქვს (ფული) – ჯიბეში უდევს, სალღად აქვს, ხელთ აქვს (ფული).

ჯიბეზე (უბეზე) ხელს ბაისვამს ჯიბეში (უბეში) ხელს ჩაიყოფს ფულის ამოსაღებად.

ჯიბეზე (უბეზე) ხელს მოისვამს 1. ჯიბეს (უბეს) ხელის მოსმით მოისინჯავს. 2. ფულს, თანხას ამოიღებს. 3. დანახარჯს გადაიხდის.

ჯიბეს ბარაქა ვერ მოჰკიდა – გადატ. მეტიმეტი მხარჯველია, ჯიბეში ფულს ვერ ინარჩუნებს.

ჯიბეს ბაისვებს – გადატ. გამღიღრღება, ქონებიანი შეიქნება (ჩვეულებრივ, უპატიოსნო გზით).

ჯიბეს ბაიკარ ხელია – ხელი ჯიბისაკენ წაიღე, ხელი ჯიბეში ჩაიყავ; გადატ. ფული მასესხე ან მომეცი.

ჯიბეს ბაისქალებს – გადატ. ბევრ ფულს იშოვის; გამღიღრღება.

ჯიბეს ბამოიფხვამს – გადატ. მთელ ფულს დახარჯავს, უფულოდ დარჩება.

ჯიბეს იღებს – გადატ. მღიღრღება, ბევრ ფულს შოულობს (ჩვეულებრივ, არაპატიოსანი გზით).

ჯიბმს ივსმბს – გადატ. მდიდრდება, ბეკრ ფულს შოულობს.

ჯიბმს უსქმლმბს – გადატ. ამდიდრებს.

ჯიბმსთან უკაცრავადაა – ფული აკლია, ქესატადაა.

ჯიბმსთან უკაცრაოდ ყოვნა – გადატ. ხელმოკლეობა, უფულობა, ქესატად დარჩენა, ჯიბეცარიელობა.

ჯიბმსთან უმპრასადაა – გადატ. ჯიბე ცარიელი აქვს, ფული არა აქვს, ღარიბია.

ჯიბეში თაბევი უთამაშებენ – გადატ. ფული არა აქვს, ღარიბია.

ჯიბეში ფული უჩხრიალმბს – ბევრი ფული აქვს.

ჯიბეში ჩაიღმბს – მიისაკუთრებს, თავისად გახდის.

ჯიბეში ჩაისვამს (ვინემს) – გადატ. ყველაფერში აჯობებს, გაცილებით მეტი წონა და ავტორიტეტი აქვს; ძალით და მოხერხებით მჯობნია.

ჯიბეში ჩაისხამს – ყველაფერში სჯობნის (ბევრს).

ჯიბეში ჩაიჩხრიალმბს – იგივეა, რაც ჯიბეში ჩაიღმბს.

ჯიბეში ჩასმა (ვინემსი) – გადატ. მოტყუება, გაცურება, ჯობნა რამე საქმეში, უპირატესობა ჭკუით, შეძლებით, ღონით, ცოდნით.

ჯიბიდან გავარდნილი – გადატ. თაღლითი, ყალბთაბანდი, ყოვლისმკადრებელი.

ჯიბის გატენა – ჯიბის გავსება; გადატ. ბევრი ფულის შოვნა, გამდიდრება.

ჯიბის მოჭრა – გადატ. ზარალის მიყენება, ფულის წართმევა.

- ჯიბის ფული** - ფული წკრილმანი ხარჯისათვის.
- ჯიბრზე შეღებვა** - არ გადათქვამს, არ დათმობს თავისას, - გაჯიუტდება, გაბოროტდება.
- ჯიბრის მოგება** - გადატ. სამაგიეროს გადახდა, ყვედრება, სირცხვილში ჩაგდება.
- ჯიბრში უღბას** - ჯიბრს უწევს.
- ჯიბრში უღებვა** - ჯიბრს უწევს, ეჯიბრება.
- ჯიბრში ჩაუღებვა** - ჯიბრს გაუწევს.
- ჯიბარი აქვს ჩაპარდნილი (ვინმესი)** გულში ჰყავს ამოჭრილი, უყვარს (ვინმე).
- ჯიბარი გაუბრილდება, გაუცვივდება (ვინმეზე)** სიყვარული გაუნელდება, გული გაუგრილდება.
- ჯიბარი მწვის** - იგივეა, რაც გული ეწვის.
- ჯორზე შეჯდომა** - გადატ. გაჯიუტება, გაკერპება, ვირზე შეჯდომა.
- ჯორიდან ჩამოსვლა** გადატ. სიჯიუტეზე ხელის აღება, ახირების მიტოვება.
- ჯორივით გაღებვა** - გაჯიუტდება, გაჯიქდება.
- ჯორის კუდივით არც ბრძოლდება, არც მოკლდება** - გადატ. სულ ერთი ზომისაა.
- ჯორის საკალნი** - ტვირთი, რომელიც ერთ ჯორს აეკიდება, რომელსაც ერთი ჯორი დაძრავს (წონის ერთეული იყო). - ჯორკიდებული; გადატ. მეტად მძიმე ტვირთი.
- ჯორის ტლინკებივით მიჰრა** გადატ. ხშირად, ზედიზედ დარტყმა, სხაპასხუპით ლაპარაკი.
- ჯორის წიხლებივით დააყრის** იგივეა, რაც ჯორის ტლინკებივით დააყრის.

ჯორს ნალები არ ამიყარო – ვერაფერს გამოძრნები. ხახვი არ დამაჭრა ყურებზე.

ჯონი ჩემზე ბატყდაო – გადატ. სხვის მაგივრად ჯონის მოხვედრა, სხვისი დანაშაულის დაბრალება.

ჯონის მიყუდება (ვინმეზე ან რამეზე) – ჯონის მიბჯენა; გადატ. დაყრდნობა ვინმეზე ან რამეზე, იძულები და მოლოდინი შველა-დახმარებისა, გაჭირვებისაგან ხსნისა.

ჯონქვეშ ბატარებული – ჯონით ნაცემი.

ჯოჯონეთი უტრიალებს ბულში, ჯოჯონეთის ალში იჭვის – უკიდურეს ტანჯვას განიცდის.

ჯოჯონეთის ალი ტრიალებს – გადატ. საშინელი ამბავი ხდება, უზომო ტანჯვაა.

ჯოჯონეთის მაშხალა – გადატ. ძალიან უშნო, ულაძაზო, გონჯი ადამიანი.

ჯოჯონეთის მუბუჯალი – გადატ. საშინელი გარეგნობის, ოხერი, უშნო, ყოვლადშეუხედავი.

ჯოჯონეთის ცმცხლის დანთება – გადატ. საშინელი უბედურება, დიდი მწუხარება, წამება, ტანჯვა.

ჯოჯონეთის ცრემლი – გადატ. უსაზღვრო ტანჯვა. წარმოუდგენელი ხორციელი გვემა, წამება.

ჯოჯონეთური ყვირილი – გადატ. გაუსაძლისი, თაყ-ტანის წამლები ყვირილი.

ჯოჯონეთში (ცმცხლში) ჩააბდებს – დიდ გასაჭირს შეუქმნის.

ჰა ბურთი და ჰა მოედანი – იგივეა, რაც ეს ბურთი და ეს მოედანი; ასპარეზის მიცემა, დათმობა.

ჰაერში დაკიდება გადატ. საფუძვლის გამოცლა, უნიადაგოდ, უსაფუძვლოდ დარჩენა, გამოუვალ ძდგომარეობაში ჩავარდნა.

ჰაერში ჩამოკიდება – იგივეა, რაც ჰაერში დაკიდება.

ჰაერში ჰკიდია – გადატ. გამოურკვეველ ძდგომარეობაშია, საფუძველი გამოცლილი აქვს.

ჰაშას (აშას) კვრა – გადატ. უარის თქმა, უარყოფა.

ჰოპოპები ჰყავს!.. – გადატ. გიჟია, თავში უქრის.

ჰოპოპებს (ოჟოჟებს) ააჟრენს გადატ. გიჟით ავარდება, თავს მოიგიჟიანებს.

ქართული ანბანი

ა	[ან]	მ	[მან]	ლ	[ლან]
ბ	[ბან]	ნ	[ნარ]	ყ	[ყარ]
გ	[გან]	ო	[ონ]	შ	[შინ]
დ	[ღონ]	პ	[პარ]	ჩ	[ჩინ]
ე	[ენ]	ჯ	[ჯან]	ც	[ცან]
ვ	[ვინ]	რ	[რაე]	ძ	[ძილ]
ზ	[ზენ]	ს	[სან]	წ	[წილ]
თ	[თან]	ტ	[ტარ]	ჭ	[ჭარ]
ი	[ინ]	უ	[უნ]	ხ	[ხან]
კ	[კან]	ფ	[ფარ]	ჯ	[ჯან]
ღ	[ღას]	ძ	[ძან]	ჰ	[ჰაე]

სარჩევანი

ბ.	3
მ.	16
პ.	23
ჟ.	43
რ.	44
ს.	58
ტ.	116
უ.	124
ფ.	135
ქ.	160
ღ.	175
ყ.	181
შ.	196
ჩ.	216
ც.	228
ძ.	253
წ.	264
ჭ.	280
ხ.	287
ჯ.	318
ჰ.	326

კორექტორი ც. კობახიძე

კომპიუტერული უზრუნველყოფა ი. ღარიბაიანის

კაბაეცა წარმოებას 25.03.2011. ხელმოწერილია დასაბეჭდად
22.12.2011. ქაღალდის ზომა 60X84 1/16. პირობითი ნაბეჭდი თაბახი 20.
ტირაჟი 100 ეგზ.

საგამომცემლო სახლი „ტექნიკური უნივერსიტეტი“, თბილისი,
კოსტავას 77

Verba volant,
scripta manent